

การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดย
ใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

โดย
นายธรรมนุญ คงรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม แบบ 1.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ
ฟอกเงินโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม แบบ 1.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

EFFICIENCY IMPROVEMENT OF LEGAL PROCEEDINGS UNDER ANTI-MONEY
LAUNDERING LAWS BY EMPLOYING DIGITAL FORENSIC EVIDENCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy FORENSIC SCIENCE AND CRIMINAL JUSTICE

Silpakorn University

Academic Year 2022

Copyright of Silpakorn University

58312902 : นิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม แบบ 1.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : การฟอกเงิน, การดำเนินการกับทรัพย์สิน, พยานหลักฐานทางดิจิทัล

นาย ธรรมบุญ คงรัตน์: การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก วรชัย วิชชวาณิชย์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน 2. เพื่อศึกษาแนวทางในการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นนักวิชาการคอมพิวเตอร์ 2. ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในกองคดี และ 3. พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด รวมทั้งหมดจำนวน 15 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลที่เป็นปัญหาสำคัญ ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินในทางปฏิบัติ และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินในการสืบสวนขยายผลและดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาโดย เห็นควรให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์วิธีปฏิบัติ ขั้นตอนการดำเนินการ ในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีที่ชัดเจน พัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ปรับปรุงโครงสร้างอัตรากำลังให้มีความสอดคล้องกับปริมาณงาน และเห็นควรให้มีการกำหนดมาตรฐานในการรับรองพยานหลักฐานทางดิจิทัลตามแนวมาตรฐานกลาง เพื่อให้การนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลเข้ามาในสำนวนคดีสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีได้อย่างแท้จริง ทั้งในชั้นการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในการการสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การพิสูจน์ความผิดอาญามูลฐาน โดยพนักงานอัยการพิจารณาใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลประกอบในการยื่นคำร้องต่อศาล และผู้พิพากษา

ศาลแพ่งรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวประกอบการพิจารณาสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อตัดวงจรการประกอบ อาชญากรรมต่อไป

58312902 : Major FORENSIC SCIENCE AND CRIMINAL JUSTICE

Keyword : ANTI-MONEY LAUNDERING, PROPERTY LEGAL PROCEEDINGS, DIGITAL FORENSIC EVIDENCE

MR. Thammanoon KONGRAT : EFFICIENCY IMPROVEMENT OF LEGAL PROCEEDINGS UNDER ANTI-MONEY LAUNDERING LAWS BY EMPLOYING DIGITAL FORENSIC EVIDENCE Thesis advisor : Associate Professor Police Colonel Woratouch Witchuvanit

The research objectives were as follows: (1) to study the obstacles and problems of using digital evidence to support proceedings according to the Anti-money Laundering Law, (2) to study approaches to expanding and increasing the efficiency of collecting and using digital evidence to support proceedings according to the Anti-money Laundering Law, and (3) to study approaches to increasing the efficiency of proceedings by using digital evidence according to the Anti-money Laundering Law. This research utilized quantitative measures. The samples and population in the research were categorized into three groups: (1) specialists of the Civil Servant Group, Anti-Money Laundering Office (Computer Academicians), (2) specialists of the Civil Servant Group, Anti-Money Laundering Office (Litigation Division Officers), and (3) prosecutor officers of the Attorney General's Office. The total number of participants was 15 individuals. Snowball sampling was employed to collect data through semi-structured interviews, and the data were analyzed using the content analysis method.

The research indicated that the problems of property legal proceedings under anti-money laundering laws using digital forensic evidence consisted of the operation of property proceedings under anti-money laundering laws and the expansion of the investigation of property proceedings under anti-money laundering laws. The following suggestions were made: The Anti-Money Laundering Office should have formulated policies, strategies, and operational plans to support the proceedings. It should have developed officers' knowledge, including improving the organizational structure to be consistent with the workload. It should have established standards for digital evidence accreditation in line with central standards

to incorporate digital evidence into the case files, thus significantly increasing the efficiency of litigation. This applies to both the investigative and asset search phases of the process to establish a preliminary felony and provide evidence for the prosecutor's petition to the court. The court judge should have considered and evaluated such evidence to determine the state's ownership of the property involved in the commission of the offense. This approach would have enhanced the efficiency of prosecution under the Anti-Money Laundering Act, aligning with the intent of the law to break the cycle of crime.

กิตติกรรมประกาศ

ตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ผู้วิจัยได้รับความเมตตาในการให้ความรู้ แนวความคิด โอกาสและผลักดันจากคณาจารย์ทุกท่าน ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก วรัช วิชชวาณิชย์ คณบดีคณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร. ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้เปี่ยมด้วยความเมตตา กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานจนวิทยานิพนธ์ สำเร็จ ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร. สหพัฒน์ หอมจันทร์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร. สฤณี สืบพงษ์ศิริ ที่ได้กรุณาให้ คำแนะนำการแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ทุกขั้นตอน ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความเมตตาอย่างสูง นายเทพสุ บวรโชติดาราร เลขาธิการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ให้อนุญาตให้เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สำคัญในส่วนของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปง. ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล ท่านอัยการสูงสุด และอธิบดีอัยการคดีพิเศษ สำนักงานอัยการ สูงสุดที่อนุญาตให้พนักงานอัยการให้ข้อมูลสำคัญแก่ผู้วิจัย เป็นความประทับใจและภาคภูมิใจที่จะอยู่ใน ความทรงจำตลอดไป ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อเพียว คุณแม่ฉลุุด คงรัตน์ คุณพ่ออานนท์ คุณแม่สุนิยาม ชุมทอง คุณเพ็ญนิภา ชุมทอง ภรรยาของผู้วิจัย เด็กหญิงสุนิภา ชุมทอง คงรัตน์ เด็กชายธรรมนนท์ ชุมทอง คง รัตน์ บุตร อันเป็นที่รักของผู้วิจัย ผู้เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาครั้งนี้ กราบขอบพระคุณ ผู้บังคับบัญชา ญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน เพื่อร่วมรุ่น สำหรับการสนับสนุนกำลังใจที่ดีเสมอมา ขอขอบพระคุณบุคลากรสำนักงาน ปง. และสำนักงานอัยการสูงสุดทุกท่านที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อ งานวิจัยฉบับนี้

สุดท้ายผลอันจะเป็นประโยชน์ ความดี ความชอบทั้งปวงที่เกิดจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ขอ มอบแทนความกตัญญู กตเวทิต์ ต่อบุพการี และบูรพาจารย์ทุกท่าน หากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

นาย ธรรมบุญ คงรัตน์

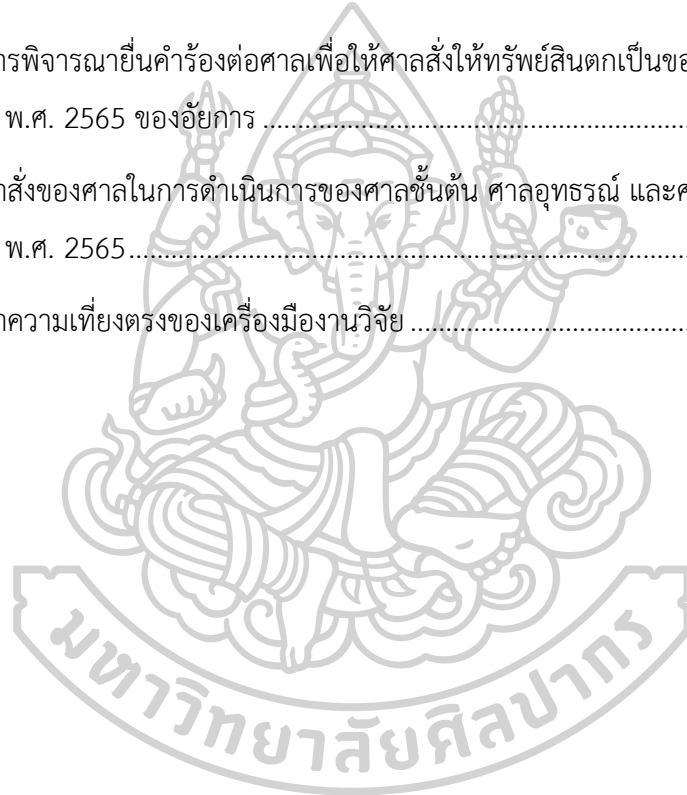
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	13
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	13
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	23
คำถามการวิจัย.....	23
ขอบเขตของการวิจัย.....	24
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	25
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	26
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	26
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน.....	27
การดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน.....	42
ลักษณะและความหมายของข้อมูลดิจิทัล.....	67
มาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน.....	69
กระบวนการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.....	85
การรับฟังและชี้แจงนำพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลดิจิทัล.....	92

แนวทางความร่วมมือในการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์	98
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	102
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	107
แนวทางที่ใช้ในการศึกษา.....	107
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา.....	107
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	108
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	109
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	110
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
จริยธรรมการวิจัย	112
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	113
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	114
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำพิพากษาของศาล.....	142
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	155
สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล	156
ข้อเสนอแนะ	163
รายการอ้างอิง.....	167
ภาคผนวก ก. ผลการพิจารณาโครงการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	171
ภาคผนวก ข. แบบสัมภาษณ์การศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล	172
ประวัติผู้เขียน.....	181

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนคำสั่งตรวจสอบรายงานการทำธุรกรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม	14
ตารางที่ 2 คำสั่ง/เรื่อง ที่อยู่ในขั้นตอนของคณะกรรมการธุรกรรม	15
ตารางที่ 3 คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (คำสั่ง ย.) แยกตามความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	16
ตารางที่ 4 การพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของอัยการ	18
ตารางที่ 5 คำสั่งของศาลในการดำเนินการของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565	19
ตารางที่ 6 ค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมืองานวิจัย	109

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	25
ภาพที่ 2 ข้อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล	164

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“การฟอกเงิน” คือกระบวนการในการเปลี่ยนเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดให้กลายเป็นทรัพย์สินที่ได้มาชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีรูปแบบและการกระทำที่หลากหลาย วิธี เช่น การฝากเงินกับสถาบันทางการเงินหรือกิจการขึ้นบังหน้า การนำเงินออกนอกประเทศโดยวิธี ผิดกฎหมาย การซื้อขายหรือทำธุรกรรม การแลกเปลี่ยนเงินตราเป็นสกุลอื่นของต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งการฟอกเงินคือปัญหาสำคัญที่มีความร้ายแรงและเป็นหนึ่งในอาชญากรรมข้ามชาติที่นานาประเทศ ให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งในทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ อันจะส่งผลกระทบต่อประชาคมโลกในหลาย ๆ ด้าน องค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ จึงได้มีการออกมาตรการที่นำมาใช้ในการป้องกันและปราบปราม กระบวนการของการฟอกเงิน

จากการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ให้เป็น องค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็นการป้องกัน หรือการปราบปรามกิจกรรมดังกล่าว สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินถูกสร้างขึ้นเพื่อ จัดการกับผู้ที่มีพฤติกรรมอาชญากรรมและกระทำผิดกฎหมายในหลายประเภท ผู้เหล่านี้ใช้เงินหรือ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมายเพื่อซ่อนการก่อวินหรือล้างเงิน ซึ่งจะทำให้สามารถนำ เงินหรือทรัพย์สินเหล่านั้นไปใช้ในการกระทำผิดอื่น ๆ ต่อไปได้ เพื่อรับมือกับปัญหาที่กฎหมายที่ มีอยู่ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินได้เต็มที่ตามความจำเป็น การกำหนดมาตรการตามกฎหมายฟอกเงินเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรม โดยในส่วนของ การปราบปราม มีการกำหนดมาตรการในการดำเนินการอย่างน้อย 2 รูปแบบ ได้แก่ มาตรการทาง แฝง ซึ่งเป็นการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดให้ตกเป็นของแผ่นดิน มาตรการนี้ได้รับการกำหนดและประกาศในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 3 ซึ่งกำหนดความผิดมูลฐานไว้ทั้งหมด 21 รายการ โดยให้ มีการจัดทำรายชื่อบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องและดำเนินการตามกฎหมายเพื่อยึดทรัพย์สินที่ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่มีลักษณะฟอกเงิน ซึ่งจะทำให้สามารถยึดทรัพย์สินดังกล่าวและทำให้เขามี ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำเนินการอาญาได้ และความผิดมูลฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับอื่นอีก 7 มูล ฐาน รวมเป็นความผิดมูลฐานทั้งสิ้น จำนวน 28 มูลฐาน และ (2) มาตรการทางอาญา โดยตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ได้มีการกำหนดความผิดมูล

ฐานใหม่เกี่ยวกับความผิดอาญาฐานฟอกเงิน ซึ่งความผิดอาญาฐานฟอกเงินเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิด ในความผิดมูลฐาน หรือกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงของการได้มาแหล่งที่ตั้ง, การจำหน่าย, การโอน, หรือการได้รับสิทธิใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือที่ได้มา, ครอบครอง, หรือใช้ทรัพย์สินนั้น โดยมีความรู้ในขณะที่ได้รับ, ครอบครอง, หรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งมาตรการทั้งสองจำเป็นที่จะต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานส่งให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน โดยจะมุ่งเน้นไปที่ในส่วนของตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และความสำคัญในการขยายผลสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยพยานหลักฐานที่เสนอเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดี และการพิจารณาของศาลส่วนใหญ่ ได้แก่ พยานเอกสาร และพยานบุคคล

จากผลการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 สำนักงาน ป.ป.ง. ได้ดำเนินการตรวจสอบ สืบสวน สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินผู้กระทำความผิดทั้งความผิดมูลฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และกฎหมายอื่น โดยสามารถจำแนกประเภทของการดำเนินการได้ดังนี้ โดยสำนักงาน ป.ป.ง. ได้มีคำสั่งตรวจสอบรายงานการทำธุรกรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมเบื้องต้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2565) จำนวน 13 คำสั่ง และมีคำสั่งตรวจสอบรายงานการทำธุรกรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมเบื้องต้นกรณีการกระทำความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนหรือฉ้อโกงที่เป็นปกติธุระ ซึ่งมีการกระทำความผิดอาญาออกอาญาจักร จำนวน 1 คำสั่ง ทั้งนี้ คำสั่งทั้งสองรูปแบบดังกล่าวมีขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลตลอดจนพยานหลักฐาน ในเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อนำส่งคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณามีคำสั่งอื่น ๆ ตามอำนาจหน้าที่และความเหมาะสม (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2566) ดังตาราง

ตารางที่ 1 จำนวนคำสั่งตรวจสอบรายงานการทำธุรกรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม

การดำเนินการ	จำนวน (คำสั่ง)		
	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
คำสั่งตรวจสอบรายงานการทำธุรกรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมเบื้องต้น (คำสั่ง ต.)	19	12	13
คำสั่งตรวจสอบรายงานการทำธุรกรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมเบื้องต้นกรณีการกระทำความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนหรือการฉ้อโกงที่เป็นปกติธุระ ซึ่งมีการกระทำความผิดอาญาออกอาญาจักร (คำสั่ง ต.คท.)	5	5	1

นอกจากนั้นคณะกรรมการธุรกรรมได้มีคำสั่ง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2565) จำนวน 1,166 คำสั่ง/เรื่อง 163 รายคดี รวมมูลค่าทรัพย์สิน 7,639,476,099.85 บาท โดยประกอบไปด้วย คำสั่งมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สิน (คำสั่ง ม.) จำนวน 692 คำสั่ง คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (คำสั่ง ย.) 35 คำสั่ง มูลค่าทรัพย์สิน 3,658,790,647.08 บาท คำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (คำสั่ง พ.) 35 คำสั่ง มูลค่าทรัพย์สิน 254,730,168.97 บาท เรื่องที่มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย 45 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน 823,103,725.54 บาท และ เรื่องที่คณะกรรมการธุรกรรมมีมติเห็นชอบให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องต่อศาล 184 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน 2,902,851,558.26 บาท จากข้อมูลปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่าทั้งจำนวนคำสั่ง/เรื่อง ที่อยู่ในขั้นตอนของคณะกรรมการธุรกรรม และมูลค่าทรัพย์สินมีแนวโน้มที่สูงขึ้นจากปีก่อน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2564) (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2566) ดังตาราง

ตารางที่ 2 คำสั่ง/เรื่อง ที่อยู่ในขั้นตอนของคณะกรรมการธุรกรรม

การดำเนินการ	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563			ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564			ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565		
	คำสั่ง/ เรื่อง	ราย คดี	มูลค่าทรัพย์สิน (บาท)	คำสั่ง/ เรื่อง	ราย คดี	มูลค่าทรัพย์สิน (บาท)	คำสั่ง/ เรื่อง	ราย คดี	มูลค่าทรัพย์สิน (บาท)
รวม คำสั่ง/ เรื่อง ที่อยู่ใน ขั้นตอนของ คณะกรรมการ ธุรกรรม	947	107	3,674,414,681.95	1,148	154	6,833,940,403.28	1,166	163	7,639,476,099.85

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 คณะกรรมการธุรกรรมได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (คำสั่ง ย.) แยกตามความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2566) ดังตาราง

ตารางที่ 3 คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (คำสั่ง ย.) แยกตามความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติ
ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ลำดับ ที่	ประเภทความผิดมูลฐาน	คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (คำสั่ง ย.)		
		คำสั่ง	รายคดี	มูลค่าทรัพย์สิน
1	ยาเสพติด ม.3 (1)	74	63	96,213,846.10
	ยาเสพติด ม.3 (1) วรรคหนึ่ง และวรรคสอง	2	1	6,000,123.18
2	การค้ามนุษย์/ค้าหญิงและเด็ก ม.3 (2)	10	9	16,309,925.14
	การค้ามนุษย์/ค้าหญิงและเด็ก ม.3 (2) วรรคหนึ่ง และวรรคสอง	1	1	22,934,346.14
3	การฉ้อโกงประชาชน ม.3 (3)	24	16	458,430,431.04
4	การยกยอกหรือฉ้อโกง (สถาบันการเงิน) ม.3 (4)	-	-	-
5	ทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ม.3 (5)	6	4	18,451,635.78
6	การกระทำความผิดอาชญากรรมที่กระทำโดยอำนาจอัยยี่ของโจร ม.3 (6)	-	-	-
7	การลักลอบหนีศุลกากร ม.3 (7)	5	5	14,666,133.85
8	การก่อการร้าย ม.3 (8)	-	-	-
9	การพนัน ม.3 (9)	15	13	38,480,036.03
10	การเป็นสมาชิกอั้งยี่ หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม ม.3 (10)	-	-	-
11	การรับของโจร ม.3 (11)	-	-	-
12	การปลอมหรือแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตัว ม.3 (12)	-	-	-
13	การปลอมหรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ม.3 (13)	1	1	1,291,219.66
14	การปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือเดินทาง ม.3 (14)	-	-	-
15	ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ม.3 (15)	1	1	200,620.00
16	การประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย ม.3 (16)	-	-	-
17	การทวงหนี้หรือกักขังผู้อื่น ม.3 (17)	-	-	-
18	การลักทรัพย์ กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือ ยกยอก (เป็นปกติธุระ) ม.3 (18)	7	5	82,771,568.33
19	การกระทำความผิดเป็นโจรสลัด ม.3 (19)	-	-	-
20	การกระทำความผิดไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ม.3 (20)	-	-	-
21	การค้าอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด และการค้ายุทธภัณฑ์เพื่อ นำไปใช้ในการก่อการร้าย การรบ หรือการสงครามค้าอาวุธหรือเครื่องมือ อุปกรณ์ของอาวุธ ม.3 (21)	-	-	-
22	การเลือกตั้ง (มาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561)	-	-	-
23	สมาชิกวุฒิสภา (มาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550)	-	-	-
24	การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (มาตรา 22 แห่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม ข้ามชาติ พ.ศ. 2556)	-	-	-
25	การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการ	-	-	-

ลำดับ ที่	ประเภทความผิดมูลฐาน	คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (คำสั่ง ย.)		
		คำสั่ง	รายคดี	มูลค่าทรัพย์สิน
	แพรชยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง พ.ศ. 2559)			
26	การสนับสนุนทางการเงินแก่การแพรชยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพรชยายอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง พ.ศ. 2559)	-	-	-
27	การหลีกเลี่ยงหรือฉ้อโกงภาษี (มาตรา 37 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร)	-	-	-
28	บังคับใช้กฎหมายแรงงานหรือบริการ (มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเพิ่มโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2562)	-	-	-
29	การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562)	-	-	-
30	คดีที่มีมูลฐานเกี่ยวข้องกับมากกว่า 1 มูลฐาน			
	ยาเสพติด ม.3 (1) และการพนัน ม.3 (9)	1	-	12,031,540.00
	ยาเสพติด ม.3 (1) และความผิดฐานอาญาฟอกเงิน ม.5	21	19	112,302,615.95
	ยาเสพติด นอกราชอาณาจักร และอาญาฟอกเงิน ม.3 (1) วรรคสอง และ ความผิดฐานอาญาฟอกเงิน ม.5	1	-	4,810,000.00
	ยาเสพติด ม.3 (1) การพนัน ม.3 (9) และความผิดฐานอาญาฟอกเงิน ม.5	1	-	700,000.00
	ยาเสพติด ม.3 (1) การลักลอบหนีศุลกากร ม.3 (7) การเป็นสมาชิกอั้งยี่ หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม ม.3 (10) และความผิดฐานอาญาฟอกเงิน ม.5	1	1	4,721,562.86
	การค้ามนุษย์/ค้าหญิงและเด็ก ม.3 (2) และการเป็นสมาชิกอั้งยี่ หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม ม.3 (10)	2	-	20,863.36
	การค้ามนุษย์/ค้าหญิงและเด็ก ม.3 (2) และการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ม.3 (24)	3	3	663,271.43
	การฉ้อโกงประชาชน ม.3 (3) และทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ม.3 (5)	1	1	102,619.55
	การฉ้อโกงประชาชน ม.3 (3) และการลักทรัพย์ กระชอก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก (เป็นปกติธุระ) ม.3 (18)	4	4	123,259,693.88
	การฉ้อโกงประชาชน ม.3 (3) และการลักทรัพย์ กระชอก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก (เป็นปกติธุระ) ม.3 (18) และ วรรคสอง	1	1	2,252,905.96
	การฉ้อโกงประชาชน ม.3 (3) และความผิดฐานอาญาฟอกเงิน ม.5	2	1	14,956,114.29
	การฉ้อโกงประชาชน ม.3 (3) การเป็นสมาชิกอั้งยี่ หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม ม.3 (10) และการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ม.3 (24)	1	1	68,944.53
	ทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ม.3 (5) และทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ม.3 (15)	1	1	18,689,974.07
	ทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ม.3 (5) และการทวงหนี้หรือกักขังผู้อื่น ม.3 (17)	1	1	375,000.00

ลำดับ ที่	ประเภทความผิดมูลฐาน	คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (คำสั่ง ย.)		
		คำสั่ง	รายคดี	มูลค่าทรัพย์สิน
	การพนัน ม.3 (9) และความผิดฐานอาญาฟอกเงิน ม.5	11	4	1,858,841,356.24
	การเป็นสมาชิกอั้งยี่ หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม ม.3 (10) และการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ม.3 (24)	1	-	29,156,370.77
	การเป็นสมาชิกอั้งยี่ หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม ม.3 (10) การรับของโจร ม.3 (11) และการลักทรัพย์ กระชอก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก (เป็นปกติสุระ) ม.3 (18)	1	1	2,662,035.70
	การปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือเดินทาง ม.3 (14) และการลักทรัพย์ กระชอก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือ ยักยอก (เป็นปกติสุระ) ม.3 (18)	8	4	706,706,682.98
	การปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือเดินทาง ม.3 (14) และการลักทรัพย์ กระชอก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือ ยักยอก (เป็นปกติสุระ) ม.3 (18) และความผิดฐานอาญาฟอกเงิน ม.5	1	1	243,316.30
	การลักทรัพย์ กระชอก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือ ยักยอก (เป็นปกติสุระ) ม.3 (18) และความผิดฐานอาญาฟอกเงิน ม.5	1	1	10,475,893.96
รวม		210	163	3,658,790,647.08

อัยการ ได้พิจารณายื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2565) จำนวน 222 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน 3,073,965,390.57 บาท (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2566) ดังตาราง

ตารางที่ 4 การพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของอัยการ

การดำเนินการ	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563		ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564		ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565	
	เรื่อง	มูลค่าทรัพย์สิน	เรื่อง	มูลค่าทรัพย์สิน	เรื่อง	มูลค่าทรัพย์สิน
เรื่องที่ยื่นคำร้องต่อศาล	144	,661,186,267.64	185	,137,853,746.41	222	,073,965,390.57
เรื่อง/คดี ที่อัยการไม่ยื่นคำร้องและเป็นที่สุด	-	-	-	-	-	-
รวมคดีที่อยู่ในขั้นตอนของอัยการ	144	,661,186,267.64	185	,137,853,746.41	222	,073,965,390.57

ศาล ได้มีคำสั่ง โดยแบ่งเป็นการดำเนินการของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ใน
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2565) จำนวน 72 เรื่อง มูลค่าทรัพย์สิน
1,660,949,869.59 บาท โดยมีรายละเอียด (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2566)
ดังนี้

ตารางที่ 5 คำสั่งของศาลในการดำเนินการของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ใน
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

การ ดำเนินการ	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563		ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564		ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565	
	เรื่อง	มูลค่าทรัพย์สิน	เรื่อง	มูลค่าทรัพย์สิน	เรื่อง	มูลค่าทรัพย์สิน
ศาลชั้นต้น						
ศาลมีคำสั่ง ยกคำร้อง (คดีถึงที่สุด)	1	85,526.78	2	3,850,988.00	-	-
ศาลมีคำสั่ง ให้ทรัพย์สิน ตกเป็นของ แผ่นดิน (คดี ถึงที่สุด)	28	556,257,247.17	26	294,567,746.37	51	177,866,576.01
ศาลมีคำสั่ง ยกคำร้อง และ มีคำสั่งให้ ทรัพย์สินตก เป็นของ แผ่นดิน	-	ยกคำร้อง ตกเป็นของ แผ่นดิน	-	ยกคำร้อง ตกเป็นของ แผ่นดิน	ยกคำร้อง	ตกเป็นของ แผ่นดิน
คุ้มครองสิทธิ ผู้เสียหาย	-	-	4	63,900,886.54	2	2,553,491.32
รวมคดีที่อยู่ใน ชั้นตอน ศาลชั้นต้น	29	556,542,773.95	32	372,319,620.91	53	180,420,067.33
ศาลอุทธรณ์						
ศาลมีคำสั่ง ยกคำร้อง (คดีถึงที่สุด)	-	-	-	-	-	-
ศาลมีคำสั่ง ให้ทรัพย์สิน ตกเป็นของ แผ่นดิน (คดี	3	1,431,582,311.07	3	102,726,678.47	9	626,129,612.86

การ ดำเนินการ	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563		ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564		ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565				
	เรื่อง	มูลค่าทรัพย์สิน	เรื่อง	มูลค่าทรัพย์สิน	เรื่อง	มูลค่าทรัพย์สิน			
ถึงที่สุด)									
ศาลมีคำสั่ง ยกคำร้อง และ มีคำสั่งให้ ทรัพย์สินตก เป็นของ แผ่นดิน	1	ยกคำร้อง 585,000.00	ตกเป็นของ แผ่นดิน 300,000.00	2	ยกคำร้อง 3,274,900.00	ตกเป็นของ แผ่นดิน 1,225,031.13	4	ยกคำร้อง 674,351,639.35	ตกเป็นของ แผ่นดิน 30,074,502.05
คุ้มครองสิทธิ ผู้เสียหาย			1	1,070,000.00			-		
รวมคดีที่อยู่ ในชั้นตอน ศาลอุทธรณ์	4	1,432,467,311.07	6	108,296,609.60	13	1,330,555,754.26			
ศาลฎีกา									
ศาลมีคำสั่งยก คำร้อง (คดีถึง ที่สุด)	-	-	-	-	-	-	-	-	
ศาลมีคำสั่งให้ ทรัพย์สินตก เป็นของ แผ่นดิน (คดี ถึงที่สุด)	6	8,278,777.50	1	1,212,000.00	5	127,194,498.00			
ศาลมีคำสั่ง ยกคำร้อง และ มีคำสั่งให้ ทรัพย์สินตก เป็นของ แผ่นดิน	-	ยกคำร้อง -	ตกเป็น ของ แผ่นดิน -	-	ยกคำร้อง -	ตกเป็นของ แผ่นดิน -	1	ยกคำร้อง 22,269,550.00	ตกเป็นของ แผ่นดิน 510,000.00
คุ้มครองสิทธิ ผู้เสียหาย	-	-	-	-			-		
รวมคดีที่อยู่ ในชั้นตอน ของฎีกา	6	8,278,777.50	1	1,212,000.00	6	149,974,048.00			
รวมคดี ที่อยู่ ในชั้นตอน ของศาล	39	1,997,288,862.52	39	481,828,230.51	72	1,660,949,869.59			

ในขณะที่สภาวะการณ์ปัจจุบันสังคมได้มีการพัฒนาเข้าสู่ยุคดิจิทัลซึ่งข้อมูลหรือวัตถุดิบต่าง ๆ ที่อาจเป็นเบาแสหรือพยานหลักฐานสำคัญซึ่งส่งผลต่อกระบวนการดำเนินคดีและการพิจารณาของศาลได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ดังกล่าว เช่นในการฉ้อโกงทางการเงินโดยใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลเป็นเครื่องมือ รวมไปถึงระบบเศรษฐกิจและการเงินที่สำคัญของประเทศ ได้มีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากที่แม้มีประโยชน์มากต่อระบบเศรษฐกิจ แต่ทั้งนี้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยก็มีความเสี่ยงที่ผู้กระทำผิดหรืออาชญากร จะอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการก่ออาชญากรรมทางการเงิน เพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางกฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พบว่าหากข้อมูลดิจิทัลไม่มีระบบป้องกันที่ดีเพียงพออาจถูกบุคคลนำไปใช้ในการก่อให้เกิดความเสียหายได้ ซึ่งปัญหาหนึ่งคือการขาดบทบัญญัติหรือนิยามความหมายทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางดิจิทัลไว้อย่างชัดเจน (ดวงพร จุลตามระ, 2561) และยังพบว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัล เป็นหลักฐานที่มีลักษณะพิเศษที่การสื่อความหมายจำเป็นที่จะต้องอาศัยอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยมีมนุษย์เป็นผู้ที่เชื่อมโยงการทำงาน ซึ่งเมื่อมีการนำข้อมูลทางดิจิทัลมาเพื่อดูข้อมูลซ้ำหรือเสนอ ในการพิจารณา ข้อมูลดังกล่าวอาจไม่ได้อยู่ในสภาพเดิมและอาจมีร่องรอยการแก้ไขที่ไม่อาจค้นหาได้ด้วยวิธีปกติ ส่งผลให้การนำสืบด้วยวิธีการนำสืบในปัจจุบันในฐานะพยานเอกสารจึงทำให้มีการติดต่อหรือแก้ไขข้อมูลได้ง่าย (จรัญ ภัคธิธนากุล, 2553) ดังนั้นแล้วในการดำเนินการกับพยานหลักฐานดิจิทัล จำเป็นต้องมีกระบวนการจัดเก็บ ตรวจสอบ วิเคราะห์ และรายงานผลที่ได้มาตรฐาน เช่นเดียวกับการดำเนินการกับพยานหลักฐานประเภทอื่น ๆ ซึ่งต้องผ่านกระบวนการคัดเลือก การนำสืบ และการพิจารณานำหนักหรือความน่าเชื่อถือ และสามารถรับฟังได้ตลอดสาย กระบวนการยุติธรรม

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และต่อมาปี พ.ศ. 2551 มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับที่ 2 ซึ่งมีการแก้ไข ยกเลิก และเพิ่มบทบัญญัติบางมาตราขึ้นเพื่อรับรองให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานได้ ทำให้สัญญาหรือธุรกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัลทั้งหมดมีผลบังคับใช้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 11 วางหลักไว้ว่า วรรคหนึ่ง "ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์"

วรรคสอง ซึ่งได้อธิบายถึงการพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นจำเป็นต้องพิจารณาลักษณะหรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องและความถูกต้องของข้อมูลที่ส่งไป การใช้เทคโนโลยีสำหรับการเข้ารหัสและเซ็นต์ข้อมูลก็เป็นสิ่งที่ควรพิจารณา เนื่องจากสามารถเสริมความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้

วรรคสาม ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วย ซึ่งจากข้อกฎหมายดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่า ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหมายความรวมถึง ข้อมูลการติดต่อสื่อสารหรือสนทนาผ่าน อีเมล แอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊กแมสเซ็นเจอร์ หรือการพูดคุยโต้ตอบกันผ่านทางคอมพิวเตอร์ในกระตุต่างๆ หรือในเว็บไซต์เฟซบุ๊กหรือเว็บไซต์อื่นๆ ย่อมสามารถใช้อ้างอิงเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ทั้งที่เป็นคดีแพ่งและคดีอาญา โดยวิธีการนำสืบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานนั้น มิได้จำเป็นที่จะต้องนำเครื่องคอมพิวเตอร์ไปทำการประมวลผลข้อมูลเพื่อแสดงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ศาลดูหรือต้องทำการ คัดลอก ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ใส่ซีดี ส่งไปให้ศาลแต่อย่างใด เพราะตามวรรคสามของกฎหมายดังกล่าว ได้วางหลักไว้ว่า "สิ่งพิมพ์ออก" หรือ printout ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น สามารถนำมาใช้อ้างอิงเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาได้ เช่นเดียวกับตัวข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นทางปฏิบัติในการนำสืบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ผู้นำสืบย่อมสามารถทำ การพิมพ์ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นใส่กระดาษ แล้วนำเอากระดาษที่พิมพ์ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นไปนำสืบในชั้นศาลได้ ส่วนวิธีการนำสืบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวให้มีน้ำหนักที่ศาลจะรับฟังได้นั้น ฝ่ายที่นำสืบควรจะต้องถามค้านและนำสืบให้ศาลเห็นถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานเหล่านั้นตามที่ระบุไว้ในวรรคสามของมาตราดังกล่าวด้วย กล่าวคือ ผู้นำสืบควรจะนำสืบให้เห็นว่า ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีวิธีการสร้างหรือการเกิดขึ้นที่น่าเชื่อถือ ไม่อาจถูกปลอมแปลงได้ มีวิธีการเก็บรักษาข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ไม่อาจถูกเปลี่ยนแปลงได้ภายหลังจากเกิดขึ้นมาแล้ว และสามารถระบุตัวผู้ส่งข้อความนั้นๆ ได้อย่างแน่นอน รวมทั้งพฤติการณ์อื่นๆ ที่จะทำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีความน่าเชื่อถือ (สำนักงาน พิเศษฯ ศรีสังข์ ทนายความ, 2566)

ซึ่งเมื่อมีกรณีพิพาทและมีการนำคดีมาฟ้องต่อศาล จะทำให้ศาลไม่อาจปฏิเสธการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัลได้ (ศุทธดา วัฒนวิเชียร, 2554) ซึ่งเมื่อได้พิจารณาร่วมกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่มีผลกระทบกับวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ในลักษณะอาชญากรรมที่กระทำต่อระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งได้แก่การเข้าไปแทรกแซง ทำลาย ทำให้เปลี่ยนแปลง ทำให้เสียหายในระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์และการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือประกอบอาชญากรรมซึ่งเป็นอาชญากรรมที่มีผลกระทบร้ายแรง

และขยายวงกว้าง โดยเฉพาะการใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดส่วนใหญ่ในอาชญากรรมทางการเงิน ซึ่งเป็นความผิดมูลฐานที่สำนักงาน ปปง. มีอำนาจในการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินทั้งสิ้น

โดยจากพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะเห็นได้ว่าพยานหลักฐานดิจิทัลได้รับการยอมรับให้สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีทั้งทางแพ่งและอาญาได้ นอกเหนือจากพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร และถือเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการใช้เป็นพยานในการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัล ดังกล่าว จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยผ่านการศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตาม ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่การสรุปเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลในการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

คำถามการวิจัย

1. ปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีอะไรบ้าง
2. แนวทางในการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ควรเป็นอย่างไร

3. การใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรมีแนวทางอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาและการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในส่วนมาตรการทางแพ่ง คือการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อมีการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ตั้งแต่ในชั้นการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยเฉพาะในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บพยานหลักฐานทางดิจิทัลของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้อง การนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลเข้ามาในสำนวน การนำเสนอพยานหลักฐานทางดิจิทัลของพนักงานอัยการให้ศาลแพ่งพิจารณา และมุมมองการรับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัลของศาลแพ่ง รวมไปถึงการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี โดยมุ่งเน้นความเชื่อมโยงกันในแง่พยานหลักฐานของการดำเนินคดีทางแพ่งเป็นสำคัญ

2. ขอบเขตของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา มีดังนี้

2.1 ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงานปปง.) กลุ่มนักวิชาการคอมพิวเตอร์ สังกัดส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ (พยานดิจิทัล) จำนวน 5 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงานปปง.) กลุ่มนักสืบสวนสอบสวน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในกองคดี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน, การปฏิบัติการหรือประสานการปฏิบัติการเพื่อการสืบสวนตรวจค้น ยึดหรืออายัดทรัพย์สินและรวบรวมพยานหลักฐาน, การรับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับคดี เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, การดำเนินการเกี่ยวกับการขอหมายค้นหมายจับ การจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และการประสานติดตามพยานในคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง, การปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 5 คน

2.3 พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นพนักงานอัยการที่เคยมีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน จำนวน 5 คน

โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยผู้วิจัยได้ใช้การกำหนดจำนวนของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดที่ 15 คน

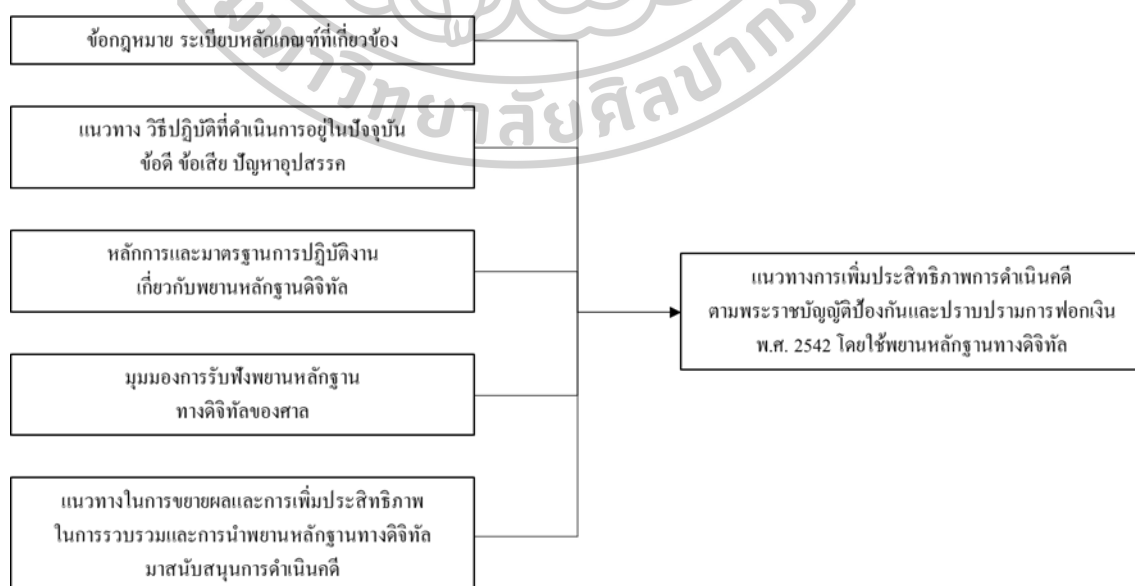
2.4 การศึกษาคำพิพากษาของศาลแพ่ง ที่พิจารณาคดีดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่นำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาประกอบการพิจารณา วินิจฉัยคดี

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในช่วงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2565 ถึง เมษายน พ.ศ. 2566

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
2. ทราบถึงแนวทางในการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
3. เสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ในการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลในการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติการณ์ที่ต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลผลิตภาพที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนร่วมทั้งนี้ต้องมีการลดขั้นตอนและเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายตลอดจนยกเลิกภารกิจที่ล่าสมัยและไม่มี ความจำเป็น การขยายผล การสืบหาทรัพย์สิน การพิสูจน์ความผิดอาญามูลฐาน

การดำเนินคดี หมายถึง การดำเนินการกับทรัพย์สิน ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในส่วนของมาตรการทางแพ่ง (การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐาน เสนอพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดตกเป็นของแผ่นดิน)

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หมายถึง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 และกฎหมายลำดับรองได้แก่ กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

พยานหลักฐานทางดิจิทัล หมายถึง ข้อมูลที่เก็บรักษาบนสื่อบันทึกข้อมูล หรืออยู่ระหว่างการส่ง รับ ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีคุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

คดีแพ่ง หมายถึง คดีดำเนินการกับทรัพย์สินตามตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตและเนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 การดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ลักษณะและความหมายของข้อมูลดิจิทัล มาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน กระบวนพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 การรับฟังและชี้แจงพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลดิจิทัล แนวทางความร่วมมือในการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน

เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารซึ่งมีผลทำให้รูปแบบอาชญากรรมมีความซับซ้อนขึ้น มีการดำเนินงานร่วมกันในรูปองค์กรอาชญากรรม แบ่งงานกันทำ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และมีเครือข่ายเพื่อการติดต่อประสานงานกันในหลายประเทศ เพื่อก่ออาชญากรรมที่เกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมาย การก่ออาชญากรรมนี้มุ่งหวังให้ได้เงินจำนวนมากเป็นผลตอบแทน เงินเหล่านี้จะถูกนำไปผ่านกระบวนการเปลี่ยนสภาพในหลาย ๆ ลักษณะ เพื่ออำพรางที่มาของเงินได้นั้น ส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยอาศัยสถาบันการเงิน หรือประกอบธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือ เช่น ลงทุนในธุรกิจอาหารมัตริย์ หรือธุรกิจกองทุน เงินที่ได้จากการดำเนินการดังกล่าวนี้จะย้อนกลับไปเป็นเงินทุนเพื่อประกอบอาชญากรรมที่ยากต่อการจับกุมและปราบปราม การที่เงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดถูกแปรสภาพ เปลี่ยนรูป หรือถูกแปลงให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินใหม่ที่เสมือนได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งเปรียบได้กับการทำเงินที่สกปรก (Dirty Money) ให้กลายเป็นเงินที่สะอาด (Clean Money) กระบวนการเช่นนี้เราเรียกว่า การฟอกเงิน (Money Laundering) การฟอกเงินเป็นการกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รวมตัวเป็นองค์กร เป็นกระบวนการบุคคลต่อทรัพย์สินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงิน (Conceal Income) เพื่อซุกซ่อนทรัพย์สิน (Hide Assets) เพื่อปกปิดความเป็นเจ้าของที่แท้จริง (Conceal Ownership) เพื่อปกปิดแหล่งที่มาที่ผิดกฎหมาย (Conceal Illegal Source) เพื่อให้ดูเหมือนว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Make It Appear Legal) (ศาลแพ่งร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2564)

ความหมายของการฟอกเงิน (Money Laundering)

คำว่า "การฟอกเงิน" เป็นคำศัพท์ที่รู้จักกันมากกว่า 60 ปีแล้ว ซึ่งเกิดขึ้นในเครื่องหมายของการทำอาชญากรรมทางการเงิน ในอดีต นายเมเยอร์ แลนสกี เป็นหนึ่งในผู้ที่ถูกบ่มเพาะขึ้นเกี่ยวกับแนวความคิดของการฟอกเงิน วิธีการของเขาเกี่ยวข้องกับการแปลงเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือที่เรียกว่า "เงินสกปรก" ให้เป็น "เงินสะอาด" ผ่านกระบวนการทางธุรกรรมต่าง ๆ ที่ถูกต้องตามกฎหมาย (วิระพงษ์ บุญโยภาส, 2547)

ดังนั้น การฟอกเงิน คือ การเปลี่ยน แปรสภาพเงิน หรือทรัพย์สิน ที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้เสมือนหนึ่งว่า เป็นเงินที่ได้มาโดยชอบ หรืออาจกล่าวได้ว่าการฟอกเงินเป็นกระบวนการที่ผู้คนที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินกระทำขึ้นเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และทำให้รายได้ดังกล่าวดูเหมือนมีที่มาถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการนี้จะใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อซ่อนและทำลายหลักฐานหรือร่องรอยของการกระทำที่ไม่ถูกต้องเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ นอกจากนี้เขายังพยายามสร้างรายได้ใหม่ที่มีที่มาถูกต้องตามกฎหมายเพื่อกลบขบ้นทิกของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน และยังหมายความรวมถึงการเปลี่ยนเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่สุจริต ให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยมีวิธีการและการดำเนินการอยู่หลายวิธีซึ่งสามารถจัดลำดับวิธีการฟอกเงินซึ่งผู้กระทำการอาจกระทำรวมกันหลายวิธีหรือวิธีเดียวก็ได้ตามเอกสารประกอบ การบรรยายของ Philip Fong, Assistant Director Commercial Affairs Department Singapore ในการอบรม Asean Senior Police Officers Course 13th November 1993 อธิบายว่าในบรรดาวิธีฟอกเงินทั้งหมดนั้นสามารถจัดเป็นระดับชั้น (Stage) ของการฟอกเงินได้เป็น 3 ระดับ โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความยากลำบากในการตรวจสอบเป็นลำดับกันไป (วาทีน คำทรงศรี, 2535) ดังนี้

1. การวางเงิน (Placement): เป็นขั้นตอนแรกๆที่ผู้ฟอกเงินจะนำเงินที่ได้มาจากกิจกรรมที่ผิดกฎหมายไปฝากหรือเก็บไว้ในที่ซ่อนเร้นและปลอดภัย เช่น การฝากเงินไว้ที่ธนาคารหรือการซื้อทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง เพื่อป้องกันการตรวจสอบและเพิ่มความซับซ้อนในการติดตามแหล่งที่มาของเงิน

2. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Layering): เป็นขั้นตอนที่เงินที่ได้มาจากกิจกรรมที่ผิดกฎหมายจะถูกนำไปลงทุนหรือซื้อทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผสมผสานเงินเพื่อให้ยากต่อการติดตามแหล่งที่มาของเงิน

3. การผสมผสาน (Integration): เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้ฟอกเงินจะนำเงินที่ได้มาจากกิจกรรมที่ผิดกฎหมายมารวมกับเงินที่มาจากรายได้ที่ถูกต้องหลาย ๆ แหล่ง เช่น การลงทุนในกิจการต่าง ๆ หรือการซื้อขายสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่มีทะเบียนตามกฎหมาย โดยการผสมผสานเงินเหล่านี้จะทำให้ยากต่อการติดตามและสร้างความสับสนในแหล่งที่มาของเงิน

การฟอกเงินนี้ มิได้จำกัดแต่เฉพาะการกระทำแก่เงิน ซึ่งได้มาจากการกระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำเนินการใด ๆ แก่ทรัพย์สินต่าง ๆ อันได้มาจากการกระทำความผิดด้วยเช่นกัน ดังนั้น โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงคำว่า “ฟอกเงิน” ย่อมเป็นที่เข้าใจว่า มิใช่จำกัดเฉพาะการฟอก “เงิน” เท่านั้น แต่รวมถึงการฟอก “ทรัพย์สิน” ด้วย โดยมักเรียกรวม ๆ ว่า “ฟอกเงิน” จึงอาจกล่าวได้ว่า “การฟอกเงิน” หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เงิน หรือทรัพย์สินใด ๆ ซึ่งมีที่มาจากการกระทำความผิดต่าง ๆ เปลี่ยนสภาพเป็นเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งบุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยเหตุนี้วัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนสภาพเงินหรือทรัพย์สินอันไม่ชอบด้วยกฎหมายให้เป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงมีอยู่สามประการ (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2542) ได้แก่

ประการแรก การปกปิดเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาอันไม่ชอบดังกล่าวนี้ไม่ให้บุคคลอื่นทราบว่าเป็นเงินได้ของผู้กระทำความผิด

ประการที่สอง หลบเลี่ยงการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดใด ๆ ของผู้ซึ่งเป็นเจ้าของเงินที่นำมาฟอก จากบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเป็นการปกปิดแหล่งที่มาของเงินนั้น

ประการที่สาม การเพิ่มพูนผลประโยชน์ หรือผลกำไรจากการฟอกเงินดังกล่าวเพื่อใช้สนับสนุนในการกระทำความผิด หรือเพื่อขยายขอบเขตเครือข่ายของการกระทำความผิดต่อไป อันเป็นการสร้างฐานอำนาจทางอาชญากรรมให้แข็งแกร่งจนยากแก่การปราบปรามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และทำให้สามารถเพิ่มรายได้ให้มากขึ้นจากการประกอบอาชญากรรมนั้น

ปัญหาของการฟอกเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม ที่เป็นประเทศปัญหาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังประสบอยู่ รวมทั้งประเทศไทยด้วยนั้น ก็คือ อาชญากรรมทางยาเสพติด แต่ในอดีตรัฐบาลของหลายประเทศทุก ๆ รัฐบาล ต่างมีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแต่ไม่ได้มีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องของการดำเนินการกับการกระทำที่เป็นการฟอกเงิน ซึ่งทำให้ในปัจจุบันอาชญากรรมหลายประเภทได้ใช้การฟอกเงิน กระทำกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดสร้างความมั่นคงให้กับตนเองและกลุ่มองค์กรอาชญากรรมของตน ซึ่งหลายประเทศมีความเห็นร่วมกันว่าการฟอกเงินเป็นปัญหาระดับโลก และควรมีการกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาในกฎหมายภายในประเทศตน ดังนั้น องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดให้มีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (Vienna Convention) ขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “อนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988” โดยอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายไว้หลายประการ เพื่อให้ประเทศที่เป็นสมาชิกนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไข หรือบัญญัติกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน (ผดุงศักดิ์ ศรีเมฆ, 2548)

ความเป็นมาของกฎหมายฟอกเงิน

การฟอกเงินเริ่มมีในโลกมาตั้งแต่ยุคโตสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอนแต่สันนิษฐานว่าการฟอกเงินน่าจะเริ่มต้นมีในประเทศจีนตั้งแต่เมื่อราว 2000 ปีก่อนคริสตกาลพ่อค้าจีนซึ่งมีฐานะมั่งคั่งร่ำรวยในยุคนั้นจะใช้วิธีการซุกซ่อนทรัพย์สินเงินทอง โดยการนำเอาไปลงทุนทำธุรกิจในด้านเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ต้องชำระภาษีให้กับทางการ ต่อมา การฟอกเงินได้เป็นเครื่องมือของพวกผิดกฎหมายอย่างอื่นนอกเหนือจากการหลบเลี่ยงภาษีด้วย เช่น ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1920 ในเมืองใหญ่ของสหรัฐอเมริกาหลายแห่ง เช่น ชิคาโก และแคลิฟอร์เนีย มีพวกพ่อค้าและนักธุรกิจซึ่งหน้าฉากทำธุรกิจการค้าถูกกฎหมาย แต่หลังฉากเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การพนันและลักลอบค้าของหนีภาษี ซึ่งบุคคลเหล่านั้นมักจะเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหรือในแวดวงธุรกิจซึ่งเรียกว่า “มาเฟีย”

ในช่วงเวลานั้น บุคคลซึ่งมีชื่อเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในฐานะมาเฟียใหญ่ ของสหรัฐได้แก่ อัล คาโปน (Al Capone) ซึ่งในที่สุดก็ถูกศาลตัดสินจำคุกในความผิดฐานเลี่ยงภาษีใน ค.ศ. 1931 และคดีโด่งดังอีกคดีซึ่งเป็นที่รู้จักทั่วโลก และเชื่อว่าพัวพันกับการฟอกเงินด้วย คือ คดีวอเตอร์เกต (Watergate) ซึ่งเกิดในสหรัฐ เมื่อ ค.ศ. 1973

มีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของคำว่า “ฟอกเงิน” หรือ Money Laundering คือสันนิษฐานว่าการฟอกเงินเป็นคำเรียกที่มาจากพวกมาเฟีย ซึ่งเบื้องหลังทำธุรกิจ ผิดกฎหมาย แต่ภายนอกทำธุรกิจที่ชำระเงินสด ซึ่งนิยมคือ ธุรกิจรับจ้างซักเสื้อผ้า หรือ Laundry ข้อสันนิษฐานนี้ก็น่าจะพอมีเค้าอยู่เหมือนกัน เพราะถ้าดูจากสังคมอเมริกาในยุคนั้น ซึ่งเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ธุรกิจการค้า การเงิน และการลงทุนในเขตเมืองสำคัญจึงคึกคัก ทำให้ผู้คนเร่งรีบจนไม่มีเวลาซักเสื้อผ้าเอง

ในปัจจุบัน เมื่อเศรษฐกิจประเทศต่าง ๆ มีความเกี่ยวพันกันมากขึ้น ทั้งโดยการติดต่อค้าขายและโดยข้อตกลงระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้การฟอกเงินของพวกทุจริตชนสามารถกระทำได้กว้างขวางและมีอิทธิพลมากขึ้น แม้ว่าหลังฉากจะค้ายาเสพติด ค้าหญิงโสเภณี ค้าของหนีภาษี การพนันเถื่อน รวมไปถึงจนถึงการยกยอกเงิน และทรัพย์สินของบริษัท และคอร์รัปชันในราชการ แต่ธุรกิจหน้าฉากจะเป็นธุรกิจที่มีหน้าตา ทรงอิทธิพลในสังคมและการเมือง ซึ่งมักจะมีโยงใยเอื้อประโยชน์ร่วมกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอยู่ด้วย

ในประเทศพัฒนาแล้ว ธุรกิจที่พวกมิจฉาชีพเหล่านี้นิยมกระทำเพื่อปกปิดพฤติกรรมเบื้องหลังได้แก่ สำนักงานบัญชี สำนักงานกฎหมาย ธุรกิจธนาคาร ธุรกิจภาพยนตร์ ธุรกิจก่อสร้าง และการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น โยงใยและเครือข่ายของนักฟอกเงินได้ขยายแผ่ครอบคลุมไปทั่วโลก ซึ่งก็มีทั้งร่วมมือและขัดแย้งกันในระหว่างพวกมิจฉาชีพด้วยกันแต่โดยทั่วไปแล้วนักฟอกเงินระดับโลกจากประเทศที่พัฒนาแล้วจะพยายามเข้าไปประสานผลประโยชน์กับนักฟอกเงินท้องถิ่นในประเทศกำลังพัฒนาในลักษณะต่างตอบแทน โดยหลังฉากจะร่วมเครือข่ายธุรกิจผิดกฎหมายกัน ขณะที่หน้าฉากก็

ทำธุรกิจถูกกฎหมายระหว่างกัน เป็นการพอกเงินไปด้วยในตัว หรือมีฉะนั้นก็พยายามจะเข้าไปมีบทบาทควบคุมกลไกการทำงานของภาครัฐเสียเอง เช่น ครั้งหนึ่งเคยมีข่าวลือว่า นักพอกเงินรายใหญ่ รายหนึ่งในสหรัฐได้วางแผนที่จะซื้อตัวบุคคลซึ่งควบคุมกลไกธนาคารกลางของรัฐ

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารซึ่งมีผลทำให้เกิดความสะดวกสบาย แต่การพัฒนาดังกล่าวก็ก่อให้เกิดผลเสียเช่นกัน ถ้ามีการนำไปใช้ในทางที่จะเกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชญากรรม ความเจริญและเทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้รูปแบบอาชญากรรมมีความซับซ้อนยุ่งยากในการตรวจสอบ ทำให้อาชญากรรมธรรมดาพัฒนาไปสู่อาชญากรรมข้ามชาติ มีการดำเนินงานร่วมกันเป็นรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม มีการรวมตัวกัน มีการแบ่งงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีเครือข่ายเพื่อการติดต่อประสานงานกันในหลาย ๆ ประเทศ เพื่อก่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อได้เงินมา เงินเหล่านี้จะถูกนำไปผ่านกระบวนการเปลี่ยนสภาพในหลาย ๆ ลักษณะเพื่ออำพรางที่มาของเงินได้นั้น ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ และดำเนินการจัดการย้อนกลับไปเป็นเงินทุน เพื่อประกอบอาชญากรรมขึ้นมาอีกเป็นวงจรอุบาทว์ของการประกอบอาชญากรรมที่ยากต่อการดำเนินการทางกฎหมาย

ดังนั้น การนำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปแปรสภาพ เปลี่ยนรูปเปลี่ยนแปลงให้เป็นทรัพย์สินใหม่ เป็นการกระทำทรัพย์สินที่สกปรกให้กลายเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบ หรือเป็นทรัพย์สินที่สะอาด ซึ่งเรียกระบวนการนี้ว่า “การพอกเงิน”

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1998 หรือเรียกโดยย่อว่าอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 (Vienna Convention 1988) ซึ่งตามอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดมาตรการและเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น การป้องกันและปราบปรามการยาเสพติด ความช่วยเหลือทางกฎหมาย รวมถึงกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการพอกเงินซึ่งประเทศที่ประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสมาชิกจะต้องมีกฎหมายในการรองรับมาตรการต่าง ๆ

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2537 คณะอนุกรรมการถูกแต่งตั้งเพื่อพิจารณาและร่างกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน หรือการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และนำไปเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาในปี พ.ศ. 2538 คณะอนุกรรมการได้เสนอ "ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พ.ศ. ..." และเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2542 สภาผู้แทนราษฎรได้มีการอนุมัติร่างกฎหมายนี้ ในที่สุดเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2542 วุฒิสภาก็ได้ให้ความเห็นชอบเช่นกัน โดยยังคงรักษาสาระสำคัญในร่างกฎหมายเดิมเกือบทุกประการ อย่างไรก็ตามมีการเปลี่ยนแปลงคำว่า "สำนักบริหารข้อมูล" เป็น "คณะกรรมการธุรกรรม" โดยมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดิม ในที่สุดกฎหมายในรูปแบบนี้ถูก

เรียกว่า "พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542" และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2542

ศาลแพ่งร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้อธิบายถึงความเป็นมาของกฎหมายฟอกเงิน โดยระบุว่า ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยต่างประสบปัญหาการฟอกเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม โดยเฉพาะการค้ายาเสพติดซึ่งเป็นอาชญากรรมที่มีผลตอบแทนเป็นเงินจำนวนมากแก่ผู้ค้ายาเสพติด และประมาณร้อยละ 50 ถึง ร้อยละ 70 จะอยู่ในรูปของเงินสด ผู้ค้ายาเสพติดจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนสภาพจากเงินสดจำนวนมากให้อยู่ในรูปของเงินฝากธนาคาร เพื่อลดความเสี่ยงในการนำไปใช้ นอกจากนี้ยังได้นำไปลงทุนซื้อขายสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการฟอกเงินเพื่อให้บุคคลทั่วไปเชื่อว่าเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย การฟอกเงินจึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศเป็นอย่างมากเพราะเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไม่ได้เกิดจากผลิตผลทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง และเงินดังกล่าวถูกนำไปใช้ในการให้สินบนพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง รวมถึงการขยายเครือข่ายของอาชญากรรมกลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่มีอิทธิพลมาก เมื่อสังคมมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้การฟอกเงินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกระทำได้อย่างกว้างขวางจากการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น การค้ายาเสพติด การค้ำมนุษย์ การพนัน เป็นต้น องค์การสหประชาชาติจึงได้ประกาศใช้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1988 หรือเรียกว่า อนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ.1988 ซึ่งกำหนดมาตรการทางกฎหมายหลายประการเพื่อให้ภาคีสมาชิกนำไปเป็นแนวทางแก้ไขหรือบัญญัติกฎหมายภายในให้เป็นไปตามแนวทางเดียวกับอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ.1988 เช่น กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา ให้รับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติด ให้ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดเป็นความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เป็นต้น ประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ.1988 และกฎหมายที่มีอยู่ในขณะนั้น ได้แก่ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ซึ่งมีมาตรการพิเศษที่จะดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่กฎหมายฉบับดังกล่าวยังมีช่องว่างซึ่งหากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี หรือคดีถึงที่สุดโดยศาลพิพากษายกฟ้องแล้วก็ไม่สามารถดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ทำให้กฎหมายที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการจัดการกับอาชญากรรมและเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ ดังนั้นในปี 2542 ประเทศไทยจึงได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ขึ้น และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2542 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2542 กฎหมายฟอกเงินฉบับดังกล่าวกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาและ

มุ่งเน้นดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดินเมื่อปรากฏว่ามีกรกระทำผิดเกิดขึ้น ไม่ว่าจะจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ หรือผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษหรือไม่ หากมีทรัพย์สินเกิดขึ้นจากการกระทำความผิด ก็สามารถดำเนินการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้โดยไม่มีอายุความ ทั้งการดำเนินการให้เงินหรือทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามกฎหมายฟอกเงินดังกล่าวไม่ใช่โทษทางอาญาหรือเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจึงมีผลใช้บังคับย้อนหลังได้ การที่ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ขึ้นใช้บังคับโดยกำหนดมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นมาตรการเสริมพระราชบัญญัติมาตรการการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ทำให้สามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดควบคู่กันไปได้ เพื่อตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมที่ใช้รูปแบบการฟอกเงินให้หมดไปเพราะผู้กระทำความผิดไม่อาจมีแหล่งทางการเงินที่ใช้เป็นทุนในการสนับสนุนการประกอบอาชญากรรมได้อีกต่อไป โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดความผิดอาญาที่เป็นความผิดมูลฐาน อันเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินไว้ 7 มูลฐาน ตามมาตรา 3 (1) ถึง (7) และต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 รวม 5 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เนื่องมาจากการฟอกเงินมีความเชื่อมโยงกับการก่อการร้ายโดยมีการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายทำให้การก่อการร้ายรุนแรงขึ้น มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ขอให้ทุกประเทศร่วมมือดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำที่เป็นการก่อการร้ายรวมถึงการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย และโดยที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 โดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 พ.ศ.2546 กำหนดให้ความผิดฐานก่อการร้ายเป็นความผิดมูลฐานเพื่อนำมาตรการทางกฎหมายพิเศษมาใช้ควบคู่กันซึ่งจะทำให้การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2546 และให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ครั้งที่ 2 เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมและการฟอกเงินยังคงมีอยู่ ไม่ได้หมดไป เพราะผู้กระทำความผิดอาญามูลฐานอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2442 ซึ่งมีอยู่ 8 มูลฐาน ยังคงสามารถนำเงินและทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมาใช้สนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานทั้งแปดได้อีก จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 กำหนดให้การกระทำความผิดอาญามูลฐานอื่นที่ขัดต่อ

ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือต่อความมั่นคงแห่งรัฐ หรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นความผิดมูลฐาน ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาตโดยมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าตั้งแต่สิบล้านบาทขึ้นไป หรือเป็นการจัดให้มีการเล่นพนันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ครั้งที่ 3 ในปี 2552 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2552 กำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพบางประเภทมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการแสดงตนและการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าของสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพบางประเภท ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ครั้งที่ 4 ในปี 2556 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2556 กำหนดความผิดมูลฐานเพิ่มเติมและกำหนดกรอบของความผิดมูลฐานให้ชัดเจนเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ครั้งที่ 5 ในปี 2558 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2558 ปรับปรุงบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดมูลฐาน สถาบันการเงิน ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ลักษณะการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน และส่วนอื่น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและเลขาธิการเป็นไปโดยอิสระ และการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ปัญหาและสถานการณ์การฟอกเงิน

ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจโลก มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีการเชื่อมโยงกันในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ระบบการค้าเสรี การเคลื่อนย้ายเงินทุนและการค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว โดยผ่านระบบการติดต่อสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยีอันทันสมัย จึงส่งผลให้ขนาดเศรษฐกิจขยายใหญ่โตมากขึ้น ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของโลกขยายตัวมากขึ้นนั้น อีกด้านหนึ่งของระบบเศรษฐกิจที่แทรกตัวไปกับเศรษฐกิจทางการ คือ ระบบเศรษฐกิจใต้ดิน หรือเศรษฐกิจนอกระบบจากการประเมินของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ พบว่ามีเงินสกปรกที่ได้มาจากธุรกิจผิดกฎหมาย มีวงเงินประมาณ 300,000 – 500,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ไหลเข้าสู่ระบบการเงินทั่วโลกต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกในปี พ.ศ. 2539 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2548) และจากการรายงานว่าด้วยการพัฒนามนุษย์ขององค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2542 ได้ประเมินมูลค่าทางการเงินหรือเงินนอกระบบทั่วโลก อยู่ที่ประมาณ 1.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (Office, 1999)

สำหรับการฟอกเงินในประเทศไทยจากการศึกษาพบว่าเกิดจากปัจจัยที่ทำให้การฟอกเงินอย่างน้อย 3 ประการ

1. ประเทศไทยมีขนาดเศรษฐกิจนอกกฎหมายขนาดใหญ่และส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองค่อนข้างสูง โดยมีกิจกรรมการกระทำความผิดหลัก คือ การค้ายาเสพติด การค่าน้ำมันเถื่อน การค้าอาวุธสงคราม การค้าแรงงานต่างด้าว การค้าประเวณี และการพนัน ระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2538 มีการประมาณการว่าธุรกิจผิดกฎหมายเหล่านี้ มีเงินทุนหมุนเวียนระหว่าง 600,000 – 800,000 ล้านบาทต่อปี

2. การทุจริตคอร์รัปชันของราชการ และนักการเมืองมีอยู่ในระดับสูงจากการประมาณการในปี พ.ศ. 2543 มีวงเงินทุจริตคอร์รัปชันสูงถึง 47,000 – 70,500 ล้านบาท ต่อปี ทั้งนี้ ยังไม่รวมการสูญเสียเงินภาษีของประชาชนอันเกิดจากการนำเงินจากทางราชการไปใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัจจัยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย เหมาะที่จะเป็นแหล่งผลิตและเป็นเส้นทางลำเลียงผ่านสู่ตลาดต่างประเทศได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นนักค้า ยาเสพติด การค้าหญิงและเด็ก การค้าแรงงาน การค้าอาวุธเถื่อน

ผู้กระทำความผิดได้เงินจากการกระทำความผิด ก็จะนำเงินหรือทรัพย์สิน เข้าสู่ตลาดการเงินตามสถาบันการเงินทั้งในและต่างประเทศ เช่นสถาบันการเงินโดย เฉพาะประเทศในหมู่เกาะแคริบเบียน ประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิกตอนใต้ ซึ่งธนาคารมีนโยบายรักษาความลับของลูกค้าอย่างเข้มงวด นอกจากนั้นอาจนำเงินเข้าสู่บ่อนการพนัน ตลาดหุ้น หรือการทำการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ประกันชีวิต รวมถึงการแลกเปลี่ยนเงินตรา ฯลฯ จากการศึกษาวิจัยมูลค่าการฟอกเงินในความผิด 8 มุขฐาน พบว่าในปี พ.ศ. 2547 มีวงเงินที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่าง 200,000 – 270,000 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 3-4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในปี พ.ศ. 2547 โดยความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็กมีมูลค่ามากที่สุดถึง 170,000 ล้านบาท ส่วนยาเสพติดมีมูลค่าประมาณ 12,000 – 24,000 ล้านบาท

ประโยชน์ที่ได้จากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2442

1. ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ.1988
2. ประเทศไทยเป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก
3. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มีมาตรการทางกฎหมายพิเศษทำให้สามารถสกัดกั้นการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปใช้ในการกระทำความผิดอีก เป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ
4. ทำให้การปราบปรามการกระทำความผิดมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม
5. ทำให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพราะเงินหรือทรัพย์สินที่หมุนเวียนในระบบเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย

ลักษณะหรือรูปแบบการฟอกเงิน

อาชญากรนักฟอกเงินจะใช้จุดอ่อนของระบบธุรกิจให้เกิดประโยชน์ในการปกปิดร่องรอยหรือแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด ซึ่งมักจะได้แก่ธุรกิจที่ไม่มีหลักฐานหรือเอกสารให้ติดตามร่องรอยได้ ธุรกิจที่ไม่มีการควบคุมอย่างเหมาะสมจากรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ รวมทั้งการดำเนินธุรกิจที่รวดเร็วฉับไวแต่ปราศจากกลไกป้องกันมิฉวยชีพที่ตีพ้อ โดยรูปแบบของการฟอกเงินมีหลายวิธีการ (อรณพ ลิขิตจิตถะ, 2542) ดังนี้

1. การนำเงินสดติดตัวออกนอกประเทศ

เป็นการนำเงินสดที่ได้โดยสุจริตติดตัวหรือนำไปใช้จ่ายในต่างประเทศ แต่โดยการที่การโยกย้ายเงินที่ได้รับจากการค้ายาเสพติดหรืออาชญากรรมอื่น ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบากเนื่องจากมีจำนวนมากและธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินสดจำนวนมาก ๆ อาจถูกเพ่งเล็งได้ง่าย นอกจากนี้ทางการของบางประเทศยังมีมาตรการกำกับควบคุมการทำธุรกิจด้วยเงินสดอย่างเข้มงวด รวมทั้งระบบการเงินของบางประเทศอาจจะ ไม่นิยมการใช้จ่ายหรือการทำธุรกิจโดยอาศัยเงินสด ดังนั้น การใช้เงินสดที่ได้มาโดยไม่สุจริตจึงกระทำธุรกิจโดยอาศัยเงินสด ดังนั้น การใช้เงินสดที่ได้มาโดยไม่สุจริตจึงกระทำเฉพาะในบางประเทศที่ไม่เข้มงวดในการใช้เงินสดในการทำธุรกิจด้านการเงินหรืออาศัยการนำเงินสดผ่านพรมแดนระหว่างประเทศโดยติดสินบนเจ้าพนักงานซึ่งเป็นการ เสี่ยงภัยอย่างมาก

2. การฝากเงินกับสถาบันการเงินภายในประเทศ

เป็นวิธีหลักที่นิยมใช้ทั่วไป เพื่อซ่อนการติดตามและไม่ให้สามารถตามหาเจ้าของเงินที่แท้จริงได้ วิธีหนึ่งคือการฝากเงินโดยใช้นามแฝงหรือชื่อปลอม โดยเป้าหมายคือไม่ไม่สามารถตรวจสอบชื่อเจ้าของที่แท้จริงของธุรกิจหรือบัญชีได้ วิธีนี้มักใช้ในประเทศที่ไม่มีการควบคุมอย่างเข้มงวดในการเปิดเผยชื่อเจ้าของและมีการซ่อนรายงานเกี่ยวกับธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง ซึ่งเป็นจุดอ่อนและสะดวกในการใช้สถาบันการเงินในกระบวนการฟอกเงิน

3. การส่งเงินสดหรือโอนเงินออกนอกประเทศ

สามารถทำได้โดยการนำเงินสดไปฝากในประเทศที่ระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินไม่ได้รับการควบคุมเข้มงวด เป้าหมายของวิธีนี้คือการให้เงินที่ได้จากกิจกรรมผิดกฎหมายเข้าสู่ระบบการเงินของประเทศนั้น และโอนเงินกลับไปยังผู้ค้ายาเสพติดหรืออาชญากรผ่านวิธีต่าง ๆ เช่นการโอนเงินผ่านทางโทรคมนาคม เป็นต้น ด้วยการทำเช่นนี้ เงินที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมายจะได้รับการเปลี่ยนแปลงและกลายเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย จุดอ่อนของประเทศที่ไม่เข้มงวดเรื่องการนำเงินสดออกนอกประเทศคือถูกนำไปใช้ในกระบวนการฟอกเงิน

4. การจัดตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้นบังหน้า

เพื่อทำการปกปิดแหล่งที่มาและความเป็นเจ้าของเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย ผู้ค้ายาเสพติดหรืออาชญากรสามารถใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เช่นการจัดตั้งหรือซื้อกิจการในต่างประเทศ เช่นในเขตปลอดภาษี โดยกิจการเหล่านี้จะใช้เป็นช่องทางในการกลบเกล็นเงินที่ได้มาจากกิจกรรมผิดกฎหมาย และทำให้เงินดังกล่าวถูกใช้จ่ายและหมุนเวียนระหว่างกิจการทั้งสองโดยการกู้ยืมเงินหรือซื้อสินค้าจากกิจการในต่างประเทศในราคาที่แพงกว่าปกติ

5. วิธีการอื่น ๆ

นอกจากวิธีการดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีวิธีการอื่น ๆ อีกมาก เช่น นำเงินไปซื้อกิจการที่มีผลขาดทุนแต่ธุรกิจมีรายรับเป็นเงินสด เช่น โรงแรม กิจการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ภัตตาคาร ร้านค้าปลีก เป็นต้น ซึ่งต่อไปธุรกิจเหล่านี้ก็จะกลับฟื้นขึ้นเพราะอาศัยดอกผลจากเงินผิดกฎหมายดังกล่าว หลังจากนั้นจึงค่อยถ่ายเทเงินออกใช้ หรือการนำเงินไปซื้อตราสารโอนเปลี่ยนบนมือไม่ได้ ซึ่งตราสารนั้นไม่มีการควบคุมจากสถาบันการเงิน ผู้ออก ทำให้ยากแก่การสืบหาผู้ที่ซื้อและผู้รับเงินตามตราสารนั้น นอกจากนี้แล้วปัจจุบันเทคโนโลยีทางการสื่อสารได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้การโอนเงินในระบบสื่อสารได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้การโอนเงินในระบบการสื่อสารทางอากาศมีการควบคุมน้อยกว่าการโอนเงินจะไม่รู้จักลูกค้าและไม่ทราบวัตถุประสงค์ในการโอนเงิน ดังนั้น วิธีการดังกล่าวจึงอาจเป็นช่องทางหลบซ่อนเงินผิดกฎหมาย หรือการทุจริตของนักฟอกเงินได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้นศาลแพ่งร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ยังได้อธิบายถึงวิธีการฟอกเงินที่นิยมในปัจจุบัน โดยระบุว่าประกอบไปด้วยวิธีดังต่อไปนี้

1. นำเงินสดไปฝากไว้กับธนาคารในจำนวนเงินที่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดให้ธนาคารต้องรายงาน โดยใช้นามแฝง หรือ ชื่อปลอม เพื่อไม่ให้สืบหาเจ้าของเงินที่แท้จริงได้

2. โอนเงินสดไปยังธนาคารในต่างประเทศ เพื่อให้เงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเข้าสู่ระบบการเงินของประเทศนั้น ๆ แล้วจึงโอนกลับไปที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมกระทำผิดโดยทางโทรคมนาคม หรือ Wire Transfer

3. การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่มุ่งเน้นความรวดเร็วในการทำธุรกรรมโดยที่พนักงานโอนไม่รู้จักลูกค้าและไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการโอนเงิน
4. นำเงินสดไปซื้อตราสารการเงินที่เปลี่ยนมือซึ่งอาจไม่มีการควบคุมจากสถาบันการเงินผู้ออก
5. การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์
6. การซื้อกิจการที่มีผลขาดทุนแต่เป็นกิจการที่มีรายรับเป็นเงินสด เช่น โรงแรม ธุรกิจ แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และเมื่อกิจการฟื้นตัวจากเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแล้วก็จะถ่ายเงินออกไปใช้
7. การซื้อขายที่ดิน โดยนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมาเปลี่ยนสภาพเป็นธุรกิจที่ดิน เช่น ซื้อที่ดินโดยใช้เงินสดราคาซื้อต่ำ จากนั้นขายต่อในราคาที่เป็นจริงซึ่งจะสร้างผลกำไรสูงที่มีหลักฐานรับรอง หรือกระทำโดยใส่ชื่อญาติพี่น้อง คนใกล้ชิดให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน หรือนำเงินให้ญาติพี่น้อง คนใกล้ชิดมาซื้อที่ดินของตนเอง บางกรณีนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานไปซื้อที่ดินแล้วนำไปขายฝากอีกทอดหนึ่งทำให้ยากแก่การติดตาม
8. การซื้อทองคำแท่ง เนื่องจากการซื้อขายทองคำแท่งไม่จำเป็นต้องระบุที่มาหรือผู้ซื้อ จึงเป็นการสะดวกต่อการซื้อเก็บไว้โดยใช้เงินผิดกฎหมายแล้วทยอยนำออกขายหรือนำออกนอกประเทศแล้วขาย
9. การซื้อกรรมกรรมแบบจ่ายเบียดกันเพียงครั้งเดียว ซึ่งอาจนำไปขายหรือลงทุนในรูปแบบอื่น ๆ ได้
10. การจัดตั้งบริษัทหรือกิจการทำธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อบังหน้า การฟอกเงิน ธุรกิจที่นิยมใช้เป็นแหล่งฟอกเงินได้แก่ เต็นท์รถมือสอง ร้านทองและอัญมณี ธุรกิจให้เช่าซื้อ และเปิดร้านค้าออนไลน์ เนื่องจากธุรกิจดังกล่าวต้องใช้เงินสดในการทำธุรกรรมจึงเป็นที่นิยมโดยเฉพาะร้านค้าออนไลน์ ที่ส่วนใหญ่เป็นธุรกรรมที่หลีกเลี่ยงการรายงานธุรกรรมทางการเงินกับหน่วยงานของรัฐได้
11. การใช้วิธีการฝากเงินนอกระบบที่เรียกว่า “ธนาคารใต้ดิน” (Underground Banking) เป็นการดำเนินการภายในครอบครัว หรือภายในชุมชน หรือภายในกลุ่มคนเชื้อสายเดียวกันโดยอาศัยความไว้วางใจเป็นหลัก การดำเนินการวิธีนี้จะไม่ผ่านสถาบันการเงินแต่จะมีพ่อค้าเงินนอกระบบเป็นตัวกลางในการดำเนินการ จึงสามารถปกปิดร่องรอยและที่มาได้เป็นอย่างดี โดยไม่ทิ้งร่องรอย ทำให้ตรวจสอบได้ยาก วิธีการบริการของกิจการธนาคารใต้ดินนี้ส่วนใหญ่เป็นการรับแลกเปลี่ยนเงินตราและการโอนเงินระหว่างประเทศ โดยมีชื่อเรียกต่างกันหลายประเทศ

ผลกระทบของการฟอกเงิน

ผลกระทบของการฟอกเงิน จะส่งผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ การเงินความมั่นคงทั่วโลกด้วย เนื่องจากจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจการเงินของประเทศ กระทบต่อการจัดสรรงบประมาณของประเทศ ซึ่งเป็นผลจากข้อมูลด้านเศรษฐกิจและการจัดเก็บที่คลาดเคลื่อน และขนาดของเงินที่ถูกฟอกที่เพิ่มขึ้นจะมีผล ต่ออัตราขึ้นลงของอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ยในประเทศ รวมถึงจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจกฎหมายซึ่งจะถูกดึงเข้าสู่วงจรของการฟอกเงิน โดยกลุ่มอาชญากรทางเศรษฐกิจโดยไม่ได้ตั้งใจ เช่น การซื้อขายแลกเปลี่ยนอสังหาริมทรัพย์การซื้อขายหุ้น ดังนั้น การฟอกเงิน จึงไม่ได้เป็นปัญหาของประเทศใดประเทศหนึ่งแต่เป็นปัญหาของทุกประเทศในโลก

ศาลแพ่งร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้อธิบายถึงผลกระทบของการฟอกเงินว่าผลกระทบที่เกิดจากการฟอกเงินจะประกอบไปด้วย

1. การฟอกเงินมีความเชื่อมโยงกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายจึงมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ
2. เศรษฐกิจของประเทศขาดความมั่นคง เนื่องจากเงินหรือทรัพย์สินที่หมุนเวียนในระบบไม่ได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มีการเสียภาษีอย่างถูกต้อง
3. การขาดความเชื่อถือของสถาบันการเงินในการดำเนินธุรกิจการเงินด้านต่าง ๆ
4. นักลงทุนต่างชาติไม่มั่นใจในการเข้ามาลงทุนในประเทศไทย
5. มีแหล่งช่องสุ่มอาชญากรและผู้มีอิทธิพลทำให้การพัฒนาประเทศไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

แนวคิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน

ในอดีตรัฐบาลของประเทศไทยทุก ๆ รัฐบาลต่างมีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่มีได้มีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการดำเนินการกับการกระทำที่เป็นการฟอกเงิน ในปัจจุบันอาชญากรรมหลายประเภทได้ใช้การฟอกเงินกระทำกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองและกลุ่มองค์กรอาชญากรรมของตน ทำให้หลายประเทศมีความเห็นร่วมกันว่า การฟอกเงินเป็นปัญหาระดับโลกและควรมีการกำหนดกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาในกฎหมายภายในของประเทศตน อันเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมที่ใช้รูปแบบการฟอกเงินให้หมดไป

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน เพื่อความปลอดภัยของชีวิต จากการศึกษาที่มนุษย์จำต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนี้เอง จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการออกกฎระเบียบ หรือข้อบังคับ เพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม เพราะเป็นธรรมชาติของสัตว์

โลกทุกชนิดที่ผู้แข็งแกร่งกว่าจะข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า การข่มเหง ข่มขู่ บังคับโดยใช้ความรุนแรง ถ้าสังคมไม่วางกรอบความเหมาะสมของการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ ใดๆ ก็ตามข้อเท็จจริงที่มีอาจปฏิเสธได้ก็คือที่ใดมีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่นั้นย่อมมีการฝ่าฝืน สัญชาติญาณของการฝ่าฝืนคือสัญชาติญาณของการทำร้ายซึ่งมีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน แต่อาจจะมีความน้อยต่างกัน แล้วแต่มูลเหตุจูงใจของแต่ละบุคคล อาทิเช่น ททรัพย์สินเงินทอง ตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือความยั่วยู่ทางเพศ ก็จะนำไปสู่การกระทำความผิดในหลากหลายรูปแบบ เช่น การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เสรีภาพ ทำร้ายร่างกาย ฆ่าและข่มขืนอนาจาร ความผิดเหล่านี้กระทบต่อสังคมส่วนรวมทั้งในด้านความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและศีลธรรม ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้สังคมเห็นเป็นตัวอย่างว่า ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นจะได้รับผลตอบแทนจากสังคมอย่างไร มาตรการในการตอบแทนแก่ผู้กระทำความผิดถูกเรียกว่า “โทษ” (Punishment) สำหรับความมุ่งหมายในการลงโทษย่อมแตกต่างกันตามยุคสมัยและลักษณะของสังคม ดังนี้

1. การลงโทษเพื่อเป็นการทดแทน (Retribution)

โดยประวัติศาสตร์แล้ว การทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่ง และมีความแพร่หลายและมั่นคงกว่าวัตถุประสงค์อย่างอื่นตลอดมาจนถึงปัจจุบัน เหตุผลในการทดแทนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกที่จะแก้แค้นของผู้ที่ถูกประทุษร้าย และปฏิกิริยาในการแก้แค้นก็เป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ เช่นเดียวกันสัตว์โลกประเภทอื่นมาตั้งแต่เด็กดำบรรพ์

ความต้องการของบุคคลในอันที่จะทำการทดแทนแก่ผู้ที่ทำความเสียหายให้แก่ตนนั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย แต่การที่สังคมเข้ามารับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการทดแทนนี้เนื่องมาจากเหตุผลใดยังไม่เป็นที่แน่นอน แต่ตามคำอธิบายที่ถือกันโดยทั่วไปก็คือเนื่องจากสังคมเห็นว่าสมาชิกของสังคมต้องการให้มีการทดแทน และสังคมอาจบังคับความต้องการดังกล่าวของสมาชิกได้โดยสังคมเข้าจัดทำเสียเอง ซึ่งจะเป็นระเบียบเรียบร้อยดีกว่าปล่อยให้สมาชิกจัดการเอาเอง

2. การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ (Deterrence)

ตามทฤษฎีนี้ วัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดก็เพื่อประโยชน์สองประการ คือประการแรก เพื่อเป็นตัวอย่งให้คนทั่วไปเห็นว่า เมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษเช่นนี้ เมื่อคนทั่วไปได้ทราบจะได้เกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นบ้าง ประการที่สอง เพื่อให้มีผลแก่ตัวผู้กระทำความผิดเองคือทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษมีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก ฉะนั้นการลงโทษตามทฤษฎีนี้จึงเป็นการมองไปในอนาคต ต้องการขู่ไม่ไห้คนทั่วไปกระทำความผิดและไม่ไห้คนที่กระทำความผิดขึ้นแล้วกระทำความผิดซ้ำอีก

3. การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข (Reformation)

การลงโทษตามทฤษฎีข่มขู่ที่กล่าวมาข้างต้นมุ่งหมายจะป้องกันการกระทำผิดจากบุคคลสองจำพวกคือ ประสงค์จะให้ผู้ที่ได้กระทำผิดและได้รับการลงโทษเกิดความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก และยังประสงค์จะให้เป็นเยี่ยงอย่างเพื่อให้บุคคลอื่นเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นบ้าง ส่วนการลงโทษตามทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขมีความหมายแคบกว่านั้นคือ มีความมุ่งหมาย เพียงป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำผิดมาแล้วกลับกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก ไม่ได้ มุ่งหมายจะให้ผลถึงบุคคลอื่นโดยตรงด้วย วิธีการตามทฤษฎีนี้ว่าโดยย่อ ๆ ก็คือ นอกจากจะพยายามหาทางให้ผู้อื่นที่ได้ทำผิดมาแล้วเกิดความประสงค์ที่จะยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำอีก แล้วยังจะต้องทำให้ผู้นั้นเกิดความสามารถที่จะยับยั้งเช่นนั้นด้วย

4. การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก (Incapacitation)

ทฤษฎีนี้เห็นว่าการลงโทษควรมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก จะเห็นได้ว่าการลงโทษตามทฤษฎีนี้ คล้ายกับทฤษฎีข่มขู่ และทฤษฎีปรับปรุงแก้ไข ในข้อที่ว่า มุ่งหมายจะให้ไม่ให้ผู้กระทำผิดได้กระทำผิดซ้ำอีก แต่ต่างกันที่ว่าตามทฤษฎีข่มขู่มุ่งให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก ตามทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขมุ่งอบรมให้ไม่คิดกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก โดยสมัครใจและปรับปรุงแก้ไขให้ตัวเขาสามารถงดเว้นการกระทำความผิดได้ แต่ตามทฤษฎีตัดโอกาสนี้มุ่งป้องกันการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก โดยทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำความผิดได้ ซึ่งก็ยังมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ โทษที่บังคับต่อชีวิต โทษที่บังคับต่อเสรีภาพ โทษที่บังคับต่อทรัพย์สิน เป็นต้น

ถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษจะมีอยู่อย่างหลากหลายแต่สิ่งๆ ที่เหมือนกันก็คือการยุติการกระทำความผิด ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นมาอีก นอกจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษและโทษแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อการยุติการกระทำความผิดและการป้องกันการกระทำความผิดก็คือ การบังคับใช้กฎหมาย แม้กฎหมายจะดีและสมบูรณ์เพียงใดก็ตาม ถ้าการบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพแล้ว การควบคุมการกระทำความผิดก็จะไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

ทฤษฎีเกี่ยวกับการฟอกเงิน

ผู้ศึกษาจะนำเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการฟอกเงิน ในเรื่องของทฤษฎีที่ใช้ในการกำหนดความผิดทางอาญา ได้แก่ ทฤษฎีการสมคบกัน (Conspiracy Theory) และทฤษฎีการช่วยเหลือและสนับสนุน (Aiding and Abetting Theory) และนำเสนอเกี่ยวกับมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดฐานฟอกเงินเพื่อตัดวงจรอาชญากรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการสมคบกัน (Conspiracy Theory)

ทั้งนี้เป็นไปตามหลักกฎหมายความคิดพื้นฐานของการสมคบกันกระทำความผิดอาญาที่ว่า สมาชิกในการสมคบกันจะต้องมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการในการกระทำของผู้ที่ร่วมในการสมคบกัน Pinkerton Rule ได้วางหลักไว้ว่า ผู้ร่วมสมคบกันจะต้องถือว่าร่วมกระทำความผิด สำหรับการกระทำของผู้ที่ร่วมสมคบกัน ความหมายคือการให้ความช่วยเหลือในการสมคบกันกระทำความผิด ซึ่งจะทำให้คณะบุคคลกลายเป็นกลุ่มบุคคลตามหลักตรรกวิทยาก็คือ เพื่อการก่อตั้งในการตกลงและการตกลงอนุমানได้ว่านำไปสู่การสมคบกันและการสมคบกันก่อให้เกิดความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการ

สำหรับแนวคิดเรื่องความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินนี้ ยังมีแนวคิดเพิ่มเติมว่า การกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมคบกันกระทำความผิดต่อสหรัฐอเมริกาหรือฉ้อฉลสหรัฐอเมริกา โดยถือว่าสหรัฐอเมริกาคือผู้เสียหายและเพื่อพิสูจน์ความผิดต้องแสดงให้เห็นว่าบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมคบกัน หรือตกลงกระทำความผิดต่อสหรัฐอเมริกาหรือฉ้อฉลสหรัฐอเมริกา และอย่างน้อยที่สุดผู้ที่ได้สมคบกันมีการกระทำที่แสดงออกเพื่อจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการสมคบกัน

การสมคบกันต้องการการตกลงที่จะกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยมีการกระทำที่แสดงออกมากกว่าประการหนึ่งหรือสองประการ การตกลงที่จะกระทำความผิดอาญา และมีการก้าวไปสู่การบรรลุข้อตกลง จึงจะนำมาเป็นสิ่งที่ฟ้องคดีได้ ถ้าข้อหาการฟอกเงินยังไม่เพียงพอที่จะฟ้องร้องก็อาจฟ้องในข้อหาสมคบกันกระทำความผิดได้

2. ทฤษฎีการช่วยเหลือและสนับสนุน (Aiding and Abetting Theory)

ทฤษฎีการช่วยเหลือหรือสนับสนุนนี้นำมาใช้ประกอบกับคดีการฟอกเงิน เพราะจำเลยได้กระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินอันเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายซึ่งมีที่มาจากคำยาเสพติด เป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนต่อองค์กรอาชญากรรมที่คำยาเสพติด ซึ่งจะแพร่ขยายอิทธิพลและแผนการขององค์กรต่อไป ในกรณีนี้โจทก์พิสูจน์ให้เห็นว่า จำเลยให้บริการฟอกเงินและจำเลยรู้ว่าเงินเหล่านี้ได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติด ซึ่งจำเลยได้กระทำไปโดยมีเจตนาที่จะช่วยให้มีการจำหน่าย หรือครอบครองยาเสพติดต่อไปกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าจำเลยเป็นผู้สืบทอดอาชญากรรม

จากทฤษฎีทั้งสองข้างต้นพิจารณาได้ว่า การฟอกเงินเป็นการสมคบกันประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการสมคบกันกระทำด้วยความฉลาดและช่วยเหลือสนับสนุนองค์กรอาชญากรรมต่อไปเป็นวัฏจักร (พันตำรวจเอกสีหนาท ประยูรรัตน์, 2547)

การดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน

การดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน ได้แก่ การยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเพื่อการคุ้มครองผลประโยชน์ทางสังคม (Social Interests)

กฎหมายเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดและการริบทรัพย์สิน ทั้งกฎหมายที่เกิดจากนิติบัญญัติ บริหาร หรือ ซึ่งเกิดจากนิติวิธีตามรัฐธรรมนูญ รัฐบัญญัติ และแนวคำพิพากษาที่มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้ก่อให้เกิด การพัฒนาสังคม เพื่อกำหนดแนวทางในการยึดหรืออายัดและการริบทรัพย์สินให้เหมาะสมและเป็น ธรรม และเพื่อให้วัตถุประสงค์หลักของการใช้มาตรการกฎหมายในการยึดหรืออายัดและ การเพื่อเป็น เครื่องมือสัมฤทธิ์ผล

การยึดหรืออายัด (Seizure or Attachment) และการริบทรัพย์สิน เป็นมาตรการทาง กฎหมายมาตราหนึ่งในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการใน การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทั้งอาชญากรรมธรรมดา องค์การอาชญากรรม อาชญากรรม ข้ามชาติ และอาชญากรรมสากล ทั้งนี้เพราะอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่เป็นปรากฏการณ์ควบคู่ กับสังคมมาเนิ่นนาน นับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมีความสลับซับซ้อนยากต่อการปราบปรามและแผ่ ขยายไปในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงต่อสังคมทั้งในด้านจิตวิทยาสังคม (Social Psychological) เศรษฐกิจ (Economic) การเมืองและการปกครอง (Politic and Administration) และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การ โจมตีต่อเป้าหมายอันเป็นทรัพย์สินของอาชญากรนับว่าเป็นวิธีการที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ประการหนึ่ง เพราะทรัพย์สินเป็นเป้าประสงค์ของอาชญากรในการประกอบอาชญากรรม

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นพระราชบัญญัติที่มี ความสำคัญในการใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมฉบับหนึ่ง โดยกำหนดแนวทางในการ ยึด หรืออายัด หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่ามาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง และขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็น ของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน

1. การยึด (Seizure)

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ยึด” ว่า ก. ถือเอาไว้, เหนี่ยว, รั้ง “ยึดทรัพย์” (กฎ) การที่เจ้าพนักงานเอาทรัพย์สินไป จากการครอบครองของ บุคคล เพราะเหตุที่กระทำฝ่าฝืนกฎหมายหรือเพื่อบังคับคดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

ความหมายของการยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หมายถึงการเอาตัว ทรัพย์สินมาอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานอื่น จะพิจารณาที่กรรมสิทธิ์ ของทรัพย์สิน ไม่ว่าจะกรรมสิทธิ์จะอยู่ที่จำเลยหรืออยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น (สำนักอบรม ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2542)

ความหมายการยึดทรัพย์สินตามคำพิพากษา ฎีกาที่ 187/2490 คือ การเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาไว้ในความดูแลรักษาของเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการตามกฎหมายให้บรรลุผลตามคำพิพากษาของศาล (พิพัฒน์ จักรางกุล, 2539)

สรุปได้ว่า การยึดทรัพย์สิน คือการถือเอาไว้ซึ่งทรัพย์สินจากเจ้าของ หรือผู้มีสิทธิครอบครอง

2. आयัด (Attachment)

“อายัด” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า “อายัด” (กฎ) ก.ห้ามจำหน่ายโอนทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง

ความหมายของการอายัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหมายถึงการสั่งให้บุคคลภายนอกซึ่งมีหน้าที่ส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินให้แก่จำเลย แต่ให้ส่งมอบแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี จะพิจารณาที่กรรมสิทธิ์ กรรมสิทธิ์เป็นของบุคคล ภายนอก ซึ่งต้องชำระแก่จำเลย ซึ่งคำว่าอายัดในที่นี้แตกต่างจากกฎหมายอื่น เช่น ในประมวลกฎหมายที่ดินหมายถึง การห้ามทำนิติกรรมใดเพื่อให้คู่ความที่มีข้อพิพาทกันนั้นมาฟ้องร้องต่อศาล

ความหมายของการอายัดทรัพย์สินตามคำพิพากษาฎีกาที่ 187/2490 คือการสั่งบุคคลภายนอกมิให้ทำการโอนทรัพย์สินหรือชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ในคดี แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ในกรณีที่เกิดการอายัดขึ้นได้ก็เพราะลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ตามคำบังคับ จึงมีสิทธิเรียกร้องที่จะให้บุคคลภายนอกชำระเงินจำนวนหนึ่ง หรือให้ส่งมอบสิ่งของหรือสิทธิเรียกร้องอย่างอื่น

การอายัดทรัพย์สินก็คือการห้ามจำหน่ายโอนทรัพย์สินและสิทธิเรียกร้องอื่น ๆ ทรัพย์สินที่ถูกอายัดได้ เช่นเงิน สัณหาริมทรัพย์มีรูปร่าง อสังหาริมทรัพย์ สิทธิทั้งปวงอันมีอยู่ในทรัพย์

3. การริบ (Confiscation)

สำหรับการริบทรัพย์สิน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า “ริบ” ก.รวบรวมเอาเสียหมดโดยพลการ หรือ โดยอำนาจกฎหมาย “ริบทรัพย์” (กฎ) น. โทษทางอาญาสถานหนึ่งที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่ริบตกเป็น ของแผ่นดิน

การริบทรัพย์สินคือการที่ให้ทรัพย์สินทั้งหมดตกเป็นของแผ่นดิน หรือตกเป็นของหน่วยงานใดตามอำนาจแห่งกฎหมาย การริบทรัพย์สินตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ของศาลส่วนมากจะสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน แต่สำหรับพระราช บัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ให้ทรัพย์สิน ที่ถูกริบนั้น ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ถือเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง ซึ่งกำหนดไว้โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 (5) การริบทรัพย์สินถือเป็นโทษ ทางทรัพย์ คือ ไม่มีผลต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ถูกลงโทษแต่มีผลทำให้ทรัพย์สินที่ถูกริบตกเป็นของแผ่นดิน การริบทรัพย์มีลักษณะ

เป็นทั้งโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ด้วย ที่ว่าเป็นโทษก็คือทำให้เจ้าของเสียทรัพย์สินที่ถูกริบไป นั้น ที่ว่าเป็นวิธีการ เพื่อความปลอดภัย ก็คือเมื่อริบทรัพย์สินไปแล้ว ทรัพย์สินนั้นก็อาจจะใช้ในการกระทำความผิดได้อีกเป็นการป้องกันการกระทำความผิดอันจะเกิดขึ้นในภายภาคหน้าเนื่องจาก ทรัพย์สินนั้น แต่ผู้ร่างประมวลกฎหมายอาญาคงเห็นว่า การริบทรัพย์สินมีลักษณะเป็นโทษมากกว่าวิธีการเพื่อความ ปลอดภัยจึงจัดไว้ให้ถือเป็นโทษเพียงประการเดียว (อุททิศ แสนโกศิก, 2525)

โดยหลักการของกฎหมายการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เป็นมาตรการชั่วคราวเพื่อประกันให้มีการริบทรัพย์สิน (Provisional Measure Designed to Guarantee Confiscation) หรือเพื่อใช้เป็น พยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดในการดำเนินคดีต่าง ๆ

สำหรับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ไม่ใช่ คำว่าริบ ทรัพย์สิน หากแต่ใช้คำว่าศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งผล สุดท้ายก็คือทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเช่นเดียวกันไม่ว่า ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน เพราะเล็งเห็นว่าการริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง แต่การ ดำเนินการเพื่อให้ทรัพย์สิน ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นการดำเนินมาตรการทางแพ่งนั่นเอง

มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง

เมื่อกล่าวถึงกระบวนการการริบทรัพย์สินนักกฎหมายส่วนใหญ่เข้าใจว่า เป็นการริบทรัพย์สิน ด้วยกระบวนการทางอาญา คือจะริบทรัพย์สินได้ก็ต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด และพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน และการริบทรัพย์สินนั้นเป็นโทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดอย่าง หนึ่ง ซึ่งการที่จะลงโทษริบทรัพย์สินได้ก็ต่อเมื่อ มีการฟ้องดำเนินคดีต่อบุคคลผู้กระทำความผิดอาญา โดยโจทก์มีภาระการพิสูจน์ จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดตามข้อกล่าวหา และมี ภาระการพิสูจน์ ว่าจำเลยได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการ กระทำความผิด แต่เนื่องจากในปัจจุบันความเจริญและการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและ เทคโนโลยีส่งผลต่อรูปแบบของขอบเขตความร้ายแรงของอาชญากรรม จากการประกอบอาชญากรรม ที่ มุ่งต่อตัวทรัพย์สินธรรมดาทั่วไป เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ได้เปลี่ยนเป็นการฉ้อโกงประชาชน ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีผู้เสียหายจำนวนมากก่อให้เกิดความเสียหายอย่างกว้างขวาง หรือจาก อาชญากรรมภายในประเทศกลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติมีเครือข่ายภายในหลายประเทศ เช่น ขบวนการค้าโสเภณีข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การค้ายาเสพติด หรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภท ต่าง ๆ ลักษณะของการกระทำความผิดแตกต่างไปจากเดิม การกระทำความผิดมีลักษณะซับซ้อน ผู้กระทำความผิด เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จัดรูปแบบเป็นองค์กรอาชญากรรม มีการแบ่งความ รับผิดชอบและขั้นตอนการทำงาน ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีถูกนำมาใช้ เป็นเครื่องมือช่วยเหลือ

ในการกระทำความผิดแทบจะไม่ปรากฏหลักฐานที่เกี่ยวกับ การกระทำความผิดอาญาทำให้ยากต่อการสืบสวนจับกุมและพิสูจน์ความผิดของจำเลย อาชญากรประเภทนี้กระทำความผิดโดยมีเงินหรือทรัพย์สินเป็นแรงจูงใจ ทรัพย์สิน ที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมถูกนำไปใช้เพื่อกระทำความผิดต่อไป และส่วนหนึ่งนำไปลงทุนในกิจการที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นการแทรกแซงทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอันเป็นการฟอกเงิน

จากปัญหาดังกล่าว จึงมีแนวคิดนำหลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมาใช้ในการดำเนินคดีต่อตัวทรัพย์สินที่ ๆ ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาโดยตรงซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวรัฐไม่ต้องพิสูจน์ความผิดทางอาญาของตัวบุคคลแต่รัฐจะ ต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นได้ใช้การกระทำความผิดอาญา หรือเป็นทรัพย์สินที่มาจากกระทำความผิดอาญา โดยรัฐมีภาระเพียงแต่แสดงเหตุอันควรสงสัยให้ศาล เห็นซึ่งต่างจากหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา และเป็นการขยายขอบเขตในการริบทรัพย์สิน

ทรัพย์สินที่สามารถสั่งให้ยึดหรืออายัด และริบหรือศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน

ทรัพย์สินที่สามารถยึดหรืออายัด และริบทรัพย์สินหรือศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้นั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเท่านั้น มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด (Property Connected with the Commission of an Offence) ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งนิยามของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ถูกบัญญัติไว้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ดังนี้

ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระซึ่งเป็นการกระทำให้เป็นความผิด มูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำ ซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงิน และให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สิน ที่ได้ใช้หรือ มีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานตาม (8) ของบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” หรือการกระทำความผิดฐานสนับสนุนทางการเงิน แก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายด้วย

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าจะทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและ ไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

ดังนั้นจึงสามารถแยกทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ (พินดาร์วจเอกสีหนาท ประยูรรัตน์, 2544) กล่าวคือ

1.1.1 เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน เช่น เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดประเภทต่าง ๆ เช่น เฮโรอีน มอร์ฟิน โคคาอีน ผีน แอมเฟตามีน เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรจะบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำการฉ้อราษฎร์บังหลวงของข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงาน ในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักลอบนำสินค้าหลบหนีศุลกากรเข้ามาจำหน่ายภายในประเทศ

เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นจะต้องเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดใน 24 มูลฐานความผิดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. 2556 ถ้าเป็นความผิดนอกเหนือจาก 24 ความผิดมูลฐานย่อมไม่เข้าหลักเกณฑ์ ตามความหมายนี้

1.1.2 เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำความผิด ซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หมายความว่า เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการที่เข้าไปสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดมูลฐาน 24 มูลฐาน การสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิด อาจเป็นกรณีที่ให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด ก่อนการกระทำความผิดหรือขณะกระทำความผิดหรือขณะกระทำความผิดก็ได้ เช่น ให้ยืมรถยนต์ไปใช้ในการขนยาเสพติดไปจำหน่าย เป็นต้น

1.1.3 เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เช่น รถยนต์ หรือที่ดิน ที่ได้มาจากการนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดมูลฐาน 24 มูลฐาน ไปซื้อทรัพย์สินที่ได้มาเหล่านั้นถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ไม่ว่าจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้ง หรือไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของผู้ใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใดทรัพย์สินนั้นยังถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งสิ้น

1.1.4 ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำความผิดมูลฐาน หมายความว่าทั้งดอกผลทาง พหุนัย และดอกผลทาง นิติบัญญัติ เช่น ดอกเบี้ยเงินฝาก กำไรจากการขายทรัพย์สิน หรือลูกว้าวที่เกิดจากแม่ว้าวที่เป็นทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิด เป็นต้น

ทรัพย์สินที่อาจถูกยึดหรืออายัด และริบได้ตามกฎหมายอื่น ๆ

ทรัพย์สินที่อาจถูกยึดหรืออายัด และริบได้ตามกฎหมายอื่น ๆ นั้น โดยหลักการของกฎหมาย โดยทั่ว ๆ ไปเป็นทรัพย์สินที่ทำ หรือมีไว้เป็นความผิด ทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำ ความผิด หรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ สรุปดังต่อไปนี้

1. ทรัพย์สินที่อาจถูกยึดหรืออายัดได้

ทรัพย์สินที่อาจถูกยึดหรืออายัดได้ เป็นทรัพย์สินที่ยึดไว้เพื่อที่จะริบ ในอนาคต หรืออาจใช้เป็น พยานหลักฐานในการประกอบการดำเนินคดีอาญาต่าง ๆ อาทิ

1.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทรัพย์สินนั้นเป็น ทรัพย์สินที่อาจสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ตามมาตรา 85 และ มาตรา 132 เพื่อใช้ในการ พิเคราะห์คดีอาญาต่าง ๆ ทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน และชั้นศาล เป็นทรัพย์สินทั้งที่ศาลอาจมีคำสั่งทั้ง ริบได้และศาลไม่อาจริบได้ซึ่งต้องคืนให้แก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สินนั้นเมื่อคดีถึงที่สุด

1.2 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

ทรัพย์สินที่อาจถูกยึดได้ตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 24 กำหนดไว้ว่าเป็นสิ่งใด ๆ อันพึง จะต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น สินค้าที่ลักลอบจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในประเทศ เป็น ต้น

1.3 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

ทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะสามารถสั่งให้ยึดหรืออายัดได้ ตามมาตรา 78 นั้น เป็น ทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบแล้วว่าทรัพย์สินรายใดของผู้ต้องหาเป็นทรัพย์สินที่ เกี่ยวข้องกับการร่ำรวยผิดปกติและมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าจะมีการโอน ยักยอก แปรสภาพ หรือซุกซ่อน ทรัพย์สินดังกล่าว

1.4 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินสามารถสั่งยึดหรืออายัดได้ตามพระราชบัญญัติ นี้ เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ตามนัยมาตรา 3 ซึ่งหมายถึงเงิน หรือทรัพย์สินที่ ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง เงินหรือทรัพย์สินที่

ได้มาโดยการใช้เงิน หรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ โอนหรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้น จะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่น สำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด และให้หมายความรวมถึงการสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

2. ทรัพย์สินที่อาจอุทธรณ์ได้

ทรัพย์สินที่อาจอุทธรณ์ได้ตามหลักกฎหมายเป็นทรัพย์สินที่ทำ หรือมีไว้ในครอบครองเป็นความผิด หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิด สรุปลงได้ดังต่อไปนี้

2.1 ประมวลกฎหมายอาญา

ทรัพย์สินที่อาจอุทธรณ์ได้ตามประมวลกฎหมายอาญามีสองลักษณะ ลักษณะแรกเป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้ใด ตามนัย มาตรา 32 เช่น เฮโรอีน ยาบ้า เป็นต้น ลักษณะที่สองเป็นทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้ใช้ในการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น อาวุธที่ใช้ยิงคนตาย ทรัพย์สินดังกล่าวหากเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดศาลไม่อาจริบทรัพย์สินนั้นได้

2.2 พระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522

ทรัพย์สินที่จะริบได้ตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการริบตาม มาตรา 102 ซึ่งแยกได้ 2 ประการ คือ ประการแรกคือ กลุ่มยาเสพติด เช่น เฮโรอีน เมทแอมเฟตามีน เป็นต้น ประการที่สอง เป็นทรัพย์สินประเภทเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ หรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522

2.3 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

มาตรการในการริบทรัพย์สินตามกฎหมายฉบับนี้ ทรัพย์สินที่จะริบได้นั้น เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังที่กล่าวมาแล้วตอนต้น

การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานของสำนักงานคณะกรรมการ ปปง.

การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ กระทำได้ โดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และริบทรัพย์สินดังกล่าวให้ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนการดำเนินการในส่วนของสำนักงาน ปปง. ดังนี้

การตรวจสอบทรัพย์สิน

คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 34 (1)

(ก) เมื่อสำนักงาน ปปง.ได้รับรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานจะทำการตรวจสอบเบื้องต้น หากพบว่ามีกระทำความผิดมูลฐานจะเสนอเรื่องให้ที่ประชุมคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาเพื่อขอตรวจสอบทรัพย์สิน และหากหลักฐานที่ได้รับมายังไม่เพียงพอ ก็จะดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม

(ข) เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาพยานหลักฐานที่นำเสนอแล้วเห็นว่าหลักฐานเพียงพอว่ามีการกระทำความผิดมูลฐาน คณะกรรมการธุรกรรมจะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. ทำการตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลที่กระทำความผิด รวมถึงผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อนเมื่อที่ประชุมคณะกรรมการธุรกรรมมีมติมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง.จะมีหนังสือมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

(ค) พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง.โดยมีหนังสือสอบถามไปยังสถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานที่ดิน สำนักงานขนส่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมสรรพากร เป็นต้น ให้ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ เพื่อตรวจสอบ หรือประกอบการพิจารณา รวมถึงเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำส่งเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาได้ (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 38 (1) (2))

การนำมาตรการชั่วคราวมาใช้บังคับในชั้นตรวจสอบทรัพย์สิน

คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 34 (2)

1. เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าป็นกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยและมีพยานหลักฐานอันสมควรว่าธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกิน 3 วันทำการ แต่หากกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง.จะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรมภายหลังก็ได้ (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 35)

2. เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่ามีความผิดฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้อง หรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินแล้ว คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวได้ภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกิน 10 วันทำการ (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 36)

3. เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. มีคำสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินแล้ว คณะกรรมการธุรกรรมมีหน้าที่รายงานให้คณะกรรมการ ป.ป.ง. ในการประชุมคราวถัดไป และรายงานให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 37)

การนำมาตรการชั่วคราวมาดำเนินการกับทรัพย์สิน

คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจนำมาตรการชั่วคราวในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาใช้บังคับได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 48

1. เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานแล้วมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะเสนอเรื่องให้ที่ประชุมคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณา เมื่อที่ประชุมคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้ายปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินดังกล่าว คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งการให้มีการยึด หรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว มีกำหนดไม่เกิน 90 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการธุรกรรมมีมติดังกล่าว แต่มีข้อยกเว้น ถ้าหากเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. มีอำนาจสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินไปก่อนแล้วรายงานคณะกรรมการธุรกรรมภายหลังได้

2. เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมมีคำสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะต้องดำเนินการยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นตามคำสั่งในการดำเนินการยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. มีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือ

พยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ชุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม โดยก่อนดำเนินการดังกล่าวพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะต้องแสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 38 (3)

3. เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามคำสั่งของคณะกรรมการธุรกรรมแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องทำการประเมินราคาทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้และจัดทำบัญชีทรัพย์สินแล้วรายงานพร้อมแนบบัญชีทรัพย์สินให้คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการคณะกรรมการ ปง. แล้วแต่กรณีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 56 การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และมาตรา 56 วรรคสาม แห่งบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับในกรณีนี้โดยอนุโลมทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้จะเก็บรักษาไว้ที่สำนักงาน ปง. หรือสถานที่เก็บรักษา หากทรัพย์สินนั้นมีสภาพไม่เหมาะสมที่จะนำมาเก็บรักษา ให้รายงานคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการคณะกรรมการ ปง. ทราบเพื่อพิจารณาสั่งการ หากยังไม่มีคำสั่งการ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดเก็บรักษาทรัพย์สินไว้ตามที่เห็นสมควรไปพลางก่อน

กรณีที่ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการ เลขาธิการคณะกรรมการ ปง. อาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีหลักประกันหรือนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 57 วรรคสอง ในทางปฏิบัติเมื่อขายทอดตลาดได้เงินเป็นจำนวนเท่าใด สำนักงาน ปง.จะนำไปเปิดบัญชีเงินฝากประจำกับธนาคารออมสินในชื่อของบุคคลที่ถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หากต่อมาทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาดไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด สำนักงาน ปง.จะคืนเงินฝากพร้อมดอกเบี้ยให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินต่อไป

การคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้สุจริต

ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมีสิทธิคัดค้านและแสดงหลักฐานว่าทรัพย์สินในการทำธุรกรรมไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 48 วรรคสี่ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้วจะต้องมีหนังสือแจ้งเจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน รวมทั้งบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการเงิน หากเป็นการยึดสังหาริมทรัพย์จะต้องมีหนังสือแจ้งไปยังนายทะเบียนแห่งทรัพย์สินนั้น หากเป็นการยึดอสังหาริมทรัพย์ก็จะต้องมี

หนังสือแจ้งไปยังเจ้าพนักงานที่ดิน และหากเป็นการอายัดสิทธิเรียกร้องก็จะต้องมีหนังสือแจ้งไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องนั้นด้วยเพื่อให้ผู้ทำธุรกรรม ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน และบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องผู้สุจริตได้มีโอกาสแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและขอให้คณะกรรมการธุรกรรมเพิกถอนคำสั่งยึดหรืออายัดโดยผู้ทำธุรกรรมหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดจะต้องดำเนินการตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ดังนี้

1. ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินยื่นคำขอต่อเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. พร้อมด้วยหลักฐานที่แสดงว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

2. เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ง. ได้ตรวจสอบคำขอและหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วนแล้ว จะเสนอคำขอพร้อมหลักฐานและความเห็นต่อเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. เพื่อพิจารณาให้นำเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณามีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น

3. ผู้ยื่นคำขอเพิกถอนการยึดหรืออายัดมีสิทธิเข้าชี้แจงหรือนำบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาคำขอและหลักฐานที่ได้แสดงไว้ดังกล่าวได้

4. หากคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาแล้วมีมติให้เพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการออกคำสั่งเพิกถอนและคืนทรัพย์สินให้กับผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน

กระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน

แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนของพนักงานอัยการ

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมได้ตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รวบรวมเสนอแล้วเห็นว่าหลักฐานเชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวตามมาตรา 48 วรรคหนึ่งเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด คณะกรรมการธุรกรรมจะให้เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

1.1 กรณีเรื่องที่เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. ส่งให้พนักงานอัยการพิจารณานั้นยังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินทั้งหมดหรือบางส่วนได้ พนักงานอัยการจะต้องรีบแจ้งให้เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. ทราบโดยระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์ให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน และเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. จะต้องรีบดำเนินการตามที่พนักงานอัยการแจ้งแล้วส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้ง

1.2 หากพนักงานอัยการยังเห็นว่าเรื่องที่เพิ่มเติมนั้นไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ พนักงานอัยการจะต้องรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดให้พนักงานอัยการและเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. ปฏิบัติตามนั้น หากคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 วรรคสาม)

1.3 เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลาและได้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการตามข้อ 1.2 แล้ว พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 วรรคสี่ บัญญัติให้เรื่องนั้นเป็นที่สุด และห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่ที่สำคัญที่จะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้

1.4 ในกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เลขาธิการจะขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายแทนการสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน (พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 วรรคหก)

2. ขั้นตอนการดำเนินการทางศาล

2.1 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาและมีคำสั่งคำร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 59 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม” และวรรคสองบัญญัติว่า “ในการนี้ให้พนักงานอัยการได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง” ดังนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาและมีคำสั่งคำร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินได้แก่ ศาลแพ่ง เท่านั้น และการยื่นคำร้องของพนักงานอัยการไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

2.2 พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินพร้อมกับคำร้องขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่ง (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 และมาตรา 55) เนื่องจากการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. เป็นการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วันเท่านั้น หากครบกำหนด 90 วันแล้วยังมิได้มีการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ

กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานพอกเงินตกเป็นของแผ่นดิน อาจส่งผลให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวนั้นเป็นอันสิ้นสุดลง และพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. จะต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียแล้วแต่กรณี คณะกรรมการธุรกรรมจะต้องเร่งพิจารณาหลักฐานที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบและรวบรวมเสนอในที่ประชุม และส่งเรื่องให้เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. เพื่อส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาและยื่นคำร้องขอศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินภายใน 90 วันดังกล่าว และในทางปฏิบัติเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. จะมีหนังสือส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 55 เพื่อให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวมีผลบังคับต่อไปจนกว่าศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 วรรคหนึ่งดังนั้นเมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน พนักงานอัยการจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินมาพร้อมกัน ศาลจะมีคำสั่งรับคำร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินและไต่สวนคำร้องขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวเป็นการด่วน

2.3 การนำวิธีการคุ้มครองชั่วคราวมาใช้บังคับในระหว่างพิจารณาเมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวแล้ว หากปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าอาจมีการโอนจำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ศาลจะมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่ง โดยไม่ชักช้า และออกหมายยึดและอายัดชั่วคราวถึงเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. เพื่อให้เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. เป็นผู้ดำเนินการยึดและอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวและเป็นผู้เก็บรักษาไว้จนกว่าศาลจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น และให้เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. แจ้งคำสั่งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ เช่น ธนาคารผู้รับจำนอง ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้รับซื้อฝาก เจ้าพนักงานที่ดิน นายทะเบียนแห่งทรัพย์สินนั้น เป็นต้น ซึ่งทางปฏิบัตินั้นเมื่อศาลออกหมายยึดและอายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. จะเป็นผู้ถือหมายยึดและอายัดไปส่งให้เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. ด้วยตนเอง

2.4 การดำเนินการในขั้นรับคำร้องขอเมื่อศาลรับคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ศาลจะนัดไต่สวนคำร้อง และให้ปิดประกาศนัดไต่สวนไว้ที่หน้าศาล กับให้ลงประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นที่ทรัพย์สินตั้งอยู่เป็นเวลาอย่างน้อย 2 วันติดต่อกัน และให้ส่งสำเนาประกาศไปยังเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. ได้รับสำเนาประกาศแล้วจะต้องดำเนินการปิดประกาศดังกล่าวไว้ที่สำนักงาน ปปง. สถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ และหากมีหลักฐานแสดงว่าบุคคลใดเป็น

เจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. จะต้องมีหนังสือแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบถึงประกาศของศาลโดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับเพื่อให้เจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสใช้สิทธิคัดค้านคำร้องของพนักงานอัยการ (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 วรรคห้า) ข้อสังเกตหากปรากฏหลักฐานว่าบุคคลใดเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน เช่น ทรัพย์สินติดจำนองไว้กับธนาคารย่อมถือว่าธนาคารเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้น เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง.ต้องมีหนังสือแจ้งให้ธนาคารทราบถึงประกาศของศาลที่นัดไต่สวนคำร้อง หากเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง.ไม่ได้มีหนังสือแจ้งให้ธนาคารทราบทำให้ธนาคารไม่ได้ยื่นคำร้องเข้ามาจนกระทั่งศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เช่นนี้ธนาคารย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนภายหลังที่ศาลมีคำสั่งแล้วได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 53 แต่ธนาคารต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีตามมาตรา 50 และธนาคารจะต้องยื่นคำร้องในกรณีนี้ภายในเวลา 1 ปี นับแต่คำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินถึงที่สุด

2.5 ระยะเวลาในการยื่นคำร้องคัดค้าน และคำร้องขอคุ้มครองสิทธิผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินอาจยื่นคำร้องคัดค้านหรือผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินอาจยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนได้ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 50

2.6 การไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการที่ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินแม้การที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินจะเป็นมาตรการทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ที่มุ่งบังคับแก่ทรัพย์สิน โดยไม่คำนึงว่าจะจับกุมผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ หรือผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษหรือไม่ หากมีทรัพย์สินเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้น แม้เจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินไม่ได้ร่วมกระทำความผิดและไม่ได้ถูกฟ้องก็ตาม มาตรการทางแพ่งแก่ตัวทรัพย์สินนั้นได้ก็ตาม แต่การจะรับฟังข้อเท็จจริงว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น พนักงานอัยการจะต้องนำพยานหลักฐานเข้าไต่สวนให้รับฟังเป็นที่ยุติเสียก่อนว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินที่เป็นมูลเหตุให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินและเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินนั้นเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน พนักงานอัยการจึงมีภาระการพิสูจน์ในปัญหานี้ เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ตามที่พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานเข้าไต่สวนแล้ว กฎหมายผลกษณะการพิสูจน์ไปยังเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำ

ความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน โดยมาตรา 51 วรรคสามให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริตกรณีที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินจะต้องพิสูจน์ว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามมาตรา 50 (1)

กรณีเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินจะต้องพิสูจน์ว่ารับโอนทรัพย์สินมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ ตามมาตรา 50 (2) กรณีเป็นผู้รับประโยชน์จะต้องพิสูจน์ว่าตนสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ ตามมาตรา 50 วรรคสอง

มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือผู้ให้ถ้อยคำหรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูล

เนื่องจากผู้ให้ถ้อยคำหรือผู้แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลได้อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 อาจได้รับอันตรายได้ กฎหมายจึงกำหนดให้คณะกรรมการธุรกรรมแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ถือว่าบุคคลผู้นั้นเป็นพยานที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาซึ่งเป็นการคุ้มครองเช่นเดียวกับผู้ให้เบาะแสการทุจริตตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ เป็นต้น

การเปรียบเทียบปรับ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 64/1 กำหนดให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบในกรณีคดีความผิดเกี่ยวกับการรายงานการทำธุรกรรมและเป็นความผิดอาญาของสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพบางประเภทที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติที่มีโทษจำคุกและปรับ และเป็นคดีไม่ร้ายแรง สามารถนำมาตราการระงับคดีในชั้นของคณะกรรมการเปรียบเทียบมาใช้ได้ โดยคณะกรรมการเปรียบเทียบมี 5 คน ประกอบด้วย

1. เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง.เป็นประธาน
2. ผู้แทนหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 2 คน
3. พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1 คน
4. ข้าราชการในสำนักงาน ปปง.ที่เลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. มอบหมายให้เป็นกรรมการและเลขานุการ

ความผิดที่เปรียบเทียบได้มีดังนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับการไม่รายงานธุรกรรม ไม่จัดให้ลูกค้าแสดงตน ไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า ไม่จัดให้ลูกค้าบันทึกข้อเท็จจริง ไม่เก็บรักษาเอกสารหลักฐาน ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา 62 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท และปรับอีกไม่เกินวันละ 10,000 บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง
2. ความผิดเกี่ยวกับการรายงานธุรกรรมโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงตามมาตรา 63 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับตั้งแต่ 50,000 บาท ถึง 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
3. ความผิดกรณีไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจง บัญชีเอกสารหลักฐานตามมาตรา 64 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับเมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการ เปรียบเทียบกำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทบัญญัติเกี่ยวกับการขยายอายุความในความผิดที่เปรียบเทียบปรับได้

การขยายอายุความตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 นี้ ใช้เฉพาะกรณีความผิดตามมาตรา 62 กล่าวคือเป็นความผิดเกี่ยวกับการ ไม่รายงานธุรกรรม ไม่จัดให้ลูกค้าแสดงตน การไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า ไม่จัดให้ลูกค้าบันทึกข้อเท็จจริง ไม่เก็บรักษาเอกสารหลักฐาน ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ยับยั้งการทำธุรกรรม ซึ่งถ้ามิได้ฟ้องคดีต่อศาลหรือมิได้มีการเปรียบเทียบปรับภายใน 2 ปี นับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบการกระทำผิดและรายงานเลขอาชญากรรมกรมการ ปง.ทราบ หรือภายใน 5 ปี นับแต่วันกระทำความผิด คดีเป็นอันขาดอายุความ

ความผิดมูลฐาน

ความผิดมูลฐาน หมายความว่า ความผิดอาญาที่เป็นมูลเหตุ เป็นที่มาหรือเป็นฐานก่อให้เกิดหรือให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากการกระทำความผิด หรือเป็นความผิดหลักที่นำเอากฎหมายฟอกเงินไปใช้บังคับกับเงินหรือทรัพย์สิน และเงินหรือทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้บังคับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ยังหมายความว่ารวมถึงการกระทำความผิดอาญานอกราชอาณาจักร ซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐานด้วย

แนวความคิดเบื้องต้นของการกำหนดความผิดมูลฐานมีที่มาจากหลักการที่ว่า แม้การฟอกเงินจะเป็นสิ่งชั่วร้ายและสมควรมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดอาญา เพื่อลงโทษผู้กระทำการฟอกเงินก็

ตาม แต่เนื่องจากการดำเนินการเพื่อหาตัวอาชญากร ผู้พอกเงินและการสืบค้นตรวจสอบเพื่อยึด หรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินของผู้พอกเงินนั้น รัฐจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากเอกชน โดยเฉพาะธนาคารและสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงิน หรืออาจกล่าวได้ว่า รัฐไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จลงอย่างมีประสิทธิภาพได้โดยปราศจากการกำหนดให้เอกชน มีภาระหน้าที่ในการรายงานข้อมูลทางการเงินที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการของรัฐ ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญประการหนึ่งคือ อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการพอกเงินโดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับการทำธุรกรรม และเอกสารทางการเงินที่ยุ่งยากซับซ้อนนั่นเอง

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในการตรากฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการพอกเงินรัฐ จะต้องพิจารณาซึ่งน้ำหนักผลได้ผลเสียให้สมดุลกันระหว่างประโยชน์ของรัฐในการคุ้มครองป้องกันสังคมโดยรวมด้านหนึ่ง ในที่นี้หมายถึง การป้องกันสังคมจากภัยคุกคามของอาชญากรรมการพอกเงิน อีกด้านหนึ่งคือ ภาระหน้าที่ที่รัฐ จะผลักให้แก่เอกชนที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ เพื่อให้สมประโยชน์ของรัฐที่กล่าวแล้วนั่นเอง จุดสมดุลที่สมบูรณ์แบบคือ จุดที่รัฐสามารถคุ้มครองป้องกันประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ได้มากที่สุด ในขณะที่ผลักภาระรับผิดชอบแก่เอกชน หรือให้กระทบกระเทือนประชาชน ทั่วไปน้อยที่สุด

การพิจารณาบัญญัติกฎหมายเพื่อหาทางลงโทษอาชญากรรมการพอกเงินจึง ไม่อาจกำหนดให้การพอกเงินทุกกรณี ทุกประเภทเป็นความผิดทางอาญาได้ เนื่องจากจะก่อให้เกิดผลกระทบเป็นภาระแก่ประชาชนทั่วไปเกินความจำเป็น แต่สมควรพิจารณาเลือกกำหนดให้การพอกเงินในกรณี ที่กระทำต่อเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากอาชญา กรรมบางชนิดเท่านั้น ซึ่งหมายถึงอาชญากรรมที่ร้ายแรงทั้งหลาย เช่น อาชญากรรมที่เกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งนานาประเทศยอมรับว่าเป็นภัยบ่อนทำลายอย่างใหญ่หลวง ส่วนอาชญากรรมอื่น ๆ ที่สมควรกำหนดเป็นความผิดมูลฐานในการกระทำความผิดฐานพอกเงิน มีข้อพิจารณาว่าน่าจะเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะก่อให้เกิดรายได้มหาศาลอันจะทำให้อาชญากรสามารถนำไปกระทำความผิดต่อไปได้ นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ประการอื่นที่อาจจะใช้การพิจารณา ได้แก่ เป็นความผิดที่มีลักษณะกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติหรือเป็นกรณีที่ยากที่จะนำกฎหมายทั่วไปมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิด และความผิดที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจหรือสังคมการกำหนดความผิดมูลฐานเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน เพราะจะต้องมีการพิจารณาให้รอบคอบว่าจะใช้มาตรการของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการพอกเงินดำเนินการกับเงิน หรือ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาฐานใดบ้าง เนื่องจากจะมีผลกระทบต่อประชาชนและการประกอบธุรกิจในภาคธุรกิจ ซึ่งจะต้องมีการปรับตัวเองเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน โดยหลักการแล้ว การกำหนดความผิดมูลฐานมีแนวคิดที่ว่า ควรเป็นความผิดอาญาที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความผิดที่มีรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม
2. ความผิดที่โดยลักษณะของการประกอบอาชญากรรมทำให้มีผลตอบแทนสูง
3. ความผิดที่มีลักษณะการกระทำที่สลับซับซ้อน ยากแก่การปราบปราม
4. ความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ

ความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน เป็นความผิดอาญาซึ่งเป็นเหตุทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน และทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดตามมูลฐานความผิดดังกล่าว เป็นทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้บังคับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ทั้งการยึดหรืออายัดและการริบหรือการให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน โดยได้มีการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไว้ทั้งสิ้น 29 มูลฐาน ดังต่อไปนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด และ กฎหมายมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
2. ความผิดเกี่ยวกับ การค้ำมนุษย์ หรือ ความผิดตามกฎหมายอาญา ในความผิดเกี่ยวกับเพศ
3. ความผิดเกี่ยวกับ การฉ้อโกงประชาชน (ตามประมวลกฎหมายอาญา) หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน
4. ความผิดเกี่ยวกับ การยักยอก/ฉ้อโกง / ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน หรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์หรือตลาดหลักทรัพย์
5. ความผิดต่อ ตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม (ตามประมวลกฎหมายอาญา)
6. ความผิดเกี่ยวกับ การกรรโชก หรือ ริดเอาทรัพย์สิน หรืออั้งยี่ช่องโจร (ตามประมวลกฎหมายอาญา)
7. ความผิดเกี่ยวกับ การลักลอบหนีศุลกากร (ตาม พรบ. ศุลกากร)
8. ความผิดเกี่ยวกับ การก่อการร้าย (ตามประมวลกฎหมายอาญา)
9. ความผิดเกี่ยวกับ การพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน (เฉพาะผู้จัดให้มีการเล่นวงเงิน 5 ล้านบาทขึ้นไป หรือจัดให้มีการเล่นการพนันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์)
10. ความผิดเกี่ยวกับ การเป็นสมาชิกอั้งยี่ (ตามประมวลกฎหมายอาญา) หรือ มีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมที่มีกฎหมายกำหนดเป็นความผิด
11. ความผิดเกี่ยวกับ การรับชองโจร (ตามประมวลกฎหมายอาญา) เฉพาะกที่เกี่ยวกับการช่วยจำหน่าย ชื้อ รับจ่านำ หรือรับไว้ด้วยประการใดซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการค้า

12. ความผิดเกี่ยวกับ การปลอมหรือแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ หรือตัวตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นการค้า
13. ความผิดเกี่ยวกับ การค้า (ตามประมวลกฎหมายอาญา) เฉพาะที่เกี่ยวกับการปลอม หรือ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าหรือความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอันมีลักษณะเป็นการค้า
14. ความผิดเกี่ยวกับ การปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือ หนังสือเดินทาง (ตามประมวลกฎหมายอาญา) อันมีลักษณะเป็นปกติหรือเพื่อการค้า
15. ความผิดเกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมโดยการใช้ ยึดถือ หรือครอบครอง ทรัพยากรธรรมชาติหรือกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการค้า
16. ความผิดเกี่ยวกับ การประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเกิดอันตรายสาหัส (ตามประมวลกฎหมายอาญา) เพื่อให้ได้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน
17. ความผิดเกี่ยวกับ การหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น (ตามประมวลกฎหมายอาญา) เฉพาะกรณีเพื่อเรียกหรือรับผลประโยชน์หรือเพื่อต่อรองให้ได้ผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง
18. ความผิดเกี่ยวกับ การลักทรัพย์ ทรัพย์ โจรชิงทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือ ยักยอก (ตามประมวลกฎหมายอาญา) อันมีลักษณะเป็นปกติธุระ
19. ความผิดเกี่ยวกับ การกระทำความผิดเป็นโจรสลัด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเป็นโจรสลัด
20. ความผิดเกี่ยวกับ การกระทำความผิดไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
21. ความผิดเกี่ยวกับ อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ฯ เฉพาะที่เป็นการค้า
22. ความผิดเกี่ยวกับ การกระทำการเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ลงคะแนนให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่น ในการสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
23. ความผิดเกี่ยวกับ การกระทำการเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นสมัครเข้ารับการเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือถอนการสมัคร ฯ
24. ความผิดเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
25. ความผิดเกี่ยวกับ การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย
26. ความผิดเกี่ยวกับ การสนับสนุนทางการเงินแก่การแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง
27. ความผิดเกี่ยวกับ การหลีกเลี่ยงหรือฉ้อโกงภาษีตามประมวลรัษฎากร

28. ความผิดเกี่ยวกับ การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ที่เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย (ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์)

29. ความผิดเกี่ยวกับ การกระทำการเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนแก่ตนหรือผู้สมัครอื่น ในห้วงวันการลงคะแนนแก่ผู้สมัคร หรือ ชัดชวนไปคะแนนไม่เลือกผู้ใด เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความผิดมูลฐาน

ศาลแพ่งร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้อธิบายถึงข้อสังเกตเกี่ยวกับความผิดมูลฐาน ว่าประกอบไปด้วยข้อสังเกตดังต่อไปนี้

1. ความหมายของคำว่า “เป็นปกติธุระ” นั้นมีความเห็นของอาจารย์ทางด้านกฎหมายดังนี้ ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัยอธิบายว่า “ปกติธุระ” หมายความว่า กระทำซ้ำ ๆ กันในลักษณะที่จะเป็นการกระทำเช่นนั้นต่อ ๆ ไป โดยต้องดูเจตนาของผู้กระทำ แต่แม้จะกระทำครั้งแรก ถ้าเจตนาจะกระทำเป็นปกติธุระคือจะกระทำอย่างสม่ำเสมอในเวลาภายหน้าก็เป็นความผิด ศาสตราจารย์จิตติ ตังศภัทย์ อธิบายว่า “การกระทำที่เป็นปกติธุระนั้น กระทำแม้เพียง 2 ครั้ง ก็น่าจะพอแล้ว”

2. เนื่องจากความผิดมูลฐานที่เพิ่มขึ้นมาใหม่นั้น ดูเหมือนเป็นความผิดอาญาเล็กน้อยทั่วไป เช่น ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก เป็นต้น รวมถึงความผิดที่สมาชิกรัฐสภาได้ให้ความสำคัญและมีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางว่าสมควรที่จะกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานหรือไม่ คือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา และความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม เนื่องจากอาจรทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่กระทำความผิดเล็กน้อย ช้ำรอยกับการจับกุมผู้นำแผ่นซีดีเก่าไปขายในตลาดนัดจนเป็นเหตุให้ต้องถูกลงโทษ หรืออาจรทบกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตป่าสงวนและต้องหาเลี้ยงชีพจากทรัพยากรที่อยู่ในป่า นั้น ๆ ได้ ฉะนั้นการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเกี่ยวกับความผิดมูลฐานเหล่านี้ จึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย กล่าวคือจะต้องใช้มาตรการตามกฎหมายนี้เพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจจับการประกอบอาชญากรรม มิใช่นำมาดำเนินการกับความผิดเล็กน้อย หรือเป็นกรณีที่สามารถนำมาตราการตามกฎหมายอื่นมาใช้ได้อยู่แล้ว

3. สำหรับความผิดมูลฐานบางประเภทที่เป็นความผิดซึ่งสามารถยอมความกันได้ เช่น ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา หรือความผิดฐานฉ้อโกงนั้น หากมีการยอมความกันจนเป็นผลให้ความผิดอาญาระงับ ย่อมไม่สามารถนำมาตราการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ได้เพราะว่าผู้เสียหายได้รับการเยียวยาทางทรัพย์สินแล้ว โดยนัยทางกฎหมายถือว่าไม่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ดำเนินการ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดมูล

ฐานซึ่งแม้จะมีการยอมความกันในคดีใดคดีหนึ่งแล้วก็ตาม เป็นผู้ที่เคยมีพฤติการณ์หรือประวัติการกระทำความผิดมาครั้งก่อน ๆ และทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยอาจไม่เคยถูกดำเนินคดีใดมาก่อน กรณีเช่นนี้ย่อมสามารถนำมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ได้ เพราะการยอมความในความผิดครั้งใดไม่อาจลบล้างการกระทำความผิดครั้งก่อน ๆ ที่สำเร็จไปแล้ว ดังนั้นหากบุคคลใดเคยมีพฤติการณ์กระทำความผิดมาครั้งก่อน ๆ ก็ย่อมไม่เป็นการตัดอำนาจเจ้าหน้าที่ที่จะนำมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับ

4. เกี่ยวกับนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ที่ให้รวมถึงการกระทำความผิดอาญานอกราชอาณาจักรซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐาน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดอาญาในต่างประเทศและถูกตั้งข้อหาหนึ่งซึ่งไม่ใช่ความผิดมูลฐานของประเทศไทย แล้วนำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเข้ามาในประเทศไทย หากการกระทำดังกล่าวได้กระทำในประเทศไทยย่อมเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ให้ถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐานด้วยซึ่งจะมีผลทำให้ประเทศไทยสามารถนำมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นได้กฎหมายใช้คำว่า “การกระทำ” ฉะนั้น แม้ชื่อฐานความผิดตามกฎหมายของต่างประเทศจะไม่ตรงกับชื่อฐานความผิดตามกฎหมายไทยก็ตาม แต่หากพิจารณาแล้วการกระทำความผิดในต่างประเทศนั้นเข้าลักษณะการกระทำความผิดใดความผิดหนึ่งซึ่งปรับได้กับความผิดมูลฐานในประเทศไทย กรณีย่อมนำมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ได้

มาตรการทางกฎหมายพิเศษของกฎหมายฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อตัดวงจรอาชญากรรมมิให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันกระทำความผิดนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปฟอกเงินและมีให้เงินหรือทรัพย์สินที่ฟอกนั้นถูกนำไปใช้กระทำความผิดได้อีก จึงกำหนดมาตรการทางกฎหมายพิเศษทั้งความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินซึ่งมีโทษทางอาญาและมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยความผิดอาญาและโทษทางอาญามุ่งบังคับแก่ตัวบุคคล ส่วนมาตรการทางแพ่งมุ่งบังคับแก่ตัวทรัพย์สินซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดมูลฐานเพราะถึงอย่างไรทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานย่อมตกเป็นของแผ่นดิน ไม่เป็นของผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด มาตรการทางกฎหมายพิเศษของกฎหมายฟอกเงินจึงแบ่งออกเป็นมาตรการทางอาญา และมาตรการทางแพ่ง

1. มาตรการทางอาญา

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 5 ได้กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาฐานฟอกเงิน รวมถึงผู้สนับสนุน ช่วยเหลือ พยายาม และสมคบกันเพื่อฟอกเงิน ซึ่งมีองค์ประกอบความผิดดังนี้

1.1 ผู้ใด หมายถึง บุคคลใด ๆ รวมถึงนิติบุคคล

1.2 การกระทำ ได้แก่ การโอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

1.3 เจตนาธรรมดา โดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59

1.4 เจตนาพิเศษ

(ก) เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น

(ข) เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลัง การกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือให้รับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(ค) กระทำการด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

(ง) ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มา ครอบครอง ใช้ทรัพย์สินนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

1.5 วัตถุที่กระทำต่อ คือ ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดกรณีบุคคลธรรมดากระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 60)

กรณีนิติบุคคลกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท (มาตรา 61 วรรคหนึ่ง) หากการกระทำความผิดฐานฟอกเงินของนิติบุคคลเกิดจาก

1. การสั่งการหรือกระทำการของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล 2. การละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล กรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 61 วรรคสอง) สำหรับผู้สนับสนุน ช่วยเหลือ พยายาม และสมคบกันเพื่อฟอกเงินนั้นมีบทลงโทษตามมาตรา 7 มาตรา 8 และ มาตรา 9

2. มาตรการทางแพ่ง

มาตรการทางแพ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายพิเศษที่มุ่งบังคับเอาแก่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งแบ่งออกได้เป็นสองส่วน ได้แก่การนำมาตรการพิเศษมาใช้ในการตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของสำนักงาน ปปง. และการดำเนินการในชั้นศาลโดยพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน

2.1 การนำมาตรการทางกฎหมายพิเศษมาใช้ในการตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของสำนักงาน ปปง. ได้แก่

(ก) การกำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพบางประเภทมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. และกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการแสดงตนและการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าของสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพบางประเภทตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 หมวด 2 การรายงานและการแสดงตน มาตรา 13 ถึง มาตรา 23

(ข) การสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบธุรกรรมที่มีการรายงานและเสนอให้คณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาแล้วคณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยและมีพยานหลักฐานอันสมควรว่าธุรกรรมที่รายงานนั้นเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกินสามวันทำการ และในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. จะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไปก่อนแล้วรายงานคณะกรรมการธุรกรรมก็ได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 35

(ค) ในกรณีที่มีพยานหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวไม่เกิน 10 วันทำการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 36

(ง) ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากคณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจนำมาตรการชั่วคราวในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาใช้บังคับได้ โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 48 วรรคหนึ่งให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน

2.2 การนำมาตรการพิเศษทางกฎหมายมาใช้ในการขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานพอกเงินตกเป็นของแผ่นดิน ได้แก่

(ก) การดำเนินการขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดมูลฐานตกเป็นของแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 48 มาตรา 49 และ มาตรา 51 เป็นมาตรการทางแพ่งที่มีลักษณะพิเศษที่ไม่ใช่โทษทางอาญา และคดีที่พนักงานอัยการ ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดตกเป็นของแผ่นดินไม่ใช่คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับ คดีอาญาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ.2542 จึงมีผลใช้บังคับย้อนหลังได้ แม้มีการบัญญัติเพิ่มเติมความผิดมูลฐานภายหลังจากที่ได้มีการกระทำ ความผิดมูลฐานนั้นก็ตาม ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดมูลฐานที่บัญญัติเพิ่มเติมดังกล่าวย่อมตกอยู่ภายใต้บังคับ ย้อนหลังไปทันที นับแต่วันที่มีการกระทำ ความผิดมูลฐานนั้น และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-41/2546)

(ข) การที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดตกเป็นของ แผ่นดินเป็นมาตรการทางแพ่งที่ให้อำนาจรัฐในการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดจาก ผู้ครอบครองทรัพย์สินเพื่อไม่ให้ยึดถือทรัพย์สินนั้นต่อไปโดยบังคับให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน อันเป็นหลักการป้องกันมิให้มีการใช้หรือนำทรัพย์สินนั้นเป็นทุนใช้ในการกระทำ ความผิดอีก มิใช่การใช้ บังคับตามสิทธิเรียกร้องจึงไม่ตกอยู่ในบังคับว่าด้วยอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 6

(ค) มาตรการทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ.2542 มุ่ง บังคับแก่ทรัพย์สิน ดังนั้นเมื่อมีการกระทำ ความผิดมูลฐานเกิดขึ้น ไม่ว่าจะจับกุมผู้กระทำความผิดได้ หรือไม่ หรือผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษหรือไม่ หากมีทรัพย์สินเกิดขึ้นจากการกระทำ ความผิดนั้น แม้เจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินไม่ได้ร่วมกระทำ ความผิดและไม่ได้ถูกฟ้องก็ดำเนินมาตรการทางแพ่งแก่ ตัวทรัพย์สินนั้นโดยพนักงานอัยการสามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีการสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของ แผ่นดินได้

(ง) มาตรการทางแพ่งอีกประการหนึ่งได้แก่การนำหลักกฎหมายในการผลักภาระการพิสูจน์ มาใช้บังคับแก่ผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือเคย เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานพอกเงินมาก่อน โดยมาตรา 51 วรรค สามให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดหรือ ได้รับโอนมาโดยไม่สุจริตข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวไม่เด็ดขาด ผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของ ทรัพย์สินหรือเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินย่อมมีสิทธินำสืบพยานหลักฐานเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานของ กฎหมายได้ ภาระการพิสูจน์ย่อมตกแก่เจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องพิสูจน์ว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและ ทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิด หรือถ้าเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินก็จะต้องพิสูจน์

ว่ารับโอนทรัพย์สินมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรม อันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ

ลักษณะและความหมายของข้อมูลดิจิทัล

ความหมายของข้อมูลดิจิทัล

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องนิติกรรมสัญญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องพยานหลักฐาน ต่างบังคับใช้กับธุรกรรม ที่ทำลงบนกระดาษ แต่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 4 กำหนดความหมาย ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้ดังนี้

คำว่า “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือโทรสาร

คำว่า “ข้อความ” หมายความว่า เรื่องราว หรือข้อเท็จจริงไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข เสียง ภาพ หรือรูปแบบอื่นใดที่สื่อความหมายได้ โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่าน วิธีการใด ๆ

คำว่า “อิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น

คำว่า “ระบบข้อมูล” หมายความว่า กระบวนการประมวลผลด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับสร้าง ส่ง รับ เก็บเอกสาร หรือประมวลผลข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาตรา 3 ได้กล่าวถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้รวมกับความหมายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ด้วย ดังนี้

“ข้อมูลคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ และให้หมายความรวมถึงข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

จะเห็นได้ว่าความหมายของข้อมูลดิจิทัล (อิเล็กทรอนิกส์) ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 เป็นการทำธุรกรรมที่มีได้ทำลงบนกระดาษเช่นเดิม แต่เป็นการรับรองสถานะทางกฎหมาย ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ เป็นการ

ยอมรับความเปลี่ยนแปลงจากข้อมูลในรูปกระดาษ เอกสาร มาเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยเป็นกฎหมายที่เป็น ทางเลือกเพิ่มเติมให้ผู้ที่ติดต่อกันมีคุณสมบัติต่อกันสามารถทำธุรกรรมในรูปกระดาษ เอกสาร หรือใช้ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ และไม่ได้จำกัดเฉพาะข้อมูลที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร เท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงข้อมูลหรือบันทึกที่สร้างขึ้นโดยคอมพิวเตอร์ด้วย

สถานะของข้อมูลดิจิทัลกับการเป็นพยานหลักฐาน

ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นสิ่งที่ช่วยให้ศาลวินิจฉัยข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ความจริงได้ แต่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะพิเศษที่จำเป็นต้องมีวิธีการพิเศษในการนำเสนอให้ศาลเห็นถึงข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข้อมูลรวมถึงการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ซึ่งโดยทั่วไปกฎหมายลักษณะพยานแบ่งพยานออกเป็น 4 ประเภท (ศุทธดา วัฒนวิเชียร, 2554) คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ต้องพิจารณาว่า ข้อมูลดิจิทัลเป็นพยานประเภทใด

1. พยานเอกสาร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่ได้มีนิยามความหมายของพยานเอกสาร แต่ประมวลกฎหมายอาญาได้นิยามคำว่า “เอกสาร” หมายถึง กระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ฝั่งหรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นด้วยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นอัน เป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น เช่นนี้ จึงคงต้องถือตามนิยามเอกสารตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมาย อาญา และตามความหมายดังกล่าวคำว่า “วัตถุอื่นใดและวิธีอื่น” นั้น ทำให้เอกสารสามารถตีความได้ กว้างขวาง ดังเช่นการให้ความหมายของบัตร์ เอ.ที.เอ็ม.ว่า เป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2. พยานวัตถุ

“พยานวัตถุ” หมายถึง วัตถุหรือสิ่งของอย่างใด ๆ ที่ไม่ใช่เอกสารที่อ้างอิงเป็นพยานหลักฐาน เพื่อให้ศาลตรวจดู

การตรวจดูของศาลดังกล่าวอาจเป็นการตรวจดูโดยทางประสาทตา หรือประสาทสัมผัสทางอื่น เช่น เสียง กลิ่น ส่วน

จากความหมายคำว่า “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 นั้น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (ดิจิทัล) เป็นการบันทึกอยู่ในวัตถุ สิ่งของหรือสื่อกลางใด ๆ จึงสามารถอ้างอิงเป็นพยานหลักฐานในฐานะพยานวัตถุได้

มาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้จัดตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิจากสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สำนักงานอัยการสูงสุด และ บริษัท ไฟร์ซอเวเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส คอนซัลติ้ง (ประเทศไทย) เพื่อร่วมกันจัดทำร่างข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน

โดยอ้างอิงพื้นฐานจากการศึกษาแนวปฏิบัติสากล ได้แก่ ACPO Good Practice Guide for Digital Evidence (Edition: March 2012); ISO/IEC 27037 Information technology – Security techniques – Guidelines for identification, collection, acquisition, and preservation of digital evidence, First edition 2012-10-15 และ SWGDE Best Practices for Computer Forensics V3-1 ทั้งพิจารณาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบการปฏิบัติงานในประเทศไทยและความพร้อมของหน่วยปฏิบัติ โดยมุ่งหวังให้เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล และสามารถยกระดับให้เป็นมาตรฐานได้ในอนาคต ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการที่เป็นข้อเสนอทางมาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, ม.ป.ป.) ดังนี้

หลักการปฏิบัติงานเกี่ยวกับพยานหลักฐานดิจิทัล

พยานหลักฐาน เป็นสิ่งที่ใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ซึ่งรวมถึงแสดงความบริสุทธิ์หรือความผิดของบุคคล คุณค่าของพยานหลักฐานอยู่ที่คุณสมบัติในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง การปฏิบัติหน้าที่จึงต้องคำนึงถึงการรักษาค่าของพยานหลักฐาน และการแสดงความน่าเชื่อถือในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพยานหลักฐานอย่างสมเหตุสมผล

การนำพยานหลักฐานดิจิทัลไปใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง มีแนวคิดและหลักการเช่นเดียวกับพยานหลักฐานอื่น แต่เนื่องจากพยานหลักฐานดิจิทัลมีความเปราะบางและซับซ้อน เทคโนโลยีของอุปกรณ์ดิจิทัลถูกพัฒนาอย่างรวดเร็ว และข้อมูลสามารถถูกเปลี่ยนแปลงได้ง่ายโดยที่ผู้ปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์อาจรู้หรือไม่รู้ตัว ดังนั้น การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลจึงควรให้ความสำคัญตามหลักการดังต่อไปนี้

1. ควรดำเนินการโดยผู้ที่เคยผ่านการฝึกอบรมในเรื่องนั้น ๆ มาก่อน หรือปฏิบัติตามแนวทางในเอกสารฉบับนี้
2. ควรรักษาสภาพยานหลักฐานไม่ให้ถูกเปลี่ยนแปลง หรือถูกเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด โดยผู้ปฏิบัติงานต้องสามารถอธิบายและบันทึกสิ่งที่ดำเนินการ เหตุผลที่ทำให้ยานหลักฐานต้องเปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการดำเนินการนั้น ๆ ได้อย่างละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษร
3. ควรรักษาความต่อเนื่องของการครอบครองยานหลักฐาน (Chain of Custody) โดยมีข้อมูลที่จำเป็นต้องบันทึก ได้แก่ ข้อมูลติดต่อและลายมือชื่อของผู้ส่งมอบยานหลักฐาน, ข้อมูลติดต่อและลายมือชื่อของผู้รับมอบยานหลักฐาน, วันที่และเวลาในการรับ-ส่งมอบยานหลักฐาน, เหตุผลในการรับ-ส่งมอบยานหลักฐาน, วิธีการส่งมอบยานหลักฐาน เช่น ส่งมอบโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือส่งมอบโดยพนักงานส่งของ และสถานที่จัดเก็บยานหลักฐาน เป็นต้น โดยรูปแบบหนึ่งของการแสดง Chain of Custody เช่น การใช้แบบฟอร์ม
4. มีการบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ยานหลักฐานโดยละเอียดเพียงพอให้ผู้ตรวจพิสูจน์รายอื่นที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาเดียวกันสามารถเข้าใจได้ และหากทำซ้ำด้วยวิธีการเดิมและเครื่องมือที่มีลักษณะเดียวกันจะต้องได้ผลลัพธ์เหมือนกัน
5. บุคคลที่เข้าถึงยานหลักฐานต้องเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายหรือมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง
6. ผู้ปฏิบัติงานพึงตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน รวมถึงการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายเกี่ยวกับยานหลักฐาน เป็นต้น
7. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจพิสูจน์ยานหลักฐาน จำเป็นต้อง
  - 7.1 มีสภาพพร้อมใช้งานและเหมาะสมกับกระบวนการตรวจพิสูจน์ยานหลักฐานแต่ละประเภท
  - 7.2 มีมาตรการในการป้องกันการเปลี่ยนแปลงและปนเปื้อนของยานหลักฐาน (การปนเปื้อน หมายถึง การปะปนของข้อมูลอื่นกับยานหลักฐาน เช่น การปะปนข้อมูลจากเคสเก่ากับเคสปัจจุบัน หรือ การปะปนข้อมูลในเคสกับข้อมูลที่มีอยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผิดพลาด เป็นต้น)
  - 7.3 ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำ (Validation) ของเครื่องมือก่อนใช้งานอย่างสม่ำเสมอ
  - 7.4 มีคู่มือการใช้งานหรือเอกสารคำอธิบายเพื่อใช้ประกอบการอ้างอิง

การปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ

1. เครื่องมือ

ในการปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลควรจัดเตรียมเครื่องมือให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน ซึ่งมีรายการเบื้องต้นที่ควรจัดเตรียม ดังนี้

1.1 เครื่องมือทั่วไป

- อุปกรณ์ถ่ายภาพ
- ถุงมือ (ชนิดที่ไม่ทิ้งร่องรอยติดอุปกรณ์ดิจิทัล และใช้ครั้งเดียว)
- ป้ายหมายเลขกำกับหลักฐาน
- เครื่องสำรองไฟฟ้า (UPS)
- ชุดเครื่องมือ เช่น ไขควงแฉก ไขควงแบน ไขควงหกเหลี่ยม มีดคัตเตอร์ เป็นต้น
- ไฟฉาย
- บรรจุภัณฑ์สำหรับบรรจุหลักฐาน เช่น ถุงกระดาษ ถุงพลาสติก ถุงกันไฟฟ้าสถิต เป็นต้น เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น อุณหภูมิ ความชื้น และแรงกระแทก เป็นต้น
- เทปกาว
- เทปปิดผนึก สำหรับปิดผนึกบรรจุภัณฑ์ของหลักฐาน ซึ่งเมื่อปิดทับแล้ว หากมีการเปิดหรือดึงออกสามารถปรากฏร่องรอยการเปิดผนึกได้
- แบบฟอร์มเอกสาร เช่น แบบฟอร์มยินยอมให้เก็บหลักฐาน แบบฟอร์มการระบุ Chain of custody เป็นต้น

1.2 เครื่องมือตรวจพิสูจน์

- นาฬิกาเทียบเวลา
- คอมพิวเตอร์สำหรับงานตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัล
- เครื่องมือสำหรับเก็บ Volatile data
- เครื่องมือคัดกรองข้อมูลในหลักฐาน
- เครื่องมือทำสำเนาข้อมูล
- Write blocker
- สื่อบันทึกข้อมูลที่พร้อมใช้งานสำหรับเก็บสำเนาข้อมูลที่เป็นหลักฐานดิจิทัล เช่น ฮาร์ดดิสก์ หรือ USB flash drive เป็นต้น
- อุปกรณ์ป้องกันคลื่นสัญญาณ เช่น Faraday bag กล่องโลหะปิดสนิท อลูมิเนียมฟอยล์ หรืออุปกรณ์อื่นที่ผ่านการทดสอบแล้วว่าป้องกันคลื่นสัญญาณได้

2. การประเมินและวางแผนการเก็บรวบรวมหลักฐานดิจิทัลในสถานที่เกิดเหตุ

การประเมินและวางแผนการเก็บรวบรวมหลักฐานดิจิทัล ควรจะดำเนินการตามแนวทางดังนี้

2.1 ประเมินสถานที่เกิดเหตุในด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่ การเดินทาง สภาพอากาศ ความปลอดภัย เวลาเป็นต้น ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคหรือส่งผลต่อการปฏิบัติงาน

2.2 สอบถามหรือกำหนดประเด็นที่ต้องการตรวจพิสูจน์เพื่อประเมินและระบุรายการหลักฐานที่ต้องเก็บรวบรวม ลำดับและวิธีการจัดเก็บ เครื่องมือที่ต้องใช้ รวมถึงความจำเป็นในการทำสำเนาข้อมูลที่เป็นหลักฐานดิจิทัลในสถานที่เกิดเหตุ

หมายเหตุ ในกรณีที่เป็นกรณีการดำเนินการร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ควรหารือกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก่อนดำเนินการ

2.3 กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ

2.4 ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้กระบวนการตรวจพิสูจน์หลักฐานประเภทอื่นประกอบด้วย เช่น จัดเก็บ DNA หรือลายนิ้วมือแฝง ให้หารือกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับลำดับการดำเนินการ

3. การเก็บรวบรวมหลักฐาน (Evidence collection)

3.1 หลักการทั่วไป

การเก็บรวบรวมหลักฐานควรดำเนินการตามแนวทางดังนี้

- ห้ามบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ
- ควรสวมถุงมือระหว่างการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ
- กำหนดรูปแบบการตรวจค้นสถานที่เกิดเหตุ และดำเนินการตามที่กำหนดอย่างถี่ถ้วน
- กำหนดหมายเลขและวางป้ายหมายเลขกำกับหลักฐานแต่ละชิ้น
- ถ่ายภาพรายละเอียดต่อไป

หากพบคอมพิวเตอร์ หรือเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ ให้ถ่ายภาพทุกด้านและพื้นที่รอบ ๆ หลักฐานที่จะจัดเก็บ อุปกรณ์เชื่อมต่อภายนอกและจุดเชื่อมต่อ รวมทั้งสภาพโดยรวมให้เห็นว่าหลักฐานแต่ละชิ้นวางไว้ในตำแหน่งใด

ข้อมูลเฉพาะของหลักฐาน เช่น หมายเลข Serial number ผู้ผลิต รุ่น ความเสียหายที่พบ เป็นต้น

สิ่งอื่นที่อาจเป็นประโยชน์เพิ่มเติม เช่น สิ่งพิมพ์ กระดาษบันทึกข้อความ หรือหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทางคอมพิวเตอร์เพื่อบ่งบอกถึงระดับความรู้ทางคอมพิวเตอร์ของผู้ต้องสงสัย

- จัดบันทึกรายละเอียดต่อไป

สิ่งที่พบ สิ่งที่ได้ดำเนินการ รวมถึงสิ่งผิดปกติ เช่น ร่องรอยความเสียหายภายนอกของหลักฐาน สภาพและรายการอุปกรณ์ภายนอกที่เชื่อมต่อกับหลักฐาน

สิ่งอื่นที่อาจเป็นประโยชน์เพิ่มเติม เช่น สิ่งพิมพ์ กระดาษบันทึกข้อความ หรือหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทางคอมพิวเตอร์เพื่อป้องกันระดับความรู้ทางคอมพิวเตอร์ของผู้ต้องสงสัย

กรณีพบหลักฐานอยู่ภายนอกอาคาร และสภาพอากาศขณะนั้นอาจส่งผลต่อหลักฐาน ควรพิจารณาเนิ่นการกับหลักฐานนั้นเป็นลำดับแรก

รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ชื่อผู้ใช้ รหัสผ่าน ข้อมูลในการเข้าใช้งานระบบปฏิบัติการ หรือระบบเครือข่าย การใช้เทคโนโลยีเฉพาะ เช่น การใช้ Active Directory การเข้ารหัสลับข้อมูล (Encryption) เป็นต้น

3.2 กรณีหลักฐานเป็นคอมพิวเตอร์

- ควรตรวจสอบและจดบันทึกรายละเอียดดังนี้

สถานะของคอมพิวเตอร์ว่าปิด เปิด หรืออยู่ในโหมด stand by หากไม่แน่ใจให้ใช้วิธีสังเกตไฟสถานะที่เครื่อง ฟังเสียงการทำงานของพัดลม ขยับเมาส์ หรือกดคีย์บอร์ดปุ่ม Shift

สภาพและรายการอุปกรณ์ภายนอกที่เชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์

ตรวจสอบในช่อง CD, DVD, Floppy, Card reader และพอร์ตเชื่อมต่อ USB

ต่าง ๆ ว่ามีสื่อบันทึกข้อมูลใด ๆ ค้างอยู่หรือไม่ หากมีให้จดบันทึกไว้เป็นหลักฐานอีกชั้นหนึ่ง โดยระบุว่าพบในคอมพิวเตอร์เครื่องใด

- หากพบคอมพิวเตอร์เปิดทำงานอยู่ให้ดำเนินการตามแนวทางดังนี้

ถ่ายภาพรายละเอียดต่อไปนี้

หน้าจอแสดงผลของโปรแกรมที่เปิดอยู่ทุกหน้า และทุกแท็บ

หากพบข้อมูลแสดงวันเวลาของเครื่องปรากฏที่หน้าจอแสดงผล ให้ถ่ายภาพวันเวลาให้เห็นชัดเจนเทียบกับนาฬิกาเทียบเวลา

ถ้าหน้าจอแสดงผลถูกล็อคและต้องใช้รหัสผ่านในการเข้าสู่ระบบปฏิบัติการ ให้สอบถามรหัสผ่านจากเจ้าของเครื่องเพื่อปลดล็อคเครื่อง

หากสังเกตพบการใช้เทคนิคซ่อนหรือทำลายข้อมูลเพื่อไม่ให้เห็นสามารถตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานได้หรือทำได้ลำบาก (Anti-forensics) เช่น การใช้ซอฟต์แวร์ลบข้อมูล ให้หยุดการทำงานของซอฟต์แวร์นั้นทันที แล้วจดบันทึกลักษณะการทำลายข้อมูลที่สังเกตได้ และวิธีการที่ใช้หยุดการทำงานของซอฟต์แวร์นั้น รวมทั้งผลลัพธ์ที่ปรากฏ

- จัดเก็บ Volatile data

- หากพบว่าโปรเซสที่ทำงานอยู่มีความเชื่อมโยงกับที่เก็บข้อมูลนอกสถานที่ (Off-site storage หรือ Cloud storage) ให้พิจารณาขอเขตอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บหลักฐานดิจิทัล ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการเกินขอบเขตอำนาจ ให้ขออำนาจทางกฎหมายเพิ่มเติม

- บันทึกไฟล์ที่พบว่าเปิดอยู่ลงในสื่อบันทึกข้อมูลที่พร้อมใช้งาน (Save As) บันทึกภาพหรือจดบันทึกชื่อไฟล์ ตำแหน่งที่ปรากฏ (Path) ในคอมพิวเตอร์ โดยระวังไม่ทำให้ไฟล์ในคอมพิวเตอร์ถูกเปลี่ยนแปลง

- หากพบ Virtual machine เปิดทำงานอยู่ ให้สั่ง Hibernate เครื่อง Virtual machine และจดบันทึกว่าเป็นการเก็บรวบรวมหลักฐานดิจิทัลจาก Virtual machine

- กรณีที่เกี่ยวข้องกับมัลแวร์ และคอมพิวเตอร์ติดตั้งโปรแกรมแอนตี้ไวรัสไว้ ให้เก็บข้อมูล Log ของโปรแกรมแอนตี้ไวรัสหากพบซอฟต์แวร์เข้ารหัสลับข้อมูล (Encryption) ติดตั้งอยู่ หรือสันนิษฐานว่าอาจมีการเข้ารหัสฮาร์ดดิสก์ ให้ทำสำเนาข้อมูลแบบ Logical เนื่องจากสำเนาข้อมูลที่ได้จะไม่ถูกเข้ารหัสลับ ก่อนที่จะปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ และให้สอบถามรหัสผ่านจากเจ้าของข้อมูล

- หากมีการใช้ฮาร์ดดิสก์แบบ RAID ให้ทำสำเนาข้อมูลแบบ Logical จัดเก็บข้อมูลในทุกพาร์ทิชัน และสอบถามรวมทั้งจดบันทึกข้อมูล ดังต่อไปนี้

เป็นแบบฮาร์ดแวร์ RAID หรือ ซอฟต์แวร์ RAID

เป็น RAID แบบใด (เช่น 0, 1, 5, หรือ 10)

ขนาดของ Stripe/Chunk (Stripe/Chunk size)

กรณีเป็นฮาร์ดแวร์ RAID มีลำดับการเรียงฮาร์ดดิสก์และเชื่อมต่อพอร์ตอย่างไร

กรณีเป็นซอฟต์แวร์ RAID ใช้ซอฟต์แวร์ใดในการบริหารจัดการ RAID

- กรณีที่ไม่สามารถทำสำเนาข้อมูลได้เองทั้งหมดและจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ดูแลระบบ ควรคำนวณค่าแฮชยืนยันความถูกต้องของสำเนา และจัดให้มีรับรองโดยเจ้าของข้อมูลและผู้ที่ทำสำเนาด้วย

- พิจารณาความเป็นไปได้ในการปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อจัดเก็บหลักฐานมาดำเนินการต่อในห้องปฏิบัติการ หากไม่สามารถปิดเครื่องได้ ให้ทำสำเนาข้อมูลขณะที่เครื่องเปิดด้วยวิธี Physical หรือ Logical

- กรณีสามารถปิดคอมพิวเตอร์ได้ ให้ดำเนินการด้วยวิธีการสำหรับ คอมพิวเตอร์พีซี แล็ปท็อป และเซิร์ฟเวอร์ ดังนี้

คอมพิวเตอร์พีซี

ถอดปลั๊กไฟฟ้าที่ต่ออยู่ที่ตัวเครื่องคอมพิวเตอร์พีซีออก (ไม่ใช่ถอดจากแหล่งจ่ายไฟฟ้า)

เซิร์ฟเวอร์

ในกรณีเซิร์ฟเวอร์ดังกล่าวเป็นเครื่องให้บริการที่มีระบบฐานข้อมูล ควรปิดโปรแกรมฐานข้อมูลตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในคู่มือการใช้งาน ก่อนปิดเครื่อง

ถอดปลั๊กไฟฟ้าที่ต่ออยู่ที่ตัวเครื่องเซิร์ฟเวอร์ออก

เนื่องจากอาจมีข้อมูลที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานดิจิทัลบันทึกไว้ในเทปสำรองข้อมูล จึงควรพิจารณาจัดเก็บเทปสำรองข้อมูลและเครื่องอ่านเทปที่เกี่ยวข้อง

แล็ปท็อป

ถอดปลั๊กไฟฟ้าที่ต่ออยู่ที่ตัวแล็ปท็อปออก

ถอดแบตเตอรี่ออก

หากไม่สามารถถอดแบตเตอรี่ออกได้ ให้กดปุ่มเปิดเครื่องค้างไว้จนกว่าเครื่องจะดับ

- หากพบคอมพิวเตอร์ปิดอยู่ให้ดำเนินการตามแนวทางดังนี้

ถอดสายที่เชื่อมต่อกับเครื่องข่ายและอุปกรณ์ต่อพ่วงทั้งหมด และควรบันทึกการเชื่อมต่อสายต่าง ๆ ข้างต้นไว้ด้วย

จัดเก็บคอมพิวเตอร์ และสายไฟฟ้างบตรจุกัมภ์

กรณีที่เป็นเซิร์ฟเวอร์ ให้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ RAID และพิจารณาจัดเก็บเทปสำรองข้อมูลและเครื่องอ่านเทปที่เกี่ยวข้อง

3.3 กรณีหลักฐานเป็นเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่

- หากทำได้ ให้สอบถามรหัสผ่านเพื่อปลดล็อคเครื่องและซิมการ์ด และจดบันทึกโดยให้ระบุด้วยว่าเป็น PIN หรือ Pattern lock

- ในกรณีที่หลักฐานเปิดใช้งานอยู่ และสามารถเข้าใช้งานได้ ควรดำเนินการดังนี้

ตรวจสอบรายละเอียดเกี่ยวกับหลักฐาน และตั้งค่าเครื่องมือสื่อสาร ดังนี้

บันทึกภาพหลักฐานและเนื้อหาที่ปรากฏบนหน้าจอแสดงผล และจดบันทึกข้อมูลโดยละเอียด

ตรวจสอบข้อมูลเฉพาะของหลักฐาน เช่น IMEI รุ่น ผู้ให้บริการ เป็นต้น

ปิดการใช้งานโหมดเครื่องบิน (Airplane mode) เพื่อตัดการรับสัญญาณ

ปิดการใช้งานสัญญาณไร้สาย (Wi-Fi) เพื่อตัดการสื่อสารผ่านระบบเน็ตเวิร์ก

ปิดการใช้งานสัญญาณบลูทูธ (Bluetooth)

ปิดการเข้ารหัสผ่าน เพื่อให้สามารถเข้าถึงเครื่องได้ภายหลัง

ปิดการล็อคหน้าจอแสดงผล (Disable screen lock)

ดำเนินการบรรจุและเคลื่อนย้ายหลักฐาน

- กรณีที่ไม่สามารถเข้าใช้งานหลักฐานได้ เช่น ดึงลิ้นจี่รหัสผ่าน ให้บันทึกภาพหลักฐานและเนื้อหาที่ปรากฏบนหน้าจอแสดงผล และจดบันทึกโดยละเอียด หลังจากนั้นจึงดำเนินการบรรจุและเคลื่อนย้ายหลักฐาน

- กรณีที่หลักฐานอยู่ในสถานะปิดการใช้งาน ให้ดำเนินการบรรจุและเคลื่อนย้ายหลักฐาน

- ไม่ควรถอดแบตเตอรี่ออกจากตัวเครื่องเนื่องจากอาจทำให้สูญเสียข้อมูล เช่น ประวัติการโทร การตั้งค่าวันเวลาในหลักฐาน เป็นต้น เว้นแต่ในกรณีที่จำเป็นต้องเก็บเครื่องเป็นระยะเวลานาน

ควรถอดแบตเตอรี่ออกเพื่อป้องกันแบตเตอรี่เสื่อมสภาพซึ่งอาจทำให้สารที่อยู่ในแบตเตอรี่รั่วซึมและก่อให้เกิดความเสียหายแก่หลักฐานนั้นได้

- เก็บอุปกรณ์เสริมทั้งหมด เช่น สายเคเบิลสำหรับชาร์จไฟ สายเคเบิลข้อมูลสำหรับต่อเชื่อม SD card ซิมการ์ด เป็นต้น รวมทั้งตรวจดูบริเวณรอบ ๆ ว่ามีการจรดรหัสผ่านไว้หรือไม่ หากพบให้รวบรวมไว้

- หากพบเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่อยู่ในน้ำ ให้รีบถอดแบตเตอรี่ออกทันที แล้วจัดเก็บอุปกรณ์ในสภาพที่มีน้ำในแหล่งที่พบหลักฐานอยู่ และนำกลับไปตรวจวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการโดยเร็ว

3.4 กรณีหลักฐานเป็นสื่อบันทึกข้อมูล

สื่อบันทึกข้อมูลในที่นี้หมายความรวมถึง สื่อบันทึกข้อมูลดิจิทัล ได้แก่ ฮาร์ดดิสก์แบบเชื่อมต่อภายนอก USB Flash drive, SD card, CD, DVD และ Blu-ray Disc เป็นต้น การเก็บสื่อบันทึกข้อมูลเหล่านี้ควรดำเนินการตามแนวทางดังนี้

- จัดเก็บลงในบรรจุภัณฑ์
- หากพบสื่อบันทึกข้อมูลอยู่ในน้ำ ให้จัดเก็บหลักฐานในสภาพที่มีน้ำในแหล่งที่พบหลักฐานอยู่และนำกลับไปตรวจวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการโดยเร็ว

3.5 การคัดกรองข้อมูลในหลักฐาน (Triage/Preview)

การคัดกรองข้อมูลในหลักฐาน เป็นกระบวนการ เพื่อเปิดดู คัดแยก และจัดลำดับความสำคัญข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับเก็บรวบรวมและตรวจวิเคราะห์ในภายหลัง โดยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลน้อยที่สุด และการเปลี่ยนแปลงนั้นต้องไม่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของพยานหลักฐานดิจิทัล โดยการปฏิบัติกระบวนการนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม หรือความจำเป็น แล้วแต่กรณี เช่น เงื่อนไขความเร่งด่วนในการทราบผล

ในกรณีที่ต้องจัดให้มีการคัดกรองข้อมูลในหลักฐาน มีข้อพึงระวัง ดังนี้

- ผู้ดำเนินการต้องอธิบายสิ่งที่ได้ดำเนินการ ผลการดำเนินการ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับข้อมูลภายในหลักฐานได้

กระบวนการนี้เป็นเพียงขั้นตอนการตรวจสอบเบื้องต้น ซึ่งไม่สามารถทดแทนการตรวจพิสูจน์ที่ครบถ้วนได้ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะไม่พบข้อมูลสำคัญที่ต้องการ

ก่อนดำเนินการควรตรวจสอบให้แน่ใจว่าซอฟต์แวร์คัดกรองข้อมูลในหลักฐานที่เตรียมมาสามารถใช้กับหลักฐานนั้น ๆ ได้

- ผู้ดำเนินการต้องพยายามไม่ทำให้วันเวลาของข้อมูลที่บันทึกในหลักฐานเปลี่ยนแปลงไป

4. การบรรจุและการเคลื่อนย้าย (Packaging and Transportation)

4.1 กรณีหลักฐานเป็นเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ ซึ่งสถานะของเครื่องเปิดใช้งานและดีรหัสผ่าน ทำให้ไม่สามารถตั้งค่าอุปกรณ์เพื่อตัดสัญญาณได้ ให้บรรจุหลักฐานลงในอุปกรณ์ป้องกันคลื่นสัญญาณก่อน แล้วจึงดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

4.2 จัดเก็บหลักฐานลงในบรรจุภัณฑ์ ใช้เทปปิดผนึกปิดผนึกหลักฐานให้เรียบร้อย ไม่ให้มีรอยชำรุดฉีกขาด ลงชื่อผู้ปฏิบัติงานและวันเวลาคร่อมทับเทปปิดผนึกกำกับไว้

4.3 ติดป้ายหมายเลขกำกับ (Label) หลักฐานลงในบรรจุภัณฑ์ทุกชั้น โดยห้ามติดบนหลักฐานโดยตรง

4.4 ในการดำเนินการควรระบุรายละเอียดใน Chain of custody โดยบันทึกข้อมูลให้ครบถ้วน

4.5 ควรขนย้ายหลักฐานมายังยานพาหนะเป็นลำดับสุดท้ายก่อนที่จะออกจากสถานที่เกิดเหตุ และขนย้ายหลักฐานไปเก็บในที่ปลอดภัยทันทีที่ถึงจุดหมายปลายทาง

4.6 เคลื่อนย้ายหลักฐานด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ หลีกเลี่ยงการกระทบกระเทือน การวางหลักฐานซ้อนทับกัน บริเวณที่มีสนามแม่เหล็กไฟฟ้าหรือไฟฟ้าสถิต เช่น ใกล้ลำโพงและวิทยุสื่อสาร เป็นต้น บริเวณที่มีแสงแดดจัดหรือมีความชื้นและการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิหรือความชื้นกะทันหัน

4.7 ในการรับและส่งมอบหลักฐาน ก่อนส่งมอบให้สังเกตสภาพบรรจุภัณฑ์ว่าชำรุดหรือไม่ เทปปิดผนึกฉีกขาดหรือไม่ และถ่ายภาพสภาพหลักฐานที่ได้รับมา

5. การปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ

5.1 เครื่องมือ

ก. เครื่องมือทั่วไป

- อุปกรณ์ถ่ายภาพ
- ถุงมือ (ชนิดที่ไม่ทิ้งร่องรอยติดหลักฐาน และใช้ครั้งเดียว)
- เครื่องสำรองไฟฟ้า (UPS)
- ชุดเครื่องมือ เช่น ไขควงแฉก ไขควงแบน ไขควงหกเหลี่ยม และ มีดคัตเตอร์ เป็นต้น
- บรรจุภัณฑ์สำหรับจัดเก็บหลักฐาน เช่น ถุงกระดาษ ถุงพลาสติก และถุงป้องกันไฟฟ้าสถิต

เป็นต้น

- แบบฟอร์มที่เกี่ยวข้อง เช่น Chain of custody เป็นต้น

ข. เครื่องมือตรวจพิสูจน์

ผู้ปฏิบัติงานควรเตรียมเครื่องมือตรวจพิสูจน์เบื้องต้น ดังนี้

- นาฬิกาเทียบเวลา

- คอมพิวเตอร์สำหรับงานตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัล
- ซอฟต์แวร์สำหรับตรวจพิสูจน์หลักฐาน
- เครื่องมือสำหรับตรวจพิสูจน์เครื่องมือสื่อสาร
- เครื่องมือคัดกรองข้อมูลในหลักฐาน
- เครื่องมือทำสำเนาข้อมูล
- Write blocker
- สื่อบันทึกข้อมูลที่พร้อมใช้งานสำหรับเก็บสำเนาหลักฐานดิจิทัล เช่น ฮาร์ดดิสก์ หรือ USB flash drive เป็นต้น

- อุปกรณ์ป้องกันคลื่นสัญญาณ เช่น Faraday bag, กล่องโลหะปิดสนิท, อลูมิเนียมฟอยล์ หรือ อุปกรณ์อื่นที่ผ่านการทดสอบแล้วว่าป้องกันคลื่นสัญญาณได้

5.2 การประเมินและวางแผนการตรวจพิสูจน์ (Evaluation)

การประเมินและวางแผนการตรวจพิสูจน์ ควรดำเนินการตามแนวทางดังนี้

- ประเมินความเป็นไปได้ในการตรวจพิสูจน์ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น บุคลากร ความรู้ ความเชี่ยวชาญ เครื่องมือ และระยะเวลาดำเนินการ เป็นต้น

- วางแผนการเกี่ยวกับ แนวทางในการตรวจพิสูจน์ ข้อมูลที่ต้องตรวจวิเคราะห์ วิธีการที่ใช้ และเครื่องมือที่ใช้

- ในกรณีที่มีหลักฐานหลายชิ้น ควรจัดลำดับความสำคัญของหลักฐาน ให้คำนึงถึงข้อควรระวัง

- กรณีคดีที่มีจุดประสงค์ในการตรวจพิสูจน์เดียวกัน หากมีหลักฐานประเภทเดียวกันหลายชิ้น ควรเลือกใช้แนวทางและวิธีการตรวจพิสูจน์แบบเดียวกัน

5.3 การสำเนาข้อมูล (Acquisition)

การสำเนาข้อมูลควรดำเนินการตามแนวทางดังนี้

ก. การสำเนาข้อมูลต้องทำโดยผู้ผ่านการฝึกอบรมมาแล้วเท่านั้น

ข. ผู้ปฏิบัติงานต้องศึกษาวิธีการใช้งานและข้อจำกัดของเครื่องมือที่นำมาใช้ทำสำเนาข้อมูลอย่างละเอียด

ค. ควรสวมถุงมือระหว่างการปฏิบัติงาน

ง. ควรระมัดระวังในการแกะบรรจุภัณฑ์

จ. ตรวจสอบและบันทึกสภาพทางกายภาพของหลักฐานทุกชิ้นก่อนนำมาตรวจพิสูจน์ เช่น ฝาปิดเคสคอมพิวเตอร์พีซีถูกปิดขันน็อตอย่างเรียบร้อยหรือไม่ ฝาหลังส่วนที่ปิดฮาร์ดดิสก์ของแล็ปท็อปถูกปิดขันน็อตอย่างเรียบร้อยหรือไม่ เป็นต้น

ฉ. สังเกตสภาพทางกายภาพของหลักฐาน และระมัดระวังหลักฐานที่อาจมีสิ่งปนเปื้อนที่เป็นพิษหรือมีอันตรายต่อชีวิตได้

ช. สำเนาข้อมูลในหลักฐาน

- สำเนาข้อมูลในหลักฐานด้วยกระบวนการที่น่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้
- สำเนาข้อมูลลงในสื่อบันทึกข้อมูลที่พร้อมใช้งาน
- หากพบข้อผิดพลาดระหว่างการสำเนาข้อมูล ให้จดบันทึกรายละเอียดไว้
- ยืนยันความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลที่สำเนาได้ ด้วยการคำนวณและเปรียบเทียบค่าแฮชของต้นฉบับและสำเนา เช่น MD5 SHA1 SHA256 เป็นต้น โดยดำเนินการอย่างน้อยสองรูปแบบ

ซ. จัดเก็บสื่อบันทึกข้อมูลที่เก็บสำเนาข้อมูลไว้ในบรรจุภัณฑ์

5.3.1 การสำเนาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์และสื่อบันทึกข้อมูล

การสำเนาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์และสื่อบันทึกข้อมูล ให้ดำเนินการตามแนวทางดังนี้

- ถอดฮาร์ดดิสก์แบบเชื่อมต่อภายในออกจากคอมพิวเตอร์อย่างระมัดระวัง บันทึกภาพสภาพและการเชื่อมต่อก่อนการถอด เพื่อให้สามารถประกอบฮาร์ดดิสก์กลับเข้าไปยังตำแหน่งเดิมได้อย่างถูกต้อง

- หลังจากถอดฮาร์ดดิสก์แบบเชื่อมต่อภายในออกหมดทุกลูกแล้ว ให้ตรวจสอบว่ามีสื่อบันทึกข้อมูลอื่นอยู่ในเครื่องหรือเชื่อมต่อที่พอร์ตใด ๆ หรือไม่ เช่น CD, DVD, USB flash drive หากพบให้นำออกจากเครื่องแล้วจดบันทึกไว้ กำหนดเป็นหลักฐานเพิ่มเติม

- เชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้ากับจอแสดงผล และเสียบปลั๊กไฟ แล้วบู๊ตเครื่องและเข้า BIOS เพื่อตรวจสอบค่าวันและเวลาของเครื่องเทียบกับวันและเวลาของนาฬิกาเทียบเวลา แล้วจดบันทึก

- การสำเนาข้อมูล แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ Physical, Logical, และ Volatile data การสำเนาข้อมูลด้วยวิธีการเหล่านี้ให้ดำเนินการตามแนวทางดังนี้

ประเภทที่ 1 Physical

ก. เป็นการสำเนาข้อมูลทั้งหมดในหลักฐานแบบบิตต่อบิต (bit-by-bit)

ข. ใช้ Write blocker เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต้นฉบับ หากทำได้

ค. สามารถทำได้โดยใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งดังนี้

ค.1 Imaging (Disk-to-file) คือ การสำเนาฮาร์ดดิสก์ทั้งลูกเก็บในรูปแบบไฟล์

ค.2 Cloning (Disk-to-disk) คือ การสำเนาฮาร์ดดิสก์ทั้งลูกลงในฮาร์ดดิสก์อีกลูกหนึ่ง

ประเภทที่ 2 Logical

ก. เป็นการสำเนาข้อมูลเฉพาะส่วนจากหลักฐาน เช่น พาร์ทิชัน, ไตรีกทอรี หรือ ไฟล์บางไฟล์ เป็นต้น

ข. ใช้ Write blocker เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต้นฉบับ หากทำได้

ค. อาจเลือกใช้ในกรณีพบ RAID หรือกรณีที่คาดว่าฮาร์ดดิสก์หลักฐานถูกเข้ารหัสลับไว้

ประเภทที่ 3 Volatile data

ก. อย่างน้อยให้สำเนาข้อมูลจากหน่วยความจำหลัก (RAM) ของคอมพิวเตอร์ที่กำลังเปิดใช้งานอยู่ (Live) ซึ่งข้อมูลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

ข. รันซอฟต์แวร์สำหรับจัดเก็บ Volatile data จากสื่อบันทึกข้อมูล (เช่น USB flash drive) ที่เชื่อถือได้

ค. การรันคำสั่งซอฟต์แวร์สำหรับ จัดเก็บข้อมูลต้องใช้สิทธิ์ระดับสูงที่สุด (Administrator) เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน

ง. ซอฟต์แวร์สำหรับจัดเก็บข้อมูลบางตัว จะบันทึกสำเนาข้อมูลลงในโพลเดอร์เดียวกับโพลเดอร์ที่ซอฟต์แวร์นั้นอยู่ ดังนั้นจึงต้องตรวจสอบพื้นที่ในสื่อบันทึกข้อมูลให้มีเพียงพอจัดเก็บก่อนเริ่มจัดเก็บข้อมูล

จ. ห้ามจัดเก็บ Volatile data ลงในหลักฐาน

- หลังจากตรวจสอบค่าวันและเวลาของเครื่อง และสำเนาข้อมูลเสร็จแล้ว ประกอบฮาร์ดดิสก์กลับเข้าไปในคอมพิวเตอร์อย่างเดิม แล้วปิดฝา ชั้นน็อตให้เรียบร้อย (หากได้รับคอมพิวเตอร์มาในสภาพที่มีน็อตปิดฝา)

- จัดเก็บหลักฐาน (Store) ตามวิธีการที่เหมาะสม

5.3.2 การสำเนาข้อมูลจากเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่

1. กรณีเครื่องอยู่ในสถานะเปิดการใช้งาน

1.1 ตรวจสอบสถานะแบตเตอรี่ หากเหลือน้อยให้ชาร์จแบตเตอรี่ให้เต็ม แล้วจึงสำเนาข้อมูลจากตัวเครื่องด้วยวิธีที่เหมาะสม โดยศึกษาจากคู่มือการใช้งานของเครื่องมือที่ใช้ในการสำเนาข้อมูล เนื่องจากเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่แต่ละรุ่นมีวิธีดำเนินการที่แตกต่างกัน

1.2 หลังจากสำเนาข้อมูลจากตัวเครื่องเสร็จแล้วให้ปิดเครื่อง ถอดสื่อบันทึกข้อมูลอื่นที่พบออกมา เช่น ซิมการ์ด SD Card เป็นต้น แล้วสำเนาข้อมูล

1.3 จัดบันทึกข้อมูลเฉพาะของเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ และสื่อบันทึกข้อมูลที่พบ เช่น ยี่ห้อ Model IMEI และ Serial number เป็นต้น

1.4 หลังจากสำเนาข้อมูลจากตัวเครื่องและสื่อบันทึกข้อมูลอื่นที่พบเรียบร้อยแล้ว ให้นำสื่อบันทึกข้อมูลประกอบกลับเข้าไปในตำแหน่งเดิม

2. กรณีเครื่องอยู่ในสถานะปิดการใช้งาน

2.1 ถอดสื่อบันทึกข้อมูลอื่นที่พบ เช่น ซิมการ์ด SD Card เป็นต้น แล้วนำสื่อบันทึกข้อมูลดังกล่าวไปสำเนาข้อมูล

2.2 เปิดเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่และตรวจสอบสถานะแบตเตอรี่ หากเหลือน้อยให้ชาร์จแบตเตอรี่ให้เต็ม แล้วจึงสำเนาข้อมูลจากตัวเครื่องด้วยวิธีที่เหมาะสม โดยศึกษาจากคู่มือการใช้งานของเครื่องมือที่ใช้ในการสำเนาข้อมูล

2.3 จัดบันทึกข้อมูลเฉพาะของเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ และสื่อบันทึกข้อมูลที่พบ เช่น ยี่ห้อ Model IMEI และ Serial number เป็นต้น

2.4 หลังจากสำเนาข้อมูลจากตัวเครื่องและสื่อบันทึกข้อมูลอื่นที่พบเรียบร้อยแล้ว ให้นำสื่อบันทึกข้อมูลประกอบกลับเข้าไปในตำแหน่งเดิม

หมายเหตุ ในกรณีที่เครื่องมือไม่สามารถสำเนาข้อมูลจากตัวเครื่องได้ ให้กวดข้อมูลจากอุปกรณ์โดยตรง เช่น ประวัติการโทรศัพท์ สมุดโทรศัพท์ SMS และ อีเมล เป็นต้น พร้อมทั้งบันทึกภาพถ่ายหรือวิดีโอ แสดงหน้าจอข้อมูลในแต่ละรายการ หรือหากมีอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายและมีบุคลากรและเครื่องมือพร้อมอาจสกัดข้อมูลด้วยวิธี Chip-off

6. การวิเคราะห์ (Analysis)

6.1 ผู้ปฏิบัติงานต้องผ่านการฝึกอบรมและมีความเชี่ยวชาญในขอบข่ายที่ตรวจพิสูจน์

6.2 ห้ามวิเคราะห์หลักฐานดิจิทัลต้นฉบับโดยตรง ให้ดำเนินการจากสำเนาหลักฐานดิจิทัลเท่านั้น

6.3 ปฏิบัติตามมาตรการควบคุมและมาตรฐานที่สอดคล้องกับข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6.4 ตรวจสอบเวลาที่ตั้งค่าในหลักฐานดิจิทัลให้แน่ใจ เช่น การตั้งค่าวันและเวลาใน BIOS และค่า Time zone เพื่อให้สามารถตั้งค่าในซอฟต์แวร์ตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง

7. การบันทึก (Document) และรายงานผลการตรวจพิสูจน์ (Report)

7.1 การบันทึก

ในการดำเนินการทุกขั้นตอนต้องบันทึกข้อมูลและจัดทำเอกสารที่จำเป็น และเก็บรักษาเอกสารไว้ตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยควรบันทึกข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์ ให้มีรายละเอียดเพียงพอที่หากมีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบคดีแล้ว ผู้ที่มารับผิดชอบคนใหม่จะสามารถเข้าใจที่มาและสิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้

การบันทึกควรมีรายละเอียดอย่างน้อย ดังนี้

- ชื่อผู้ปฏิบัติงาน
- วันและเวลาที่เริ่มดำเนินการ และวันและเวลาที่ดำเนินการแล้วเสร็จ

- รายละเอียดของการรวบรวมหลักฐาน เช่น รูปแบบและเวอร์ชันของเครื่องมือที่ใช้สำเนาข้อมูล เป็นต้น

- สภาพทางกายภาพ และข้อมูลเฉพาะของหลักฐาน เช่น คำอธิบายสภาพทางกายภาพ Serial number ผู้ผลิต และ รุ่น เป็นต้น

- คำอธิบายเกี่ยวกับหลักฐาน

- ค่าแฮชของหลักฐานดิจิทัลต้นฉบับและของสำเนาอย่างน้อยสองรูปแบบ

- ภาพถ่าย และ/หรือ แผนภาพ/แผนที่

- รายละเอียดเกี่ยวกับบรรจุนิติและสภาพของหลักฐานที่ได้รับเอกสาร Chain of custody

- ข้อมูลที่ได้รับจากการหารือหรือสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง

- สำเนาเอกสารแสดงการอนุญาต หรือเอกสารตามกฎหมาย เช่น หมายศาล หนังสือยินยอม

ให้ตรวจสอบหรือจัดเก็บหลักฐาน เป็นต้น

- ข้อมูลเพิ่มเติมอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

- ประเด็นที่ตรวจพิสูจน์

- วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในหลักฐาน และผลการวิเคราะห์

7.2 การรายงานผลการตรวจพิสูจน์

ผลการตรวจพิสูจน์ต้องนำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย ถึงแม้ผู้อ่านไม่มีความรู้ด้านเทคนิค

2.1 ผู้ตรวจพิสูจน์ต้องสามารถอธิบายสิ่งที่ปรากฏในรายงานทั้งหมดได้

2.2 ระบุรายละเอียดการสำเนาข้อมูลในหลักฐาน และการจัดการกับหลักฐาน

2.3 ตอบประเด็นที่ต้องตรวจพิสูจน์ รวมถึงระบุข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่

- ชื่อผู้ตรวจพิสูจน์

- วันที่ตรวจพิสูจน์

- วัตถุประสงค์และขอบเขตของการตรวจพิสูจน์

- ข้อจำกัดในการตรวจพิสูจน์ (หากมี)

- รายละเอียดของพยานหลักฐาน โดยระบุสภาพภายนอก วิธีการบรรจุและเคลื่อนย้าย

รวมถึงความสมบูรณ์และความถูกต้องของหลักฐาน การปิดผนึกและการลงลายมือชื่อกำกับ

- รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์

- กระบวนการตรวจพิสูจน์ และรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ผลการตรวจพิสูจน์และบทสรุป

8. คุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงาน

8.1 ผู้ปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ

ผู้ปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ ควรผ่านการฝึกอบรม และมีความรู้ ดังนี้ เพื่อประโยชน์ในการเก็บรวบรวมหรือสำเนาพยานหลักฐานให้ถูกต้องครบถ้วน

8.1.1 กฎหมาย หลักการ รูปแบบ และวิธีการ ที่เกี่ยวข้องกับการค้นสถานที่เกิดเหตุ

8.1.2 ทักษะที่ต้องใช้ในสถานที่เกิดเหตุ เช่น การเข้าพื้นที่ การถ่ายภาพ การควบคุมผู้ต้องหา การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การจดบันทึก และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ รวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดจากข้อจำกัดนั้น

8.1.3 หลักการสำคัญเกี่ยวกับงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน เช่น

- การคัดกรองข้อมูลในหลักฐาน
- การเก็บรวบรวมหลักฐาน
- การสำเนาหลักฐาน
- การรักษาสภาพของหลักฐาน
- การจัดเก็บหลักฐาน
- การทดสอบยืนยันการทำงานของซอฟต์แวร์/ฮาร์ดแวร์/เครื่องมือที่ใช้ (Validation)
- การบรรจุและเคลื่อนย้ายหลักฐาน ความเสี่ยง และผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ

เช่น อุณหภูมิ ความชื้น และแรงกระแทก

- Chain of custody

8.1.4 ความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลชนิดต่าง ๆ ที่อาจเป็นหลักฐานได้ เช่น

- การจัดเก็บข้อมูลแบบ RAID
- ระบบเครือข่าย
- อุปกรณ์ระบบเครือข่าย
- ข้อมูลรูปแบบต่าง ๆ เช่น ฐานข้อมูล ไฟล์เอกสาร และ ไฟล์รูปภาพ
- ระบบไฟล์ เช่น NTFS, FAT และ ext4
- ระบบปฏิบัติการ เช่น Microsoft Windows, UNIX (Linux) และ Mac OS

8.1.5 ความเข้าใจถึงความสำคัญของข้อมูล เช่น ข้อมูล System log, Application configuration, Email server log, Web server log และ IP information

8.2 ผู้ปฏิบัติงานตรวจวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ

ผู้ปฏิบัติงานตรวจวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ ควรผ่านการฝึกอบรม และมีความรู้ ดังนี้ เพื่อความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์และตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล

8.2.1 ทักษะที่ต้องใช้ในห้องปฏิบัติการ เช่น วิธีการและการใช้เครื่องมือในการประกอบข้อมูลที่ถูกต้องเก็บแบบ RAID การคัดกรองข้อมูลในหลักฐาน การทำสำเนาข้อมูล การจดบันทึก การเขียน

รายงานสรุปผลการตรวจพิสูจน์ และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการตรวจวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดจากข้อจำกัดนั้น

8.2.2 หลักการสำคัญเกี่ยวกับงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน เช่น

- การคัดกรองข้อมูลในหลักฐาน
- การเก็บรวบรวมหลักฐาน
- การสำเนาหลักฐาน
- การรักษาสภาพของหลักฐาน
- การจัดเก็บหลักฐาน
- การทดสอบยืนยันการทำงานของซอฟต์แวร์/ฮาร์ดแวร์/เครื่องมือที่ใช้ (Validation)
- การบรรจุและเคลื่อนย้ายหลักฐาน ความเสี่ยง และผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ

เช่น อุณหภูมิ ความชื้น และแรงกระแทก

- Chain of custody

8.2.3 ความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลชนิดต่าง ๆ ที่อาจเป็นหลักฐานได้ เช่น

- การจัดเก็บข้อมูลแบบ RAID
- ระบบเครือข่าย
- อุปกรณ์ระบบเครือข่าย
- ข้อมูลรูปแบบต่าง ๆ เช่น ฐานข้อมูล ไฟล์เอกสาร และ ไฟล์รูปภาพ
- ระบบไฟล์ เช่น NTFS, FAT และ ext4
- ระบบปฏิบัติการ เช่น Microsoft Windows, UNIX (Linux) และ Mac OS

8.2.4 ความเข้าใจถึงความสำคัญของข้อมูล เช่น ข้อมูล System log, Application configuration, Email server log, Web server log และ IP information

8.2.5 ความรู้ทางเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น

- File systems
- Operating Systems (OS)
- String search
- Data carve
- Email analysis
- Registry analysis
- Artifact analysis
- Log file analysis

- Web browser analysis
- Network analysis
- Memory forensics
- Malware analysis
- Cloud forensics

กระบวนการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

“คดีฟอกเงิน” นับเป็นกระบวนการพิจารณาคดีที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เมื่อมีการ ฟอกเงินเกิดขึ้น อาจเกิดการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. คดีส่วนอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 5 บัญญัติให้ผู้โอน รับโอนหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อ ซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือ หลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงใน ความผิดมูลฐาน หรือกระทำ ด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิด หรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่า เป็นทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน 2. คดีส่วนแพ่ง นอกจากการดำเนินคดี ส่วนอาญา หากการกระทำความผิดมูลฐานก่อให้เกิดเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด มูลฐาน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 กำหนดให้ เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ง. ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง กับการกระทำความผิดนั้นตกเป็นของแผ่นดิน เพื่อเป็นการตัดวงจรอาชญากรรมมิให้ นำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวไปใช้เป็นต้นทุนในการก่ออาชญากรรม ต่อไป ใน หมวด 2 ว่าด้วย “กระบวนการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542” จะกล่าวถึงเฉพาะกระบวนการพิจารณาคดีในส่วน แพ่งตามข้อ 2 ซึ่งเป็นเรื่องการยื่นคำร้องขอให้ ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน และคำร้องที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของ ศาลแพ่ง โดยจะแยกกล่าวเป็นหัวข้อย่อยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เขตอำนาจศาล พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 59 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้การดำเนินการทางศาลในส่วนของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นต่อศาลแพ่ง โดยให้นำประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งใช้บังคับโดย อนุโลม ทั้งนี้ มาตรา 46 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินมอบหมายเป็น หนังสือ ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่ง

อนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึง บัญชี ข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่ง ข้อมูลดังกล่าว ดังนั้น คำร้องและคำขอส่วนแบ่งตามพ.ร.บ. จึงต้องยื่นต่อศาลแพ่งเท่านั้น

2. คำร้องและคำขอส่วนแบ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ กระบวนพิจารณาคดีฟอกเงินส่วนแบ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อาจเกิดขึ้นได้หลายกรณีดังต่อไปนี้ 2.1 กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นหนังสือ จากเลขาธิการคณะ กรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินยื่นคำขอฝ่ายเดียวเพื่อให้ศาลมี คำสั่งอนุญาต ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชีของลูกค้ายาเสพติดการเงิน หรือข้อมูลการสื่อสาร หรือ ข้อมูล คอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง 2.2 กรณีพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำ ความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 วรรคห้า 2.3 การดำเนินการก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตก เป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 แบ่ง ออกได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

2.3.1 กรณีพนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับ การกระทำความผิดไว้ชั่วคราว ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 55

2.3.2 กรณีผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินยื่นคำร้องคัดค้านคำร้องของพนักงาน อัยการที่ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 50 วรรคหนึ่ง หรือ ผู้ที่อ้างว่า เป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน ยื่นคำร้องขอคุ้มครอง สิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 50 วรรคสอง

2.4 การดำเนินการหลังศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของ แผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 แบ่งออกได้ เป็น 2 กรณี ดังนี้

2.4.1 เจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งคืน ทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 53 วรรคหนึ่ง

2.4.2 ผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินยื่นคำร้องขอให้ศาลกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของ ผู้รับประโยชน์หรือใช้ราคาแทนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 53 วรรคหนึ่ง

3. กระบวนพิจารณาคดีฟอกเงิน

เมื่อทราบแล้วว่าคำร้องหรือคำขอส่วนแพ่งประเภทใดบ้างที่อาจยื่นต่อศาลแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ลำดับต่อไปจะพิจารณาลงไปในรายละเอียดของคำร้องหรือคำขอส่วนแพ่งแต่ละประเภทว่ามีข้อพิจารณาอะไรบ้าง และมีแนวทางการพิจารณาคำร้องหรือคำขอส่วนแพ่งดังกล่าวอย่างไร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินยื่นคำขอฝ่ายเดียวเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชีของลูกค้าสถาบันการเงิน หรือข้อมูลการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง

3.1.1 การสั่งคำขอให้สั่งว่า “รับคำขอ เรียกไต่สวน”

3.1.2 ผู้ร้องไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม คำคำร้อง คำอ้างเอกสาร เนื่องจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2551 ไม่ได้กำหนดให้เรียกเก็บค่าฤชาธรรมเนียม คำคำร้อง และคำอ้างเอกสาร ตั้งแต่เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2551

3.1.3 ศาลต้องดำเนินการไต่สวนคำขอทันที และเป็นการลับ โดยนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 36 (2) มาใช้บังคับ

3.1.4 เมื่อไต่สวนเสร็จแล้วปรากฏว่า มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ ภายใต้ขอบเขตและเงื่อนไขตามที่ศาลกำหนด

3.1.5 ศาลจะอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชีของลูกค้าสถาบันการเงิน หรือข้อมูลการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้คราวละไม่เกิน 90 วัน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 วรรคสอง และมีหมายแจ้งคำสั่งอนุญาตของศาลให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชีหรือข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าวทราบ

3.1.6 เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาต ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 แล้ว ศาลไม่ต้องแจ้งคำสั่งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเนื่องจากเป็นหน้าที่ของผู้ร้องซึ่งต้องขอคัดคำสั่งไปดำเนินการแจ้งคำสั่งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบต่อไป

3.1.7 คำสั่งอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูล ต้องระบุชื่อบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลชัดเจน โดยให้ปฏิบัติตามระเบียบแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับคำร้องตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ

3.1.8 กรณีผู้มีส่วนได้เสียขอตรวจและขอคัดคำสั่งอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูล

(ก) “ผู้มีส่วนได้เสีย” หมายถึง ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเข้าถึงข้อมูลตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46

(ข) ศาลควรมีคำสั่งอนุญาต โดยมีเงื่อนไขว่า “อนุญาตให้ตรวจหรือคัดถ่ายสำเนาคำสั่งเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้ผู้ร้องเข้าถึงข้อมูลแล้ว”

3.2 กรณีพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 วรรคห้า

3.2.1 การสั่งคำร้องให้สั่งว่า “รับคำร้อง นัดไต่สวน ประกาศหน้าศาล และลงประกาศหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ติดต่อกัน 2 วัน ให้ผู้ร้องวางค่าประกาศหนังสือพิมพ์ภายใน 7 วัน กับให้ส่งสำเนาประกาศไปยังเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยเร็วเพื่อดำเนินการต่อไป นัดไต่สวนวันที่.....เวลา.....น.”

3.2.2 พนักงานอัยการได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 59

3.2.3 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีฟอกเงินตามมาตรา 59 ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

3.2.4 เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ง. ได้รับสำเนาประกาศศาลแพ่งแล้ว ต้องดำเนินการปิดประกาศไว้ที่สำนักงาน ป.ง. และสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ตามมาตรา 49 วรรคห้า และในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่า ผู้ใดเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้น เช่น ทรัพย์สินติดจำนองไว้กับธนาคาร ธนาคารผู้รับจำนองเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ง. ต้องส่งประกาศศาลแพ่งหรือหนังสือแจ้งไปยังธนาคารผู้รับจำนองด้วย เพื่อให้ใช้สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านก่อนศาลมีคำสั่งตามมาตรา 49 วรรคห้า ถ้าเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ง. ไม่ได้ส่งประกาศศาลแพ่งหรือมีหนังสือแจ้งไปยังธนาคารผู้รับจำนองทำให้ไม่อาจยื่นคำร้องคัดค้านเข้ามาก่อนศาลมีคำสั่ง ธนาคารผู้รับจำนองยังมีสิทธิยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิได้ภายใน 1 ปี นับแต่คำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินถึงที่สุด ตามมาตรา 53 วรรคสอง

3.3 การดำเนินการก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน อาจมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาเกิดขึ้นในศาลได้ 2 กรณี ดังต่อไปนี้

3.3.1 กรณีพนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราว ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 55 การยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวในระหว่างไต่สวนหลังจากพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอนจำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด พนักงานอัยการจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลไต่สวนเป็นการด่วน และคำขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว ตามมาตรา 55 ก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 ก็ได้

(ก) การสั่งคำขอไต่สวนเป็นการด่วนของพนักงานอัยการ ตามมาตรา 55 ให้สั่งคำขอว่า “รับคำขอ เรียกไต่สวน”

(ข) การสั่งคำขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว ให้สั่งคำขอว่า “สั่งในคำขอไต่สวนเป็นการด่วน”

อนึ่ง ศาลต้องพิจารณาคำขอเป็นการด่วนตามมาตรา 55 จึงไม่จำเป็นต้องส่งสำเนาคำขอเพื่อให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องคัดค้าน เมื่อไต่สวนแล้วมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควรก็ให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้า

3.3.2 กรณีผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินยื่นคำร้องคัดค้านคำร้องของพนักงานอัยการที่ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 50 วรรคหนึ่ง หรือ ผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน ยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 50 วรรคสอง

ก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน อาจยื่นคำร้องโดยแสดงให้เห็นว่า

- (1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือ
- (2) ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะตามมาตรา 50 (2)
- (3) ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน อาจยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตน ตามมาตรา 50 วรรคสอง

ข้อสังเกต

(ก) สั่งคำร้องให้สั่งว่า “รับคำร้องคัดค้าน สำเนาให้พนักงานอัยการผู้ร้อง”

(ข) หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง หรือ ผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ตามมาตรา 50 วรรคสอง เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานพอกเงินมาก่อนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าว เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริตแล้วแต่กรณีตามมาตรา 51 วรรคสองและ 52 วรรคสอง

(ค) เมื่อไต่สวนพยานพนักงานอัยการผู้ร้องและพยานผู้คัดค้านแล้วหากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและคำร้องคัดค้านฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 วรรคหนึ่ง

(ง) ในกรณีคำร้องคัดค้านของเจ้าของหรือผู้รับโอนฟังขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้องของพนักงานอัยการ

(จ) ในกรณีคำร้องคัดค้านของผู้รับประโยชน์ฟังขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์โดยจะกำหนดเงื่อนไขด้วยก็ได้ตามมาตรา 52 วรรคหนึ่ง

(ฉ) แม้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 59 วรรคสอง จะบัญญัติให้พนักงานอัยการได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงก็ตาม แต่คดีนี้ถือว่าเป็นคดีแพ่ง จึงเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องสั่งในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีตาม ป.วิ.พ. มาตรา 167 วรรคหนึ่ง แม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดขอ และแม้จะไม่มีผู้คัดค้านคำร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินก็ตาม

(ช) ในการไต่สวน หากพนักงานอัยการขอให้ศาลหมายเรียกพยานมาเบิกความพนักงานอัยการอาจแถลงว่า มีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการพอกเงินมาศาล ขอให้ศาลกำหนดค่าพาหนะและค่าป่วยการให้พยานหมาย เนื่องจากการจ่ายค่าพาหนะและค่าป่วยการดังกล่าว สำนักงานป้องกันและปราบปรามการพอกเงินจำเป็นต้องใช้รายงานกระบวนการพิจารณาเป็นหลักฐานประกอบการเบิกเงินงบประมาณให้ถูกต้องตามระเบียบปฏิบัติต่อไป ดังนั้นให้จดยางานกระบวนการพิจารณาว่า

“ผู้ร้องแถลงว่า เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการพอกเงินมาศาล ขอให้ศาลกำหนดค่าพาหนะและค่าป่วยการให้พยาน สอบนาย/นาง ..... เจ้าหน้าที่ของสำนักงานฯ แล้วแถลงว่าเตรียมเงินมาพร้อมจ่ายแก่พยานที่มาเบิกความในวันนี้ จึงกำหนดค่าพาหนะและค่าป่วยการให้พยาน..... บาท”

หรืออาจจดยางงานกระบวนพิจารณาว่า

“อนึ่ง ผู้ร้องแฉลงว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินประสงค์ที่จะจ่ายค่าป่วยการและค่าพาหนะพยานปากนาย/นางสาว ..... และนาง ..... ปากละ จำนวน ..... บาท จึงบันทึกไว้”

3.4 การดำเนินการหลังศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 หลังจากศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 แล้ว ภายใน 1 ปี นับแต่คำสั่งถึงที่สุด อาจมีการดำเนินกระบวนพิจารณาเกิดขึ้นในศาลได้ 2 กรณี ดังต่อไปนี้

3.4.1 เจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน ยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 53 วรรคหนึ่ง 3.4.2 ผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินยื่นคำร้องขอให้ศาลกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์หรือใช้ราคาแทนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 53 วรรคหนึ่ง

การสั่งคำร้องขอให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนตามข้อ 3.4.1 และคำร้องขอให้ศาลกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์หรือใช้ราคาแทนตามข้อ 3.4.2 ให้สั่งคำร้องว่า

“รับคำร้อง นัดไต่สวน สำเนาให้พนักงานอัยการผู้ร้องและเลขาธิการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หากจะคัดค้านให้ยื่นคำคัดค้านก่อนวันนัดมีฉะนั้นถือว่าไม่ตั้งใจคัดค้าน ให้ผู้ร้องคัดค้านนำส่งหมายและสำเนาภายใน 5 วันนับแต่วันนี้ ส่งไม่ได้ให้แฉลงภายใน 7 วันนับแต่วันส่งไม่ได้ หากไม่แฉลงถือว่าทิ้งคำร้อง นัดไต่สวนวันที่ ..... เวลา ..... น.”

การไต่สวนและมีคำสั่งเป็นไปตามมาตรา 50 และ 51 นอกจากนี้ ผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้เห็นด้วยว่า ไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา 50 ได้ เพราะไม่ทราบถึงประกาศหรือหนังสือแจ้งของเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่นตามมาตรา 53 วรรคสอง

ข้อสังเกต

คำร้องดังกล่าวต้องยื่นในสำนวนเดิมตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 7 (4)

4. การอุทธรณ์ฎีกา

เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 59 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้การดำเนินการทางศาลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการอุทธรณ์หรือฎีกาจึงเป็นเช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไป

ข้อสังเกต

4.1 พนักงานอัยการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาได้โดยไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมใด ๆ

4.2 ผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาอย่างคดีมีทุนทรัพย์

การรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลดิจิทัล

ตามความหมายทั่วไป “พยานหลักฐาน” ได้แก่การแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่พยานหลักฐานในกฎหมายนั้นมีความหมายเพียงการแจ้งข้อเท็จจริง ซึ่งอาจจะเป็นข้อที่ยกขึ้นพิจารณาในศาลได้เท่านั้น คือเป็นเพียงวิธีการในทางกฎหมายที่จะค้นหาข้อเท็จจริงเท่าที่กฎหมายยอมรับรองว่าเป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ในศาล ดังนั้นการรับฟังพยานหลักฐานโดยหลักวิชาถือว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมาย เพราะพยานหลักฐานใดสามารถรับฟังได้หรือรับฟังไม่ได้นั้น จะต้องใช้หลักกฎหมาย หรือตัวบทกฎหมายเข้าไปวินิจฉัย ไม่ใช่ดุลพินิจของศาล ซึ่งโดยหลักทั่วไปคดีแพ่งและคดีอาญา มีหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานที่แตกต่างกัน โดยคดีอาญาภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นเรื่องของการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดจริง แต่ในคดีแพ่งภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นเรื่องการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานว่าพยานหลักฐานของ ฝ่ายใดน่าเชื่อถือกว่ากัน

การรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ก่อนมีพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ออกมาบังคับใช้นั้น เดิมศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ดังเห็นได้จาก คำพิพากษาฎีกา ที่ 3046/2537 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า โจทก์และจำเลยที่ 1 ได้มีโทรพิมพ์ติดต่อซื้อขาย ข้าวหนึ่งต่อกันตามเอกสารหมายเลข จ.5 ถึง จ.9 ภายหลังติดต่อกันทางโทรพิมพ์แล้ว โจทก์ได้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตมายังธนาคารกรุงเทพ จำกัด เพื่อชำระเงินค่าข้าวหนึ่งตามที่มีการติดต่อกันไว้ตามโทรพิมพ์ เอกสารหมายเลข จ.5 ถึง จ.9 แต่จำเลยที่ 1 ไม่สามารถจัดส่งข้าวหนึ่งให้โจทก์ได้ เพราะเงื่อนไขตามเลตเตอร์ออฟเครดิตที่กำหนดไว้ ทางจำเลยที่ 1 ไม่สามารถปฏิบัติได้ ปัญหาตามฎีกาของโจทก์มีว่า สัญญาซื้อขายข้าวหนึ่งระหว่างโจทก์กับจำเลยทั้งสองเกิดขึ้นตามกฎหมายหรือไม่ เห็นว่าการซื้อขายข้าวหนึ่งระหว่างโจทก์กับจำเลยทั้งสองเกิดขึ้นแล้วเมื่อการเจรจาตกลงตามเอกสารหมายเลข จ.5 ถึง จ.9 แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคสอง กำหนดว่าสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งตกลงกันมีราคาห้าร้อยบาท หรือกว่านั้นขึ้นไป สัญญาจะซื้อจะขาย ค้ำมั่นในการขาย

ทรัพย์สินที่มีราคาห้าร้อยบาท หรือกว่านั้นขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบ ด้วย หรือได้วางประจำไว้ หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้วจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ ตามเอกสารหมาย จ. 5 ถึง จ.9 ไม่ปรากฏหลักฐานการชำระหนี้บางส่วน หรือการวางมัดจำหรือลายมือชื่อของจำเลยทั้งสอง ที่ต้องรับผิดชอบ โจทก์จึงไม่สามารถฟ้องร้องให้บังคับคดีแก่จำเลยทั้งสองได้ โดยจากคำพิพากษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ศาลไทยยังไม่ยอมรับลายมือชื่อที่เกิดจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ว่าสามารถรับฟังเป็น พยานหลักฐานได้ และผลของคดีนี้เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐ คือกระทรวงยุติธรรมและศูนย์ เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติริเริ่มในการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ขึ้น

การรับรองความถูกต้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

หลักกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยทั่วไปพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์จะถูกถือว่าเชื่อถือ ได้ ภายใต้อธิษฐานเบื้องต้นว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานไม่บกพร่อง ดังนั้นภาระการพิสูจน์ว่า การ ทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์บกพร่องจึงตกยังคู่ความฝ่ายที่ต้องการคัดค้านความถูกต้องแท้จริงของ พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ การพิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ จะขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาและความน่าเชื่อถือของกระบวนการจัดทำนั้น ในส่วน ของ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากคุณภาพของแหล่งที่มาและใครเป็นผู้แสดง พยานหลักฐาน ดังกล่าว และในส่วนของความน่าเชื่อถือของกระบวนการจัดทำข้อมูลนั้นจะพิจารณา จากคุณภาพของ การควบคุมระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งจะเห็นได้จากมาตรการการควบคุมหรือตรวจสอบ เครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะช่วยลดความผิดพลาดและช่วยส่งเสริมความสมบูรณ์ของข้อมูล ประการสำคัญในการนำสืบถึงการรับรองความถูกต้องของพยานหลักฐานในรูปข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ นั้น ผู้กล่าวอ้างหรือผู้นำสืบหักล้างจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ โดยทราบ ว่า จะค้นหาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างไร ที่ไหน จะนำผู้เชี่ยวชาญมาสืบอย่างไร ทั้งนี้เมื่อสามารถ อ้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานได้แล้วก็จะนำไปสู่การรับรองความถูกต้องแท้จริงของ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้

ส่วนวิธีการรับรองความถูกต้องนั้น จะเห็นได้จากข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและ การค้า ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ข้อกำหนดคดีล้มละลาย พ.ศ.2549 ข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. 2544 ได้กำหนดในลักษณะเดียวกันคือ

- (1) การรับรองความถูกต้องโดยคู่ความฝ่ายที่อ้าง
  - (2) การรับรองความถูกต้องเพราะการไม่คัดค้านของคู่ความอีกฝ่าย
- นอกจากนี้กฎหมายต่างประเทศยังมีวิธีการรับรองหลายวิธี เช่น

- (1) การกำหนดหลักเกณฑ์โดยคู่ความในการนำเสนอความน่าเชื่อถือของข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอาจกำหนดล่วงหน้าโดยสัญญาหรืออาจตกลงกันภายหลังที่เกิดคดีขึ้นก็ได้
- (2) การตกลงยอมรับกันของคู่ความที่เกี่ยวข้อง
- (3) การรับรองความถูกต้องโดยใช้คำให้การพยานและการถามค้านของคู่ความ
- (4) การรับรองความถูกต้องโดยการตรวจสอบของศาล โดยให้ศาลสามารถเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้ ซึ่งอาจเป็นผู้ประกอบการรับรอง หรือบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการหรือการให้บริการระบบคอมพิวเตอร์ หรือบุคคลผู้ควบคุมหรือการเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ หรือโดยผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง
- (5) การมีกระบวนการรับรอง โดยกฎหมายต้องกำหนดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผ่านกระบวนการรับรองให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีความถูกต้องแท้จริง”

การนำสืบพยานบุคคลประกอบเอกสาร

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 ห้ามมิให้นำสืบพยานบุคคลแทนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพยานเอกสาร ในกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ซึ่งตรงกับหลักกฎหมายคอมมอนลอว์เรื่อง Parot Evidence Rule ซึ่งเป็นผลจากแนวความคิดของกฎหมายที่ว่า หากได้มีการทำนิติกรรมสัญญาไว้เป็นหนังสือแล้ว สัญญาที่ทำไว้มีข้อความอย่างไรก็ควรถือตามตัวอักษรที่บันทึกไว้ในหนังสือ (พรเพชร วิชิตชลชัย, 2538) แต่สำหรับพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ย่อมมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง จากการส่ง การรับ หรือการเก็บรักษาได้โดยง่าย การห้ามนำพยานบุคคลมาสืบประกอบหรือแทน เอกสารอาจทำให้ศาลไม่อาจได้รับข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแท้จริงได้ ทั้งนี้ เมื่อมีการยอมรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานซึ่งจะมีผลทำให้นิติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์แล้ว จึงควรยกเลิกหลักเกณฑ์การห้ามสืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขพยานเอกสาร หากมีข้อผิดพลาดที่สื่ออิเล็กทรอนิกส์บันทึกไม่ตรง คู่ความย่อมมีสิทธินำสืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้

การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การชั่งน้ำหนักหรือการประเมินความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการใช้กฎหมายลักษณะพยาน (จรัญ ภักดีธนากุล, 2553) ในคดีแพ่งศาลจะต้องชั่งน้ำหนักพยานทั้งสองฝ่ายเทียบกันดูว่าฝ่ายใดมีเหตุผลและน้ำหนักดีกว่า ส่วนคดีอาญาศาลต้องพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์ก่อน ซึ่งพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แม้กฎหมายจะกำหนดให้รับฟังได้แต่ก็มีได้หมายความว่า พยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทุกชิ้นจะต้องมีน้ำหนักน่าเชื่อถือเสมอไป การที่จะรับฟัง พยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้แค่ไหนเพียงใดนั้น

ย่อมขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูล ตลอดจนมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล ภายหลังจากมีการจัดทำข้อมูลนั้นแล้ว หรือไม่ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้ใน มาตรา 11 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใด นั้น ให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง”

จากบทบัญญัติของมาตรา 11 วรรคสองดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะรับฟังให้มีน้ำหนักได้ จะต้องสามารถพิสูจน์ว่ามีความน่าเชื่อถือว่ามีอยู่จริง ข้อมูลที่มีอยู่มีความถูกต้อง ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาลซึ่งเป็นผู้รับฟังข้อมูลในการชั่งน้ำหนักพยานเอง โดยใช้หลักเกณฑ์ความน่าเชื่อถือตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 11 วรรคสองและบทบัญญัติกฎหมายลักษณะพยานเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยคำนึงถึงวิธีการสร้าง เก็บ รับ และส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์นั้นด้วย

สำหรับวิธีการเก็บรักษาเอกสารหรือข้อความในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น บัญญัติไว้ใน มาตรา 10 ว่า “ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอยู่ ถ้าได้นำเสนอ หรือเก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว”

(1) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่การสร้างข้อความเสร็จสมบูรณ์ และ

(2) สามารถแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้

ความถูกต้องของข้อความ (1) ให้พิจารณาถึงความครบถ้วนไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดของข้อความเว้นแต่การรับรองหรือบันทึกเพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตามปกติในการติดต่อสื่อสาร การเก็บรักษา หรือการแสดงข้อความซึ่งไม่มีผลต่อความถูกต้องของข้อความนั้น

ในการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของวิธีการเก็บรักษาความถูกต้องของข้อความตาม (1) ให้พิจารณาถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการสร้างข้อความนั้น

ในกรณีที่มีการทำสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่งสำหรับใช้อ้างอิงข้อความของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หากสิ่งพิมพ์ออกนั้นมีข้อความถูกต้องครบถ้วนตรงกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และมีการรับรองสิ่งพิมพ์ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดแล้ว ให้ถือว่าสิ่งพิมพ์ออกดังกล่าวใช้แทนต้นฉบับได้

มาตรา 12 บัญญัติว่า “ภายใต้บทบัญญัติของ มาตรา (10) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้เก็บรักษาเอกสารหรือข้อความใด ถ้าได้เก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าได้มีการเก็บรักษาเอกสารหรือข้อความตามที่กฎหมายต้องการแล้ว

(1) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง

(2) ได้เก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นอยู่ในขณะที่สร้าง ส่ง หรือได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น หรืออยู่ในรูปแบบที่สามารถแสดงข้อความที่สร้าง ส่ง หรือได้รับให้ปรากฏอย่างถูกต้องได้ และ

(3) ได้เก็บรักษาข้อความส่วนที่ระบุถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง และปลายทางของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนวันและเวลาที่ส่งหรือได้รับข้อความดังกล่าว ถ้ามี

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับกับข้อความที่ใช้เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งหรือรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารหรือข้อความใด อาจกำหนดหลักเกณฑ์รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเก็บรักษาเอกสารหรือข้อความนั้นได้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติมาตรานี้

มาตรา 131 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 มาใช้บังคับกับเอกสารหรือข้อความที่ได้มีการจัดทำหรือแปลงให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ในภายหลังด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์และการเก็บรักษาเอกสารและข้อความดังกล่าวด้วยโดยอนุโลม

การจัดทำหรือแปลงเอกสารและข้อความให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ต่อมาคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ออกประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์และ วิธีการจัดทำหรือแปลงเอกสารและข้อความให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2553 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2553 ทั้งนี้เพื่อรองรับการแปลงเอกสารกระดาษให้เป็นเอกสาร อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีหลักให้มีความสำคัญว่า ข้อความหรือข้อมูลที่อยู่ในรูปของข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์นั้นต้อง ตรงกับเนื้อหาของข้อความหรือข้อมูลของเอกสารก่อนที่จะมีการจัดเก็บให้อยู่ ในรูปของข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ โดยประกาศนี้มีเนื้อหาที่ต่อเนื่องมาจากมาตรา 10-12 และมีสาระสำคัญคือ การแปลง เอกสารและข้อความให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องทำให้มีความหมายหรือรูปแบบ เหมือนกับเอกสารและข้อความเดิม ด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ในการระบุตัวผู้แปลงที่รับผิดชอบในการแปลงนั้น และต้องมีมาตรการป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ข้อยกเว้นสำหรับการบันทึกเพิ่มเติม ที่ไม่มีผลต่อความหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ในประกาศดังกล่าวมีข้อกำหนดแนบท้ายซึ่งระบุถึงมาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความละเอียดของภาพ มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความละเอียดของสี มาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับการแปลงสัญญาณอนาล็อกเป็นดิจิทัล มาตรฐานขั้นต่ำ

ตำราวิธีปฏิบัติโดยให้ผู้ใช้จัดทำ หรือแปลง กำหนดมาตรการการรักษาความมั่นคงปลอดภัย โดยกำหนดให้มีการลงทะเบียนผู้ใช้งาน (user registration) การบริหารจัดการสิทธิของผู้ใช้งาน (user management) การบริหารจัดการรหัสผ่านสำหรับผู้ใช้งาน (user password management) การทบทวนสิทธิการเข้าถึงของผู้ใช้งาน (review of user access rights) การใช้รหัสผ่าน (password use) และการป้องกันไม่ให้ผู้ไม่มีสิทธิ สามารถเข้าถึงอุปกรณ์ในขณะที่ไม่มีผู้ใช้งานที่อุปกรณ์ นอกจากนี้ผู้จัดทำหรือแปลงยังมีหน้าที่กำหนดบุคคลที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพและรับรองกระบวนการจัดทำด้วย แต่ในประกาศดังกล่าวไม่ได้ให้คำนิยามความหมายและคุณสมบัติของคำว่า “ผู้ตรวจสอบ”

นอกจากจะมีกฎหมายรับรองให้ศาลต้องรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แล้ว สิ่งที่สำคัญคือผู้กล่าวอ้างยังต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วย หากผู้กล่าวอ้างหรือผู้นำสืบหลักฐานไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ย่อมทำให้เกิดปัญหาต่อการอ้างและการนำสืบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ และอาจจำเป็นต้องใช้พยานบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญมาตรวจสอบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นสิ่งที่นำไปชั่งน้ำหนักอันน่าเชื่อถือของพยานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น แต่กฎหมายพยานในปัจจุบันมิได้กำหนดวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญไว้โดยเฉพาะ ทำให้เป็นปัญหาในการพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญและส่งผลกระทบต่อ การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

หลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานดิจิทัล

การรับฟังพยานหลักฐานดิจิทัลมีหลักเกณฑ์ 3 ประการที่ศาลใช้ในการพิจารณาพยานหลักฐานดิจิทัลที่สามารถยืนยันความถูกต้องแท้จริง (Authentication) ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ และความสำคัญการพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลที่ช่วยในการพิจารณาคดี และการรับฟังซึ่งพยานหลักฐานดิจิทัลที่ศาลจะรับฟังและพิจารณาประกอบด้วย (เลขฎา คำรินทร์, 2562)

- 1) เนื้อหาของเอกสารไม่ได้ถูกเปลี่ยนแปลง
- 2) ข้อมูลในเอกสารเป็นไปตามเจตนาที่แท้จริงของผู้สร้างเอกสารนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าผู้สร้างเอกสารจะเป็นมนุษย์ หรือคอมพิวเตอร์
- 3) ข้อมูลพิเศษในเอกสาร อันได้แก่ วันเดือนปีที่ถูกสร้าง นั้นถูกต้อง

หลักในการพิจารณาว่าพยานหลักฐานดิจิทัลมีความน่าเชื่อถือ สามารถรับฟังในชั้นศาลได้หรือไม่นั้น เป็นดุลยพินิจของศาลซึ่งเป็นผู้รับฟังข้อมูลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 11 วรรคสอง แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 619 ซึ่งให้พิจารณาความน่าเชื่อถือจากลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา

หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการเก็บรักษา ความครบถ้วน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความ ลักษณะ หรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม การชั่งน้ำหนัก/การรับฟังพยานหลักฐานดิจิทัลยังมีข้อจำกัด เนื่องจากพยานหลักฐานดิจิทัลโดยสภาพง่ายต่อการถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์และเป็นการกระทำของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือสร้างพยานหลักฐานดิจิทัลเท็จขึ้นมา ทำให้พยานผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลจึงมีความสำคัญในการอธิบายให้ศาลเข้าใจลักษณะเฉพาะและวิธีการเข้าถึง การรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัลว่าถูกต้องตามหลักการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลหรือไม่ ประกอบกับผู้พิพากษาก็ต้องมีความรู้พื้นฐานในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล พิจารณาถึงลักษณะการสืบสวนหาความเชื่อมโยงของข้อมูล การตรวจยึด การเก็บรักษา การตรวจสอบ และการนำเสนอพยานหลักฐานประกอบกับพยานแวดล้อมอื่น ๆ ในคดีด้วย อีกทั้งกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานดิจิทัลควรต้องมีบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ซึ่งกำหนดวิธีการกระบวนการ การตรวจพยานหลักฐานดิจิทัล และหลักการชั่งน้ำหนัก/รับฟังพยานหลักฐานดิจิทัล เนื่องจากโดยสภาพของพยานหลักฐานดิจิทัลแตกต่างจากพยานหลักฐานทั่วไป

แนวทางความร่วมมือในการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์

เพื่อเป็นการสร้างแนวทางความร่วมมือในการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงเป็นการสนับสนุนกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการขยายผลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานให้มีประสิทธิภาพ หน่วยงานต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องดำเนินการโดยการใช้แนวทางความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ อันประกอบด้วยแนวทางต่าง ๆ ดังนี้ (อมรเทพ พลศึก, 2560)

ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานมาตรฐาน

ในการพัฒนางานมาตรฐานจำเป็นที่จะมีการดำเนินการเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานตามระบบคุณภาพ ซึ่งในการสร้างความร่วมมือกันในงานมาตรฐานจำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมในการดำเนินการ เนื่องจากในการขับเคลื่อนงานมาตรฐานนั้นยังขาดเจ้าภาพในการมีส่วนร่วมการดำเนินการ โดยควรให้กระทรวงยุติธรรมที่เป็นภาพใหญ่เป็นเจ้าภาพในการดำเนินการ และควรให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นเจ้าภาพร่วมกัน เมื่อกำหนดเจ้าภาพแล้วให้มีการศึกษารายละเอียด

มาตรฐานที่จะใช้ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้มีการศึกษาระบบมาตรฐานสากลด้านนิติวิทยาศาสตร์นั้น ประกอบไปด้วยมาตรฐานที่หลากหลาย ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดมาตรฐานร่วมกันจากทุกหน่วยงานที่ให้บริการงานด้านการตรวจพิสูจน์ รวมถึงความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย จากนั้นมีการดำเนินการประสานงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจพิสูจน์เพื่อหาข้อตกลงหรือสร้างแนวทางร่วมกันในการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ นอกจากนี้จะต้องมีการกำหนดสร้างความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการโดยมีการลงนามในบันทึกข้อตกลง MOU เพื่อให้หน่วยงานเกิดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปตามข้อตกลงในสัญญา รวมทั้งการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ในการขยายขอบข่ายความร่วมมือไปยังภาคเอกชนก็ควรจะต้องมีการดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายในการให้บริการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์กำหนด และจะต้องมีการประชุมเพื่อให้เกิดแนวทางร่วมกันและมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ในด้านการร่วมกันดำเนินงาน จะต้องมีการศึกษารายละเอียดมาตรฐานและการดำเนินการด้านมาตรฐานด้วย กล่าวคือ มาตรฐานที่จะนำไปใช้ในการให้การรับรองแต่ละหน่วยงานนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับงานที่หน่วยงานนั้นดำเนินการอยู่ ซึ่งจะต้องมีการทบทวนเนื้อหาและความสอดคล้องให้เป็นไปตามระบบมาตรฐาน เช่น หน่วยงานที่ให้บริการตรวจพิสูจน์ที่มีห้องปฏิบัติการในการตรวจพิสูจน์ จำเป็นที่จะต้องได้รับการรับรองมาตรฐาน หรือ หน่วยงานใดที่ใช้ทักษะของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจวิเคราะห์ ก็จะต้องมีการศึกษาทบทวนตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน และควรที่จะต้องมีการจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาระบบมาตรฐานขึ้นที่เป็นส่วนกลางในการกำกับดูแลและให้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติ รวมถึงการสร้างกลุ่มงานขึ้นภายในหน่วยงานเพื่อเป็นคณะทำงานในการดำเนินการด้านมาตรฐานโดยเฉพาะก็จะช่วยพัฒนางานมาตรฐานให้เป็นระบบได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะต้องมีการวิเคราะห์หน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก่อนที่จะมีการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ตรงตามสายงานที่ให้บริการตรวจพิสูจน์และมีการกำหนดชุดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านมาตรฐานให้เป็นในทิศทางเดียวกันแต่ละองค์กร โดยชุดจัดฝึกอบรมนั้นจะต้องเป็นแบบตามมาตรฐานสากลกำหนด และควรมีการพัฒนาและแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญร่วมกันระหว่างหน่วยงานเป็นการแลกเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานรวมถึงแนวทางการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในด้านการร่วมมือกันตรวจสอบ จะต้องมีการศึกษารายละเอียดด้านมาตรฐานสากลประกอบอยู่ด้วยเช่นกัน ถึงจะสามารถดำเนินการตรวจให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานได้ และควรมีการกำหนดแผนการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมมาตรฐานสากล มีการตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงานรวมตรวจติดตามผลการบำรุงรักษาเครื่องมือ เพราะหลักในการดำเนินการทางมาตรฐานจะต้องมีการใช้เครื่องมือที่มีความพร้อมในการตรวจพิสูจน์ ตลอดจนมีการตรวจติดตามผลความพึงพอใจผู้มีส่วน

ร่วม และมีการประชุมคณะและติดตามผลต่อเนื่องด้านการร่วมกันปรับปรุง จะต้องมีการศึกษา รายละเอียดการปรับปรุงมาตรฐานแต่ละประเภท รวมถึงการรวบรวมรายละเอียดผลการดำเนินงานที่ได้มีการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในด้านการตรวจพิสูจน์แต่ละสาขา และจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงจุดเด่นจุดด้อยและผลเสียที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานเพื่อที่จะทราบถึงข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกวิธี รวมทั้งมีการจัดประชุมเสนอรายงานผลการดำเนินงานเพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และสามารถดำเนินการติดตามผลได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ด้านนโยบายและการพัฒนา

โดยมาตรฐานแล้วการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นส่วนสำคัญเพื่อช่วยพิจารณาคดีในชั้นศาลได้ (ชัยชาญ ไชยรังสินันท์, 2559) และเพื่อให้ได้มีการดำเนินการทางมาตรฐานสากลและให้กระบวนการเป็นไปตามระบบคุณภาพที่กำหนดไว้ ในการได้การรับรองมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์จะต้องมีการวางแผนและการกำหนดนโยบายโดยคำสั่งของผู้บังคับบัญชาของหน่วยงาน หรือมีการกำหนดอยู่ในแผนยุทธศาสตร์เพื่อน มาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหน่วยงานภายในควรที่จะมีการกำหนดแนวทางมาตรฐานสากลขึ้นภายในก่อน เนื่องจากการขอการรับรองมาตรฐานจะต้องมีการใช้งบประมาณที่สูง ดังนั้นจึงอาจจะ เป็นข้อจำกัดให้บางหน่วยงานที่ไม่ปัญหาด้านงบประมาณไม่สามารถที่จะดำเนินการขอรับรองมาตรฐานสากลได้ ดังนั้นหากมีการดำเนินการจัดทำมาตรฐานภายในขึ้น เช่น การจัดทำ Guideline book หรือ Work instruction ที่นำหลักเกณฑ์ทางมาตรฐานสากลมาใช้ในการดำเนินงานก็จะสามารถลดต้นทุนในการดำเนินกิจกรรมได้ นอกจากนั้นแล้ว ในการบริหารจัดการจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณอย่างถูกวิธีประกอบด้วย ดังนั้นหน่วยงานที่จะดำเนินการทางมาตรฐานจะต้องมีการศึกษาถึงเครื่องมือที่หน่วยงานจะต้องนำมาใช้ในการให้บริการ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ภายในห้องปฏิบัติการตรวจพิสูจน์หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่นำไปใช้ในการออกเก็บวัตถุพยานในสถานที่ต่าง ๆ ก็จะต้องมีการทบทวนถึงความเหมาะสมและความจำเป็น รวมถึงผลผลิตในการออกรายงานผลในกรณีต่าง ๆ เพื่อที่จะดำเนินการขอการรับรองมาตรฐานสากลทั้งที่เป็นมาตรฐานภายในประเทศ และต่างประเทศได้อย่างถูกต้องตามระบบ และไม่เป็นการใช้งบประมาณที่สิ้นเปลืองไป ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการดำเนินการในด้านกิจกรรมที่ดีตามมาในการเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ตรงตามสายงานและเกิดความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกลุ่มผู้มารับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการตรวจประเมินผล การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และการสรุปผลการดำเนินงานมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ก็จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ด้านการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาสมรรถนะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานหรือองค์กรจะต้องมีการนำผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญจริงในสายงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มาเป็นผู้ให้ความรู้และพัฒนาบุคลากรภายในสังกัด ซึ่งหลักในการปฏิบัตินั้นจำเป็นที่จะต้องกำหนดเจ้าภาพในการดำเนินการ นั่นคือหน่วยงานภาพใหญ่กระทรวงยุติธรรม จะต้องมีความรู้ในกระบวนการงานด้านมาตรฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ตลอดจนมีความรู้ในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะสามารถใช้เป็นสื่อกลางขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมได้ นอกจากนี้ การให้ความรู้จะต้องมีการจัดประชุมและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ตลอดจนเป็นแนวทางในการหารือเพื่อสร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบภายใต้การดำเนินงานทางคุณภาพตามระบบมาตรฐานสากลได้ด้วย โดยการให้ความรู้บุคลากรภายในหน่วยงาน เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาบุคลากรตามระบบมาตรฐานสากล

หน่วยงานที่จะให้บริการในการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ จะต้องมีการศึกษารวบรวมข้อมูลในปัจจุบัน และจะต้องมีการกำหนดแนวทางขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำแผนและลงรายละเอียดตัวชี้วัด KPI บุคลากร เพื่อกำหนดให้บุคลากรปฏิบัติตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ และมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรตามสภาพของหน่วยงานเป็นแผนการพัฒนาบุคลากรที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เช่น แผนพัฒนาสมรรถนะบุคลากร 4 ปี เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่องและเป็นลำดับตั้งแต่การฝึกอบรมในประเทศ จนกระทั่งการแลกเปลี่ยนความรู้ความเชี่ยวชาญในต่างประเทศ นอกจากนี้การศึกษาระบบคุณภาพและการพัฒนาบุคลากรจากหน่วยงานอื่นจะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการเพื่อการสร้างและพัฒนาสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

การจัดทำแผนงานอย่างเป็นระบบ โดยการจัดทำจะต้องมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ปฏิบัติเพื่อประเมินความสามารถในทางมาตรฐานได้ว่าอยู่ในระดับใด และดำเนินการสร้างข้อมูลเพื่อบันทึกจัดโครงการของลำดับผู้ปฏิบัติงานเป็นหมวดหมู่ แยกสายงานให้ชัดเจนและใช้เป็นมาตรฐานส่วนกลางแจ้งบันทึกรายละเอียดให้บุคลากรภายในหน่วยงานทราบ และขับเคลื่อนระบบการพัฒนาสมรรถนะต่อผู้บริหารระดับสูง รวมไปถึงการประเมินสมรรถนะผู้ปฏิบัติงานในสายงาน โดยภายหลังจากที่มีการพัฒนาระบบสมรรถนะองค์กรและผู้ปฏิบัติงานแล้ว จะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรและการประเมินอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินจากผลตัวชี้วัด KPI บุคคล หรือ การประเมินจากการฝึกอบรมเพื่อเป็นการยกระดับสมรรถนะผู้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระบบมาตรฐานสากล ทั้งนี้จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรทุกระดับทราบ รวมทั้งการสื่อสารภายนอกองค์กรให้หน่วยงานภายนอกที่ดำเนินการด้านมาตรฐานมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ตรวจพิสูจน์ตามแนวทางมาตรฐานสากล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิชิตาล พันธุ์วัฒนา (2561) ได้ทำการศึกษาถึง ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จากโทรศัพท์เคลื่อนที่ประเภทสมาร์ตโฟน มีวัตถุประสงค์เพื่อหาองค์ความรู้ในเรื่องที่เป็นประเด็นข่าวที่สังคมให้ความสนใจ และศึกษารายละเอียดต่างๆ ที่มีส่วนส่งเสริมให้พยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จากโทรศัพท์เคลื่อนที่มีความน่าเชื่อถือ โดยผลการศึกษาพบว่า การนำข้อมูลจากโทรศัพท์เคลื่อนที่มาใช้เป็นหลักฐานมีขั้นตอนและหลักการสำคัญที่ต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้หลักฐานเหล่านี้มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับทั่วไป โดยสรุปความสำคัญของหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้แก่ (1) ความถูกต้องของข้อมูล (Error Detection and Correction): เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ถูกนำมาใช้ในหลักฐาน อาจใช้วิธีการ Error Check Sum เพื่อตรวจสอบค่า CRC (Cyclic Redundancy Check) เพื่อความสมบูรณ์ของไฟล์สำเนา และการใช้เทคนิคแฮช (Hash) เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลผ่านการเปรียบเทียบลายนิ้วมือของข้อมูล (Message Digest) เพื่อให้ได้ผลลัพธ์สุดท้ายที่ถูกต้องและไม่เปลี่ยนแปลง และ (2) ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือและวิธีการ: เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์จะต้องเป็นเครื่องมือและวิธีการมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เพื่อให้ผลการตรวจสอบเป็นที่เชื่อถือได้

รัชดาภรณ์ น้อยแก้ว (2563) ได้ทำการศึกษาถึง ความสำคัญของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และการนำไปใช้ประโยชน์ในคดีอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนต่อการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการดำเนินคดีอาญา และความสำคัญของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในสถานที่เกิดเหตุที่มีผลต่อการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนในพื้นที่จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่าพนักงานสอบสวนในพื้นที่จังหวัดสตูลมีความรู้และความเข้าใจด้านการเก็บวัตถุพยานมากที่สุด โดยการเก็บวัตถุพยานที่สูญหายหรือเสียหายเป็นลำดับแรกในการดำเนินการ อย่างไรก็ตามพบว่าพนักงานสอบสวนยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติงานด้านการจัดการวัตถุพยานอย่างชัดเจน ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ จึงเห็นว่าควรมีการฝึกอบรมสำหรับพนักงานสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ ให้ได้รับความรู้และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การมีความรู้และทักษะในการดำเนินงานด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เนื่องจากหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักและสามารถใช้เพื่อพิสูจน์ความเป็นจริงได้ ซึ่งสามารถเป็นหลักฐานในการพิสูจน์การกระทำความผิดที่

เกิดขึ้นจริงหรือยืนยันตัวผู้กระทำความผิด และมีผลต่อการพิจารณาคดีของอัยการและศาลในการดำเนินงาน

ณัฐพัฒน์ ศิริพงษ์วรรณ (2558) ได้ทำการศึกษาถึง การพัฒนางานด้านการตรวจพิสูจน์อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์อาชญากรรมคอมพิวเตอร์และศึกษาเกี่ยวกับความรู้ทางด้านเทคนิคของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ จากการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์อาชญากรรมคอมพิวเตอร์มีความคิดเห็นที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และผู้กระทำความผิดที่มีระดับร้ายแรงที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าระดับความรู้และความสามารถทางเทคนิคในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ของพนักงานอยู่ในระดับปานกลาง พร้อมทั้งการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ของพนักงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์อาชญากรรมคอมพิวเตอร์อยู่ในระดับปานกลาง

วรินทร์า ศรีวิชัย (2563) ได้ทำการศึกษาถึง การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลกับคดีเกี่ยวกับความมั่นคงมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อจำกัดของการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันมีการจัดทำมาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลโดยศูนย์ดิจิทัลพอเรนสิกส์สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ซึ่งทำให้กระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลมีมาตรฐานการปฏิบัติที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตรวจพยานหลักฐานดิจิทัลยังรวมอยู่ที่หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานดิจิทัล โดยเฉพาะในคดีความมั่นคงที่รัฐเป็นผู้ฟ้องคดี พบว่ามีประเด็นความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกกล่าวหา เช่น ข้อจำกัดในการเข้าถึงและการรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัล และประเด็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีความมั่นคง รวมถึงการรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานดิจิทัลของศาล ข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการจัดการพยานหลักฐานดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการสืบสวน สอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัล ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานดิจิทัลควรมีแนวทางมาตรฐานการปฏิบัติที่ชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมถึงการเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพและมาตรฐานเข้ามาร่วมทำงานในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล อีกทั้งควรมีกฎหมายหรือหลักประกันที่เป็นมาตรฐานในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ซึ่งจะช่วยสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

เจษฎา คำรินทร์ (2562) ได้ทำการศึกษาถึง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา และเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา จากการวิจัยพบว่า การรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญาเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและมีปัญหาที่ต้องเผชิญหน้า โดยเฉพาะเรื่องความถูกต้องและน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานดิจิทัล ที่มีความเป็นข้อโต้แย้งในคดีและการนำสืบพยานหลักฐานดิจิทัล ซึ่งการพิสูจน์ความถูกต้องและน่าเชื่อถือของบันทึกอิเล็กทรอนิกส์และระบบคอมพิวเตอร์เป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาในการรับรองพยานหลักฐานดิจิทัลในคดีอาญา นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการระบุประเภทของพยานหลักฐานดิจิทัลในการนำสืบและการให้นำหนักกับพยานดิจิทัล ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับรองความถูกต้องและน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานดิจิทัลในคดีอาญาผ่านการออกมาเป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมในการประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่จะช่วยให้เกิดมาตรฐานในการตรวจสอบพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ควรมีการแบ่งแยกประเภทของพยานหลักฐานดิจิทัลออกมาให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ประกิต บุญมี (2558) ได้ทำการศึกษาถึง การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่งตามกฎหมายต่างประเทศกับการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่งตามกฎหมายไทย จากการศึกษาพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมันมีกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการสืบพยานหลักฐาน แต่มีข้อแตกต่างกันในรูปแบบและขั้นตอนของกระบวนการ ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีระบบกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นระบบชัดเจนที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย นั่นคือก่อนที่จะเริ่มกระบวนการสืบพยานหลักฐาน จะมีกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงที่ต้องผ่าน เพื่อให้คู่ความทราบข้อมูลเบื้องต้นก่อนการสืบพยาน และกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงนี้ถูกกำหนดเป็นข้อกฎหมาย ในประเทศเยอรมันกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงขึ้นอยู่กับความยินยอมและความประสงค์ของคู่ความทั้งสองฝ่ายว่าจะเริ่มต้นค้นหาข้อเท็จจริงก่อนหรือไม่ ดังนั้น การค้นหาความจริงของประเทศเยอรมันจะขึ้นอยู่กับความยินยอมและความประสงค์ของคู่ความแต่ละฝ่าย ในฝรั่งเศส มีกระบวนการค้นหาความจริงที่ถูกกำหนดโดยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศส ผู้พิพากษาประเภทหนึ่งที่เรียกว่า "le juge de la mise en état" (JME) หรือ Preparatory Judge มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลและเอกสารของคดีเพื่อทำให้คดีอยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดี จากนั้นคณะผู้พิพากษาจะทำการพิจารณาองค์คณะ และผลที่ได้คือกระบวนการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นได้รวดเร็ว ดังนั้น ระบบการพิจารณาคดีในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมัน และฝรั่งเศส มีเป้าหมายที่เหมือนกันคือการลดปัญหาค้างคา

ของการพิจารณาคดี โดยการจำกัดขอบเขตของปัญหาข้อเท็จจริงและประเด็นข้อพิพาทในคดีให้น้อยลง ซึ่งผลที่ได้คือการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นได้รวดเร็ว ลดปัญหาการค้างคาของคดีที่รอการพิจารณาในศาล

ดวงพร จุลตามระ (2561) ได้ทำการศึกษาถึง ปัญหาการนำสืบพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา: ศึกษากรณีข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันที มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาทฤษฎี แนวความคิด และหลักเกณฑ์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีอาญา โดยการศึกษาเหล่านี้จะเน้นการตรวจสอบและการค้นหาความจริง ซึ่งการศึกษาจะเน้นการศึกษาความจำเป็นและความสำคัญของข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันที ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่ง การศึกษาเหล่านี้ช่วยในการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาคดีที่เกิดจากการนำสืบข้อมูลที่เกิดจากระบบการรับส่งข้อความทันที นอกจากนี้เพื่อที่จะศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับกฎหมายในประเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมและชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการนำสืบข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันที เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการนำมาใช้กับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลดีต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในอนาคต จากการศึกษาพบว่ามีความหมายหลายฉบับที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550, ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการนำสืบพยานหลักฐานและการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556, และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงคดีอาญาทุกประเภท โดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายหลักแต่ไม่มีการกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการนำสืบข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันที เนื่องจากเหตุนี้ในทางปฏิบัติการนำสืบข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันทีมักใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีคู่ความ คู่ความที่นำสืบจะพิมพ์ข้อมูลนั้นใส่กระดาษแล้วนำเอากระดาษที่พิมพ์ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไปนำสืบในชั้นศาล แต่หากเป็นกรณีของข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันทีผ่านการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ คู่ความที่นำสืบจะใช้วิธีการถ่ายภาพหน้าจอแล้วบันทึกเป็นไฟล์ภาพเอาไว้ในเครื่อง และพิมพ์ออกมาเพื่อเสนอต่อศาล โดยนำสืบอย่างพยานเอกสาร เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันทีซึ่งจัดว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่ง มีลักษณะพิเศษที่การสื่อความหมายต้องอาศัยอุปกรณ์คอมพิวเตอร์, โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือซอฟต์แวร์ โดยมีมนุษย์เป็นผู้เชื่อมโยงการทำงาน อีกทั้งการทำให้ปรากฏนั้นมีความยากเนื่องจากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถปรากฏความหมายได้ทางสายตาเมื่ออยู่โดยลำพัง ยิ่งในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดการบันทึกรูปแบบใหม่โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมี

ประสิทธิภาพในการบันทึกที่แม่นยำและเที่ยงตรง แต่การบันทึกด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่ได้คงอยู่ในสภาพเดิม ร่องรอยการแก้ไขข้อมูลที่บันทึกไว้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่อาจค้นหาได้ด้วยวิธีปกติ การนำสืบด้วยวิธีการนำสืบในปัจจุบันในฐานะพยานเอกสาร จึงทำให้มีการติดต่อหรือแก้ไขข้อมูลได้ง่าย จึงมีการนำเสนอแนวทางการแก้ไขบนหลักการตรวจสอบ (Examination principle) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันทีได้รับการตรวจสอบในฐานะที่เป็นพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อตรวจสอบค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิด โดยนำมากำหนดวิธีการนำสืบและเสนอแนวทางการแก้ไขในด้านการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล เป็นการศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี และศึกษาถึงแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย แนวทางที่ใช้ในการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และจริยธรรมการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวทางที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการเก็บข้อมูลอย่างเจาะจงจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชั้นการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน และกระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินในชั้นพนักงานอัยการ และผลการพิจารณาคดีของศาล โดยมีแนวทางของการศึกษาเป็นการวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยการใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด และการวิเคราะห์จากคำพิพากษาของศาลแพ่ง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา

ในส่วนของการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้การกำหนดจำนวนของผู้เชี่ยวชาญโดยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 7 ปี จำนวน 5 ท่าน

2. กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวน

และเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน, การปฏิบัติการหรือประสานการปฏิบัติการเพื่อการสืบสวน ตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินและรวบรวมพยานหลักฐาน, การรับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับคดีเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, การดำเนินการเกี่ยวกับการขอหมายค้น หมายจับ การจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และการประสานติดตามพยานในคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง, การปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

3. กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นพนักงานอัยการที่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จำนวน 5 ท่าน

โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในคดีแพ่ง (การดำเนินการกับทรัพย์สิน) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำการแนะนำกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้าน ซึ่งผู้ชำนาญของแวดวงของกลุ่มดังกล่าวทราบดีและให้การยอมรับจึงสามารถแนะนำให้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีวิธีการพัฒนา เครื่องมือ จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี นิยามศัพท์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน, กระบวนการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน, การรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลดิจิทัล, หลักการและมาตรฐานการปฏิบัติงานเกี่ยวกับพยานหลักฐานดิจิทัล, และมุมมองในการรับฟังพยานหลักฐานของศาล นำมาสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้อง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร นิยามศัพท์ และจากงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบของหัวข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ โดยพัฒนาต่อจากเครื่องมือแบบสอบถามในการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อให้ข้อประเด็นคำถามต่าง ๆ มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

2. นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง

3. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ค้นคว้าได้จากเอกสารและกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์คำพิพาทภาษาศาลแพ่งในส่วนของคุณตีที่ศาลพิจารณายานหลักฐานโดยใช้ พยานหลักฐานทางดิจิทัล ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เพื่อให้ได้ ข้อสรุป และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปประเด็นร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วหลังจากนั้นนำมาหาดัชนีความ สอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) โดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการตรวจ พิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

คะแนน +1 หมายถึง ข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

คะแนน -1 หมายถึง ข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

โดยมีเกณฑ์ในการประเมิน ได้แก่ (1) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความ เที่ยงตรงสามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้ และ (2) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ยังถือว่าต้องมื การปรับปรุงและแก้ไข โดยจากการหาค่าความเที่ยงตรงปรากฏผลคะแนนค่าความเที่ยงตรงดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมืองานวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิ	ค่าความเที่ยงตรง (Validity)
ท่านที่ 1	-0.06
ท่านที่ 2	0.88
ท่านที่ 3	0.97
ท่านที่ 4	0.97
ท่านที่ 5	1.00
รวม	0.75

2. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามแล้ว ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความถูกต้องต่อไป

3. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าของแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ในมิติที่ต่างกัน กล่าวคือ การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม และการศึกษาข้อมูลจากคำพิพากษาของศาลแพ่ง หากพบว่าข้อมูลที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่าข้อมูลนั้นถูกต้อง (Norman, 1978)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงหน่วยงานที่ทำการลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูล ในพื้นที่การศึกษาคือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) และสำนักงานอัยการสูงสุด

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งเป็น

กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 7 ปี จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน, การปฏิบัติการหรือประสานการปฏิบัติการเพื่อการสืบสวน ตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินและรวบรวมพยานหลักฐาน, การรับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับคดีเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, การดำเนินการเกี่ยวกับการขอหมายค้น หมายจับ การจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และการประสานติดตามพยานในคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง, การปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นพนักงานอัยการที่เคยมีประสบการณ์เคยมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จำนวน 5 ท่าน

โดยดำเนินการสัมภาษณ์ผ่านการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยการใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนเก็บรวบรวมข้อมูลครบทั้ง 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. นำข้อมูลที่ได้มาบูรณาการร่วมกันกับผลการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ร่วมกับผลการพิพาทของศาลในคดีที่เกี่ยวข้องถึงประเด็นมูลฐานความผิดและการพิจารณาพยานหลักฐานทางดิจิทัลในชั้นศาล และทำการสังเคราะห์ขึ้นเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางไว้ดังนี้

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับบริบทของการใช้พยานหลักฐานกำหนดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปต่าง ๆ ในการศึกษา

ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ Creswell (2007) ซึ่งประกอบด้วย (1) ขั้นตอนการลงรหัส เป็นขั้นตอนแรกๆ ที่ผู้วิจัยจะจำแนกและกำหนดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษา โดยในขั้นตอนนี้จะสร้างหมวดหมู่หลัก และอาจมีหมวดหมู่รองที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วย (2) ขั้นตอนการลงรหัสสอบแกน เป็นขั้นตอนที่เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้ลงรหัสในขั้นตอนก่อนหน้านั้นเข้าด้วยกัน โดยใช้กระบวนการค้นหาคำหรือแผนผังเชิงเหตุผล เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่ต่าง ๆ (3) ขั้นตอนการลงรหัสแบบคัดเลือก เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจะเขียนโครงเรื่องที่เชื่อมโยงระหว่างหมวดหมู่ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยเน้นที่การเล่าเรื่องราวเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์และหลักฐานที่สนับสนุน (4) การพัฒนาและอธิบายแบบจำลอง เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจะพัฒนาและอธิบายแบบจำลองที่สามารถอธิบายและอธิบายเงื่อนไขที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์ที่สำคัญได้ แบบจำลองนี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมและเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษา ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะดำเนินการสำรวจภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมกลับมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับหมวดหมู่ที่ได้ปรากฏออกมาแล้ว โดยผู้วิจัยจะดำเนินการลงภาคสนามและวิเคราะห์ข้อมูลซ้ำอีกหลายครั้งจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัวทางทฤษฎี ซึ่งหมายถึงไม่มีข้อมูลใหม่ที่ส่งผลต่อหมวดหมู่ที่มีอยู่แล้ว สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์ โดยไม่นำประสบการณ์หรือความคิดเห็นส่วนตัวของผู้วิจัยมาเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์

และสรุปผลข้อมูลการวิจัย นี้เพื่อให้ผลการศึกษาเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์และไม่มี การลงความเห็นหรือ การตัดสินใจล่วงหน้าในการทำวิจัย (Tufford & Newman, 2010)

ผู้วิจัยทำการถอดบทเรียน ข้อค้นพบจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อคิดเห็น และนำมาวิเคราะห์ ให้อยู่ในรูปแบบการพรรณนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแนวทางตาม วัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

จริยธรรมการวิจัย

ในจริยธรรมการวิจัยในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับประเด็นจริยธรรมการวิจัย ในคน โดยที่ผู้วิจัยจะต้องรักษาความลับ ความเป็นส่วนตัว และการปิดบังชื่อของผู้ให้ข้อมูล และการ วิจัยต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางร่างกายและจิตใจของผู้ให้ข้อมูล และให้ความสำคัญกับการ ปกป้องความเป็นส่วนตัวและการรักษาความลับเป็นหลัก โดยให้มีกระบวนการขอความยินยอมเป็น กลไกสำคัญที่จะช่วยปกป้องความเป็นส่วนตัวและเป็นหลักประกันการเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ โดยยึดถือความหลักการรักษาความลับ (Confidentiality) เป็นการเก็บข้อมูลที่มีการระบุชื่อหรือตัว บ่งชี้อื่น ๆ ของบุคคล โดยจะมีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นจะทราบและสามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้ให้ข้อมูล สำคัญได้ ผู้วิจัยจะยึดถือการรักษาความลับของข้อมูลอย่างเคร่งครัด ไม่เปิดเผยให้ผู้อื่นทราบ ตลอดจนการวิเคราะห์ผลที่แสดงในภาพรวม ไม่สะท้อนให้เห็นข้อมูลเป็นรายบุคคล รวมทั้งการทำลาย หรือลบข้อมูลออกจากเทปสัมภาษณ์หลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้น (เบญญา ยอดดำเนิน-แฉัตติภจ, 2553) โดยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยยึด หลักเกณฑ์ตามคำประกาศ เฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) และมีความสอดคล้องกับหลัก จริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับ และข้อกำหนดภายในประเทศจากคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อย่างถูกต้อง (เลขที่โครงการ REC 65.0203-023- 0934) หมายเลขใบรับรอง COE 65.0208-026 วันที่รับรอง 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล เป็นการศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี และศึกษาถึงแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการเก็บข้อมูลอย่างเจาะจงจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชั้นการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินคดีในชั้นพนักงานอัยการ และผลการพิจารณาคดีของศาล โดยมีแนวทางของการศึกษาเป็นการวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยการใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน, การปฏิบัติการหรือประสานการปฏิบัติการเพื่อการสืบสวน ตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินและรวบรวมพยานหลักฐาน, การรับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับคดีเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, การดำเนินการเกี่ยวกับการขอหมายค้น หมายจับ การจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และการประสานติดตามพยานในคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง, การปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย และกลุ่มพนักงานอัยการสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการวิเคราะห์จากคำพิพากษาของศาล โดยมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคลในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) และพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ในระดับมหภาคแบบไม่อิงทฤษฎี และวิเคราะห์หาข้อมูลที่สำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นผู้วิจัยจะจำแนกเป็นชนิดข้อมูลอย่างง่ายตามที่ได้ผู้วิจัยได้สังเกตเนื้อหาและคำสำคัญ (Key Word) ที่ได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกระบวนการที่เกี่ยวข้อง โดยเมื่อจำแนกเป็นชนิดข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ดูความสม่ำเสมอจากข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์มาเพื่อหาคำสำคัญที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ได้รับมอบหมายให้อำนาจตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 7 ปี
2. กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน, การปฏิบัติการหรือประสานการปฏิบัติการเพื่อการสืบสวน ตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินและรวบรวมพยานหลักฐาน, การรับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับคดีเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, การดำเนินการเกี่ยวกับการขอหมายค้น หมายจับ การจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และการประสานติดตามพยานในคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง, การปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี
3. กลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นพนักงานอัยการที่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปจากประเด็นของการสัมภาษณ์ ดังนี้

หลักและกระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล

1. ด้านหลักการปฏิบัติงานเกี่ยวกับพยานหลักฐานดิจิทัล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ปฏิบัติงานในเรื่องนี้จบการศึกษาทางด้านคอมพิวเตอร์ แต่ไม่ได้จบการศึกษาด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ หรือด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยตรง แต่ทุกคนที่ปฏิบัติงานในส่วนงานนี้ จะได้รับการฝึกอบรม เสริมสร้างความรู้การปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์ การวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งจากหน่วยงานภายในประเทศ และต่างประเทศ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เจ้าหน้าที่ส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ที่ปฏิบัติงานในเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารภายใต้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พวกเขาได้จบการศึกษาทางด้านคอมพิวเตอร์ แม้ว่าจะไม่ได้จบการศึกษาด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์หรือด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยตรง แต่ทุกคนในส่วนงานนี้ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการฝึกอบรมนี้มาจากทั้งหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ทุกคน ให้ความสำคัญกับการรักษาพยานหลักฐานไม่ให้ถูกเปลี่ยนแปลง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ตามคู่มือปฏิบัติงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรฐานของการดำเนินการ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ทุกคนที่ปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ให้ความสำคัญกับการรักษาพยานหลักฐานไม่ให้ถูกเปลี่ยนแปลง โดยปฏิบัติตามขั้นตอนตามคู่มือปฏิบัติงานที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานในเรื่องนี้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ขณะลงพื้นที่ปฏิบัติการ เมื่อได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ ปปง. ขณะไปเก็บข้อมูลจะต้องมีการเข้าถึงข้อมูล ขอรหัสผ่านของอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถปลดล็อกและเข้าไปสำเนาข้อมูลภายในอุปกรณ์เหล่านั้นได้ และการดำเนินการให้ความสำคัญและคำนึงถึงมาตรฐานในเรื่องของการครอบครองพยานหลักฐาน เพราะหากไม่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวทางดังกล่าว อาจมีผลต่อความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ขณะลงพื้นที่ปฏิบัติการภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ ปปง., มีความจำเป็นที่ต้องเข้าถึงข้อมูลในอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ และคอมพิวเตอร์ โดยจำเป็นต้องใช้รหัสผ่านเพื่อปลดล็อกและเข้าถึงข้อมูลที่อยู่ภายในอุปกรณ์เหล่านั้น การดำเนินการนี้เป็นสิ่งสำคัญและมีการคำนึงถึงมาตรฐานในเรื่องของการครอบครองพยานหลักฐาน (Chain of Custody) เนื่องจากการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กล่าวมาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

การทำงานของเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน มีการจัดทำบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์พยานหลักฐาน โดยละเอียด และเพียงพอทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานตามคู่มือการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ และมีการประกาศใช้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เจ้าหน้าที่สำนักงานปปง. มีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์พยานหลักฐานโดยมีการจัดทำบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์พยานหลักฐานอย่างละเอียดตามมาตรฐานและคู่มือการปฏิบัติงานที่ได้รับการกำหนด และมีการประกาศใช้ในการดำเนินการ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

เครื่องมือในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ หรือพยานหลักฐานทางดิจิทัล ที่สำนักงาน ปปง. มี เป็นเครื่องมือที่จัดซื้อตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 โดยมีการจัดทำห้องปฏิบัติการสำหรับตรวจพิสูจน์ ตั้งอยู่ในศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงาน ปปง. โดยใช้ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน โดยมีการต่อกรอนุญาต ดังนั้น ในการตรวจพิสูจน์ อุปกรณ์ที่ทันสมัยตามยุคปัจจุบันอาจจะยังไม่รองรับ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เครื่องมือในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์หรือพยานหลักฐานทางดิจิทัลที่มีอยู่ในสำนักงานปปง. เป็นเครื่องมือที่ซื้อมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และมีการจัดทำห้องปฏิบัติการสำหรับการตรวจพิสูจน์ภายในศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสำนักงานปปง. อุปกรณ์เหล่านี้ยังใช้งานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ความสามารถของอุปกรณ์บางอย่างในการตรวจพิสูจน์อาจจะไม่สามารถรองรับกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น สมาร์ทโฟนหรือโทรศัพท์รุ่นล่าสุดได้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

2. ด้านการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ

ในส่วนของการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า เมื่อเจ้าหน้าที่กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ได้รับมอบหมายภารกิจให้ลงพื้นที่จัดเก็บพยานหลักฐาน จะมีการวางแผนการทำงาน โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละคนในการดำเนินการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ จะมีการประสานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวนก่อนด้วยถึงประเด็นสำคัญ ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินคดี ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เมื่อเจ้าหน้าที่ในกลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ได้รับมอบหมายให้ลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บพยานหลักฐาน จะมีการวางแผนการทำงานโดยกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละเจ้าหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ นักตรวจพิสูจน์จะทำการประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบสำนวนล่วงหน้า เพื่อพูดคุยและตกลงเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินคดีอย่างเหมาะสมและมีประโยชน์ได้เป็นอย่างดี” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ในการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ มีการจำกัดให้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าไปในพื้นที่เป้าหมาย โดยปกติ เจ้าหน้าที่สำนักงานปปง. ที่ลงพื้นที่เก็บวัตถุพยานจะลงพื้นที่ไปพร้อมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งจะมีการกันสถานที่เกิดเหตุ ตามมาตรฐานหรือแนวทางที่กำหนด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในกระบวนการเก็บรวบรวมวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ มีการจำกัดให้เฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้นที่สามารถเข้าไปในพื้นที่เป้าหมายได้ โดยปกติแล้ว เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมวัตถุพยานจะทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น ๆ เช่นเจ้าหน้าที่ตำรวจพิสูจน์หลักฐาน เพื่อให้มีการกันสถานที่เกิดเหตุตามมาตรฐานหรือแนวทางที่กำหนด เพื่อรักษาความปลอดภัยและความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บรวบรวมใน

กระบวนการนั้น ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามมาตรฐานและแนวทางที่ได้รับการกำหนดไว้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

นอกจากนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังมีความเห็นว่า การสวมถุงมือ ในการเก็บวัตถุพยานมีความจำเป็น และสำคัญ เพื่อไม่ให้มีการปนเปื้อนวัตถุพยาน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การสวมถุงมือในกระบวนการเก็บรวบรวมวัตถุพยานมีความจำเป็นและสำคัญอย่างมาก เพื่อป้องกันการปนเปื้อนวัตถุพยาน ถุงมือช่วยลดการสัมผัสโดยตรงระหว่างเจ้าหน้าที่และวัตถุพยาน การสวมถุงมือมีไว้เพื่อรักษาความสะอาดและความปลอดภัยของวัตถุพยานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และไม่ถูกปนเปื้อนในกระบวนการวิเคราะห์และการสืบสวนเพิ่มเติม ดังนั้นการสวมถุงมือเป็นหนึ่งในมาตรการที่สำคัญที่ใช้ในการรักษาความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับจากวัตถุพยาน” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ในการเก็บรวบรวมหลักฐานของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบการตรวจค้นสถานที่เกิดเหตุ และดำเนินการตามที่กำหนดอย่างถี่ถ้วน โดยในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จะมีการดำเนินการตามขั้นตอน และแนวทางที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) จะมีการดำเนินการตามขั้นตอนและแนวทางที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัดเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ในงานนั้น ๆ เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในคู่มือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามกระบวนการที่เหมาะสมและเป็นระเบียบ การปฏิบัติงานจะถูกกำหนดให้มีความเคร่งครัดและความรอบคอบ โดยเจ้าหน้าที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำและแนวทางการดำเนินงานที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

โดยในการดำเนินการเก็บวัตถุพยาน การเคลื่อนย้ายพยานหลักฐาน เจ้าหน้าที่ได้มีการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ แนวทางที่กำหนดไว้ ในคู่มือ ขั้นตอน การดำเนินการ และมาตรฐานการดำเนินการที่กำหนดไว้ โดยเคร่งครัด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในการดำเนินการเก็บวัตถุพยานและเคลื่อนย้ายพยานหลักฐาน ทางสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนดไว้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามมาตรฐานและมีความเคร่งครัด เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนที่ระบุในคู่มือ

และข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่กำหนดโดยสำนักงาน ปปง. เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามกระบวนการที่เหมาะสมและเป็นระเบียบ มีการควบคุมและการจัดการเครื่องมือ การบริหารจัดการทรัพย์สินพยานหลักฐาน และการเคลื่อนย้ายพยานหลักฐานอย่างรอบคอบ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ในการบรรจุและเคลื่อนย้ายหลักฐาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าการดำเนินการเก็บวัตถุพยาน การเคลื่อนย้ายพยานหลักฐาน ได้มีการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ แนวทางตามที่กำหนดไว้ ในคู่มือ ขั้นตอน การดำเนินการ และมาตรฐานการดำเนินการที่กำหนดไว้ โดยเคร่งครัด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การดำเนินการเก็บวัตถุพยานและเคลื่อนย้ายพยานหลักฐานจะได้รับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนดไว้โดยคู่มือและขั้นตอนการดำเนินการ และมาตรฐานการดำเนินการ โดยการดำเนินการเก็บวัตถุพยานจะใช้ขั้นตอนที่ถูกระบุไว้ในคู่มือเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามกระบวนการที่เหมาะสม โดยมีการควบคุมและการจัดการเครื่องมือเพื่อให้การบริหารจัดการทรัพย์สินพยานหลักฐานเป็นไปอย่างเคร่งครัด” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

3. ด้านการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ

ในการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการของสำนักงาน ปปง. มีการกำหนดแนวทาง คู่มือ ขั้นตอน การวางแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน เป็นขั้นเป็นตอน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน ยึดถือปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวโดยเคร่งครัด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการของสำนักงาน ปปง. จะมีการกำหนดแนวทางเพื่อให้มีคู่มือและขั้นตอนที่ชัดเจนในการดำเนินการ และมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นขั้นเป็นตอนอย่างเคร่งครัด แนวทางที่กำหนดไว้จะเป็นแนวทางที่ชัดเจนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนสามารถรับทราบและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง และเคร่งครัด โดยแนวทางดังกล่าวจะประกอบไปด้วยคู่มือที่อธิบายและแสดงขั้นตอนการทำงาน การวางแผนการดำเนินงานที่ระบุบุลัษณะและขอบเขตของงาน รวมถึงการตรวจสอบและการพิจารณาคุณภาพของการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนจะยึดถือและปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการเป็นไปได้อย่างถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือในผลการตรวจสอบที่ได้รับ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ในส่วนของการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการของสำนักงาน ปปง. มีการกำหนดแนวทาง คู่มือ ขั้นตอน การวางแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน เป็นขั้นเป็นตอน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน ยึดถือปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวโดยเคร่งครัด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการของสำนักงาน ปปง. มีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเพื่อให้มีคู่มือและขั้นตอนการดำเนินการที่เคร่งครัดและชัดเจน และมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นขั้นเป็นตอน แนวทางที่กำหนดไว้มีความชัดเจนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน รับทราบและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แนวทางเหล่านี้รวมถึงคู่มือที่อธิบายและแสดงขั้นตอนการดำเนินงานที่ต้องปฏิบัติอย่างถูกต้อง และการวางแผนการดำเนินงานที่ระบุลักษณะและขอบเขตของงาน ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการจะเป็นไปตามมาตรฐานและเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนจะยึดถือและปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการเป็นไปอย่างถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือในผลการตรวจสอบที่ได้รับ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน ปปง. ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีการดำเนินการตามขั้นตอน และมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยการดำเนินการเป็นไปตามกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่เป็นกฎหมายหลักที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยกฎหมายกำหนดไว้ ทั้งใน มาตรา 38 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการ มาตรา 46 ในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ ได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในการวิเคราะห์ข้อมูลของสำนักงาน ปปง. ผู้ปฏิบัติงานจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนและมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยการดำเนินการต้องเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ

กระทำความผิด ตามมาตรา 38 ของพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดไว้ในมาตรา 46 ว่าในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้ำของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใดถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

4. ด้านการบันทึก และรายงานผลการตรวจพิสูจน์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าทุกขั้นตอนการดำเนินการ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีการบันทึกข้อมูล และจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น และได้ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ดำเนินการในการบันทึกข้อมูลและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ในการรายงานผลการตรวจพิสูจน์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์หลักฐานในห้องปฏิบัติการ มีการจัดทำรายงานผลที่เข้าใจง่าย โดยเสนอรายงานผลให้ผู้บริหารทราบ และพิจารณาเห็นชอบส่งต่อให้นักสืบสวนสอบสวน นำไปประกอบเป็นพยานหลักฐานในสำนวนคดีต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์หลักฐานในห้องปฏิบัติการมีการจัดทำรายงานผลที่เข้าใจง่ายเพื่อเสนอผลการตรวจให้ผู้บริหารทราบและพิจารณาเห็นชอบ เพื่อนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการสอบสวนและสรุปสำนวนคดีต่อไป” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

และผู้ปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์ทุกคน สามารถอธิบายถึงผลที่ปรากฏในรายงานได้อย่างละเอียด ถูกต้องครบถ้วน และเพียงพอ ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบสำนวนคดีได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ผู้ปฏิบัติงานที่มีหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์สามารถอธิบายผลที่ปรากฏในรายงานอย่างละเอียดและถูกต้องครบถ้วน ซึ่งจะเพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบสำนวนคดีได้

รายงานที่จัดทำจะต้องอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลที่ตรวจพิสูจน์อย่างละเอียดและถูกต้อง เช่น วิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบหลักฐาน ผลการทดลองหรือการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสรุปผลที่ได้จากการตรวจสอบ นอกจากนี้ รายงานยังต้องอธิบายผลลัพธ์ในลักษณะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบคดีได้อย่างเหมาะสม ให้ข้อมูลที่จำเป็นและสำคัญสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบสวนและพิจารณาคดี อีกทั้งยังควรมีข้อมูลที่สามารถระบุแนวทางหรือข้อเท็จจริงเพิ่มเติมที่อาจมีผลต่อคดี ซึ่งทำให้ผู้ประกอบคดีสามารถประเมินและดำเนินการต่อไปได้ตรงกับความจริงและข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ในการรายงานผลการตรวจพิสูจน์ผู้ปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์ทุกคนที่จัดทำรายงานผลสามารถตอบประเด็นที่ต้องการได้อย่างครบถ้วนและเพียงพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบสำนวนคดีได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในการรายงานผลการตรวจพิสูจน์ ผู้ปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์ทุกคนจะต้องรายงานผลอย่างถูกต้องและครบถ้วน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้อย่างชัดเจน โดยให้รายงานผลมีการอธิบายผลที่ปรากฏในรายงานอย่างละเอียด ถูกต้องและเพียงพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบสำนวนคดีได้ นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์ยังต้องมีการสืบค้นและเก็บข้อมูลอย่างถูกต้องเพื่อให้มีข้อมูลพอเพียงและไม่เป็นที่สงสัย โดยผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาและมีความมั่นใจในผลการตรวจพิสูจน์ที่ได้รับมาได้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

5. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีว่า ความเข้าใจของนักสืบสวนสอบสวนเจ้าของคดี ที่จะต้องวิเคราะห์พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีของตนเองให้ได้ก่อน คือกำหนดประเด็นความต้องการ หรือพยานหลักฐานที่คาดว่าจะมีความต้องการหรือเป็นประโยชน์ในการขยายผลในบริบทคดีของตนเอง แล้วจึงส่งเข้ามาให้หน่วยตรวจพิสูจน์ดำเนินการตรวจพิสูจน์ เพราะการดำเนินการแต่ละเรื่องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ แล้วไม่รู้ว่าตรวจแล้วจะได้ผลลัพธ์หรือไม่ เจ้าของคดีต้องตั้งสมมติฐานเข้ามาตรวจ ถ้าไม่พบคือไม่พบ ถ้าพบก็ต้องอธิบายตามความเป็นจริง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เพื่อให้ นักสืบสวนสอบสวนเจ้าของคดีเข้าใจอย่างถูกต้อง เขาจะต้องวิเคราะห์พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีของตนให้ได้ก่อน โดยการกำหนดประเด็นความต้องการหรือพยานหลักฐานที่เชื่อว่าจะมีความสำคัญหรือเป็นประโยชน์ในการขยายผลในบริบทของคดีของตนเอง จากนั้นเจ้าของคดีจะส่ง

พยานหลักฐานเหล่านั้นเข้าไปให้หน่วยตรวจพิสูจน์ดำเนินการตรวจพิสูจน์ ซึ่งอาจใช้ระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละเรื่อง และผลลัพธ์อาจไม่ทราบล่วงหน้า ดังนั้น เจ้าของคดีต้องตั้งสมมติฐานเพื่อตรวจสอบ หากไม่พบความจริงจะต้องรายงานว่าไม่พบ แต่หากพบจะต้องอธิบายตามความเป็นจริง เพื่อเสนอผลลัพธ์ในกระบวนการสืบสวนต่อไป” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ลำดับต่อมาคือเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการเก็บหลักฐาน จึงจำเป็นต้องมีการใช้บริการของนักวิชาการคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นผู้ช่วยในกระบวนการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ ในกรณีนี้เจ้าหน้าที่จะเข้าไปทำหน้าที่ในการเก็บหลักฐานและตรวจด้วย หากเจ้าหน้าที่เก็บหลักฐานและตรวจด้วยตนเองเป็นผู้เดียว อาจถือว่าไม่เข้าไปตามหลักการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถานการณ์นี้อาจแสดงให้เห็นว่าทรัพยากรมนุษย์ไม่เพียงพอเพื่อดำเนินการทั้งหมด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เจ้าหน้าที่กองคดี ยังไม่มีความมั่นใจในการเก็บหลักฐานด้วยตัวเอง ต้องให้นักวิชาการคอมพิวเตอร์ เป็นผู้ช่วยให้การเข้าไปเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งให้เจ้าหน้าที่เข้าไปทำหน้าที่ในการเก็บหลักฐานและตรวจด้วย จะถือว่าผิดหลักการ สิ่งนี้แสดงว่าคนไม่พอ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

เครื่องมือในการตรวจพิสูจน์มีความหลากหลายและมีราคาที่สูง และมีความสามารถในการสกัดหลักฐานที่ไม่เท่ากัน โดยการที่มีเครื่องมือที่มีอยู่ในปัจจุบันต้องได้รับลิขสิทธิ์และมีงบประมาณการดำเนินงาน เมื่อไม่มีงบประมาณที่สามารถใช้ได้ จะต้องพิจารณาวิธีการซื้อครุภัณฑ์ใหม่เพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เครื่องมือในการตรวจพิสูจน์ ค่อนข้างที่จะหลากหลายและใช้งบสูง และมีความสามารถในการสกัดได้ไม่เท่ากัน 100% ซึ่งที่มีอยู่ตอนนี้จะต้องต่อลิขสิทธิ์ เป็นงบดำเนินงานซึ่งถ้าไม่ได้งบมาต่อ ก็จะใช้วิธีการซื้อครุภัณฑ์ใหม่” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ในเชิงนโยบายการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานดิจิทัล เพื่อสนับสนุนกระบวนการดำเนินคดี ควรพิจารณาเพิ่มอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ เพื่อให้มีความสามารถในการตรวจสอบและการสนับสนุนที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังควรพิจารณาแยกกลุ่มงานเก็บวัตถุพยานออกจากกลุ่มงานตรวจพิสูจน์ที่อยู่ในห้องปฏิบัติการ เพื่อให้มีการจัดทำและการดูแลรักษาหลักฐานที่มีความเชื่อถือได้มากขึ้นในการดำเนินคดี ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในเชิงนโยบาย หากมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการกับทรัพย์สินให้พนักงานเจ้าหน้าที่ นำพยานหลักฐานดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี ควรจะมีการเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์มากขึ้น รวมถึงแยกกลุ่มงานเก็บวัตถุพยานออกจาก กลุ่มงานตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

เพื่อให้สามารถรองรับวัตถุพยานที่มีความทันสมัยขึ้น ควรมีการพัฒนาและจัดซื้อเครื่องมือ ตรวจพิสูจน์ที่มีความทันสมัย เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานในระดับที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีและ อุปกรณ์ล่าสุดได้ นอกจากนี้ยังควรพิจารณาการอัพเกรดและปรับปรุงเครื่องมือเพื่อให้สามารถรองรับ ความต้องการและวัตถุประสงค์ในการตรวจพิสูจน์ที่มีความทันสมัยเพิ่มมากขึ้นได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ควรมีการพัฒนา จัดซื้อเครื่องมือตรวจพิสูจน์ที่มีความทันสมัย เพื่อรองรับอุปกรณ์ที่เป็นวัตถุ พยานที่มีความทันสมัยขึ้น” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

และผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังได้เสนอให้มีการรับรองมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ เพื่อให้แน่ใจว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัลที่รายงานผลออกมาสามารถนำไปใช้สนับสนุนการขยายผล การสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การรับรอง มาตรฐานยังช่วยในการพิสูจน์และยืนยันการกระทำความผิดให้มีความน่าเชื่อถือและมีพื้นฐานทาง กฎหมายและหลักฐานมูลฐานที่แข็งแกร่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เสนอให้มีการรับรองมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ห้องปฏิบัติการ เพื่อให้พยานหลักฐานทาง ดิจิทัลที่รายงานผลออกมาสามารถนำไปใช้สนับสนุนการขยายผลการสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิด รวมถึงพิสูจน์การกระทำความผิดมูลฐาน” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5 ผู้วิจัยได้ทำการสรุปจาก ประเด็นของการสัมภาษณ์ ดังนี้

ประสิทธิภาพการดำเนินคดีโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

1. ด้านการรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่า การดำเนินคดีทุกชนิด ไม่ว่าจะคดีอาญา หรือคดีแพ่ง พยานหลักฐานทางดิจิทัลซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็น พยานหลักฐานที่มีความสำคัญมีความน่าเชื่อถือ แต่อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งพยานหลักฐาน การเก็บ วัตถุพยาน การตรวจพิสูจน์ ต้องดำเนินการโดยมาตรฐาน มิเช่นนั้น หากเกิดข้อสงสัยในการได้มาซึ่ง พยานหลักฐาน การวิเคราะห์การ ตรวจพิสูจน์ อาจจะมีผลต่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การดำเนินคดีทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาหรือคดีแพ่ง พยานหลักฐานทางดิจิทัลเป็นหนึ่งใน ประเภทของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีความสำคัญและเชื่อถือได้ อย่างไรก็ตาม การ ได้รับพยานหลักฐานทางดิจิทัลและการเก็บรักษาวัตถุพยาน และการตรวจพิสูจน์ ต้องปฏิบัติตาม มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับอย่างเคร่งครัด หากไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด อาจเกิดข้อสงสัยในการ ได้รับพยานหลักฐาน การวิเคราะห์ และการตรวจพิสูจน์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการ พิจารณาของศาลได้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาเป็นพยานหลักฐานในการ ดำเนินคดีเป็นที่ยอมรับในศาล แต่การได้มาซึ่งพยานหลักฐานต้องมีมาตรฐานตั้งแต่การเก็บวัตถุพยาน การครอบครองพยานหลักฐาน และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้รับการยอมรับในศาล แต่ ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานเพื่อให้พยานหลักฐานมีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นการเก็บวัตถุพยาน การ ครอบครองพยานหลักฐาน และการตรวจพิสูจน์ทั้งหมดต้องดำเนินการโดยมีมาตรฐานเพื่อป้องกันการ เสี่ยงหายของพยานหลักฐานในภาคสนาม และป้องกันการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลภายในอุปกรณ์ที่ใช้ ในการสร้างพยานหลักฐานให้มีความน่าเชื่อถือต่อศาลได้อย่างเหมาะสม” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเห็นที่ว่า “ความแตกต่างของสำเนาและต้นฉบับของ หลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่สาระสำคัญในการรับฟังพยานหลักฐาน” โดยอธิบายว่าไม่เห็น ด้วย เพราะสำเนาพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์กับต้นฉบับของพยานหลักฐานนั้น ต้องตรงกัน ไม่ มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูล ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หากพบว่าสำเนาของพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และต้นฉบับของพยานหลักฐานนั้นไม่ตรงกันและไม่มี การเปลี่ยนแปลงข้อมูล ศาลจะไม่เห็นด้วยกับการยอมรับพยานหลักฐานดังกล่าว เนื่องจากความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการพิจารณาของศาล” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเห็นที่ว่า “ไม่ควรมีการนำหลักการรับฟังพยานบอกเล่ามาใช้ในการรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” โดยให้ความเห็นว่าเห็นด้วย เพราะพยานหลักฐานในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต้องมีการตรวจพิสูจน์ การรายงาน โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน การตรวจพิสูจน์และมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ จะนำหลักการรับฟังพยานบอกเล่ามาใช้ในการพิจารณาทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในกรณีข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน ความเห็นก็เห็นด้วย เนื่องจากจำเป็นต้องมีการตรวจพิสูจน์และรายงานผลโดยผู้เชี่ยวชาญทางการตรวจพิสูจน์และตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งหลักการรับฟังพยานบอกเล่าในกระบวนการปกครองกฎหมายจะไม่สามารถนำมาใช้กับพยานทางอิเล็กทรอนิกส์ได้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเห็นที่ว่า “การรับรองความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างและการไม่คัดค้านของคู่ความอีกฝ่ายสามารถรับรองความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้อย่างสมบูรณ์” โดยเสนอว่าไม่เห็นด้วย เพราะความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต้องผ่านกระบวนการตรวจพิสูจน์ที่เป็นมาตรฐาน ดังนั้น แม้ไม่มีผู้โต้แย้งคัดค้านซึ่งถือเป็นการรับรองก็ตาม แต่ถ้าวการตรวจพิสูจน์ไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดอาจมีผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานของศาลได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จะต้องผ่านกระบวนการตรวจพิสูจน์ที่เป็นมาตรฐานเพื่อให้ได้ความถูกต้อง แม้ว่าไม่มีผู้ปฏิบัติได้โต้แย้งหรือคัดค้านซึ่งถือว่าการรับรอง แต่ถ้ากระบวนการตรวจพิสูจน์ไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนและมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด อาจส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของการรับฟังพยานหลักฐานในศาลได้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเห็นที่ว่า “การห้ามมิให้นำสืบพยานบุคคลแทนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพยานเอกสาร ในกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง อาจทำให้ศาลไม่ได้รับข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแท้จริงได้ เนื่องจากพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย” โดยเสนอว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือพยานอิเล็กทรอนิกส์เป็น

พยานหลักฐานที่สำคัญ แต่ต้องได้มาโดยชอบ มีมาตรฐานตั้งแต่การเก็บวัตถุพยาน การครอบครอง วัตถุพยาน และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ เพราะเป็นพยานหลักฐานที่อ่อนไหวต่อการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ทำซ้ำ ดังนั้นจะนำการห้ามมิให้นำสืบพยานบุคคลแทนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพยาน เอกสาร ในกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดงไม่ได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“พยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือพยานอิเล็กทรอนิกส์มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับในการ พิจารณาคดี อย่างไรก็ตาม การได้รับพยานหลักฐานดิจิทัลต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เช่นการ เก็บรักษาวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ เนื่องจาก พยานหลักฐานดิจิทัลเป็นไปตามความเป็นอิสระและอ่อนไหวต่อการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ห้าม นำสืบพยานบุคคลเพื่อแทนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลในพยานเอกสาร ในกรณีที่กฎหมายบังคับให้ ต้องมีพยานเอกสารมาแสดงให้เห็น” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

2. ด้านการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคิดว่าความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษาหรือสื่อสาร ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล มีผลต่อการชั่งน้ำหนัก พยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เหตุผลว่า เพราะการที่ศาลจะรับฟังพยานหลักฐาน ทางดิจิทัล หรือพยานอิเล็กทรอนิกส์ ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่การเก็บวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การปฏิบัติตามมาตรฐานเป็นสิ่งสำคัญเมื่อศาลพิจารณารับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือ พยานอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งต้องมีการเก็บรักษาวัตถุพยานอย่างเคร่งครัด การครอบครองวัตถุพยานอย่าง ถูกต้อง และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้มีความถูกต้องและ น่าเชื่อถือ การปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านี้มีความสำคัญในการปกป้องความเป็นธรรมและความ ยุติธรรมในกระบวนการทางกฎหมาย” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

และมีความคิดเห็นว่าการจัดทำหรือแปลงเอกสารและข้อความให้อยู่ในรูปของข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดี เป็นไปตามเกณฑ์และวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม โดย อธิบายว่าปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าพยานหลักฐานในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือพยานหลักฐาน ทางดิจิทัล ต้องผ่านกระบวนการที่เป็นมาตรฐาน ตั้งแต่การเก็บวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และ การตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในปัจจุบันเรายอมรับกันว่าการเป็นพยานหลักฐานในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือพยานหลักฐานทางดิจิทัล ต้องผ่านกระบวนการที่มีมาตรฐานสูง ซึ่งรวมถึงการเก็บรักษาวัตถุพยานอย่างเป็นระเบียบ การครอบครองวัตถุพยานอย่างถูกต้อง และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการให้ความเชื่อถือแก่พยานหลักฐานและในกระบวนการตัดสินของศาล” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

และคิดว่าพยานหลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดี อยู่ในระดับที่ผ่านมาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความละเอียดของภาพ มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความละเอียดของสี มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการแปลงสัญญาณอนาล็อกเป็นดิจิทัล และมาตรฐานขั้นต่ำกรณีข้อความที่เป็นวิดิทัศน์เนื่องจากพยานหลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นผ่านมาตรฐาน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“พยานหลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการพิจารณาคดีมีคุณภาพตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ซึ่งรวมถึงมาตรฐานเรื่องความละเอียดของภาพ ความละเอียดของสี การแปลงสัญญาณอนาล็อกเป็นดิจิทัล และกรณีข้อความที่เป็นวิดิทัศน์ การปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านี้ช่วยให้พยานหลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สามารถมีคุณภาพและน่าเชื่อถือ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

และมีความคิดว่าผู้กล่าวอ้าง หรือผู้นำสืบหากล้าง หรือพยานบุคคลผู้ตรวจสอบข้อมูลพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นอย่างดีเนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีผู้คัดค้านในประเด็นดังกล่าว ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การไม่มีผู้คัดค้านในเรื่องที่ถูกกล่าวอ้างเป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่นเพิ่มเติมให้กับความถูกต้องและที่น่าเชื่อถือของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นพยานหลักฐานในปัจจุบัน” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

3. แนวทางความร่วมมือและการขยายผลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นว่าในปัจจุบัน ในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ ปปง. แล้วแต่กรณี ในขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการกับทรัพย์สิน ในขั้นของการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานไม่ได้กำหนดชัดเจนในเรื่องของการขยายผลโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ดังนั้น จึงเป็นดุลยพินิจ

ของพนักงานเจ้าหน้าที่เจ้าของสำนวนที่จะใช้ประโยชน์จากการแสวงหาพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปของ ดิจิทัล จึงเห็นว่าการขยายผลโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้น สำนักงาน ปปง. จึงควรให้ความสำคัญในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาใช้สนับสนุนหรือขยายผลการดำเนินคดีให้มากขึ้น โดยในช่วงที่ผ่านมาตั้งแต่สำนักงาน ปปง. มีการกำหนดโครงสร้างหรือตั้งส่วนงานที่มีอำนาจหน้าที่ในตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์พบว่าปริมาณงานมีน้อย กล่าวคือมีสำนวนคดีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. ใช้อบรมหมายเจ้าหน้าที่ส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับวัตถุพยาน และวิเคราะห์ผลในห้องปฏิบัติการประกอบสำนวนคดี โดยมีข้อสังเกตว่าคดีที่มีการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีทำให้สามารถขยายผลในเรื่องการแสวงหาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหาบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์และพิสูจน์ความผิดอาญามูลฐาน ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดให้การดำเนินการกับทรัพย์สินในทุกสำนวนคดี ทุกความผิดมูลฐานให้มีการตรวจสอบ แสวงหาพยานหลักฐานทางดิจิทัล เพื่อขยายผลการดำเนินการกับทรัพย์สินให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ปัจจุบันในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ ปปง. ได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการกับทรัพย์สิน ในชั้นของการสืบสวน สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐาน โดยไม่ได้กำหนดชัดเจนเรื่องการขยายผลโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล แต่อย่างไรก็ตามเป็นดุลยพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่เจ้าของสำนวนที่จะใช้ประโยชน์จากการแสวงหาพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปของดิจิทัล แต่การขยายผลโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้นสำนักงาน ปปง. ควรให้ความสำคัญในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาใช้สนับสนุนหรือขยายผลการดำเนินคดีให้มากขึ้น โดยต้องมีการกำหนดให้การดำเนินการกับทรัพย์สินในทุกสำนวนคดีทุกความผิดมูลฐานต้องมีการตรวจสอบแสวงหาพยานหลักฐานทางดิจิทัลเพื่อขยายผลการดำเนินคดีและให้เกิดประโยชน์มากที่สุดในการจัดการสำนวนคดี โดยสามารถนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนหลักฐานทางกฎหมายได้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ได้จากการขยายผลจากการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล ซึ่งได้มาจากวัตถุพยานในเก็บมาจากสถานที่เกิดเหตุ มีความชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปขยายผลเป็นพยานหลักฐานที่ประกอบการพิจารณาเสนอคณะกรรมการธุรกรรมให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ตรวจสอบให้ผู้ถูกดำเนินการหาพยานหลักฐานมาอธิบายถึงการได้มาของ ทรัพย์สินว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือไม่และอย่างไร ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ปัจจุบันมีการขยายผลจากการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลที่ได้มาจากวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุที่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปขยายผลเป็นพยานหลักฐานที่สนับสนุนการพิจารณาเสนอคณะกรรมการธุรกรรมให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นเพื่อให้ผู้ถูกดำเนินคดีได้มีโอกาสอธิบายถึงการมาของทรัพย์สินว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ และถ้าเป็นเช่นนั้น ให้อธิบายว่ามีความเกี่ยวข้องอย่างไร อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์และการตีความทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ได้มาจากพยานหลักฐานทางดิจิทัลเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียดและมีความซับซ้อน คำสังเกตว่าการเก็บรักษาพยานหลักฐานทางดิจิทัลที่สอดคล้องกับข้อกล่าวหาและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้มั่นใจว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัลมีความเป็นธรรมและถูกต้อง” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

มาตรฐานงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลของสำนักงาน ป.ป.ง. มีการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานภายในหน่วยงานยังไม่มีหน่วยงานภายนอกรับรอง ดังนั้น ควรมีการให้หน่วยงานภายในเบื้องต้นอาจเป็นภายในประเทศเข้ามารับรองมาตรฐาน เช่น ISO ในลักษณะเดียวกับหน่วยงานอื่น เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในการดำเนินงานเรื่องนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การนำพยานหลักฐานไปประกอบสำนวนคดีมีความน่าเชื่อถือ ทำให้พนักงานอัยการนำไปเป็นพยานหลักฐานในการยื่นคำร้องและศาลใช้ประกอบการพิจารณาคดีในส่วนของ การดำเนินการกับทรัพย์สิน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลไปใช้ประกอบสำนวนคดี และให้ความรอบคอบในการดำเนินงานภายในหน่วยงาน สำนักงาน ป.ป.ง. ควรพิจารณาจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจใช้แนวทางรับรองมาตรฐานภายในประเทศเพื่อเป็นการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ ตัวอย่างเช่น ISO หรือมาตรฐานอื่นที่ได้รับการยอมรับในงานด้านนี้ อาทิ เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งได้รับการรับรองเป็นมาตรฐานการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในสาขานี้ การดำเนินงานตามมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับนี้จะช่วยให้มั่นใจได้ว่าการนำพยานหลักฐานไปประกอบสำนวนคดีมีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานอัยการสามารถนำไปเป็นพยานหลักฐานในการยื่นคำร้องและใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สิน มาตรฐานการดำเนินงานเหล่านี้จะเป็นแนวทางและแบบอย่างที่จะช่วยให้การดำเนินงานเกิดความรอบคอบมากยิ่งขึ้น” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

และในส่วนการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัลของสำนักงาน ปปง. ยังมิได้มีการติดตามหรือตรวจสอบมาตรฐานจากหน่วยงานภายนอกจึงควรมีการเสนอให้มีการรับรองมาตรฐานต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในการดำเนินงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล สำนักงาน ปปง. ควรพิจารณาเสนอให้มีการรับรองมาตรฐานต่อไปเพื่อให้เกิดการติดตามและตรวจสอบมาตรฐานจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะช่วยในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินงานและประสิทธิภาพของการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล การรับรองมาตรฐานอาจเป็นการรับรองภายในหน่วยงานหรืออาจเป็นการรับรองจากหน่วยงานภายนอก เช่น การรับรองมาตรฐาน ISO หรือมาตรฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล โดยการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานภายนอกจะเป็นการยืนยันว่าสำนักงาน ปปง. ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการตรวจสอบพยานหลักฐานทางดิจิทัล” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ในด้านนโยบายและการพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าในประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่มีการดำเนินการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัลที่ควรมีการบูรณาการร่วมกัน ทั้งในส่วนของการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านนี้ การส่งต่องาน และความร่วมมือในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล กรณีคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนเพื่อขยายผลการดำเนินการกับทรัพย์สินให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัลในประเทศไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการร่วมกันในหลาย ๆ ด้านเพื่อให้เกิดความร่วมมือและความสอดคล้องในกระบวนการดำเนินงาน สามารถพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความสามารถในการตรวจสอบหลักฐานทางดิจิทัลอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ยังควรมีการส่งต่องานที่เกี่ยวข้องระหว่างหน่วยงานเพื่อเพิ่มความรวดเร็วและความถูกต้องในการดำเนินงาน เวลาคดีที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนที่ต้องการการตรวจสอบหลักฐานทางดิจิทัลอย่างเป็นระบบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการร่วมมือและทำงานร่วมกันเพื่อขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมและเป็นระบบอย่างครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยสามารถช่วยให้การสื่อสารและการส่งต่องานระหว่างหน่วยงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

ในด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่ามีข้อจำกัดของบุคลากร สำนักงาน ปปง. ที่ปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล คือ มีอัตรากำลังที่ปฏิบัติงานด้านนี้เพียงไม่กี่คน ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งการลงพื้นที่เก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และการวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาบุคลากรให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านคดีมีองค์ความรู้ในการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และส่งต่อวัตถุพยานให้ นักวิชาการคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นผู้ตรวจพิสูจน์ และวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ข้อจำกัดของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลในสำนักงานปกครองท้องถิ่น (ปปง.) จำนวนบุคลากรที่มีอยู่อาจจำกัดและไม่เพียงพอ ซึ่งต้องรับผิดชอบหน้าที่ทั้งการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุและการวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ ดังนั้น สำคัญที่จะพัฒนาบุคลากรในสำนักงานปกครองท้องถิ่นเพื่อเติมเต็มความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเก็บรักษาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และการส่งต่อวัตถุพยานให้กับนักวิชาการคอมพิวเตอร์ที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์และวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในด้านเก็บรักษาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านคดีมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังควรมีการส่งต่อวัตถุพยานให้แก่นักวิชาการคอมพิวเตอร์ที่สำนักงานปกครองท้องถิ่นมีความรู้และความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ รวมไปถึงการบูรณาการร่วมกันในการดำเนินงาน” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี โดยเสนอว่าสำนักงาน ปปง. ควรกำหนดนโยบายให้การสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มีขั้นตอนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์หรือพยานดิจิทัล เพื่อขยายผลการสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด รวมถึงเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดอาญามูลฐาน ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สำนักงาน ปปง. ควรกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน โดยการบังคับให้มีขั้นตอนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์หรือพยานดิจิทัล เพื่อขยายผลการสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้อย่างครอบคลุม โดยนโยบายดังกล่าวควรเน้นให้พยานหลักฐานทางดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของการพิสูจน์ความผิดอาญา ซึ่งสามารถเสริมสร้างความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับคดีได้

นอกจากนี้ ควรกำหนดขั้นตอนและกระบวนการที่ชัดเจนในการตรวจสอบพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2565)

วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ผู้วิจัยได้ทำการสรุปจากประเด็นของการสัมภาษณ์ ดังนี้

ประสิทธิภาพการดำเนินคดีโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

1. ด้านการรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าการห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย เป็นสิ่งช่วยให้การพิจารณาคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากหลักการดังกล่าวจะช่วยให้การพิจารณาคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่อย่างไรก็ตาม การรับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัล มีกฎหมายที่บัญญัติรองรับในเรื่องนี้ คือ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 11 ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น การจะรับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัล หรือพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ต้องคำนึงถึงการได้มา การเก็บวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ด้วย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หลักการดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การพิจารณาคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อมีการใช้ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตาม การรับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัลต้องเป็นไปตามกฎหมายที่บัญญัติรองรับในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 11 กำหนดให้ห้ามปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น เพื่อให้สามารถรับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ได้ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ จะต้องคำนึงถึงความสำคัญของการได้มาของพยานหลักฐานทางดิจิทัล การเก็บรักษาวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ด้วย ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่สำคัญในการพิจารณาความถูกต้องและความสมบูรณ์ของหลักฐานทางดิจิทัลที่นำเสนอในกระบวนการพิจารณาคดี” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นพยานหลักฐานที่ได้รับการยอมรับในการพิจารณาคดีของศาล แต่การจะรับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ต้องคำนึงถึงการได้มาจากการเก็บวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ด้วย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การรับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน เนื่องจากต้องคำนึงถึงการได้มาจากการเก็บวัตถุพยานที่ถูกต้อง การครอบครองวัตถุพยานที่เหมาะสม และมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือหรือไม่ ดังนั้น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นพยานหลักฐานที่ได้รับการยอมรับในการพิจารณาคดีของศาลเมื่อมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ที่มีมาตราห้ามปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่เห็นด้วยกับความเห็นที่ว่า “ความแตกต่างของสำเนาและต้นฉบับของหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่สาระสำคัญในการรับฟังพยานหลักฐาน” โดยได้อธิบายว่า สิ่งสำคัญสำหรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือพยานหลักฐานทางดิจิทัล คือ การสำเนาข้อมูลจากวัตถุพยานจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทำซ้ำตัดแปลงใด ๆ ข้อมูลต้องตรงกับต้นฉบับ ดังนั้น “ความแตกต่างของสำเนาและต้นฉบับของหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่สาระสำคัญในการรับฟังพยานหลักฐาน” จึงเป็นสาระสำคัญ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สาระสำคัญในการรับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์คือความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่สำเนาจากวัตถุพยานหลักฐาน การสำเนาข้อมูลจากต้นฉบับต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือตัดแปลงใด ๆ เพื่อให้ข้อมูลที่สำเนายังคงตรงกับต้นฉบับเท่าที่เป็นไปได้ การมีการสำเนาที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือจะช่วยให้การพิจารณาคดีมีความสมบูรณ์และเป็นฐานการตัดสินที่เป็นธรรมต่อไปได้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นด้วยกับความเห็นที่ว่า “ไม่ควรมีการนำหลักการรับฟังพยานบอกเล่ามาใช้กับการรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” โดยให้เหตุผลว่า เพราะพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะต้องมีกระบวนการขั้นตอน การตรวจพิสูจน์ การแปรผลข้อมูล ดังนั้นจะนำหลักการรับฟังพยานบอกเล่ามาใช้กับเรื่องนี้ไม่ได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เห็นด้วยว่าพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อการตรวจสอบและการแปรผลข้อมูล เนื่องจากการตรวจพิสูจน์พยานทางดิจิทัลเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ที่ซับซ้อน ดังนั้น การนำหลักการรับฟังพยานบอกเล่าไปใช้กับกระบวนการตรวจพิสูจน์พยานทางดิจิทัลอาจไม่เหมาะสม” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นด้วยกับความเห็นที่ว่า “การรับรองความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างและการไม่คัดค้านของคู่ความอีกฝ่ายสามารถรับรองความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้อย่างสมบูรณ์” โดยให้เหตุผลว่า การรับรองความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จำเป็นต้องมีการตรวจพิสูจน์ การแปรผล ที่มีมาตรฐาน เพื่อยืนยันว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง การดัดแปลง การทำซ้ำ ดังนั้น เมื่อมีการกล่าวอ้างนำเข้ามาในสำนวน แม้คู่ความฝ่ายตรงข้ามไม่คัดค้าน แต่ถ้าการได้มาของพยานหลักฐานหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การครอบครองพยาน การตรวจพิสูจน์ หากไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐาน อาจทำให้มีปัญหาในการรับฟัง และข้างน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การรับรองความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จำเป็นต้องผ่านกระบวนการตรวจพิสูจน์ และการแปรผลที่มีมาตรฐานเพื่อยืนยันว่าข้อมูลไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือดัดแปลง การตรวจพิสูจน์ทำได้โดยใช้เทคโนโลยีและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เมื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ถูกอ้างอิงในสำนวนทางกฎหมาย แม้คู่ความฝ่ายตรงข้ามจะไม่คัดค้าน การรับฟังพยานหลักฐานหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเน้นให้ความสำคัญกับการครอบครองพยาน การตรวจพิสูจน์ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง หากไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดอาจส่งผลให้เกิดปัญหาในการรับฟังและการให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานในการพิจารณาของศาลได้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นด้วยกับความเห็นที่ว่า “การห้ามมิให้นำสืบพยานบุคคลแทนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพยานเอกสาร ในกรณีที่ถูกกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง อาจทำให้ศาลไม่ได้รับข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแท้จริงได้ เนื่องจากพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย” โดยให้เหตุผลว่า เพราะพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องมีการตรวจพิสูจน์ ดึงข้อมูลจากวัตถุพยาน และพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยง่ายจึงไม่ควรนำพยานบุคคลมาสืบแก้ไขเปลี่ยนแปลงพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เห็นด้วยว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จำเป็นต้องผ่านกระบวนการตรวจพิสูจน์ และการดึงข้อมูลจากวัตถุพยาน เนื่องจากพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สามารถแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ดังนั้นเราควรปฏิบัติตามหลักการที่ไม่นำพยานบุคคลมาสืบแก้ไขเปลี่ยนแปลงพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

2. ด้านการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นคิดว่าการเก็บวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน การตรวจพิสูจน์ ในห้องปฏิบัติการ ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานเพื่อให้มีการทำซ้ำเปลี่ยนแปลง แก้ไข พยานหลักฐาน หากการได้มา การครอบครอง การตรวจ พิสูจน์ ไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐาน ย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน และการรับฟังพยานหลักฐานของศาล ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เพื่อให้มีการทำซ้ำเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขพยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการได้อย่างถูกต้อง และเป็นประสิทธิภาพ จำเป็นต้องปฏิบัติตามมาตรฐานในการเก็บวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และการตรวจพิสูจน์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน และการรับฟังพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาของศาล” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ในส่วนของการจัดทำหรือแปลงเอกสารและข้อความให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาใช้ในการพิจารณาคดี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นคิดว่าปัจจุบันในเรื่องนี้มีหลักฐาน แนวทางปฏิบัติ และแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานของศาลที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความเป็นมาตรฐานของการเก็บวัตถุพยาน การครอบครองพยาน และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในปัจจุบันมีหลักฐานและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการพิจารณาของศาล ศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานทางดิจิทัลที่มีคุณภาพ และเป็นมาตรฐานโดยมีการเก็บวัตถุพยาน การครอบครองพยาน และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ เพื่อให้มีความเชื่อถือในการพิจารณาของศาลต่อพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ในส่วนของมาตรฐานของพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าอยู่ในระดับที่ผ่านมาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความละเอียดของภาพ มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความละเอียดของสี มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการแปลงสัญญาณอเนกเป็นดิจิทัล และมาตรฐานขั้นต่ำกรณีข้อความเป็นวิดิทัศน์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“มาตรฐานของพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการพิจารณาคดีถูกกำหนดให้มีมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อให้มีความน่าเชื่อถือและเท่าเทียมในการพิจารณาของศาล ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจะต้องอยู่ในระดับที่ผ่านมาตรฐานซึ่งเห็นว่าผ่านมาตรฐาน” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ในส่วนของพยานบุคคล หรือผู้เชี่ยวชาญ ที่มีหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์ ออกรายงานผลการตรวจพยานหลักฐาน หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็นผู้มีองค์ความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ในการตรวจพิสูจน์ เป็นอย่างดี เพื่อผลการตรวจที่เป็นมาตรฐาน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในส่วนของพยานบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์และออกรายงานผลการตรวจพยานหลักฐานหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในการดำเนินการตรวจสอบอย่างเป็นมาตรฐาน ซึ่งมีประสบการณ์และความเข้าใจทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้ผลการตรวจมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นมาตรฐาน” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

3. แนวทางความร่วมมือและการขยายผลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าในปัจจุบัน สำนวนคดีการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่มีการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัล หรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เข้าในสำนวน ส่วนใหญ่จะเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์เส้นทางการเงิน การโอนเงิน การทำธุรกรรมทางการเงิน ในส่วนของการขยายผล การสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ยังมีน้อย ซึ่งเห็นว่าหากสำนักงาน ป.ป.ง. นำข้อมูลพยานหลักฐานทางดิจิทัล ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ มาสนับสนุนการขยายผลสืบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จะส่งผลให้สามารถติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในปัจจุบัน การดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้มีการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้ในสำนวนอย่างแพร่หลาย ส่วนใหญ่เป็นพยานหลักฐานที่ช่วยในการพิสูจน์เส้นทางการเงิน การโอนเงิน และการทำธุรกรรมทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการขยายผลและการสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดยังคงมีขีดจำกัด ซึ่งนับว่าน้อยเมื่อเทียบกับการนำข้อมูลพยานหลักฐานทางดิจิทัลและข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์มาสนับสนุนการขยายผลในการสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด การนำเข้าสู่ข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่สำนวนป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอาจส่งผลให้สามารถติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

และยังได้เสนอว่า สำนักงาน ป.ป.ง. ควรมีการกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ขยายผลจากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ซึ่งอาจแสดงไว้ในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อขยายผลนำไปสู่การยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้ครบถ้วนมากขึ้น รวมถึงการพิสูจน์ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการกระทำความผิดอาญามูลฐาน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรกำหนดนโยบายที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีการขยายผลจากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ซึ่งอาจแสดงไว้ในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้การขยายผลนั้นสามารถนำไปสู่การยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเห็นสมควรที่จะมีการพิสูจน์ความเกี่ยวข้องระหว่างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และการกระทำความผิดอาญามูลฐานเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและครอบคลุม” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานมาตรฐานในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่า สำนักงาน ป.ป.ง. ควรมีการจัดทำมาตรฐานการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล ซึ่งปัจจุบันอาจมีการกำหนดเป็นมาตรฐานภายใน ยังไม่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภายนอก ทั้งในและต่างประเทศ เพราะหากในอนาคตหากมีการขยายผลการดำเนินคดีโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลมากขึ้น เมื่อมีการนำเสนอพยานหลักฐานดังกล่าวเข้าสู่สำนวนคดี หากมีคู่ความโต้แย้งคัดค้านประเด็นการได้มา การครอบครอง การตรวจพิสูจน์ อาจเกิดปัญหาการช่างน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรมีการจัดทำมาตรฐานเพื่อการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลที่ถูกนำมาใช้ในการดำเนินคดี อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมาตรฐานดังกล่าวยังไม่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภายนอกทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น หากมีการขยายผลการดำเนินคดีโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลมากขึ้นในอนาคต และมีการนำเสนอพยานหลักฐานดังกล่าวเข้าสู่สำนวนคดี อาจเกิดปัญหาในชั้นนำพยานหลักฐานของศาลได้ ในกรณีที่มีคู่ความโต้แย้งหรือคัดค้านเรื่องการได้มา การครอบครอง และการตรวจพิสูจน์ของพยานหลักฐานนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรพิจารณาให้ละเอียดและรองรับได้ทุกกรณีเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ในการร่วมมือกันตรวจสอบมาตรฐานในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล สำนักงาน ปปง. อาจมีการจัดทำแนวทางปฏิบัติหรือมาตรฐานการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวนี้แล้ว แต่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานกลาง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ขณะนี้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอาจมีการจัดทำแนวทางปฏิบัติหรือมาตรฐานการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวแล้ว อย่างไรก็ตามยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานกลาง นักกฎหมายและผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้อาจได้รับการช่วยเหลือในการจัดทำและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการรับรองและยอมรับแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานการดำเนินการดังกล่าวในอนาคต การรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานกลางจะช่วยให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการตรวจสอบและจัดการกับพยานหลักฐานทางดิจิทัลเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับแนวทางและมาตรฐานที่กำหนดไว้” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ในด้านนโยบายและการพัฒนา สำนักงาน ปปง. ควรมีการเสนอขอประเมินมาตรฐานการดำเนินงานในเรื่องการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยเทียบเคียงกับหน่วยงานภายในประเทศที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือ กองบังคับการป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยี เป็นต้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรเสนอขอให้มีการประเมินมาตรฐานการดำเนินงานในเรื่องการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยเทียบเคียงกับหน่วยงานภายในประเทศที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน อย่างเช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

หรือกองบังคับการป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยี เพื่อให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้มีมาตรฐานและแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องและเทียบเท่ากับหน่วยงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในประเทศ การประเมินมาตรฐานการดำเนินงานจะช่วยให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ในองค์กร” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ด้านการพัฒนาบุคลากร สำนักงาน ปปง. ควรเสริมสร้างองค์ความรู้ พัฒนาอบรม ให้เจ้าหน้าที่ ปปง. ผู้ปฏิบัติงานในเรื่องนี้มีองค์ความรู้ ประกอบการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาการอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเพื่อให้พวกเขามีความรู้และความเข้าใจที่เพียงพอในเรื่องนี้และสามารถประกอบการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาจะช่วยเพิ่มความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง รวมถึงประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติงาน ผ่านการอบรมและฝึกปฏิบัติที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ เพื่อเติมเต็มและเสริมสร้างทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความเห็นว่า ในการส่งมอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีซึ่งได้มาจากการรวบรวมของเจ้าหน้าที่เห็นควรให้มีการจัดทำเป็นเอกสารที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เพื่อให้หลักฐานมาความน่าเชื่อถือมากขึ้น ทั้งนี้ ยังมีบางกรณีที่เจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบงานส่วนนี้ยังขาดความเข้าใจในการดำเนินงานอยู่ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ถ้าเป็นไฟล์ ที่มีความไม่เสถียร word ภาพถ่าย มีการเปลี่ยนแปลงไป หลักเสียงไม่ได้ที่จะต้องนำไฟล์มาทำเป็นพยานหลักฐานทางเอกสาร ซึ่งจะแก้ไขไม่ได้แล้ว หรือไฟล์วิดีโอที่อยู่ใน drive ที่สามารถเพิ่ม ลดใน drive ได้ แต่ถ้าเป็น CD จะแก้ไขไม่ได้ ... ในหลายคดี ดูได้ว่าการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัลมา หลายครั้งพยานหลักฐานดิจิทัล เจ้าหน้าที่ ปปง. ไม่รู้วิธีที่จะนำเสนออัยการที่ ปปง. รวบรวมมา หลายคดีที่ไม่ได้มีการทำสรุปส่งให้อัยการ หลายคดีไม่ได้ส่งไฟล์ มีเพียงสรุปในบันทึกว่ามีรายการนี้ ๆ อยู่ แต่มีข้อจำกัดในแง่ของความรู้ ความไม่เข้าใจ ของเจ้าหน้าที่ว่าจะทำ

ยังไงให้ไฟล์พวกนี้มันแปลงให้อยู่ในรูปพยานเอกสารอย่างไร ถ้า CD ก็จะเป็นพยานวัตถุ หรือภาพก็จะ เป็นพยานเอกสาร ... ศาลให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานทางดิจิทัล การแหกทางแอป ที่ยอมรับกัน แล้ว เพียงแค่เรื่องการแปลงพยานดิจิทัลให้มาเป็นพยานหลักฐานเอกสาร รวมไปถึงข้อจำกัดของ สภาพในห้องพิจารณาคดีที่ไม่มีคอมที่จะต้องเอาอุปกรณ์ไปเปิดเอง วิธีที่ง่ายที่สุดคือการทำให้อยู่ในรูป เอกสาร ที่มีลายเซ็นของเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ธนาคาร ซึ่งจะทำให้ความน่าเชื่อถือสูง ประมาณ 80% ที่โอเค ที่เหลือจะอยู่ในรูปของการรวบรวม ยังไม่รู้จะทำยังไง วิธีแก้คือการประสานขอให้ส่งเพิ่ม ให้เคลียร์ขึ้น ให้ส่งมาเฉพาะช่วงที่กระทำความผิดก็พอ เอาเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นแนบกับเอกสาร เดิม ๆ ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

นอกจากนั้นแล้วยังได้ให้ความเห็นว่าแหล่งที่มาของพยานหลักฐานยังมีส่วนสำคัญต่อการชั่ง น้ำหนักพยานของหลักฐานที่ส่งผลในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะพยานหลักฐานที่มาจากการรวบรวม ของหน่วยงานภาครัฐ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ความน่าเชื่อถือทางพยานหลักฐาน ถ้าออกมาโดยหน่วยงานของรัฐรับรอง เช่น รายการเดิน บัญชี การโอนเงินทางดิจิทัล ที่เป็นครั้ง ๆ แต่ถ้าได้จากธนาคารที่สรุปมาก็มีความน่าเชื่อถือ ข้อมูล การใช้อินเทอร์เน็ต ข้อมูลจากเจ้าของเครือข่ายก็น่าเชื่อถือ ถ้าเป็นของรัฐก็จะมีความน่าเชื่อถือ มากกว่าที่เอกชนสืบเทียบกัน ถ้าเป็นสำเนาที่เจ้าพนักงานรับรองก็น่าเชื่อถือ” (ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

“การตรวจพิสูจน์โดยผู้เชี่ยวชาญโดย สธ. คดีส่วนใหญ่ที่จะต้องใช้เจ้าหน้าที่มาเป็นพยานศาล เพื่อรับรองผลการตรวจพิสูจน์ และความเกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐาน ที่ผ่านมาที่ส่งเจ้าหน้าที่มาเป็น พยานศาล ศาลจะรับฟังแต่อาจไม่ได้เคร่งครัดเหมือนคดีอาญา ถ้าต่อไปจะมีประเด็นต่อผู้เรื่อง กระบวนการได้มาซึ่งพยานหลักฐานตัวนี้ จะมีผลต่อการพิจารณาคดีของศาล ... ลักษณะเป็นเหมือน วิวัฒนาการในการสืบพยาน ในคดีอาญาสมัยก่อนจะมีการสืบความเชี่ยวชาญการนำสืบเลยต้องนำสืบ โดยละเอียด พยานลายนิ้วมือ ดีเอ็นเอ กระบวนการเก็บ องค์ความรู้เริ่มแพร่กระจาย ทำให้ศาลเริ่ม ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ทำให้ถ้าคนมาจากองค์กรที่น่าเชื่อถือก็เลยทำให้ศาลเชื่อ เลยไม่มีความ จำเป็นต้องลงลึก สำหรับคดีแพ่ง ศาลเลยดูเฉพาะความน่าเชื่อถือ ก็โอเค เพื่อความรวดเร็วในการสืบ ถ้าไม่มีใครค้านก็ผ่านเลย ... ถ้าหน่วยงานมีความชัดเจน มาตรฐานที่ยอมรับของหลักฐานก็ยิ่งมีความ ชัดเจน ก็จะทำให้พยานมีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น หน่วยงาน มาตรฐานจึงสำคัญ ชื่อของหน่วยงาน ชื่อเจ้าหน้าที่ ก็ยังเป็นผลดีต่อการนำสืบ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2565)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำพิพากษาของศาล

การวิเคราะห์จากคำพิพากษาของศาล ในคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ผู้วิจัยได้ทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากคำพิพากษาศาลแพ่ง ปรากฏข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

1. คดีหมายเลขแดง พ ๗๕/๒๕๕๘ การดำเนินการกับทรัพย์สินกรณีความผิดมูลฐานฉ้อโกงประชาชน และความผิดมูลฐานเกิดขึ้นในต่างประเทศสรุปคำพิพากษาได้ดังนี้

ผู้ร้องยื่นคำร้องว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้รับรายงานจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามหนังสือที่ 1001 (มค./25 ขอให้พิจารณาดำเนินการกับ นายซ่ง มี ชิว (MR.SONG MIQIU) หรือนายจางเจี้ยน ผู้แอบอ้างใช้ชื่อนายศุภชัย รุจาระ นายเก็ง เหลียนเปา (MR.GENG LIANBAO) ผู้แอบอ้างใช้ชื่อนายสุรินทร์ โสภณสุขสันต์ และ นางสาววาง เวนฟาง (MISS WANG WENFANG) ผู้แอบอ้างใช้ชื่อนางสาวปาซัวซิว แซ่ย่าง ซึ่งเป็น บุคคลที่มีพฤติการณ์แห่งการกระทำผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน กล่าวคือ กลุ่มบุคคลดังกล่าว รวมตัวเป็นเครือข่ายและแบ่งหน้าที่กันทำจัดตั้งบริษัท หยิน ฤ เหมา จำกัด (YUM SHU MAC) ประกอบธุรกิจที่เป็นแชร์ลูกโซ่ (ฉ้อโกงประชาชน) เพื่อหลอกลวงประชาชน มีเครือข่ายกระจายตัว อยู่หลายพื้นที่ของประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวเคยกระทำความผิด ลักษณะเดียวกันที่สาธารณประชาชนจีนมาแล้ว มีผู้หลงเชื่อกว่า 100,000 ราย มูลค่าความเสียหาย 3.3 พันล้านหยวน (5,000 ล้านบาท) ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแห่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน จึงมีการออกหมายจับกลุ่มบุคคลทั้งสามฐานฉ้อโกงโดยกระทำความผิดโดยทุจริต แบบประมัตโดยผิดกฎหมาย แล้วกลุ่มบุคคลทั้งสามได้หลบหนีเข้ามายังประเทศไทย และร่วมกัน ปลอมบัตรประชาชนคนไทยโดยทุจริต ศาลจังหวัดภูเก็ตจึงออกหมายจับบุคคลทั้งสามไว้แล้ว ต่อมาคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่ากลุ่มบุคคลทั้งสามร่วมกัน จัดตั้งบริษัทและประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นแชร์แบบประมัตโดยผิดกฎหมายเพื่อหลอกลวง ประชาชน แล้วได้ไปซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว อันเป็นการกระทำความผิดอาญาบอกราชอาณาจักร ซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 3 (3) ประกอบวรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงมีมติมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมและทรัพย์สินของกลุ่มบุคคลทั้งสาม พร้อมกันนี้คณะกรรมการธุรกรรมได้มีมติรับทราบการอายัดบัญชีเงินฝากที่นายสุรินทร์และนางสาวปาซัวซิวเปิดไว้กับสถาบันการเงินและใช้บัญชีดังกล่าวรองรับเงินที่ได้มาจากการหลอกลวงประชาชนผู้เสียหาย จำนวน 4 รายการ พร้อมดอกเบี้ย คือ เงินในบัญชีเงินฝากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเทสโก้โลตัส เจ้าฟ้า บัญชีเลขที่ 4052934102 ชื่อบัญชีนายสุรินทร์ โสภณสุขสันต์ จำนวนเงิน 1,798,860.93 บาท พร้อม ดอกผลเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาหนึ่งพัน บัญชีเลขที่ 1752322607 ชื่อ

บัญชีนายสุรินทร์ โสภณสุขสันต์ จำนวนเงิน 81,645.50 บาท พร้อม ดอกผล เงินในบัญชีเงินฝากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเซ็นทรัลเวิลด์ บัญชีเลขที่ 2472207947 ชื่อบัญชีนายสุรินทร์ โสภณสุขสันต์ จำนวนเงิน 3,679.14 พร้อมดอกผล เงินในบัญชีเงินฝากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาบึกชี แจ้งวัฒนะ บัญชีเลขที่ 2732191161 ชื่อบัญชีนางสาวปาชิวชีวิต แชน้อย จำนวนเงิน 1,500,000.00 บาท พร้อมดอกผลไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน เนื่องจากมีเหตุอันควรเชื่อว่าอาจมีการโอนจำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินดังกล่าวพิเคราะห์แล้ว ผู้ร้องมีนายกฤต สิ่งเหลือ ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำการตรวจสอบข้อมูลธุรกรรมและทรัพย์สินในเรื่องนี้ มาเบิกความเป็นพยานประกอบเอกสารหมาย ร.ต ถึง ร.31 ข้อเท็จจริง รับฟังเป็นยุติได้ว่า นายศุภชัย นายสุรินทร์ และนางสาวปาชิวชีวิตได้ร่วมกันกระทำความผิดฐาน ฉ้อโกงโดยกระทำธุรกิจแชร์แบบปิดโดยผิดกฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน จนกระทั่ง ทางกรมแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนออกหมายจับกลุ่มบุคคลทั้งสาม ปรากฏตามสำเนาหมายจับเอกสารหมาย ร.5 จึงเป็นกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่ากลุ่มบุคคลทั้งสามร่วมกันประกอบธุรกิจแชร์ แบบปิดหรือแชร์ลูกโซ่เพื่อหลอกลวงประชาชนและทำให้ได้ทรัพย์สินหลายรายการ คือ เงินสดจำนวน 5,987,000 บาท สมุดบัญชีเงินฝาก จำนวนเงิน 1.5 ล้านบาท สมุดบัญชีเงินฝากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเทสโก้โลตัส เจ้าฟ้า บัญชีเลขที่ 4052934012 เมื่อพิจารณาสำเนาบันทึกคำให้การของนายศุภชัย รุจาธร นายสุรินทร์ โสภณสุขสันต์ และนางสาวปาชิวชีวิต แชน้อย เอกสารหมาย ร.11 ประกอบเอกสารสำนวนคดีการดำเนินการกับทรัพย์สินรายคดีกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเป็นเครือข่ายจัดตั้งบริษัทและประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นแชร์ลูกโซ่เพื่อหลอกลวงประชาชนของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ 1/2 แผ่นที่ 20/10 ถึง 20/25 แล้วการที่นายสุรินทร์ให้การว่าประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและเป็นนายหน้าขายที่ดินในจังหวัดภูเก็ตก็เป็นการกล่าวอ้างขึ้นลอย ๆ ไม่มีพยานหลักฐานอื่นใดมายืนยันสนับสนุน ส่วนนางสาวปาชิวชีวิต ไม่ปรากฏว่ามีอาชีพอื่นเป็นหลักแหล่งแน่นอนในประเทศไทย ซึ่งรายได้และทรัพย์สินส่วนมากได้ รับมาจากนายศุภชัยคนรักของนางสาวปาชิวชีวิต ทั้งไม่ปรากฏว่านายศุภชัยประกอบอาชีพเป็น หลักแหล่งแน่นอนในประเทศไทยเช่นเดียวกัน แต่กลับพบว่านายสุรินทร์และนางสาวปาชิวชีวิต มีทรัพย์สินที่ปรากฏชื่อบุคคลทั้งสองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หลายรายการ คือ บัญชีเงินฝากหลายบัญชีซึ่งมียอดเงินหมุนเวียนจำนวนมากและรถยนต์อีกหลายคัน และเมื่อมีการแจ้งคำสั่งอายัด ทรัพย์สินไว้ชั่วคราวและแจ้งประกาศศาลแพ่ง เรื่อง ขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามเอกสารหมาย ร.4 และ ร.10 ตามลำดับ ให้แก่นายสุรินทร์และนางสาวปาชิวชีวิตทราบแล้ว บุคคล ทั้งสองก็มีได้โต้แย้งคัดค้านให้เห็นเป็นอย่างอื่น จากพยานหลักฐานของผู้ร้องดังกล่าว จึงเชื่อได้ว่าทรัพย์สินตามบัญชีรายการทรัพย์สิน เอกสารหมาย ร.7 ของนายสุรินทร์และนางสาวปาชิวชีวิตเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 3 (3) ประกอบวรรคสอง แห่ง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่านายสุรินทร์และนางสาวปาชิว จิวมีพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฉ้อโกงประชาชนและได้ไปซึ่งเงิน ในบัญชีเงินฝากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเทสโก้โลตัส เจ้าฟ้า บัญชีเลขที่ 4052934302 ชื่อบัญชี นายสุรินทร์ โสภณสุขสันต์ จำนวนเงิน 1,798,860.40 บาท พร้อม ดอกผล เงินในบัญชีเงินฝากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาหนึ่งพัน บัญชีเลขที่ 3752322607 ชื่อบัญชีนายสุรินทร์ โสภณสุขสันต์ จำนวนเงิน 41,645.50 บาท พร้อมดอกผล เงินในบัญชีเงินฝากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเซ็นทรัลเวิลด์ บัญชีเลขที่ 2472207947 ชื่อบัญชีนายสุรินทร์ โสภณสุขสันต์ จำนวนเงิน 3,679.38 พร้อมดอกผล เงินในบัญชีเงินฝากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาบึกซี แจ้งวัฒนะ บัญชีเลขที่ 2732191161 ชื่อบัญชีนางสาวปาชิวจิวิ แซ่ย่าง จำนวนเงิน 1,500,000.40 บาท พร้อม ดอกผล รวมราคาประเมินทั้งสิ้น 3,395,192.50 บาท พร้อมดอกผล อันเป็นทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวที่เป็นการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ซึ่งหากการกระทำ ความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 3 (3) ประกอบ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ส่วนทรัพย์สิน รายการอื่นนั้นได้ความว่าอยู่ระหว่างการปรึกษาหารือและทำความเข้าใจระหว่างสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและเจ้าหน้าที่ของสาธารณรัฐประชาชนจีนเกี่ยวกับมติของคณะกรรมการธุรกรรมให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวนี้ก่อน แล้วจะได้ดำเนินการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าจากคำพิพากษานี้

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้รับรายงานจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขอให้พิจารณาดำเนินการกับบุคคลที่มีพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน กล่าวคือ กลุ่มบุคคลดังกล่าวรวมตัวเป็นเครือข่ายและแบ่งหน้าที่กันทำจัดตั้งบริษัทประกอบธุรกิจที่เป็นแชร์ลูกโซ่ (ฉ้อโกงประชาชน) เพื่อหลอกลวงประชาชน มีเครือข่ายกระจายตัว อยู่หลายพื้นที่ของประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวเคยกระทำความผิดลักษณะเดียวกันที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมาแล้ว มีผู้หลงเชื่อกว่า 100,000 ราย ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงมีการออกหมายจับกลุ่มบุคคลทั้งสามฐานฉ้อโกงโดยกระทำความผิดซ้ำโดยผิดกฎหมาย แล้วกลุ่มบุคคลทั้งสามได้หลบหนีเข้ามายังประเทศไทย และร่วมกันปลอมบัตรประชาชนคนไทยโดยทุจริต ศาลจังหวัดภูเก็ตจึงออกหมายจับบุคคลทั้งสามไว้แล้ว ต่อมาคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความเห็นสมควรเชื่อว่ากลุ่มบุคคลทั้งสามร่วมกันจัดตั้งบริษัท และประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นแชร์แบบปีระมิตโดยผิดกฎหมายเพื่อหลอกลวงประชาชน แล้วได้ไปซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว อันเป็นการกระทำความผิดอาญาบอ

ราชอาณาจักร ซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 3 (3) ประกอบวรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงมีมติมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมและทรัพย์สินของกลุ่มบุคคลทั้งสาม พร้อมกันนี้คณะกรรมการธุรกรรมได้มีมติรับทราบการอายัดบัญชีเงินฝากที่เปิดไว้กับสถาบันการเงิน และใช้บัญชีดังกล่าวรองรับเงินที่ได้มาจากการหลอกลวงประชาชนผู้เสียหาย พร้อมดอกเบี้ย คือ เงินในบัญชีเงินฝากธนาคารพร้อมดอกเบี้ยไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน เนื่องจากมีเหตุอันควรเชื่อว่า อาจมีการโอนจำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินดังกล่าว

ประเด็นสำคัญของคดีนี้คือ มีผู้ร้องซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำการตรวจสอบข้อมูลธุรกรรมและทรัพย์สินในเรื่องนี้มาเบิกความเป็นพยานประกอบเอกสารหมาย ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติได้ว่าบุคคลที่มีพฤติการณ์ดังกล่าวได้มีการร่วมกันกระทำความผิดฐานฉ้อโกงโดยกระทำธุรกิจแชร์แบบปีระมิตโดยผิดกฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงเป็นกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่ากลุ่มบุคคลทั้งสามร่วมกันประกอบธุรกิจแชร์แบบปีระมิตหรือแชร์ลูกโซ่เพื่อหลอกลวงประชาชนและทำให้ได้ทรัพย์สินหลายรายการ และเมื่อมีการแจ้งคำสั่งอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวและแจ้งประกาศศาลแพ่ง เรื่องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน บุคคลทั้งสองก็มีได้โต้แย้งคัดค้านให้เห็นเป็นอย่างอื่น จากพยานหลักฐานของผู้ร้องดังกล่าว จึงเชื่อได้ว่า ทรัพย์สินตามบัญชีรายการทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 3 (3) ประกอบวรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต

จากประเด็นดังกล่าวได้สะท้อนถึงการที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำการตรวจสอบข้อมูลธุรกรรมและทรัพย์สินในเรื่องนี้ ได้นำหลักการตรวจสอบข้อมูลธุรกรรมต่าง ๆ และข้อมูลที่ปรากฏในเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ถูกล่าวหา และมีการเก็บสำเนาข้อมูล ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ มาเบิกความเป็นพยานประกอบเอกสาร ทำให้สามารถขยายผลการดำเนินการพิสูจน์ความผิดมูลฐานที่ผู้ถูกล่าวหากระทำความผิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัลคือหลักฐานสำคัญที่จะสามารถนำไปสู่การยุติได้ว่าบุคคลที่มีพฤติการณ์ดังกล่าวได้มีการร่วมกันกระทำความผิดและนำไปสู่การยึดทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ต่อไป

2. คำพิพากษา คดีหมายเลขแดง 158/2558 การดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดมูลฐาน ยาเสพติด สรุปคำพิพากษาของศาลดังต่อไปนี้

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ร่วมกันจับกุม นายไกรฤกษ์ นาคปฐม กับพวก ในคดียาเสพติด ต่อมาจับกุมบุคคลในเครือข่ายยาเสพติด ของนายไกรฤกษ์ได้อีกหลายราย และตรวจยึดทรัพย์สินมีมูลค่าประมาณ 60 ล้านบาท ศาลจังหวัด ชลบุรีมีคำ

พิพากษาลงโทษจำคุกนายไกรฤกษ์ตลอดชีวิตและปรับ 1,000,000 บาท ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาพิพากษายืน ผู้คัดค้านที่ 2 มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเครือข่ายยาเสพติดของ นายไกรฤกษ์ โดยผู้คัดค้านที่ 2 มีพฤติการณ์เสพยาบ้า เคยถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2558 และได้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนได้รับการปล่อยตัว พันตำรวจตรีปริญญา เศรษฐกรมฤทธิ์ สารวัตรสืบสวนสถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี ให้การต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าได้ร่วมสอบปากคำ นายวีรภัทร หงษ์ทอง น้องชายของนางสาวเกวลินหงษ์ทอง คนรักผู้คัดค้านที่ 2 ที่ต่อมา นางสาวเกวลินถูกผู้คัดค้านที่ 2 ฆ่า ว่ารับรู้เรื่องราวของผู้ตายกับผู้คัดค้านที่ 2 เป็นอย่างดี เนื่องจาก เมื่อปี 2553 นายวีรภัทรเคยถูกจำคุกอยู่เรือนจำกลางชลบุรี ทำให้รู้จักกับผู้คัดค้านที่ 2 ผ่านทาง นายไพโรจน์ ศุภกิจบวร ที่ค้ายาเสพติดอยู่ในเรือนจำกลางชลบุรี โดยผู้คัดค้านที่ 2 โทรศัพท์สั่งบุคคลภายนอกเรือนจำให้ซื้อและจำหน่ายยาเสพติดจากเครือข่ายของนายไกรฤกษ์ จากนั้นโอนถ่ายทรัพย์สินมาเป็นของเครือข่ายผู้คัดค้านที่ 6 โดยนางสาวเกวลินบันทึกข้อมูลไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับพฤติการณ์เรื่องยาเสพติดและทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 2 โดยพันตำรวจตรีปริญญาได้ทราบข้อมูลดังกล่าวมาจากการบอกกล่าวของบุคคลในครอบครัวนางสาวเกวลินว่าหากเกิดเหตุกับนางสาวเกวลินให้เอาข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยบุคคลในครอบครัวของผู้ตายได้ทำการพิมพ์ข้อมูลดังกล่าวออกจากเครื่องคอมพิวเตอร์ต่อหน้าพันตำรวจตรีปริญญาตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีจึงขอความร่วมมือจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลที่เป็นกลุ่มเครือข่ายค้ายาเสพติดของนายไกรฤกษ์ คณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่านายไกรฤกษ์กับพวกเป็นผู้มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและได้ไปซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับยาเสพติด 5 รายการ แก่ผู้คัดค้านทั้งสามทางใต้สวนผู้ร้องนำสืบว่า เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555 มีการจับกุมนายไกรฤกษ์ นาคปฐม และต่อมามีการจับกุมบุคคลในเครือข่ายยาเสพติดของนายไกรฤกษ์หลายคนพร้อมยึด ทรัพย์สินมูลค่าประมาณ 60 ล้านบาท ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกามีคำพิพากษาจำคุกนายไกรฤกษ์ตลอดชีวิตตามคำพิพากษาเอกสารหมาย ร. 1 ถึง ร. 3 เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2547 ผู้คัดค้านที่ 2 ถูกจับในความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 และได้รับการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดครบถ้วนตามคำวินิจฉัย ตามหนังสือรับรองการผ่านการฟื้นฟู เอกสาร หมายเลข 4. นายไกรฤกษ์ถูกคุมขังที่เรือนจำกลางชลบุรีตั้งแต่วันที่ 28 กันยายน 2550 ต่อมา ย้ายไปคุมขังที่เรือนจำกลางระยองเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2553 ผู้คัดค้านที่ 2 ถูกคุมขังในความผิด ฐานชิงทรัพย์ที่เรือนจำกลางชลบุรีตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน 2550 ได้รับการปล่อยตัวเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2555 ตามผลการสอบประวัติการต้องโทษ เอกสารหมาย ร. 63 เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2556 ผู้คัดค้านที่ 2 ยิงนางสาวเกวลิน หงษ์ทอง และนางวิมล หงษ์ทอง ถึงแก่ความตาย นายณรงค์ หงษ์ทอง สามีของนางวิมลและเป็นพ่อเลี้ยงของนางสาวเกวลินนำเครื่องคอมพิวเตอร์มามอบให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจและแจ้ง

ให้ทราบว่านางสาวเกวลินได้บันทึกข้อมูล ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้คัดค้านที่ 2 ไว้ ซึ่งนางสาวเกวลินได้เคยบอกกับบุคคล ในครอบครัวว่า ถ้าเกิดเป็นอะไรไปให้เอาข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปให้แก่เจ้าพนักงานตำรวจ โดยบุคคลในครอบครัวของนางสาวเกวลินได้ทำการพิมพ์ข้อมูลดังกล่าวออกจากเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งพันตำรวจตรีปริญญา เดชธรรมฤทธิ์ ยืนดูอยู่ด้วยในขณะนั้น โดยปรากฏตามบันทึกว่า ระหว่างที่ *ผู้คัดค้านที่ 2 ติดคุกอยู่ในเรือนจำ ชลบุรี ตอนนั้นใช้ชื่อนายธนสวรรค์ แหก้าน ค้ายาเสพติดโดยสั่งให้ ลูกน้องที่อยู่นอกเรือนจำเป็นคนขาย ผู้คัดค้านที่ 2 ได้ถ่ายโอนทรัพย์สินเป็นชื่อของพ่อแม่พี่น้อง ตามสำเนาทะเบียนของนางสาวเกวลิน เอกสารหมาย ร. 5 นายเดชศักดิ์ ป๋องสีดา นักวิชาการ คอมพิวเตอร์ชำนาญการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตรวจสอบบันทึกดังกล่าวตามหลักมาตรฐานวิชาการคอมพิวเตอร์พบว่าเป็นไฟล์ข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2556 เวลา 17.53 นาฬิกา ตามรายงานผลการตรวจสอบ เอกสารหมาย ร.29 พันตำรวจตรีปริญญาและร้อยตำรวจเอกณัฐภูมิ ร่องาม จึงสอบปากค่านายวีรภัทร หงส์ทอง น้องชายของนางสาวเกวลินในวันที่ 14 และ 16 สิงหาคม 2556 นายวีรภัทรให้การว่ารับรู้เรื่องราวของนางสาวเกวลินกับผู้คัดค้านที่ 2 เป็นอย่างดี เนื่องจากเมื่อปี 2553 นายวีรภัทร ถูกจำคุกอยู่เรือนจำกลางชลบุรี ทำให้รู้จักกับผู้คัดค้านที่ 2 ผ่านทางนายไพโรจน์ ศุภกิจบวร ซึ่งค้ายาเสพติดอยู่ในเรือนจำกลางชลบุรี โดยมีการคุยโทรศัพท์สั่งการบุคคลภายนอกเรือนจำในการสั่งซื้อและจำหน่ายยาเสพติดจากเครือข่ายของนายไกรฤกษ์จากนั้นโอนถ่ายทรัพย์สินมาเป็นชื่อเครือญาติของผู้คัดค้านที่ 2 ตามบันทึกการให้ถ้อยคำของนายวีรภัทร เอกสารหมาย ร.37 และ ร.38 เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2557 คณะกรรมการตุรกรรมมีมติว่าพฤติการณ์ดังกล่าว มีลักษณะเป็นความผิดมูลฐาน จึงให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของเครือข่ายการค้ายาเสพติด ของนายไกรฤกษ์กับพวก ตามรายงานการประชุม คำสั่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน ที่ ม.41/2557 เรื่องมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตุรกรรมหรือ ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ลงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2557 และคำสั่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ ม.235/2557 เรื่องมอบหมายพนักงาน เจ้าหน้าที่ตรวจสอบตุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด (เพิ่มเติม) ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2557 เอกสารหมาย ร.7 ถึง ร.9 จากนั้นมีการประชุมคณะกรรมการตุรกรรม ครั้งที่ 7/2557 จากการตรวจสอบฐานข้อมูลการทะเบียน สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง พบว่า ผู้คัดค้านที่ 2 อายุ 38 ปี มีนายนพคุณ แหก้าน อายุ 72 ปี และผู้คัดค้านที่ 3 อายุ 64 ปี เป็นบิดามารดา มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 4 คน คือ (1) นางจณิสตา ศรีจันทร์ อายุ 43 ปี (2) นางสาวนวิพันธ์ แหก้าน อายุ 40 ปี (3) ผู้คัดค้านที่ 2 และ (4) ผู้คัดค้านที่ 3 อายุ 35 ปี ครอบครัวของผู้คัดค้านที่ 2 มีภูมิลำเนาอยู่บ้านเลขที่ 22/2 หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง ชลบุรี จังหวัดชลบุรี นายอุทัย สิทธินิสัยสุข ให้การว่าเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 นายนพคุณมีอาชีพ เป็นหมอดูทำนายโชคชะตา ผู้คัดค้านที่ 1 เคยประกอบอาชีพเป็นแม่ค้าหาบเร่ขายปลาอินทรีเค็ม ที่ตลาดหนอง

มน ฐานะครอบครัวพอมือพอใช้ โดยในช่วงระยะเวลา 2 ปี ที่ผ่านมา ผู้คัดค้านที่ 2 และพี่น้อง ชื้อที่ดิน
 เพิ่มจำนวน 5 แปลง หากผู้คัดค้านที่ 2 ยากได้อะไรจะซื้อด้วยเงินสดทันทีผู้คัดค้านที่ 2 ไม่ได้
 ประกอบอาชีพใดเป็นกิจจะลักษณะ ไม่น่าที่จะมีความสามารถที่จะหาเงินมาซื้อ ทรัพย์สินจำนวนมาก
 ดังกล่าว จากการตรวจสอบข้อมูลทางบัญชีธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) สาขาพนัสนิคม เลขที่
 บัญชี 143-2-38982-7 ชื่อบัญชี นางฉนิस्ता ศรีจันทร์ พบว่า ในช่วงระยะเวลาเพียง 2 ปี มีรายการ
 นำฝากเงินเข้าบัญชีเป็นจำนวนสูงถึง 37,000,000 บาท จึงเป็นกรณีที่น่าสงสัยว่า บิดามารดาและพี่น้อง
 ของผู้คัดค้านที่ 2 เป็นบุคคลผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ ผู้คัดค้านที่ 2 ผู้มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
 หรืออาจเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนายไกรฤกษ์ ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนางสาวฉนิस्ता ทองสุข
 พนักงานบริษัทแสนมณี พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด ให้การว่า ผู้คัดค้านที่ 2 และนางสาวเกวลินเป็นผู้มา
 เลือกลงบ้านและวางเงินค่าจองและ ค่ามัดจำแต่ในวันโอนกรรมสิทธิ์บ้านพร้อมที่ดินคือวันที่ 21
 ธันวาคม 2555 กลับใส่ชื่อผู้คัดค้านที่ 2 เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์และมีการชำระเงินค่าซื้อขายค่างชำระ
 ทั้งหมดจำนวน 3,964,536 บาท เป็นการตัดสินใจซื้อบ้านโดยไม่ได้ต่อราคาหรือขอของแถมใด
 รวมถึงไม่ได้สอบถามเรื่องวัสดุ ตัวบ้านแตกต่างจากลูกค้ายรายอื่น ๆ ตามบันทึกคำให้การ ร.33 และ
 จากการตรวจสอบธุรกรรมทางการเงินกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้คัดค้านที่ 2 พบว่า มีการถอนเงิน
 ออกจากบัญชีเงินฝาก ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) สาขาพนัสนิคม เลขที่บัญชี 143-2-38972-
 7 ของนางสาวฉนิस्ता พี่สาวของผู้คัดค้านที่ 2 จำนวน 3,964,536 บาท ซึ่งตรงกับวันที่มีการชำระเงิน
 ให้แก่ผู้ขายบ้าน ดังกล่าวเมื่อพิจารณาจากการประกอบอาชีพและรายได้ของนางฉนิस्ताปรากฏว่ามี
 อาชีพพยาบาล แต่จากการวิเคราะห์ธุรกรรมทางการเงินในช่วงปี 2554 ถึง 2556 พบว่ามีรายการฝาก
 เงินเข้าบัญชี สูงรวมเป็นเงินประมาณ 37 ล้านบาท ผิดปกติวิสัย ของบุคคลที่มีรายได้จากการประกอบ
 อาชีพรับราชการทั้งบ้านหลังดังกล่าวได้มาในช่วงที่ ผู้คัดค้านที่ 2 มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการกระทำ
 ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกรณี จึงปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าบ้านพร้อมที่ดินดังกล่าวเป็น
 ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดสิทธิเรียกร้องในสัญญาสัมปทานรถ
 ร่วม (รถตู้โดยสาร) ผู้คัดค้านที่ 2 รับโอนจากนายราชันย์ วิเศษสุวรรณ ตกลงซื้อขายคิธรเป็นราคา
 540,000 บาท เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2555 แต่ผู้คัดค้านที่ 2 ถูกคุมขังที่เรือนจำในความผิดฐานชิง
 ทรัพย์และได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไปเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2555 หลังจากได้รับการ
 ปล่อยตัวออกมาแล้วไม่ได้ประกอบอาชีพได้เป็นกิจจะลักษณะ แต่กลับซื้อสัญญาพร้อมดังกล่าวด้วย
 จำนวนเงินสูงถึง 540,000 บาท จากการตรวจสอบธุรกรรมยังพบอีกว่าผู้คัดค้านที่ 2 มีการ เปิดบัญชี
 ธนาคารกรุงไทยและธนาคารไทยพาณิชย์ประเภทเงินฝากประจำ 4 เดือน ในวันเดียวกัน คือวันที่ 18
 กรกฎาคม 2556 จำนวนบัญชีละ 1 ล้านบาท และมีการถอนเงินออกจากทั้งสองบัญชี ในวันที่ 9
 สิงหาคม 2556 อันเป็นการผิดวิสัยของบุคคลที่เพิ่งพ้นโทษแต่กลับมีทรัพย์สินมูลค่าสูงได้ภายใน
 ระยะเวลาสั้นประกอบกับตามบันทึกของนางสาวเกวลินซึ่งเป็นคนรักของผู้คัดค้านที่ 2 และมี

โครงการจะแต่งงานกันได้กล่าวถึงรายละเอียดว่าผู้คัดค้านที่ 2 เป็นเครือข่ายยาเสพติดของ นายไกรฤกษ์ และได้ไปซึ่งทรัพย์สินจำนวนมากกรณีจึงปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า สิทธิในการเดินรถร่วมดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดและสิทธิ เรียกร้องในสัญญาสัมปทานรถร่วม (รถตู้โดยสาร) ของผู้คัดค้านที่ 3 ผู้คัดค้านที่ 3 ได้รับโอนจาก นางอุไรศรี บุขวงค์ เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2555 โดยปรากฏตามคำให้การของนายจตุภัทร อยู่วัฒน์ ซึ่งมีบ้านพักอยู่ติดกับบ้านบิดามารดาของผู้คัดค้านที่ 2 ว่าผู้คัดค้านที่ 3 มีอาชีพ ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างมักจะไปไหนมาไหนกับผู้คัดค้านที่ 2 ด้วยกันเป็นประจำไม่น่าจะมีเงิน เหลือเก็บพอที่จะซื้อทรัพย์สินรายการนี้ ประกอบกับข้อมูลการเสียภาษีเงินได้ของผู้คัดค้านที่ 3 ปรากฏว่ามีการยื่นเสียภาษีเงินได้ภาษี 2549 เพียงปีภาษีเดียวมีเงินได้จำนวน 15,000 บาท ทั้งผู้คัดค้านที่ 3 เป็นบุคคลผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้คัดค้านที่ 2 ในฐานะน้องชายจึงเชื่อได้ว่าเป็น ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2557 คณะกรรมการธุรกรรมได้พิจารณาหลักฐานจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วมีมติที่ประชุมว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้คัดค้านที่ 2 มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรืออาจเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จึงให้อายัด ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด 5 รายการไว้ชั่วคราวตามรายงานการประชุม คำสั่ง และ บัญชีทรัพย์สิน เอกสารหมายเลข ร. 10 ร. 13 และ ร. 15 โดยแจ้งคำสั่งอายัดทรัพย์สินดังกล่าว

ผู้วิจัยเห็นว่าจากคำพิพากษานี้

ในคำพิพากษาของคดีที่เกี่ยวข้องได้ปรากฏพฤติการณ์ของผู้คัดค้านที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเครือข่ายยาเสพติด ซึ่งมีคนรักผู้คัดค้านที่ต่อมาถูกผู้คัดค้านคนดังกล่าวฆ่า โดยคนรักที่ถูกฆ่านั้นได้ทำการบันทึกข้อมูลไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับพฤติการณ์เรื่องยาเสพติดและทรัพย์สินของผู้คัดค้าน โดยตำรวจได้ทราบข้อมูลดังกล่าวมาจากการบอกกล่าวของบุคคลในครอบครัวของผู้ตายว่า หากเกิดเหตุให้เอาข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยบุคคลในครอบครัวของผู้ตายได้ทำการพิมพ์ข้อมูลดังกล่าวออกจากเครื่องคอมพิวเตอร์ต่อหน้าตำรวจ จึงขอความร่วมมือจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลที่เป็นกลุ่มเครือข่ายค้ายาเสพติดของผู้คัดค้าน

โดยนักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้มีการตรวจสอบบันทึกดังกล่าวตามหลักมาตรฐานวิชาการคอมพิวเตอร์พบว่าเป็นไฟล์ข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นก่อนวันที่ผู้ตายจะเสียชีวิต คณะกรรมการจึงธุรกรรมมีมติว่าพฤติการณ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นความผิดมูลฐานจึงให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของเครือข่ายการค้ายาเสพติด

จากข้อมูลของคดีพบว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัลที่ถูกสร้างขึ้นของผู้ตาย สามารถถูกนำมาใช้เพื่อเป็นหลักฐานในการขยายผลการยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้ โดยนอกจากการจัดทำเอกสารที่อยู่ในรูปแบบของไฟล์ดิจิทัลให้อยู่ในรูปแบบเอกสารผ่านการพิมพ์ผลต่อหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว การได้มีผู้เชี่ยวชาญซึ่งถือเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการตรวจสอบและเก็บข้อมูลพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาเป็นผู้ตรวจสอบบันทึกดังกล่าวตามหลักมาตรฐานวิชาการคอมพิวเตอร์ และยืนยันผลต่อเจ้าหน้าที่ อันเป็นเหตุให้ศาลออกคำสั่งอายัดทรัพย์สินดังกล่าวได้ในที่สุด

2.3 คำพิพากษา คดีหมายเลขแดง พ.28/2559.การดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดมูลฐานการพนัน สรุปคำพิพากษาของศาลดังต่อไปนี้

ในคำพิพากษาของคดีที่เกี่ยวข้องได้ปรากฏพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันโดยร่วมกันเป็นผู้จัดให้มีการเล่นพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคนหรือมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าเกินสิบล้านบาทขึ้นไป อันเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (9) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งได้มีผู้คัดค้านยื่นคำคัดค้านว่าผู้คัดค้านไม่ใช่ผู้กระทำความผิดและไม่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน ทรัพย์สินดังกล่าวมิใช่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้เจ้าพนักงานตำรวจนำหมายค้นของศาลเข้าตรวจค้นที่คอนโดของผู้คัดค้าน และพบว่าผู้คัดค้านกับพวกได้กำลังทำลายเอกสาร จากการตรวจค้นพบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพนัน เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้คัดค้านพบข้อมูลรายชื่อเว็บไซต์พนันออนไลน์หลายเว็บไซต์ตามรายการข้อมูล โทรศัพท์เคลื่อนที่ ผู้คัดค้านจึงให้การรับว่าเป็นผู้เล่นการพนันฟุตบอลออนไลน์และเป็นเจ้าของบัญชีผู้ใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นบัญชีที่มีความเชื่อมโยงกับการกระทำความผิด

ต่อมาเจ้าพนักงานตำรวจสืบทราบ ว่า ผู้คัดค้านกับพวกย้ายสถานที่เล่นการพนันออนไลน์ จึงได้นำหมายค้นของศาลเข้าตรวจค้นที่บ้านดังกล่าว พบผู้กระทำความผิดและพบเครื่องคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ เครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ เอกสารบันทึกการพนันที่ใช้แล้วและยังไม่ได้ใช้ สมุดบัญชีเงินฝากธนาคารหลายเล่ม จากการตรวจสอบข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์พบเว็บไซต์ที่ใช้ในการพนันออนไลน์ตามรายการหน้าเว็บไซต์ พบข้อมูลรหัสผู้เล่น (USER) ประมาณ 1,000 คน บัญชีธนาคารที่ใช้ในการรับโอนเงินการเล่นการพนัน และหมายเลขโทรศัพท์ของผู้เล่นการพนัน พนักงานสอบสวนกองปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้คัดค้านกับพวก ร่วมกันลักลอบจัดให้มีการเล่นการพนัน (ทายผลฟุตบอล, คาสีโนออนไลน์) ทางอินเทอร์เน็ตเอาทรัพย์สินกันโดยผิดกฎหมายโดยเป็นเจ้าของรับกินรับใช้อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 4, 4 ทวิ, 5, 6, 10, 12, 15 และ มีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้คัดค้านกับพวกตามสำนวนคดีอาญา

เมื่อคดีนี้ฟังได้ว่าผู้คัดค้านเป็นเป็นผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการพนันอันเป็นความผิดมูลฐาน ผู้คัดค้านจึงต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวว่าทรัพย์สินดังกล่าวมิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่อย่างใด ผู้คัดค้านคงนำสืบแต่เพียงว่าผู้คัดค้านเป็นกรรมการของบริษัทแห่งหนึ่งซึ่งประกอบกิจการซื้อขายรถยนต์ใช้แล้ว ผู้คัดค้านเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร ประเภทกองทุนเปิดตราสารรัฐตลาดเงินเพื่อซื้อขายหน่วยลงทุน ทั้งนี้ผู้คัดค้านมิได้นำสืบมีรายละเอียดว่าผู้คัดค้านเคยซื้อกองทุนเปิดตราสารรัฐตลาดเงินเมื่อใดบ้าง เป็นจำนวนเงินเท่าใด ได้รับผลตอบแทนเป็นจำนวนเท่าใด เมื่อใดและลงทุนในตัวสัญญา ใช้เงินของบริษัทใดบ้าง อย่างไรก็ตาม ได้รับผลตอบแทนจำนวนเท่าใด และเมื่อใด นอกจากนี้การที่ผู้คัดค้านอ้างว่าเป็นกรรมการของบริษัทดังกล่าว ก็ไม่ปรากฏว่าผู้คัดค้านได้รับเงินเดือนหรือเงินปันผลหรือเงินอื่นใดจากบริษัทดังกล่าว ตามรายงานแล้วเอกสารของผู้คัดค้านจึงถือเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเองโดยไม่มีการรับรองความถูกต้องจากเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเป็นเอกสารที่ถูกต้องและทำขึ้นตามความเป็นจริง พยานหลักฐานของผู้คัดค้านเป็นการกล่าวอ้างลอย ๆ ไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายได้ จึงฟังได้ว่าทรัพย์สินที่ผู้ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันอันเป็นความผิดมูลฐาน จึงมีคำสั่งให้เงินฝากในบัญชีธนาคารพร้อมดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่เกิดขึ้นให้ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

ในคำพิพากษาของคดีที่เกี่ยวข้องได้ปรากฏผู้ร้องยื่นคำร้องว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้รับรายงานจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขอให้พิจารณาดำเนินการกับบุคคลที่มีพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน กล่าวคือ กลุ่มบุคคลดังกล่าวรวมตัวเป็นเครือข่ายและแบ่งหน้าที่กันทำจัดตั้งบริษัทประกอบธุรกิจที่เป็นแชร์ลูกโซ่ (ฉ้อโกงประชาชน) เพื่อหลอกลวงประชาชน มีเครือข่ายกระจายตัว อยู่หลายพื้นที่ของประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวเคยกระทำความผิดลักษณะเดียวกันที่สาธารณประชาชนจีนมาแล้ว มีผู้หลงเชื่อกว่า 100,000 ราย ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแห่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน จึงมีการออกหมายจับกลุ่มบุคคลทั้งสามฐานฉ้อโกงโดยกระทำความผิดแบบปีระมิตโดยผิดกฎหมาย แล้วกลุ่มบุคคลทั้งสามได้หลบหนีเข้ามายังประเทศไทย และร่วมกันปลอมบัตรประชาชนคนไทยโดยทุจริต ศาลจังหวัดภูเก็ตจึงออกหมายจับบุคคลทั้งสามไว้แล้ว ต่อมาคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่ากลุ่มบุคคลทั้งสามร่วมกันจัดตั้งบริษัทและประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นแชร์แบบปีระมิตโดยผิดกฎหมายเพื่อหลอกลวงประชาชน แล้วได้ไปซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าว อันเป็นการกระทำความผิดอาญาบอกราชอาณาจักร ซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (3) ประกอบวรรคสองแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงมีมติมอบหมายให้พนักงาน

เจ้าหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมและทรัพย์สินของกลุ่มบุคคลทั้งสาม พร้อมกันนี้คณะกรรมการธุรกรรมได้มีมติรับทราบการอายัดบัญชีเงินฝากที่เปิดไว้กับสถาบันการเงินและใช้บัญชีดังกล่าวรองรับเงินที่ได้มาจากการหลอกลวงประชาชนผู้เสียหาย พร้อมดอกเบี้ย คือ เงินในบัญชีเงินฝากธนาคารพร้อมดอกเบี้ยไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน เนื่องจากมีเหตุอันควรเชื่อว่าอาจมีการโอนจำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินดังกล่าวพิเคราะห์แล้ว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประเด็นสำคัญของคดีนี้คือ มีผู้ร้องซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำการตรวจสอบข้อมูลธุรกรรมและทรัพย์สินในเรื่องนี้มาเบิกความเป็นพยานประกอบเอกสารหมาย ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติได้ว่าบุคคลที่มีพฤติการณ์ดังกล่าวได้มีการร่วมกันกระทำความผิดฐาน ฉ้อโกงโดยกระทำธุรกิจแชร์แบบปีระมิตโดยผิดกฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงเป็นกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่ากลุ่มบุคคลทั้งสามร่วมกันประกอบธุรกิจแชร์แบบปีระมิตหรือแชร์ลูกโซ่เพื่อหลอกลวงประชาชนและทำให้ได้ทรัพย์สินหลายรายการ และเมื่อมีการแจ้งคำสั่งอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวและแจ้งประกาศศาลแพ่งเรื่องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน บุคคลทั้งสองก็ได้โต้แย้งคัดค้านให้เห็นเป็นอย่างอื่น จากพยานหลักฐานของผู้ร้องดังกล่าว จึงเชื่อได้ว่า ทรัพย์สินตามบัญชีรายการทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 3 (3) ประกอบวรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต

จากประเด็นดังกล่าวได้สะท้อนถึงการที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำการตรวจสอบข้อมูลธุรกรรมและทรัพย์สินในเรื่องนี้ ได้นำหลักการตรวจสอบข้อมูลธุรกรรมต่าง ๆ มาเบิกความเป็นพยานประกอบเอกสาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัลคือหลักฐานสำคัญที่จะสามารถนำไปสู่การยุติได้ว่าบุคคลที่มีพฤติการณ์ดังกล่าวได้มีการร่วมกันกระทำความผิดและนำไปสู่การยึดทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าจากคำพิพากษานี้

เป็นคำพิพากษาของคดีที่เกี่ยวข้องได้ปรากฏพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันโดยรวมกันเป็นผู้จัดให้มีการเล่นพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคนหรือมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าเกินสิบล้านบาทขึ้นไป อันเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (9) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งได้มีผู้คัดค้านยื่นคำคัดค้านว่าผู้คัดค้านไม่ใช่ผู้กระทำความผิดและไม่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน ทรัพย์สินดังกล่าวมิใช่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้เจ้าพนักงานตำรวจนำหมายค้นของศาลเข้าตรวจค้นที่คอนโดของผู้คัดค้าน และพบว่าผู้คัดค้านกับพวกได้กำลังทำลายเอกสาร จากการตรวจ

ค้นพบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพนัน เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้คัดค้านพบข้อมูลรายชื่อเว็บไซต์พนันออนไลน์หลายเว็บไซต์ตามรายการข้อมูล โทรศัพท์เคลื่อนที่ ผู้คัดค้านจึงให้การรับว่าเป็นผู้เล่นการพนันฟุตบอลออนไลน์และเป็นเจ้าของบัญชีผู้ใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นบัญชีที่มีความเชื่อมโยงกับการกระทำความผิด

ต่อมาเจ้าพนักงานตำรวจสืบทราบ ว่า ผู้คัดค้านกับพวกย้ายสถานที่เล่นการพนันออนไลน์ จึงได้นำหมายค้นของศาลเข้าตรวจค้นที่บ้านดังกล่าว พบผู้กระทำความผิดและพบเครื่องคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ เครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ เอกสารบันทึกการพนันที่ใช้แล้วและยังไม่ได้ใช้ สมุดบัญชีเงินฝากธนาคารหลายเล่ม จากการตรวจสอบข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์พบเว็บไซต์ที่ใช้ในการพนันออนไลน์ตามรายการหน้าเว็บไซต์ พบข้อมูลรหัสผู้เล่น (USER) ประมาณ 1,000 คน บัญชีธนาคารที่ใช้ในการรับโอนเงินการเล่นการพนัน และหมายเลขโทรศัพท์ของผู้เล่นการพนัน พนักงานสอบสวนกองปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้คัดค้านกับพวก ร่วมกันลักลอบจัดให้มีการเล่นการพนัน (ทายผลฟุตบอล, คาสีโนออนไลน์) ทางอินเทอร์เน็ตเอาทรัพย์สินกันโดยผิดกฎหมายโดยเป็นเจ้าของรับกินรับใช้อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 4, 4 ทวิ, 5, 6, 10, 12, 15 และ มีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้คัดค้านกับพวกตามสำนวนคดีอาญา

เมื่อคดีนี้ฟังได้ว่าผู้คัดค้านเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันอันเป็นความผิดมูลฐาน ผู้คัดค้านจึงต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวว่าทรัพย์สินดังกล่าวมิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่อย่างใด ผู้คัดค้านคงนำสืบแต่เพียงว่าผู้คัดค้านเป็นกรรมการของบริษัทแห่งหนึ่งซึ่งประกอบกิจการซื้อขายรถยนต์ใช้แล้ว ผู้คัดค้านเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร ประเภทกองทุนเปิดตราสารรัฐบาลเงินเพื่อซื้อขายหน่วยลงทุน ทั้งนี้ผู้คัดค้านมิได้นำสืบมีรายละเอียดว่าผู้คัดค้านเคยซื้อกองทุนเปิดตราสารรัฐบาลเงินเมื่อใดบ้าง เป็นจำนวนเงินเท่าใด ได้รับผลตอบแทนเป็นจำนวนเท่าใด เมื่อใดและลงทุนในตัวสัญญา ใช้เงินของบริษัทใดบ้าง อย่างไรก็ตาม ได้รับผลตอบแทนจำนวนเท่าใด และเมื่อใด นอกจากนี้การที่ผู้คัดค้านอ้างว่าเป็นกรรมการของบริษัทดังกล่าว ก็ไม่ปรากฏว่าผู้คัดค้านได้รับเงินเดือนหรือเงินปันผลหรือเงินอื่นใดจากบริษัทดังกล่าว ตามรายงานแล้วเอกสารของผู้คัดค้านจึงถือเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเองโดยไม่มีการรับรองความ ถูกต้องจากเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเป็นเอกสารที่ถูกต้องและทำขึ้นตามความเป็นจริง พยานหลักฐานของผู้คัดค้านเป็นการกล่าวอ้างลอย ๆ ไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายได้ จึงฟังได้ว่าทรัพย์สินที่ผู้ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันอันเป็นความผิดมูลฐาน จึงมีคำสั่งให้เงินฝากในบัญชีธนาคารพร้อมดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่เกิดขึ้นให้ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

สรุปการวิเคราะห์ผลของคำพิพาททั้ง 3 คำพิพาท

การใช้พยานหลักฐานดิจิทัลเป็นพยานที่มีความสำคัญอย่างมากในชั้นศาล เนื่องจากการใช้พยานหลักฐานดิจิทัลสามารถช่วยเพิ่มความเชื่อถือในการพิจารณาคดีได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถลดความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาคดีเชิงพฤติกรรมได้อีกด้วย โดยการใช้พยานหลักฐานดิจิทัลมีความสำคัญอันประกอบไปด้วย การรักษาข้อมูลที่ต้องและความปลอดภัย การใช้พยานหลักฐานดิจิทัลจะช่วยให้ข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาคดีได้รับการรักษาความปลอดภัยและไม่ถูกแก้ไขหรือปลอมแปลง ซึ่งจะช่วยให้การพิจารณาคดีมีความเท่าเทียมกันและเป็นธรรม มีความเชื่อถือได้สูง ซึ่งการใช้พยานหลักฐานดิจิทัลจะช่วยให้เพิ่มความเชื่อถือในการพิจารณาคดีได้มากขึ้น เนื่องจากข้อมูลที่ใช้เป็นพยานหลักฐานมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ และไม่มีมีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงก่อนจะถูกนำเสนอในศาล

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยได้มีการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินงาน ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการเก็บข้อมูลอย่างเจาะจงจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชั้นการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินงานในชั้นพนักงานอัยการ และผลการพิจารณาของศาล โดยมีแนวทางการศึกษาเป็นการวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยการใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด และการวิเคราะห์จากคำพิพากษาของศาล โดยการทำเนิการผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลและผลสรุปจากการศึกษาไว้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยปรากฏผลสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

1.1 เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการเก็บวัตถุพยานของสำนักงาน ป.ง. มีความสำคัญซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อในการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน ในชั้นเสนอสำนวนไปยังพนักงานอัยการ และในชั้นการพิจารณาคดีของศาลได้ ปัญหาในการดำเนินการได้แก่ องค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ การศึกษาอบรมเจ้าหน้าที่ ในรับรองความสามารถของเจ้าหน้าที่ มาตรฐานในการรองรับการตรวจสอบพยานหลักฐาน ประเด็นด้านจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ที่ยังไม่ได้มีการกำหนดให้ชัดเจน และประเด็นปัญหาด้านทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และประเด็นปัญหาด้านบุคลากรซึ่งถือเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่ควรจะมีการจัดสรรบุคลากรให้มีความเหมาะสม เนื่องจากปัจจุบันบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอและอาจไม่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์หลักฐานที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ นอกจากนั้นแล้วสำนักงาน ป.ง. ควรมีการเสริมสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติมให้แก่นักสืบสวนสอบสวนในเรื่องการเก็บวัตถุพยาน การครอบครองพยานหลักฐาน เพื่อให้ นักสืบสวนสอบสวนซึ่งได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบทรัพย์สินสามารถเก็บวัตถุพยานตามหลักการ แนวทางที่ถูกต้อง หรือตามมาตรฐาน เพื่อนำส่งให้นักวิชาการคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาสำนวนคดี เนื่องจากนักวิชาการคอมพิวเตอร์ส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์มีน้อย ถ้านักสืบสวนสอบสวนมีองค์ความรู้ในการเก็บวัตถุพยานแล้ว นำส่งให้นักวิชาการคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นผู้ตรวจพิสูจน์และรายงานผล จะทำให้ในการดำเนินคดีสามารถนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการกับทรัพย์สินได้มากขึ้น ประกอบกับด้านนโยบายและการพัฒนา สำนักงาน ป.ง. ควรมีการเสนอขอประเมินมาตรฐานการดำเนินงานในเรื่องการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยเทียบเคียงกับหน่วยงานภายในประเทศที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือกองบังคับการป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ วรันทรา ศรีวิชัย ได้ทำการศึกษาถึง การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลกับคดีเกี่ยวกับความมั่นคง ซึ่งเสนอว่า ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการจัดการพยานหลักฐานดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการสืบสวน สอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัล ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานดิจิทัล ควรมีแนวทาง มาตรฐานการ

ปฏิบัติที่ชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ตลอดจนการเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพ และมาตรฐานเข้ามาร่วมทำงานในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล อีกทั้งควรมีกฎหมายหรือ หลักประกันที่เป็นมาตรฐานในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ซึ่งนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่น ให้กับทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม (วรินทรา ศรีวิชัย, 2563) และสอดคล้องกับ ชัยชาญ ไชยรังสี นันท์ ได้ทำการศึกษาถึง การรับรองระบบมาตรฐานสากลกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ โดยได้อธิบาย ว่านิติวิทยาศาสตร์มีส่วนสำคัญในการพิสูจน์ความเป็นจริงในทางคดีเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นใน กระบวนการพิจารณาคดีในศาล อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการพิจารณาคดีใน ศาล จำเป็นจะต้องมีการได้มาซึ่งวัตถุประสงค์หลักฐานและกระบวนการในการตรวจพิสูจน์ที่มีความ น่าเชื่อถืออย่างยิ่ง ปัจจุบันมีการนำระบบมาตรฐานสากลมาใช้ในการควบคุมทุกขั้นตอนของ กระบวนการตรวจพิสูจน์เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ โดยมาตรฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นี้มีบทบาท สำคัญเพื่อช่วยในการพิจารณาคดีในศาล อย่างไรก็ตามหากการดำเนินการตรวจพิสูจน์ที่ไม่ได้รับการ ควบคุมที่มีมาตรฐาน อาจเกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหายได้ ดังนั้น ระบบมาตรฐานในกระบวนการ ทางนิติวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญตั้งแต่กระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการรวบรวม พยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ การส่งต่อวัตถุประสงค์ตามหลักการครอบครองวัตถุประสงค์ (Chain of custody) ไปจนถึงการให้การในศาล มาตรฐานในการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ช่วย ให้กระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สามารถตรวจสอบเส้นทางการได้มา ของวัตถุประสงค์และวิธีการในการตรวจพิสูจน์แต่ละขั้นตอน ดังนั้นการนำระบบมาตรฐานในด้านการ ตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้จะช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดข้อผิดพลาดจากการตรวจพิสูจน์ หลักฐาน และเพิ่มคุณค่าและน้ำหนักของวัตถุประสงค์ที่ได้มาว่ามีการตรวจสอบอย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณาคดีในกระบวนการยุติธรรมในศาลได้อย่างเป็นธรรม (ชัย ชาญ ไชยรังสีนันท์, 2559)

1.2 สำนักงาน ปปง. ควรจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการเก็บ รวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้แก่พนักงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มี บทบาทสำคัญในการดำเนินคดี และยังเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักสำคัญที่จะสามารถพิสูจน์ได้ถึง การกระทำความผิดซึ่งมีผลต่อการพิจารณาคดีเป็นอย่างมาก รวมไปถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการส่ง มอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีซึ่งได้มาจากการรวบรวมของเจ้าหน้าที่เห็นควรให้มีการจัดทำเป็น เอกสารที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เพื่อให้หลักฐานมาความน่าเชื่อถือมากขึ้น ทั้งนี้ ยังมีบางกรณีที่เจ้าหน้าที่ ซึ่งรับผิดชอบงานส่วนนี้ยังขาดความเข้าใจในการดำเนินงานอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ รัชดาภรณ์ น้อยแก้ว และวรัชช วิชชวาณิชย์ ได้ทำการศึกษาถึง ความสำคัญของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และ การนำไปใช้ประโยชน์ในคดีอาญา: กรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่จังหวัดสตูล ซึ่งพบว่าพนักงาน

สอบสวนส่วนใหญ่ยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติงานด้านการจัดการวัตถุพยานอย่างชัดเจน จึงเห็นควรมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้กับพนักงานสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับความสำคัญของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการดำเนินคดีอาญาในพื้นที่จังหวัดสตูลมีผลต่อการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนอย่างมาก เนื่องจากหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานมีน้ำหนักและทำให้สำนวนมีความน่าเชื่อถือ สามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง หรือพิสูจน์ยืนยันตัวผู้กระทำความผิดและมีผลต่อการพิจารณาคดีของพนักงานอัยการและศาล (รัชดาภรณ์ น้อยแก้ว, 2563) และยังสอดคล้องกับ ดวงพร จุลตามระ ได้ทำการศึกษาถึง ปัญหาการนำสืบพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา: ศึกษากรณีข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันที โดยได้อธิบายว่า บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังคงไม่ครอบคลุมถึงคดีอาญาทุกประเภท โดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายหลักไม่มีการกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการนำสืบข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันทีเป็นเหตุให้ในทางปฏิบัติการนำสืบข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันทีมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีความที่นำสืบจะพิมพ์ข้อมูลนั้นใส่กระดาษแล้วนำเอากะดาษที่พิมพ์ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นไปนำสืบในชั้นศาล แต่หากเป็นกรณีของข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันทีผ่านการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ผู้ความที่นำสืบจะใช้วิธีการถ่ายภาพหน้าจอแล้วบันทึกเป็นไฟล์ภาพเอาไว้ในเครื่องและพิมพ์ออกมาเพื่อเสนอต่อศาลโดยนำสืบอย่างพยานเอกสาร จึงมีการนำเสนอแนวทางการแก้ไขบนหลักการตรวจสอบ (Examination principle) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันทีได้รับการตรวจสอบในฐานะที่เป็นพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และเพื่อตรวจสอบค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิด โดยนำมากำหนดวิธีการนำสืบและเสนอแนวทางการแก้ไขในด้านการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ดวงพร จุลตามระ, 2561)

1.3 ปัญหาในการติดตามและการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกลักพาตัว เคลื่อนย้าย และผ่านกระบวนการฟอกเงินไปยังต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิดของประเทศไทย

2. ปัญหาและแนวทางในการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2.1 ปัญหาในการสืบสวนขยายผลเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่ภาครัฐไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมหรือขบวนการขนาดใหญ่ได้ เนื่องจากพบปัญหาการขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับ

สำนักงาน ปปง. เป็นผลทำให้ขาดข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่จะเชื่อมโยงไปสู่การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินต่อไป สอดคล้องกับ นางศรินารถ กุศลวงษ์ ซึ่งได้อธิบายถึงปัญหาในบทความวิเคราะห์ปัญหาคดีอาญาฟอกเงินในประเทศไทย โดยระบุว่า ปัญหาคดีอาญาฟอกเงินในประเทศไทยเป็นปัญหาที่สังคมต้องเผชิญหน้าเนื่องจากมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความอยู่รอดของชาติในปัจจุบัน แม้ว่ารัฐได้ดำเนินการในมาตรการทางแพ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการฟอกเงินอย่างมีสมรรถนะแล้วก็ตาม เช่น การรายงานการทำธุรกรรมที่สั่งสมมานาน การจัดให้ลูกค้าแสดงตัวตน การตรวจสอบเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า การยับยั้งการทำธุรกรรม การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือการสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พบว่ารัฐไม่สามารถดำเนินการในมาตรการทางอาญาต่าง ๆ เกี่ยวกับการฟอกเงินได้เท่าที่ควร นั่นคือรัฐไม่สามารถแข่งขันสู้กับผู้กระทำความผิดกฎหมายในด้านนี้และมีประสิทธิภาพเพียงพอ การดำเนินการในมาตรการทางอาญาต่าง ๆ เกี่ยวกับการฟอกเงินเป็นสิ่งสำคัญที่ควรให้ความสำคัญ เพื่อป้องกันและต่อสู้กับการฟอกเงินให้ได้มากที่สุด รัฐควรพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถลดปริมาณปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและต่อสู้กับผู้กระทำความผิดกฎหมายในด้านนี้ได้อย่างเต็มที่ (นางศรินารถ กุศลวงษ์, 2560)

2.2 ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน โดยเฉพาะในประเด็นของการพิสูจน์ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัยประเด็นเรื่องความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินกับความผิดมูลฐาน เป็นผลให้ต้องเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ทั้งปัญหาในการตรวจสอบที่ทำได้ยาก เนื่องจากไม่พบของกลางที่เป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินที่ปรากฏชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องทำการตรวจสอบจากตัวบุคคลและทรัพย์สินเป็นหลัก รวมไปถึงการดำเนินการถ่าย โอน ยักย้าย ทรัพย์สิน ไปยังต่างประเทศ หรือใช้ทรัพย์สินจนหมดไปของผู้กระทำความผิด เป็นผลทำให้ไม่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเหลืออยู่ที่จะรับได้ตามกฎหมาย รวมไปถึงปัญหาในการปฏิบัติงานคือเรื่องกรอบระยะเวลาที่มีระยะที่สั้น จึงส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างครบถ้วนตามที่ควรจะเป็น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการปฏิบัติงานซึ่งเป็นกระบวนการที่ดำเนินการภายหลัง ที่จำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินการ แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากจะช่วยให้การขยายผลสามารถช่วยให้เข้าถึงตัวผู้กระทำความผิดจริงได้ ซึ่งการปฏิบัติงานในกระบวนการการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงาน ปปง. มีเป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ได้กำหนดให้ การดำเนินการกับทรัพย์สิน ต้องมีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล ทำให้การดำเนินการไม่มีการขยายผล ในเรื่องของการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ครบถ้วน ดังนั้น ควรมีการกำหนดขั้นตอนให้ทุกเรื่องที่มีการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน แสวงหาพยานหลักฐานทางดิจิทัล เข้ามาในสำนวนคดี ส่งให้ส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปพิจารณาขยายผล ติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ครบถ้วน รวมถึงใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลใน

การพิสูจน์มูลฐานความผิด หรือบุคคลเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ในกรณีสำนวนคดีที่ความผิดอาญา มูลฐานยังไม่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์ และนิธมน รัตนะรัต ที่ได้ทำการศึกษาถึง การรับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดกับความเป็นธรรมและมนุษยธรรม ซึ่งได้เสนอว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยให้มีการจำกัดขอบเขต เช่น คำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” ควรแก้ไขเพิ่มเติมระยะเวลาที่เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงหรือผู้มีส่วนได้เสียที่สามารถร้องขอคืนทรัพย์สิน ในมาตรา 30 ควรปรับปรุงกฎหมายเพิ่มระดับมาตรฐานของภาระ การพิสูจน์และหน้าที่นำสืบของโจทก์หรือพนักงานอัยการ ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยการจำกัด อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการยึดอายัดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กรณีตาม ป. วิ.พ. มาตรา 285 และมาตรา 286 (เรื่องทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี) (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์, 2561)

2.3 ปัญหาการรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนสอบสวนคดี ฟอกเงิน เนื่องจากประเทศไทยยังไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนใน คดีฟอกเงินมาก่อน ทำให้ในการดำเนินการจะต้องอาศัยวิธีการตามแนวทางของต่างประเทศมา เทียบเคียง ซึ่งสอดคล้องกับ ประกิต บุญมี ได้ทำการศึกษาถึง การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่ง มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่งตามกฎหมาย ต่างประเทศกับการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่งตามกฎหมายไทย ซึ่งพบว่า ประเทศ สหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมันมีกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการสืบพยานหลักฐาน ซึ่งจะ เห็นได้ว่า กระบวนการค้นหาความจริงของประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมัน และฝรั่งเศส มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพยายามขจัดความล่าช้าของการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยการจำกัดขอบเขตของปัญหา ข้อเท็จจริงและประเด็นข้อพิพาทในคดีให้น้อยลง เป็นผลให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล เสร็จไปจากศาลด้วยความรวดเร็ว ลดปัญหาการคั่งค้างของคดีที่รอการพิจารณาพิพากษาอยู่ในศาล ดังนั้น การนำระบบการพิจารณาคดีในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมัน และฝรั่งเศสเกี่ยวกับ วิธีในการค้นหาข้อเท็จจริงด้วยการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนเข้าสู่กระบวนการสืบพยานในคดีแพ่งซึ่ง เป็นมาตรการสำคัญที่สุดที่ทำให้คู่ความตกลงกันในประเด็นพิพาทได้เร็วขึ้น เพราะมีโอกาสตรวจสอบ พยานหลักฐานของอีกฝ่ายซึ่งสามารถทำให้ประเมินสถานการณ์เชิงคดีว่าคดีจะแพหรือชนะ หรืออาจ ทำให้คู่ความประนีประนอมยอมความกันได้เร็วขึ้น ทำให้กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการสืบพยาน รวดเร็วขึ้น คดีไม่ค้างการพิจารณาของศาล (ประกิต บุญมี, 2558)

2.4 ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ด้วยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานก่อนนำเสนอ พยานหลักฐานต่อศาล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการชั่งน้ำหนัก พยานหลักฐานจะช่วยประเมินสถานการณ์ได้ว่าพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังได้

หรือไม่ และมีน้ำหนักที่มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด เพราะน้ำหนักของพยานหลักฐานจะส่งผลต่อการพิจารณารูปคดีโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับ เจษฎา คำรินทร์ และสังเวียน เทพผา ได้ทำการศึกษาถึง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา ซึ่งได้อธิบายว่า แนวคิดหลักของทฤษฎีทางกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญาเน้นไปที่การพิจารณาความถูกต้องและน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการในการนำสืบพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การรับฟังและพิจารณาพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญาเป็นเรื่องที่ซับซ้อน เนื่องจากข้อมูลหรือบันทึกคอมพิวเตอร์สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย และปัญหาเกี่ยวกับการรับรองความถูกต้องแท้จริงของบันทึกอิเล็กทรอนิกส์และความน่าเชื่อถือของระบบคอมพิวเตอร์เป็นส่วนสำคัญที่ต้องพิจารณา โดยข้อมูลที่เป็นพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์และระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเก็บรักษาและจัดการข้อมูลควรได้รับการรับรองความถูกต้องและน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับรองความถูกต้องแท้จริงของพยานอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา โดยใช้พระราชบัญญัติหรือกฎหมายเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้อง วิธีการพิจารณาความอาญาในคดีอาญาควรมีมาตรฐานที่ชัดเจนในการตรวจสอบและให้นำหนักกับพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ และในกระบวนการนำสืบพยานควรมีการแบ่งแยกประเภทของพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อให้คณะทางกฎหมายและผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบและใช้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและยุติธรรม (เจษฎา คำรินทร์, 2562)

3. ข้อเสนอแนะทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากการจำแนกสารระบบ มาแนะนำเสนอเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ บันทึกข้อมูลพรรณนาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยได้ข้อสรุปแยกประเด็นจากการจำแนกข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ ได้ดังนี้

3.1 การพิสูจน์ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด การรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนสอบสวน และการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางดิจิทัล ควรให้มีการกำหนดมาตรฐานในการรับรองพยานหลักฐานทางดิจิทัลตามแนวทางกฎหมายในต่างประเทศ ดังเช่น การกำหนดหลักเกณฑ์โดยคู่ความในการนำสืบความน่าเชื่อถือของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การรับรองความถูกต้องโดยใช้คำให้การพยานและการถามค้านของคู่ความ การรับรองความถูกต้องโดยการตรวจสอบของศาล โดยให้ศาลสามารถเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้ การมีกระบวนการรับรอง โดยกฎหมายต้องกำหนดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผ่านกระบวนการรับรองให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีความถูกต้องแท้จริง สอดคล้องกับ ชัชพงษ์ เชื้อดี ที่ได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งองค์กรรับรองพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ โดยอธิบายว่าพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ที่ขาดความน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในชั้นศาลเป็นปัญหาที่

สำคัญ จึงจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งองค์กรรับรองพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้มีระบบที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลในการพิจารณาคดี โดยโครงสร้างขององค์กรรับรองพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ประกอบด้วยหลายส่วนประกอบหลัก ได้แก่คณะกรรมการกำกับ คณะกรรมการรับรองพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ และคณะทำงานตรวจสอบตามประเภทของพยาน โดยมีกระบวนการดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นเชิงวิชาการและเป็นระบบ และส่งผลการตรวจสอบเป็นข้อมูลที่ไม่ผูกมัดให้ศาลต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือและเพิ่มความเชื่อถือของพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีการวางนโยบายและการบริหารจัดการที่เหมาะสม โดยการกำหนดเป้าหมายในการตรวจสอบพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ และการจัดทำมาตรฐานและกระบวนการที่เป็นเชิงวิชาการเพื่อให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นระบบ นอกจากนี้ ควรจัดตั้งศาลที่มีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดทางไซเบอร์ ซึ่งจะช่วยให้มีการพิจารณาคดีไซเบอร์อย่างเหมาะสมและมีความเชื่อถือในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ (ชัชพงษ์ เชื้อดี, 2564)

3.2 การปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอและมีศักยภาพในการปฏิบัติงานทั้งในส่วนของการตรวจพิสูจน์ รวบรวมหลักฐาน และการรายงานผล เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคดีจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจในการวิเคราะห์พยานหลักฐาน เพื่อช่วยสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้รวดเร็วขึ้น เพื่อให้การชั่งน้ำหนักพยานของหลักฐานทางดิจิทัลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น โดยสำนักงาน ป.ป.ช. มีการกำหนดโครงสร้าง หน่วยงาน อัตรากำลัง ที่มีการจัดการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ อยู่ในกลุ่มงานตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยการทำงานตรวจพิสูจน์ มีการกำหนดคู่มือการปฏิบัติงาน และมาตรฐานในการทำงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ มาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน เนื่องจากว่าแหล่งที่มาของพยานหลักฐานยังมีส่วนสำคัญต่อการชั่งน้ำหนักพยานของหลักฐานที่ส่งผลในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะพยานหลักฐานที่มาจาก การรวบรวมของหน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเพื่อให้สามารถมีทักษะความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อก้าวตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา เนื่องจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานส่วนใหญ่จบการศึกษาด้านคอมพิวเตอร์มิได้จบการศึกษาโดยตรงในส่วนของงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ และควรพิจารณาถึงการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อให้การดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรมีการจัดทำตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งจะช่วยให้เกิดแรงจูงใจในเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ที่มีการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัล มาขยายผลนำไปสู่การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ครบถ้วนมากขึ้น สอดคล้องกับ ธนวัฒน์ ทองโชติ

ฉัตร, คณิต เขียววิชัย, และ นพรุจ ศักดิ์ศิริ ที่ทำการศึกษาถึง รูปแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ตรวจพิสูจน์สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ โดยสรุปว่า รูปแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ตรวจพิสูจน์เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างและขั้นตอนการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้ผู้ตรวจพิสูจน์สามารถทำหน้าที่และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูง โดยมีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องคือ รูปแบบการบริหารบุคลากรโดยเฉพาะประเด็นการจัดหาและบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสมกับงานและความสามารถที่ต้องการ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดหาและบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำงาน การออกแบบองค์การ โดยการกำหนดโครงสร้างและระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสม การจัดหาบุคคลเข้าทำงาน การเลือกและจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม และการจัดการประสิทธิภาพการทำงานและการประเมินผล (ธนวัฒน์ ทองโชติฉัตร, 2562)

ข้อเสนอแนะ

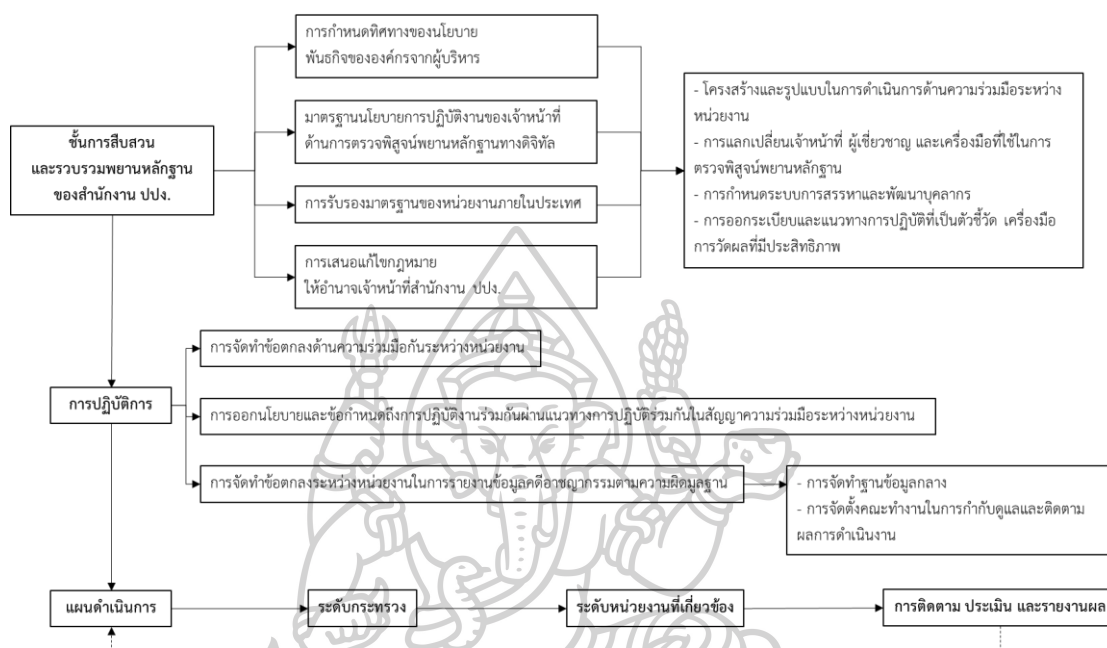
การฟอกเงิน ถือเป็นการเปลี่ยนหรือแปรสภาพของเงินทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายให้เสมือนเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบ ถือเป็นกระบวนการซึ่งกระทำต่อทรัพย์สินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ผิดกฎหมายและทำให้รายได้นั้นมีที่มาโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ได้แก่ การนำเงินสดผิดกฎหมายเข้าระบบการเงิน การกระจายเงิน และการนำเงินกลับมาใช้โดยในการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน จะประกอบไปด้วยมาตรการทางแพ่ง และขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน อันได้แก่ การยึดอายัด และการริบ โดยทรัพย์สินที่สามารถสั่งให้ยึด อายัด และริบ จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งเป็นเงินหรือทรัพย์สินทั้งที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่ายโอน หรือเป็นดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน

ข้อมูลดิจิทัลหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ คือการนำธุรกรรมที่เป็นการรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะข้อมูลที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารแต่ยังมีความหมายที่ครอบคลุมถึงข้อมูลหรือบันทึกที่สร้างขึ้นโดยคอมพิวเตอร์ด้วย ซึ่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะพิเศษที่จำเป็นต้องมีวิธีการพิเศษในการนำสืบให้ศาลเห็นถึงข้อเท็จจริง โดยสามารถแบ่งข้อมูลได้ตามการใช้ในฐานะพยาน ได้แก่ การใช้ข้อมูลดิจิทัลในฐานะพยานพยานเอกสาร และการใช้ข้อมูลดิจิทัลในฐานะพยานพยานวัตถุ

ซึ่งจากการศึกษาแนวโน้มการฟอกเงินในประเทศไทยและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ร่วมกับการวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลในกรณีที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัญหาหลักของการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล จะประกอบไปด้วยปัญหาสำคัญ ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินในทาง

ปฏิบัติ และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินในการสืบสวนขยายผลและดำเนินการกับทรัพย์สิน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจะเป็นข้อเสนอแนะในส่วนของขั้นการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานของสำนักงาน ป.ป.ง. โดยจะมุ่งความสำคัญไปที่การจัดทำแผนด้านความร่วมมือ และแผนการดำเนินการทั้งในขั้นตอนของการปฏิบัติ การสืบสวนขยายผลและดำเนินการกับทรัพย์สิน จะต้องมีการดำเนินการร่วมกันของทุกหน่วยงานที่ให้บริการงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยแผนการดำเนินการจะต้องเกิดจากนโยบายของผู้บริหารและมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งการกำหนดแผนขั้นตอนการดำเนินงานที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้

ประเด็นสำคัญต่อมาคือการเร่งจัดทำมาตรฐานนโยบายการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งต้องเป็นมาตรฐานที่ได้รับการรับรองที่จะถูกนำไปกำหนดใช้ในทุกหน่วยงานให้บริการงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล ซึ่งในส่วนของมาตรฐานงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน

ทางดิจิทัลของสำนักงาน ปปง. มีการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานภายในหน่วยงาน แต่ยังไม่มีหน่วยงานภายนอกรับรอง ดังนั้น ควรมีการให้หน่วยงานภายในเบื้องต้นอาจเป็นภายในประเทศเข้ามารับรองมาตรฐาน เช่น ISO ในลักษณะเดียวกับหน่วยงานอื่น เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในการดำเนินงานเรื่องนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การนำพยานหลักฐานไปประกอบสำนวนคดีมีความน่าเชื่อถือ ทำให้พนักงานอัยการนำไปเป็นพยานหลักฐานในการยื่นคำร้องและศาลใช้ประกอบการพิจารณาคดีในส่วนของ การดำเนินการกับทรัพย์สิน

นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดทิศทางพันธกิจขององค์กรจากนโยบายของผู้บริหารซึ่งควรมีการกำหนดถึงโครงสร้างและรูปแบบในการดำเนินการด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ผ่านการสร้างเครือข่ายสำหรับการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ และเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน และควรมีการเสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์มาเสริมประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มเติม รวมถึงการกำหนดระบบการสรรหาและพัฒนาบุคลากร เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความสามารถและมีจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ภายในระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงการออกระเบียบและแนวทางการปฏิบัติที่เป็นตัวชี้วัดซึ่งจะผูกมัดหมายให้กับบุคลากร ที่เป็นทั้งแรงจูงใจและเครื่องมือในการวัดผลที่มีประสิทธิภาพ

และการเสนอแก้ไขกฎหมาย ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. ที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ ปปง. ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล เพื่อประกอบการดำเนินการ โดยมีอำนาจเพิ่มเติม ดังนี้ (1) มีหนังสือเรียกข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์หรือจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง (2) สั่งให้บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของบุคคลซึ่งครอบครองหรือควบคุมข้อมูลคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด ส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือดังกล่าวให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ (3) ตรวจสอบ เข้าถึง หรือทำสำเนาระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด และ (4) ถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด หรือสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำการถอดรหัสลับ หรือให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ในการดำเนินการจัดทำแผนด้านความร่วมมือ และแผนการดำเนินการ ควรที่จะต้องมีการจัดทำข้อตกลงด้านความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน โดยมีการกำหนดให้มีแนวทางการปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้ทุกหน่วยงานมีการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรให้มีการออกนโยบายและข้อกำหนดถึงการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างชัดเจน ผ่านการกำหนดแนวทางการปฏิบัติร่วมกันในสัญญาการทำความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ยังควรมีการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ต้องมีการรายงานข้อมูลคดีอาชญากรรมตามความผิดมูลฐานที่ต่อเนื่อง โดยผ่านการจัดทำฐานข้อมูลกลางในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งมีคณะทำงานในการกำกับดูแล และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีศึกษาวิจัยเชิงลึกในการลงรายละเอียดถึงมาตรฐานของแผนระดับปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์และรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่ทั่วทุกองค์กรที่ให้บริการงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลจะสามารถนำไปยึดถือปฏิบัติตามได้
2. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล เพื่อให้ทราบถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกมิติ ที่จะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติต่อไป

รายการอ้างอิง

- Norman, D. (1978). *The research act: a theoretical introduction to sociological methods*. In: New York, NY: McGraw Hill Book Company.
- Office, U. N. D. P. H. D. R. (1999). *Globalization with a Human Face* (Vol. 2). United Nations Publications.
- Tufford, L., & Newman, P. (2010). Bracketing in qualitative social work. *Qualitative Social Work*, 11, 80-96.
- เจษฎา คำรินทร์, สังเวียน เทพผา,. (2562). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(9), 4543-4559.
- เบญจมา ยอดดำเนิน-แอ๊ดติงก์. (2553). ประเด็นจริยธรรมการวิจัยในคนทางสังคมศาสตร์. *วารสารเกษตรศาสตร์*, 31, 290-301.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2542). รวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน. กองนิติการสำนักงาน ป.ป.ส. สำนักนายกรัฐมนตรื.
- จรัญ ภัคศิธนากุล. (2553). กฎหมายลักษณะพยาน. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งนิติบัณฑิตยสภา.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ค. (2548). ธุรกิจนอกกฎหมาย ความผิด มูลฐานและการฟอกเงิน, . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซัชทพงษ์ เชื้อดี. (2564). กฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งองค์กรรับรองพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์. *วารสาร คณะนิติศาสตร์*, 12(1), 83-95.
- ชัยชาญ ไชยรังสีนนท์. (2559). การรับรองระบบมาตรฐานสากลกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์. *วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ*, 2(1), 60-71.
- ณัฐพัฒน์ ศิริพงศ์วรรณ, พงษ์พิเชฏ์ ภัคดิณรงค์,. (2558). การพัฒนางานด้านการตรวจพิสูจน์อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ. *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*, 11(3), 85-93.
- ดวงพร จุลตามระ. (2561). ปัญหาการนำสืบพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา: ศึกษากรณีข้อมูลที่ได้จากระบบการรับส่งข้อความทันที มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- ธนวัฒน์ ทองโชติฉัตร, คณิต เขียววิชัย,, นพจุจ ศักดิ์ศิริ,. (2562). รูปแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้ตรวจพิสูจน์สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(3), 926-945.
- นงศิรนาถ กุศลวงษ์. (2560). บทวิเคราะห์ปัญหาคดีอาญาฟอกเงินในประเทศไทย. *วารสาร*

- กระบวนการยุติธรรม, 10(2), 97-124.
- ประกิต บุญมี. (2558). การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่ง มหาวิทยาลัยสยาม].
- ผดุงศักดิ์ ศรีเมฆ. (2548). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการพิจารณาความผิดฐานฟอกเงิน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538). การรับฟังข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน: ปัญหาและข้อเสนอแนะ. ดุลพาห.
- พันตำรวจเอกสีหนาท ประยูรรัตน์. (2544). คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. นิติสนเทศ.
- พันตำรวจเอกสีหนาท ประยูรรัตน์. (2547, 6-7 กันยายน 2547). ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับมาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย. การประชุมระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2, ณ ศูนย์การประชุมอิมแพค เมืองทองธานี กรุงเทพมหานคร.
- พิชศาล พันธุ์วัฒนา. (2561). ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จากโทรศัพท์เคลื่อนที่ประเภทสมาร์ตโฟน. วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 4(1), 76-86.
- พิพัฒน์ จักรางกุล, ภัทรพร จักรางกุล. (2539). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่ง. พิมพ์อักษร.
- รัชดาภรณ์ น้อยแก้ว, วรชัย วิชชวาณิชย์. (2563). การศึกษาความสำคัญของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และการนำไปใช้ประโยชน์ในคดีอาญา: กรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่จังหวัดสตูล. วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 6(2), 167-180.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- วรินทร์า ศรีวิชัย. (2563). การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลกับคดีเกี่ยวกับความมั่นคง. *CMU Journal of Law and Social Sciences*, 13(1), 78-101.
- วาทีน คำทรงศรี. (2535). การฟอกเงิน สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2547). กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, นิถมน รัตนะรัต. (2561). การรับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดในคดีอาญาเสพติดกับความเป็นธรรมและมนุษยธรรม. *Journal of Social Work*, 26(1), 63-94.
- ศาลแพ่งร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2564). คู่มือการปฏิบัติงานในการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และ

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร พับลิชชิง.
- ศุทธดา วัฒนวิเชียร. (2554). การรับฟังและชี้แจงนำพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- สำนักงาน พิธิษฐ์ ศรีสังข์ ทัศนาคาม. (2566). ข้อควรรู้เกี่ยวกับการนำพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในชั้นศาล. <https://cuturl.cfd/lkhCMAR/>
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2566). รายงานผลการปฏิบัติงานสำนักงาน ป.ง. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (ม.ป.ป.). ข้อเสนอแนะมาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน. ศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย.
- สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. (2542). รวมคำบรรยายภาคสอง สมัยที่ 52 ปีการศึกษา 2542. กรุงเทพมหานครพรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- อมรเทพ พลศึก. (2560). การพัฒนาความร่วมมือในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์: กรณีศึกษาการพัฒนาคุณภาพตามระบบมาตรฐานสากล มหาวิทยาลัยศิลปากร]. นครปฐม.
- อรณพ ลิขิตจิตถะ. (2542). ถาม – ตอบ เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส.
- อุททิศ แสนโกศิก. (2525). กฎหมายอาญา ภาค 1. ศูนย์บริการเอกสารกองวิชาการ กรมอัยการ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ผลการพิจารณาโครงการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

รหัสโครงการ: REC 65.0203-023-0934

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย): การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ): Efficiency Improvement of Legal Proceedings under Anti-Money Laundering Laws by Employing Digital Forensic Evidence

ผู้วิจัยหลัก: นายธรรมบุญ คงรัตน์

สังกัด: คณะวิทยาศาสตร์

เอกสารที่รับรอง:

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2565
2. แบบเสนอโครงการวิจัยเพื่อการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ฉบับภาษาไทย) เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2565
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2565
4. หนังสือแสดงเจตนายินยอมการเข้าร่วมการวิจัย เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2565

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยยึดหลักเกณฑ์ตามคำประกาศ เฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) และมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับ และข้อกำหนดภายในประเทศ

หมายเลขใบรับรอง COE 65.0208-026

วันที่รับรอง: 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์

6 ถนนราชมรรคาใน ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

โทร 0-3425-5808 โทรสาร (Fax) : 0-3425-5808

email : su.ethicshuman@gmail.com

ภาคผนวก ข.

แบบสัมภาษณ์การศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย: (1) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (2) เพื่อศึกษาแนวทางในการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 หลักและกระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการดำเนินคดีโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

ตอนที่ 3 แนวทางความร่วมมือและการขยายผลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล

ตอนที่ 4 ปัญหา ข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี

*****

ตอนที่ 1 หลักและกระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล

ด้านหลักการปฏิบัติงานเกี่ยวกับพยานหลักฐานดิจิทัล

1) ท่านคิดว่าผู้ปฏิบัติงานเก็บรวบรวมพยานหลักฐานได้ผ่านการฝึกอบรมและได้มีการปฏิบัติตามแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัลอย่างถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2) ท่านคิดว่าผู้ปฏิบัติงานเก็บรวบรวมพยานหลักฐานให้ความสำคัญในการรักษาสภาพหลักฐานไม่ให้ถูกเปลี่ยนแปลง หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3) ท่านคิดว่าผู้ปฏิบัติงานเก็บรวบรวมพยานหลักฐานปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงการรักษาความต่อเนื่องของการครอบครองพยานหลักฐาน (Chain of Custody) เพียงพอหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4) ท่านคิดว่าผู้ปฏิบัติงานเก็บรวบรวมพยานหลักฐานได้มีการบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงานการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์พยานหลักฐานโดยละเอียดอย่างเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

5) ท่านคิดว่าเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานมีสภาพที่พร้อมใช้งานและเหมาะสมกับกระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานแต่ละประเภทหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ด้านการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ

1) ท่านคิดว่าในการปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัล ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการประเมินและวางแผนการเก็บรวบรวมหลักฐานดิจิทัลในสถานที่เกิดเหตุอย่างรอบคอบและรัดกุมเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2) ท่านคิดว่าในการเก็บรวบรวมหลักฐาน ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการห้ามมิให้บุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุหรือไม่

.....

.....

3) ท่านคิดว่าในการเก็บรวบรวมหลักฐานผู้ปฏิบัติงานได้มีการสวมถุงมือระหว่างการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุเสมอหรือไม่

.....

.....

4) ท่านคิดว่าในการเก็บรวบรวมหลักฐานของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบการตรวจค้นสถานที่เกิดเหตุ และดำเนินการตามที่กำหนดอย่างถี่ถ้วน โดยในการเก็บรวบรวมหลักฐานมีการกำหนดหมายเลข วางป้ายหมายเลขกำกับ และถ่ายภาพหลักฐานทุกชิ้น และมีการจัดบันทึกรายละเอียดของหลักฐานและมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

5) ท่านคิดว่าในการบรรจุและเคลื่อนย้ายหลักฐาน ผู้ปฏิบัติงานได้มีการปฏิบัติตามหลักและกระบวนการอย่างถูกต้องหรือไม่

.....

.....

ด้านการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ

1) ในการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ ท่านคิดว่าผู้ปฏิบัติได้มีการประเมินและวางแผนการตรวจพิสูจน์อย่างเป็นขั้นตอนอย่างถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2) ท่านคิดว่าผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการสำเนาข้อมูลได้มีการดำเนินการตามแนวทางอย่างเป็นระบบ และมีการสำเนาข้อมูลในหลักฐานด้วยกระบวนการที่น่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้หรือไม่ อย่างไร

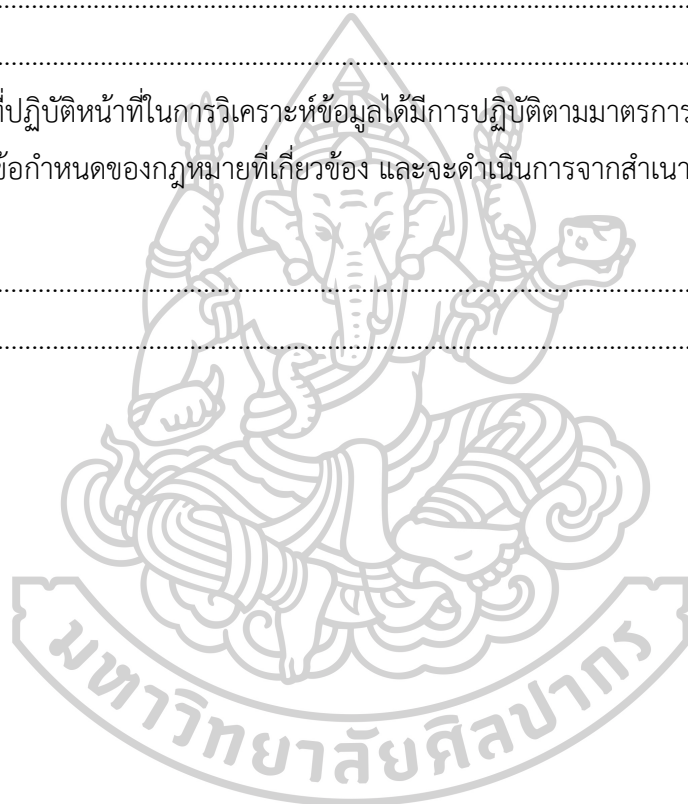
.....

.....

3) ท่านคิดว่าผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้มีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมและมาตรฐานที่สอดคล้องกับข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และจะดำเนินการจากสำเนาหลักฐานดิจิทัลเท่านั้นหรือไม่

.....

.....

ด้านการบันทึก และรายงานผลการตรวจพิสูจน์

1) ท่านคิดว่าทุกขั้นตอนการดำเนินการ ผู้ปฏิบัติหน้าที่มีการบันทึกข้อมูลและจัดทำเอกสารที่จำเป็น และเก็บรักษาไว้ตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงมีการบันทึกข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์ และรายละเอียดที่ชัดเจน เพียงพอกับความจำเป็นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2) ท่านคิดว่าในการรายงานผลการตรวจพิสูจน์ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำรายงานได้มีการนำเสนอรายงานในรูปแบบที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3) ในการรายงานผลการตรวจพิสูจน์ ท่านคิดว่าผู้ตรวจพิสูจน์สามารถอธิบายสิ่งที่ปรากฏในรายงานได้ทั้งหมดอย่างละเอียด ชัดเจน และถูกต้องเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4) ในการรายงานผลการตรวจพิสูจน์ ท่านคิดว่าผู้ที่รายงานได้มีการตอบประเด็นที่ต้องตรวจพิสูจน์ รวมถึงข้อมูลสำคัญ ผลการตรวจพิสูจน์และบทสรุปได้อย่างครบถ้วน ชัดเจนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการดำเนินคดีโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

ด้านการรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

1) ท่านคิดว่าการห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย เป็นสิ่งช่วยให้ให้การพิจารณาคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2) ท่านคิดว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นพยานอีกประเภทหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในศาลหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3) ท่านเห็นด้วยหรือไม่และท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับความเห็นที่ว่า “ความแตกต่างของสำเนาและต้นฉบับของหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่สาระสำคัญในการรับฟังพยานหลักฐาน”

.....

.....

4) ท่านเห็นด้วยหรือไม่และท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับความเห็นที่ว่า “ไม่ควรมีการนำหลักการรับฟังพยานบอกเล่ามาใช้กับการรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์”

.....

.....

5) ท่านเห็นด้วยหรือไม่และท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับความเห็นที่ว่า “การรับรองความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างและการไม่คัดค้านของคู่ความอีกฝ่ายสามารถรับรองความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้อย่างสมบูรณ์”

.....

.....

6) ท่านเห็นด้วยหรือไม่และท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับความเห็นที่ว่า “การห้ามมิให้นำสืบพยานบุคคลแทนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพยานเอกสาร ในกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง อาจทำให้ศาลไม่ได้รับข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแท้จริงได้ เนื่องจากพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย”

.....

.....

ด้านการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

1) ท่านคิดว่าความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษาหรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล มีผลต่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2) ท่านคิดว่าการจัดทำหรือแปลงเอกสารและข้อความให้อยู่ในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดี เป็นไปตามเกณฑ์และวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3) ท่านคิดว่าพยานหลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดี อยู่ในระดับที่ผ่านมาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความละเอียดของภาพ มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความละเอียดของสี มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการแปลงสัญญาณอนาล็อกเป็นดิจิทัล และมาตรฐานขั้นต่ำกรณีข้อความเป็นวิดิทัศน์หรือไม่ อย่างไร

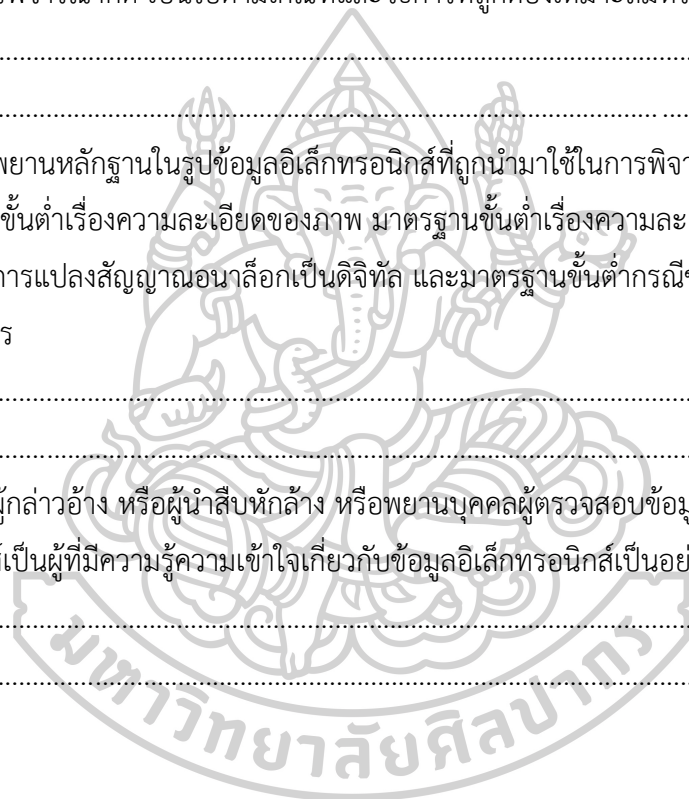
.....

.....

4) ท่านคิดว่าผู้กล่าวอ้าง หรือผู้นำสืบหักล้าง หรือพยานบุคคลผู้ตรวจสอบข้อมูลพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นอย่างดีหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 3 แนวทางความร่วมมือและการขยายผลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล

1) ท่านคิดว่าในปัจจุบันการขยายผลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลของผู้กระทำผิดนั้นสามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุมในทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดในทุกรายการหรือไม่ หากยังไม่เพียงพอแนวทางในการขยายผลควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2) ท่านคิดว่ารายการทรัพย์สินที่ได้จากการขยายผลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลของผู้กระทำผิดที่ออกมาเป็นรายงานนั้น เป็นรายงานที่มีการบันทึกข้อมูลและจัดทำเอกสารที่จำเป็น และเก็บรักษาได้ตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงมีการบันทึกข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์ และรายละเอียดที่ชัดเจน เพียงพอกับความจำเป็น ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการขยายผลเพื่อรับทรัพย์สินนั้นหรือไม่ ซึ่งหากยังไม่เพียงพอท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการขยายผลที่ชัดเจนในการรายงานอย่างไร

.....

.....

3) ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนามาตรฐานในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล ท่านคิดว่ามาตรฐานในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลที่จะนำไปใช้ในการให้การรับรองแต่ละหน่วยงานนั้นมีความสอดคล้องกับงานที่หน่วยงานดำเนินการอยู่หรือไม่ และหน่วยงานนั้นได้มีการทบทวนเนื้อหาและความสอดคล้องให้เป็นไปตามระบบมาตรฐานหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4) ในการร่วมมือกันตรวจสอบมาตรฐานในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล ท่านคิดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการกำหนดแผนการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมและการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล ตลอดจนมีการตรวจติดตามผลความพึงพอใจผู้มีส่วนร่วมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

5) ในด้านนโยบายและการพัฒนา ท่านคิดว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีการกำหนดแนวทางในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลตามมาตรฐานสากลขึ้นภายในหรือไม่ ถ้ามีหน่วยงานเหล่านั้นสามารถนำมาตรฐานดังกล่าวมาปรับใช้ในเชิงปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และท่านคิดว่าควรมีแนวทางอย่างไรเพื่อให้หน่วยงานเหล่านั้นสามารถนำมาตรฐานมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

.....

.....

6) ในด้านการพัฒนาบุคลากร ท่านคิดว่าหน่วยงานหรือองค์กรได้มีการนำผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสายงานด้านมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์มาเป็นผู้ให้ความรู้และพัฒนาบุคลากรภายในสังกัด ที่จะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรมได้มากน้อยเพียงใด และท่านคิดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรเพื่อทำให้เกิดความร่วมมือในงานที่เกี่ยวข้องกับการขยายผลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดคืออะไร และแนวทางนั้นมีวิธีการเป็นอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 4 ปัญหา ข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี

1) ขอให้ท่านโปรดระบุถึงปัญหา ข้อขัดข้อง หรือข้อเสนอแนะที่ท่านต้องการเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี

.....

.....

*****

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นายธรรมนุญ คงรัตน์

วัน เดือน ปี เกิด

10 ธันวาคม 2523

